

**KUKURI
TSIKARISHVILI
NANA BOLASHVILI**

Tbilisi
2013

AUTHOR-COMPILERS

გუკური ჭიქა-
რიშვილი
ნანა ბოლაშვილი

**THE SHORT
REFERENCE
BOOK
OF THE
KARST
CAVES OF
GEORGIA**

საქართველოს
კარსტული
მღვიმეების
მოკლე ცნო-
ბარი

Tbilisi
2013

uak (UDC)

საქართველოს კარსტული მდგომების ცნობარში შესულია დასავლეთ საქართველოს თითქმის ყველა დიდი თუ პატარა კარსტული ობიექტის (მდგომარეობრივი, უფლებული, შახტი, ჭაბული) სახელწოდებანი მოკლე მონაცემებით, 840 მდგომარეობრივი, უფლებული, დანართი ცხრილის სახით 411, წერილობითი ინფორმაციისა და გრაფიკული მასალების მიხედვით 58 ობიექტი, სულ 1310 ერთეული.

ერთი და იგივე სახელწოდება ხშირად რამდენიმე სახელეობიექტს აქვს მიკუთვნებული. ასეთ შემთხვევაში სახელწოდებას მითითებული აქვს სათანადო დასახლებული პუნქტი.

როდესაც მდგომარეობა სახელით არის ცნობილი, ცნობარში ნაჩვენებია ყველა სახელი ერთად. მაგ., აღმაგალი (ახალი ათონის „ქველი“, სტალაქტიტური, ფსირცხის) მდგომარეობა ა.შ. წიგნში შესულია მდგომეთა ქართული კუთხეური (მეგრული, აფხაზური) სახელწოდებებიც.

Names with brief data of almost all large and small karst objects (caves, abysses, shafts, wells, etc.) of western Georgia, in total more than 850 units, are included in the Short Reference Book of the Karst Caves of Georgia.

The one and the same name is often attributed to a several speleological objects. In such

case, a proper settlement is referred to this name.

When the cave is known by several names, all names are displayed together. For example, Aghmavali (Akhali Atoni's "Dzveli", Stalactite, Psirtska) Cave, etc. The book includes the Georgian regional (Me)caves Georgian corner (Mengrelian, Abkhazian) names of the caves as well.

იბეჭდება ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს გადაწყვეტილებით.

redaqtori geografiis
mecnierebaTa doqtori,
profesori koba xaraZe

recenzentebi: geografiis
doqtori merab gongaZe
geografiis doqtori
giorgi lominaZe

©, ქუთარი წიქარიშვილი, ნანა
ბოლაშვილი, 2013

ISBN

9061815820

საქართველოს მდგომარეობაში როგორც

ბუნების	ფენომენები,	საქართველოს	მდგიმარეობა
უხსოვარი დროიდან იპყრობს	გამოქვაბულების კვლევა.		
ურადღებას. ისინი ხშირად	უკვე გასული საუცხის 50-		
მოიხსენიება მველ ქართულ	იანი წლებისათვის საქართვე-		
მატიანებსა და ლიტე-	ლოს კარსტული რელიეფი		
რატურულ	ძეგლებში	მოითხოვდა გეგმაზომიერ,	
(ჯუანშერი, რუსთაველი,		სისტემატურ კვლევას და მათ	
სულხან-საბა თრბელიანი და		ათვისებას მეურნეობის შემ-	
სხვ.), აგრეთვე უცხოელ		დგომი განვითარებისათვის. ამ	
მკლევრთა და მოგზაურთა		მიზნით, საჭირო გახდა სპე-	
თხზულებებში (სტრაბონი,		ციალური მაკორდინირებელი	
არქანჯელო ლამბერტი,		ორგანოს შექმნა. აკადემიკოს	
დიუბუა დე მონპერე, ედუარდ		ალექსანდრე ჯავახიშვილისა	
ალფრედ მარტელი და სხვ.).		და პროფესორ ლევან მარუ-	
განსაკუთრებით	უნდა	აშვილის ინიციატივით 1958	
მოვიხსენიოთ	XVIII ს-ის	წელს, ვახუშტი ბაგრატიონის	
გამოჩენილი	გეოგრაფიის	სახელობის გეოგრაფიის ინ-	
ვახუშტი	ბაგრატიონის	სტიტუტში შეიქმნა კარსტო-	
ენციკლოპედიური	შინაარსის	ლოგიისა და სპელეოლოგიის	
„საქართველოს	გეოგრაფია“,	ლაბორატორია, რომლის	
რომელშიც	მოცემულია	ხელმძღვანელად დაინიშნა	
საინტერესო	ცნობები	დოცენტი შალვა ყიფიანი.	
ცალკეულ	კარსტულ	პარალელურად, იმავე წელს	
მდგიმებასა და წყაროებზე,		საქართველოს მეცნიერებათა	
განსაკუთრებით კი ქარაფოვან		აკადემიის პრეზიდიუმთან	
კლდეებში	ხელოვნურად	დაარსდა სპელეოლოგიური	
ნაკვეთ ნაგებობებზე – ქვაბ-		კომისია აკადემიკოს ნიკო	
სახიზარებსა	და გამო-	კეცხოველის თავმჯდო-	
ქვაბულებზე.	შეიძლება	მარეობით. ახლად შექმნილი	
დაბეჯითებით	ითქვას, რომ	მაკონტროლებელი	
ვახუშტი	ბაგრატიონის	ორგანოების წინაშე დაისვა	
ეპოქიდან	იწყება	ამოცანა – საქართველოს	
		კარსტის გეოგრაფიული	

კანონზომიერებების შესწავლა. ამასთან, განსაკუთრებული ურადღება უნდა დათმობოდა კარსტული მდვიმე-უფსკრულების გამოვლენას, აგლეას და აღრიცხვას. მანამდე კი, კერძოდ, 1925 წელს პეტრე ჭაბუკიანმა სათაფლის მაღლობზე მიაკვლია კარსტულ მდვიმეს, რომელიც მისივე შრომითა და მონდომებით, დროის მოკლე პერიოდში ბუნების ერთ-ერთ იშვიათ სანახაობით ძეგლად გადაიქცა. ამით მან დიდი დგაწლი დასდო საქართველოში სპელეოლოგის პოპულარიზაციისა განვითარების საქმეს.

შემდეგში გეოგრაფიის ინსტიტუტის სპელეო-საექსპედიციო რაზმების მიერ შესწავლილი და ნაწილობრივ გამოკვლეულ იქნა 300-ზე მეტი სპელეოლოგიური ობიექტი. მოპოვებული მასალების განზოგადების საფუძველზე ლაბორატორიამ უკვე 1966 წელს გამოსცა „საქართველოს კარსტული მდვიმეების კადასტრი“. ყოველ მომდევნო საექსპედიციო სეზონს ახალ-

ახალი აღმოჩენები მოჰქონდა, ივებოდა და მდიდრდებოდა ცოდნა კარსტული მდვიმეების შესახებ, რასაც მოჰყვა „საქართველოს კარსტული მდვიმეების კადასტრის“ ახალი გამოცემა (ზურაბ ტაბაშიძე, კუბური წიქარი-შვილი, ჯუმბერ ჯიმკარინი, 2009), რომელშიც უკვე 1300-ზე მეტი კარსტული მდვიმე-უფსკრულის მონაცემია შესული. გამოკვლეულ მდვიმეთა უმრავლესობა მეცნიერთათვის უცნობი იყო. მათ შორის შეიძლება დავასახელოთ: ახალი ათონის მდვიმური სისტემა, რომლის უნიკალურობას მიწისქვეშა დარბაზების გიგანტურობა განსაზღვრავს – მოცულობით ($>1,5$ მლნ მ³) ერთ-ერთი უდიდესი ევრაზიის კონტინენტზე, პლასურის, წევარასა და ამტყელის ფსკერქვეშა მდვიმური სისტემები, ტობას მრავალსართულიანი მდვიმური სისტემა, ცხრაჯვარის ციკლგავლილი მდვიმეები, კუდარო-წონა-ჯრუჭლას პალეოლითური ეპოქის ძეგლები, ცუცხვათის მრავალსართულიანი მდვიმოვანი, წყალტუბოს (ყუმისთა-

ვის) მდგიმური სისტემა და სხვ. ამასთან, საგანგებოდ უნდა ადინიშნოს, რომ საქართველოს ყველაზე საინტერესო მიწისქვეშა მდინარეთა აუზები (მჭიშთა, წაჩხურა, ციფრულადა და სხვ.), რომელთა წიაღში არსებითი ხასიათის აღმოჩენებია მოსალოდნელი, ჯერჯერობით სრულიად შეუსწავლულია.

ინსტიტუტის თანამშრომლებმა (ზურაბ ტატაშიძე, ლევან მარუაშვილი, შალვა ყიფიანი, ჯუმბერ ჯიშგარიანი, არსენ ოქროჯანაშვილი, ბორის გერგედავა, ომარ ერქომაიშვილი, თამაზ კიკნაძე, გიგი გიგინეიშვილი, პუპური წიქარიშვილი, ზაზა ლეუვა, კიაზო რაქვიაშვილი, თამაზ ქობულაშვილი, ამირან ჯამრიშვილი, ვახტანგ კაპანაძე, გიორგი გელაძე და სხვ.), აგრეთვე სხვადასხვა დროს ექსპერიციებში დორებით მოწვევლმა მოყვარულმა სპელეოლოგებმა (ლადო ქალდანი, რობერტ ნავერიანი, გიორგი გვიმრაძე, რობერტ სუჯაშვილი, ჯუმბერ ხომასურიძე, ჰამლეტ მაისაძა, გივი სმირნი, ვერნი ალფაიძე)

და სხვ.) მნიშვნელოვანი სამუშაოები ჩაატარეს ახალი ათონის, სათაფლიის, წყალტუბოს (პრომეთეს), ნავენახევის მდგიმური სისტემების შესასწავლად, რაც შემდგომში საფუძვლად დაედო ბუნების ამ შესანიშნავი სპელეოობიექტების ტურისტული მიზნებისათვის აღჭურვას.

საქართველოს კარსტული მდგიმების კომპლექსური კვლევის საქმეში დიდია პეტრე ჭაბუკიანის, დემურ ტაბიძის, კარლო ლიფონავას, გივი გიგინეიშვილის, ილია აფხაზავას, ჭიჭიკო ჯანელიძის, დავით სიმონიშვილის, ელენე აბაშიძის, ნანა მამაცაშვილის, რეზო ხაზარაძის, კობა ხარაძის, ნიკოლოზ ასტახოვის, ედუარდ ნაკაიძის, მოსე და ელენე სოხაძეების, დავით მატკავას, იგორ ბონდირვევის, მერაბ გონგაძის, კუკური მგელაძის, რეზო ჯანაშვილის, გრიგოლ დევდარიანის, ზურაბ აძინბას, დავით და ნიკა თუშაბრამიშვილების, გივი გაფრინდაშვილის, აბესალომ ვეკუას, იორამ თარხან-მოურავის, გივი ჯაშის, დავით

ციციშვილის, ავთანდილ
თარხნიშვილის, გრიგოლ
ტაბადუას, იორამ თარხან-
მოურავის, რეზო კაგვასიძის,
კოტე დანელიას, ომარ
ლანჩავას, მერაბ
თათარიშვილის, ოთარ
ჩხეიძის, ალიძ თვალთვაძის,
დავით დვალის, თენგიზ მეტვე-
ლიანის, ლადო ქალდანის, იუ-
რი ავდალოვის, გვანჯი მანიას,
თამაზ ბაქანიძის, ოთარ
ბენდუქიძის, შალვა ბარჯაძის,
ელისო და ერისტო ყვავაძე-
ების, საშა ბუხნიკაშვილის,
იგორ ფიჩხაიას, რომან
თოლორდავას, მამუკა ნიკო-
ლაძის, ვახტანგ ჩიხრაძის, ელ-
გუჯა ჯამრიშვილის და სხვა
მონათესავე სპეციალობების
მეცნიერთა და მოყვარულ
სპელეოლოგთა დგაწლი. მისა-
სალმებელია რომ, ბოლო სა-
ნებში, საქართველოს კარსტის
გეოგრაფიული შესწავლილო-
ბით დაინტერესდნენ თბილი-
სის სახელმწიფო უნივერსიტე-
ტის სტუდენტები, ახალგაზ-
რდა მეცნიერ მუშაკები, საჯა-
რო სკოლის მოსწავლეები, რა-
შიც გარკვეული წვლილი შე-
აქვს ასისტენტ-პროფესიონალურ
დანელიაშვილს. მათ შო-

რის აღნიშვნის დირსია გეოგ-
რაფიის ინსტიტუტის
გეომორფოლოგიისა და გეოგ-
კოლოგიის განყოფილების
მეცნიერ თანამშრომელი, დოქ-
ტორანტი ლაშა ასანიძე, რო-
მელმაც საკვალიფიკაციო თვ-
მად რაჭის კირქვული მასივის
კარსტი და ამ მეტად როული
გეომორფოლოგიური პრობლე-
მის კვლევა დაისახა მიზნად.
საქართველოში უდრმესი კარ-
სტული მდვიმების აღმოჩენა-
სა და კვლევაში, ქართველ
სპელეოლოგებთან ერთად
მნიშვნელოვანი წვლილი მი-
უძღვით რუსეთისა და უკრაი-
ნის სხვადასხვა ქალაქების
(ვორონეჟი, დნეპროპეტროვსკი,
ირკუტსკი, კიევი, კაუნასი,
კრასნოიარსკი, სანკტ-პეტერ-
ბურგი, მოსკოვი, ნოვოკუზნეც-
კი, ნოვოსიბირსკი, პერმი, სიმ-
ფეროპოლი, ტომსკი, ჩელია-
ბინსკი და სხვ.), აგრეთვე
საფრანგეთის, ჩეხეთის,
პოლონეთის, სლოვენიის და
ევროპის სხვა წამყვანი
სპელეოლოგიური ქვეყნების
სპელეოსექციებისა და
ფედერაციების კარგად
გაწვრთნილ პროფესიონალურ
და მოყვარულ სპელეოლოგთა

საექსპედიციო რაზმებს, გივი მოდებაძე, ბესიკ
 რომელთა მიერ მიკვლეული ღვალაძე (ჭიათურა), იმედო,
 და ავტორის გადამუშავებული გიორგი (ქორა), შოთა, ამირან
 რიგი კარსტული ჭებისა და და ვაჟა ტფაბლაძეები, გურამ
 შახების მორფომეტრიული სვანიძე (წყალტუბო), ვალერი
 მონაცემები, სიღრუის შიფრისა შენგავლია, როლანდ
 და სპეციალური საკადასტრო ქვარცხავა, მურმან და იგორ
 ნომრის მიხედვით ნაჩვენებია ბოჯგუები (ჩხოროწყუ),
 ტერმინების განმარტების გორდები, ფაზა და რეგაზ
 ბოლოს, დანართში - ქარდა ქარდაგები, ლევან ქუხილავა
 ცხრილის სახით. გარდა (წალენჯიხა), იპოლიტე
 ამისა, ჩვენს ხელთ არსებული გორელაშვილი, გია
 წერილობითი ინფორმაციისა ბებაშვილი, გიგა დოლონაძე
 და გრაფიკული მასალების (ცუცხვათი) იგორ კეკელია
 მიხედვით, ბზიფის კირქვულ (მარტვილი) და ათობით
 მასივზე მიკვლეულია 58 ახალგაზრდა, სხვადასხვა
 სპელეოლოგებით, რომელთა სოფლის მცხოვრები და
 ჯამური სიღრმე 5225 მ, ხოლო საჯარო სკოლის
 გაჭიმულობა 2600 მ-ს მოსწავლეები.
 შეადგენს (მათი წინამდებარეობა უცნობია). წერტულ
 ადგილმდებარეობა საექსპედიციო ქართველია
 რაზმებს ვალზე მუშაობის მეტადების მიერ წლების
 დროს დიდ დახმარებას (1958-2013) მანძილზე მეტად
 უწევდნენ ადგილობრივი გეომორფოლოგიურ და
 მცხოვრებლები, მოყვარული, გეოლოგიურ პირობებში
 ენთუზიასტი სპელეოლოგები. მოპოვებული 850-მდე
 მათ შორის აღნიშვნის დირსია კარსტული მდვიმის მოკლე
 გივი სმირი, ვალერი გუმბა, სავაროვი, აშოგ საველე
 ალექსეი უვაროვი, აშოგ მოპოვების მდვიმის მოკლე
 აბაშიანი (ახალი ათონი), დალაგებული. ზოგიერთ
 ბიჭია გაფრინდაშვილი, დათო მნიშვნელოვან მდვიმეს თან
 და ავთანდილ ხვედელიძეები, ახლავს შესაბამისი

გრაფიკული და ფოტომასალა, გეგმები, ჭრილები, ბლოკ-დიაგრამები, რომლებიც კარსტოლოგია-სპელეოლოგიის ლაბორატორიის თანამშრომ-ლებთან ერთად გვუთვით საქართველოს კარსტულ ზოლში, სხვადასხვა წლებში მომუშავე უცხო ქვეყნის სპელეოსაექსპედიციო რაზმებს. შესავალის ნაწილში მოცემულია იმ ქართველ მეცნიერთა მოკლე ბიო-გრაფიული ცნობები, რომლებიც ჩვენი ქვეყნის მდგიმების შესწავლის ფუძემდებლებად ითვლებიან.

ჯეროვანი პატივი უნდა მივაღოთ აწ გარდაცვლილი გამოჩენილი მამულიშვილების – აკადემიკოს ნიკო კეცხოველის, პროფესორ ლევან მარუაშვილის, მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის ზურაბ ტატაშიძის, დოცენტ შალვა ყიფიანის, დოცენტ ბორის გერგედავას და სხვა მკვლევარების ნათელ სხოვნას, რომელთაც ბევრი გააკეთეს ჩვენი ქვეყნისათვის ესოდენ პრიორიტეტული და პრესტიული სამეცნიერო

დარგის
მდგიმეთმცოდნეობის
დაფუძნებისათვის.

ლევან მარუაშვილი (1912-1992)

ქართველი ბეოგრაფი, გეომორ-ფოლოგი, კარსტოლოგი, სპელეოლოგი, გეოგრაფიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, სახელმწიფი და ვახუშტი ბაგრატიონის პრემიების, ხ. მ. პრექცალსკის სახელობის ოქროს მედლის ააგადერი. ლევან მარუაშვილმა აქტიური მონაწილეობა მიიღო გეოგრაფიის ინსტიტიტში სპელეოლოგიური ლაბორატორიის, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმთან სპელეოლოგიური კომისიის, ხოლო რესპუბლიკის სპორტის კომიტეტთან სპელეოსპორტული ფედერაციის დაარსებაში; პარალელურად დაამუშავა რიგი ზოგადთეორიული საკითხები კარსტის პრობლემატიკაში, მათ შორის კარსტოსფეროს სივრცის სხვა გეოსფეროებთან ურთიერთობისა და აღნაგობის ცნებები, კარსტულ მდგიმეთა სართულიანობის გენეზისი, მორფოლოგიური კლასიფიკაცია და

ურთიერთობა
 ტერასთწარმოქმნასთან,
 სამეცნიელოს მაგალითზე
 კლასტოგარსტის შესაძლო
 მასშტაბები და გენეტიკურ-
 მორფოლოგიური თავისებურებანი
 და მრავალი სხვა, როთაც
 საქართველოში მეცნიერების
 ახალი დარგის – კარსტმცოდ-
 ნების (მდგომეთმცოდნეობის)
 ერთ-ერთი დამფუძნებლის სახელი
 დაიმკვიდრა. მანვე დიდი წლილი
 შეიტანა კარსტული მდგომების
 პლანისა და პოპულარიზაციის
 საქმეში. 1957 წელს მისი
 რედაქტორობით და
 წინასიტევაობით
 („საქართველოგიური
 გამოცემების პერსპექტივები
 საქართველოში“) გამოქვეყნდა
 ცნობილი ფრანგი მკვლევარის
 ნორბერტ კასტერეს სამეცნიერო-
 პოპულარული წიგნის („ათი წელი
 მიწის ქვეშ“) პირველი ქართული
 გამოცემა, ხოლო ცოტა
 მოგვიანებით (1963) მისი
 სამეცნიერო-პოპულარული წიგნი
 – „შუქი ბნელეთში“. ამ
 დროისათვის ქართულ ენაზე არ
 იყო გამოცემული მსგავსი მონო-
 გრაფიები, რამაც დიდი როლი
 ითამაშა ახალგაზრდობის
 მდგომებით დაინტერესების
 საქმეში. 1973 წელს გამოქვეყნდა
 სახელმძღვანელო უმაღლესი
 სასწავლებლების
 სტუდენტებისათვის –
 „მდგომეთმცოდნეობის
 საფუძვლები“, რამაც დიდი როლი
 შეასრულა ახალგაზრდა
 სპეციალისტების მომზადების
 საქმეში. მთელი თავისი

შეგნებული სიცოცხლე ლევან
 მარჯაშვილმა ქართული
 საბუნებისმეტყველო მეცნიერების
 განვითარებას, და მათ შორის,
 საქართველოს სპელეოლოგიასა
 და კარსტმცოდნეობას მიუძღვნა.

ზურაბ ტატაშიძე (1928-2011)

ქართველი
 გეოგრაფი,
 გეომორფო-
 ლოგი, კარს-
 ტოლოგი,
 საქართველო-
 გი, გეოგრა-
 ფოულ
 მეცნიერება-
 თა დოქტო-
 რი, პროფესორი, საქართველოს
 ეროვნული მეცნიერებათა
 აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი,
 სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი,
 ღირსების ორდენის პავალერი.
 მის სამეცნიერო მოღვაწეობაში
 განსაკუთრებული ადგილი საქ-
 ლეოლოგიას – კარსტული
 მოვლენების მეტად რთული
 პრობლემების კვლევას
 განეკუთვნება, რაშის მან დიდი
 წელილი შეიტანა არა მარტო
 საქართველოს, არამედ ურალის,
 მთიანი ყირიმის და ევროპის
 სხვა წამყვანი ქვეყნების
 (ჩეხოსლოვაკია, უნგრეთი,
 იუგოსლავია და სხვ.) მასშტაბით.
 პროფესორ ლევან
 მარჯაშვილთან ერთად იგი
 ახალი, პრესტიული სამეცნიერო
 მიმართულების –

მდგვიმეთმცოდნეობის ერთ-ერთი დამტუმნებელია საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთაც. განუზომელია მისი დგაწლი არაბიკის, ბზიფის, ოხაჩქუეს, რაჭის, გუმიშხა-ფსირცხის და საერთოდ, საქართველოს კირქვული მასივების კვლევაში. სენსაციური იყო 1987-88 წლების შედეგები, როცა მისი აქტიური მონაწილეობით გამოვლინდა დედამიწაზე ინდიკატორული ექსპერიმენტებით დადასტურებული უღრმესი (2345 მ) „ნაფრა-მჭიშთას“ ჰიდროგეოლოგიური სისტემა. ამ ფაქტმა საერთაშორისო მნიუშენელობა შეიძინა, ხოლო საქართველოს კარსტულმა ფენომენებმა უცხოელ მკვლევართა საყოველთაო უურადვება მიიპყრო. პროფ. ლევან მარუაშვილთან ერთად მის მიერ მეცნიერებაში შემოტანილი იქნა „კარსტოსფეროს“ (ცნება. დიდი წლილი შეიტანა კარსტული მდგრებების კვლევისა და პოპულარიზაციის საქმეში. საქართველოს ტელევიზიითა და რადიოთი სისტემატურად გადაიცემოდა მის მიერ მომზადებული პულიცისტური ნარკავები, კითხულობდა ლექციებს საქართველოს უნივერსიტეტის სისტემების მდგვიმური მნიშვნელობის შესახებ. ჩატარებულმა ღონისძიებებმა დიდი როლი ითამაშა ქართველი ახალგაზრდობის მდგრმებით დაინტერესების საქმეში. იგი განლდათ ახალი ათონის მდგიმური სისტემის 1961 წლის სპელეოექ-

სპედიციის მოიერიშე რაზმის ხელმძღვანელი. ამ უნიკალური მიწისქეშა ძეგლის აღმოჩენასა და შესწავლაში შეტანილი დიდი წვლილისათვის ავტორთა კოლექტივთან ერთად ქვეყნის უმაღლესი ჯილდო – სახელმწიფო პრემია მიენიჭა (1977).

შალვა ყიფიანი (1912 – 1994)

ქართველი გეოგრაფი, აზოვის მოროვე, ლოგი, კარსტოლოგი, სახელმწიფო

პრემიის ლაურეატი, გეოგრაფიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი. ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტში 1958 წელს ახლად შექმნილი კარსტოლოგიისა და სპელეოლოგიის ლაბორატორიის გამგებელი, რომელსაც იგი 1975 წლამდე ხელმძღვანელობდა. ახალ ათონში ჩატარებული პირველი სპელეოლოგიური ექსპედიციის (1961) ხელმძღვანელი. მისი სამეცნიერო შრომები მირთადად საქართველოს კარსტული რელიეფის გა-

მოკვლევა-შესწავლას ეძღვნება. დაჯილდოებულია სსრ კავშირის გეოგრაფიული საზოგადოების სამეცნიერო საბჭოს, აფხაზეთისა (1966) და საქართველოს (1984) უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელებით, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის მედლით (1976).

ბორის გერბედავა (1931-2006)

ქართველი
გეოგრაფი,
სპეციალისტი,
ქარსტოლოგი,
გეოგრაფი-
ულ მეცნიერებათა პან-
დიდატი,
დოკტორი.

ახალი ათონის მდგიმის ერთ-ერთი პირველი აღმომჩენთაგანი. განსაკუთრებული წვლილი შეიტანა საქართველოს, სომხეთის, აზერბაიჯანისა და საერთოდ კავკასიის ქალასტონებრული მდგიმების აღმოჩენასა და კვლევაში. მანვე დაადასტურა მდგიმებთა კომპლექსის, როგორც განსაკუთრებული გეოგრაფიული კლემენტის გამოყოფის იდეა. განსაზღვრა მდგიმების ლანდშაფტის საგანი. წამოაყენა ახალი შეხედულება მდგიმესა და მის ფორმათ-წარმოქმნაზე. შეიმუშავა მდგიმების გენეტური, მორფოლოგიური

და კლიმატო-ჰიდროლოგიური კლასიფიკაციები. დაჯილდოებულია აფხაზეთის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელით (1966).

თამაზ პიპაძე (1936-1991)

ქართველი ბეოლოგი,
კარსტოლოგი,
სპეციალისტი,
ბეოლოგია-
მინერალოგიის

მეცნიერებათა დოქტორი. 1960 წლიდან მუშაობდა მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმში სპეციალისტური საბჭოს სწავლული მდინარე. თამაზ კიკნაძის პალეოზის საგანს კარსტო- და სპეციალისტის პრობლემები შეადგენდა. მრავალი წლის მანძილზე ველზე მოპოვებული მეცნიერული შედეგების საფუძველზე ჩამოაყალიბა ბუქებრივი ფაქტორების გავლენა კარსტული პროცესების დინამიკაზე. არაბიკის კირქვული მასივის მაგალითზე დაადგინა მთიანი ქვეყნების კარსტისა და კარსტული წყლების ფორმირების ძირითადი კანონზომიერებანი, რის საფუძველზეც ჩამოაყალიბა ახალი მეცნიერული მიმართულება – მოძღვრება მთის კარსტის მიწისქვეშა ნაკადებზე. მი-

სი ხელმძღვანელობითა და უშუალო მონაწილეობით აღმოჩენილია მსოფლიოს უდრმესი კარსტული წეალებების სისტემა გაგრის ქადზე. წლების მანძილზე (1978-89) იყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმთან არსებული საქართველოს თავმჯდომარე, საქართველოს სპეციალური საზოგადოების პერზიდენტი. დაჯილდოებულია ჩეხოსლოვაკიის საქართველოს საზოგადოების ცენტრალური კომიტეტის ოქროს მედლით (1987).

არსენ ოქროჭანაშვილი (1930-1965)

ქართველი გეოგრაფი, გეომორფოლოგი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, ასხის კირქვულ მასივზე ტრაგიკულად დადგული

საქართველოგი არსენ ოქროჭანაშვილი იყო პირველი, რომელიც გზას ევალავდა ახალი ათონის მდგიმის მანამდე უცნობ მიწისქვეშა დარბაზებსა და ხვრელებში. თავისი ხანძოელების სიცოცხლის მანძილზე მან მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა საქართველოს კარსტის შესწავლაში. სხვადასხვა წლებში მონაწილეობდა გუმიშხა-

ფსირცხის, გუმისთა-კელასურის, ოკრიბა-არგვეთის, წებელდის, ბზიფის, არაბიერისა და ასხის კირქვული მასივების შემსწავლელ საელეონექსპედიციებში. ახალი ათონის მდგიმის აღმოჩენაში შეტანილი დიდი წლილისათვის სხვა ქართველ მეცნიერთა და მშენებელთა ჯგუფთან ერთად იგი სსრ კავშორის სახელმწიფო პრემიით (1977) დაჯილდოვდა (სიკვდილის შემდეგ). მის სახელს ატარებს მდგიმე ასხის კირქვულ მასივზე.

ტაბიმე (1933-2006)

ქართველი გეოგრაფი, გეომორფოლოგი, განათლებათა დოქტორი. ინსტი-

ტუტში ახლად შექმნილი კარსტოლოგისა და საქართველოგიის ლაბორატორიის თანამშრომლებთან ერთად მონაწილეობდა სპეციალურების სამდლის, ასხის, მიგარის, წებელდის და ოხატებეს კირქვულ მასივებზე. საფუძველი ჩაუყარა ბუნების ქანდაკებისა და გეოგრაფიული ფერწერის შესახებ მეცნიერებისა და

ხელოვნების ახალ მიმართულებას. შედგენილი აქვს წებელის კირქვული მასივის, ვახუშტი ბაგრატიონის უფსკრულის, აფიანჩისა და შაქურანის მდგირვანის ბლოკ-დიაგრამები, მდგირების გეგმები და ჭრილები, გაცრცელების სქემატური გეგმები.

კუმპარ ჯიშპარიანი

ქართველი
გეოგრაფი,
სპელეო-
ლოგი,
ქურნალის-
ტი. მისი
უშუალო
მონაწილე-
ობით შეს-
წავლილია
400-მდე
მდგირე და

უფსკრული, მათ შორის ახალი ათონის ცნობილი მდგირე, რომლის პირველი თვალზომითი და ინსტრუმენტალური აგეგმვაც მან ჩაატარა. განუზომელია მისი დავაწლი 1984 წელს წყალტუბოს რაიონის ს. უშმისთავში უნიკალური მდგირული სისტემის აღმოჩენის, სამეცნიერო კვლევისა და ტურისტული მიზნებისათვის კეთილმოწყობის საქმეში (გაისხნა 2011 წლის მაისში). წლების განმავლობაში ხელმძღვანელობდა ამ უნიკალური მდგირის სამეცნიერო – კვლევით და სამშენებლო სამუშაოებს. მის მიერ გამოქვეყნებულმა 500-ზე მეტმა სამეცნიერო-პოპულარულმა

ნაშრომმა დიდი წელილი შეიტანა საქართველოში კასრტული მდგირების კვლევისა და პოპულარიზაციის საქმეში.

კუკური წიქარიშვილი

გეოგრაფი, სპელეოლოგი, გეოგრაფიის დოქტორი, ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტის თანამშრომელი 1973 წლიდან, ამჟამად მთავარი მეცნიერი.

თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტში სწავლის
პერიოდში, მე-2 კურსის
სტუდენტმა (1970) დიდი
დაინტერესება გამოავლინა
კარსტული მდვიმებისადმი. მის
სადიპლომო ნაშრომში ჯერ
კიდევ კეთილმოუწყობელ ახალი
ათონის მდვიმები უშუალოდ მის
მიერ მოპოვებული სამწლიანი
სტაციონარული
მიკროკლიმატური კვლევის
შედეგები იყო წარმოდგენილი.
შემდგომში იგი ახალი ათონის
მდვიმები ჩატარებული 20-მდე

სპე-ლეოკლიმატური ექსპედიციის უშუალო მონაწილე და თემატური გეგმების შემსრულებელია. მის მომავალ საკვალიფიკაციო ნაშრომში შემდგომი განვითარება ჰპოვა გეოგრაფიული მეცნირების ახალმა მიმართულებამ — სპელეოკლიმატოლოგიამ.

მრავალწლიანი კვლევის შედეგებით დადგინდა საქართველოს მთიანი კარსტული მღვიმების კლიმატური რეჟიმის ძირითადი კანონზომიერებანი. დამყარდა კავშირი მიწის ქვეშ მეტეოროლოგენტების მსვლელობასა და გარემომცველი ტერიტორიის ფიზიკურ-გეოგრაფიულ ფაქტორებს შორის. ჩამოყალიბდა კონცეფცია მღვიმეთა კლიმატზე ჰიფსომეტრიული ფაქტორის გავლენის შესახებ, მის მიერ შეივსო და დაიხვეწა საქართველოს კარსტული მღვიმების კადასტრი (2009); დამუშავებული აქვს კარსტული მღვიმეების სპელეოტურისტული, სპელეოთერაპიული, სასოფლო-სამეურნეო და რიგი სხვა დარგების საჭიროებისათვის მღვიმეების გამოყენების პრაქტიკული რეკომენდაციები. დაჯილდოებულია საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საპატიო სიგელით, სპელეოლოგიის დარგში შეტანილი წვლილისათვის.

საელეოლოგიური ტერმინები

გამოქვაბული კლდეში ხელოვნურად გამოკაფული სათავსები, რომლებიც საცხოვრებლად, თაგმებისაფრად, პირუტყვის სადგომად, საკულტო, სამეურნეო და სხვა სახის დანიშნულებისათვის იყენებდნენ.

თხი 1. ფართოპირიანი პატარა კარსტული მღვიმე ან გამოქვაბული, თაღოვანი ჭერით, 2. მღვიმის გაგანიერება ვიწრო გასასვლელის შემდეგ. სინ.: „გროტი“.

ბარსტული მასივი მორფოლოგიურად და პიდრობელობიურად მეტნაკლებად განცალკევებული ტერიტორია, რომელიც იმეორებს მიმდინარე კირქვული მასივის ბუნებრივ პირობებს ან განსხვავდება მისგან. კირქვული ზოლი იყოფა ცალკეულ მასივებად. საქართველოს კირქვულ ზოლს ტრანზიტული მდინარეები ასამდე განცალკევებულ დიდ (არაბიკა, ბზიფი, ასხი, რაჭა) და მცირე (ოხაჩქევ,

ყვირა, გაუჩა, მინგარია დას ხვ.) მასივებად ყოფს.

პარსტული მღვიმე დედა- მიწის ქერქის ზედა ფენებში წყალში ადგილად ხსნადი ნაპ- რალოვანი ქანების (კირქვა, დოლომიტი, თაბაშირი და სხვ.) გახსნისა და გადარეცხ- ვის შედეგად წარმოშობილი ბუნებრივი სიღრუე. მიწის ქვეშ არსებულ ბუნებრივ სიღ- რუეთა ზოგად ტერმინად მიღე- ბულია „მდვიმე“.

პარსტული უზსპრული კარსტვად ქანებში ჩასახული ჭებისა და შახტების რთული სისტემა, სადაც ვერტიკალურ მონაკვეთებთან ერთად მორი- გეობენ ჰორიზონტული და დახრილფსერიანი დერეფნები. ქვედა ნაწილებში გაედინებიან წყალუხვი მდინარეები. დედა- მიწის უღრმესი კარსტული უფსკრულია კრუბერი (სიღრმე 2197 მ), ბზიფის ქედზე. საქარ- თველო კარსტული უფსკრუ- ლების ნამდვილი სამეფოა. აქ უკვე მიკვლეულია >1000 მ-ზე ღრმა 8 უფსკრული.

პარსტული შახტი ვერტი- კალური სიღრუე ცვალებადი განივევთებით და დარბაზისე-

ბური განივევთებით. წარ- მოიქმნება აერაციის პიდრო- დინამიკურ ზონაში.

პარსტული ჰა ვერტიკა- ლური, ვიწრო, უწესო ფორმის ხვრელი, რომელიც სიღრმეში იხშობა ან მდვიმეს უერთდება. წარმოიშობა მიწისქვეშა სიღ- რუების თაღის ჩაქცევით ან ნაპ- რალის გასწვრივ მოძრავი აგ- რესიული წყლების მოქ- მედებით. შახტისაგან იგი ნაკ- ლები სიღრმით განსხვავდება.

მრაგალსართულიანი მღვიმე თრ ან მეტ დონეზე განლაგებული და ერთმანეთ- თან დაკავშირებული მდვიმეების სისტემა (მაგ., ცუცხვათის 13 სართულიანი მდვიმური სისტემა).

მღვიმე-ესტაველა სიღრუე, რომელიც ხან წყლის მშთან- თქმელად გვევლინება, ხან კი როგორც წყარო, რომელიც წყალს პიდროსტატიკური წნე- ვის ზეგავლენით ამოანთხევს ზედაპირზე.

მღვიმე-საყინულე ბუნებ- რივი ან ხელოვნური სიღრუე, რომელიც მოჟღი წლის მან- ძილზე ინარჩუნებს 0° -იან და უფრო დაბალ ტემპერატურას.

ჭერიდან ჩამოსული წყალი იყინება და სხვადასხვა ფორმის ნაღვენთებს წარმოშობს. საქართველოში ცნობილია ნიკორწმინდის, ბოგას, სხვავას (მღვმური), ხორხების, საბაწმინდის და სხვა ბუნებრივი საყინულები.

მღვიმის ბაზიმულობა სპელეოობიექტის ვერტიკალური, დახრილი და პორიზონტული გასასვლელების ჯამური სიგრძე.

მღვიმობანი პიდროლოგიურად ერთმანეთთან დაკავშირებული კარსტული მღვიმების რთული სისტემა ან ჯგუფი (მაგ., ფლინტ-მამონტი აშშ-ში, სიგრძე 626-644 მ; ახალი ათონი საქართველოში (აფხაზეთი), 3285 მ, წყალტუბოს მღვიმოვანი, >15-550 მ, ცუცხვათის

მრავალსართულიანი სისტემა და სხვ.).

ჩანაძლევი – ჩნდება ტექტონიკური დაძირვის, მიწისძვრის და კარსტული მოვლენების დროს, აგრეთვე დეფორმირებულ მიწისქეშა გამონამუშევრებზე.

სიტყვების შემოკლებანი:

ადგ. – ადგილი
აღმ. – აღმოსავლეთი
აღმ-კენ. – აღმოსავლეთისაკუნდას. – დას.

დას-ით – დასავლეთით
ზ. დ. – ზღვის დონიდან
იხ. – იხილე

კურ. – კურორტი
მარცხ. – მარცხენა
მარჯვ. – მარჯვენა
მდ. – მდინარე
მუნიციპ-ი – მუნიციპალიტეტი
მწვ. – მწვერვალი

ს. – სოფელი
სამხრ. – სამხრეთი
სამხრ-ით – სამხრეთით

სამხრ.-აღმ. – სამხრეთ-აღმოსავლეთი

სამხრ.-აღმ-ით – სამხრეთ-აღმოსავლეთით

სამხრ.-დას. – სამხრეთ-დასავლეთი

სამხრ.-დას-ით – სამხრეთ-დასავლეთით

ჩრდ. – ჩრდილოეთი

ჩრდ-ით – ჩრდილოეთით

ჩრდ.-აღმ. – ჩრდილო-აღმოსავ-
ლეთი

ჩრდ.-აღმ-ით – ჩრდილო-აღმო-
სავლეთით

ჩრდ.-დას. – ჩრდილო-დასავლე-
თი

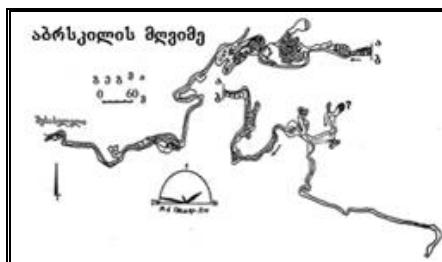
ჩრდ.-დას-ით – ჩრდილო-დასავ-
ლეთით

♪

პბაშის მდგრადი – მარტვილის
მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასი-
ვი, მდ. აბაშის აუზი, ს. ბალდის
ჩრდ-ით 2 კმ-ზე, ზ. დ. 550 (25) მ
სიმაღლეზე. გამოკვლეული მონა-
კვეთის სიგრძე 40 მ-ია.

აბლუხებარას მღვიმე – გულრიფ-შის მუნიციპ-ი, მდ. კელასურის აუზი, დინების შუა წელში, მარცხ. შენაკადის მდ. დიდი ძო-კის შეერთების ადგილიდან სამხრ-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 720 მ სი-მაღლეზე. მდვიმის სიგრძე 35 მ-ს აღწევს.

აბრსპილის (აბლასპირის, ჰლო-ში, აჩხიტიზბოას) მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდო-ბი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. ოტაპის ჩრდ.-აღმ-ით 1-2 კმ-ზე, ზ. დ. 210 მ სიმაღლეზე. შესასვლელი 4 მ სი-განისა და 2 მ სიმაღლის ხერჯ-ლია, რომელიც სიღრმეში გვირა-ბის ფორმას იღებს და სწორხა-ზოვნად მიემართება აღმ-კენ 2000 მ სიგრძის ზოლში. დერეფნის სი-განე (3-4 მ) მთელს ამ მანძილზე თითქმის თანბარია, სიმაღლე კი იშვიათად აღემატება 10 მ-ს. ბო-ლოში სიფონური ტბაა, რომლის მიდამა გვირაბების შემდგომი სის-ტემები 480 მ მანძილზე გრძელდება. მდვიმის ცალკეულ აღგო-ლებში კირქვიანი შრეების რდევ-ვის შედეგად გაჩენილ დარბაზებს შორის გამოირჩევა „ჭაღებიანი“, „ფარდებიანი“, „ლეგენდების“, „მე-ანდრების“, „გუმბათისებური“, „გი-განტური“ და სხვ. დარბაზები. აბრსკილი ერთ-ერთი უდიდესი (ჯამური სიგრძე 2500 მ) და ულა-მაზესი მდვიმეა კაგასიაში.

აბტოზის მღვიმე – გალისა და წალენჯიხის რაიონების საზღ-ვარზე, ოხაჩქეებს კირქვული მასი-ვის სამხრ. ფერდობი, ენგურჟესის მიდამოებში, ზ. დ. 655 მ სიმაღ-ლეზე. მდვიმე 60 მ სიგრძეზე გაუვალი ნაპრალით იქოლება.

აბუმაბას მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, დურიფ-შის პლატო, XI ბრიგადის ტერიტორიაზე, მდ. გუ-დაუს აუზი. პორიზონტალური, დაბშელი, ვიწრო გასასვლელებიანი გვირაბის სიგრძე 85 მეტრს შეადგენს.

აბცის (ანუხვის) მღვიმე – გუ-დაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას ხეობის მარჯვ. მხა-რეს, ს. ანუხვა, ადგ. აგცას მიდა-მოებში, ზ. დ. 320 მ სიმაღლეზე. მდვიმის კედლებზე პალეოლითუ-რი, ანტიკური და შუა საუკუნე-ების დროინდელი ნახატები და ძველი ქართული ასომთავრული წარწერებია შემორჩენილი. მდვი-მეს წარსულში საკულტო და რელიგიური მიწნებისათვის იყე-ნებდნენ.

აზლაბარის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, მდ. სიფსოას აუზი, დურიფ-შის პლატოზე. 120 მ სიგ-რძის სუბპორიზონტალური, გან-

შტოებებს მოკლებული დახშული სიღრუე.

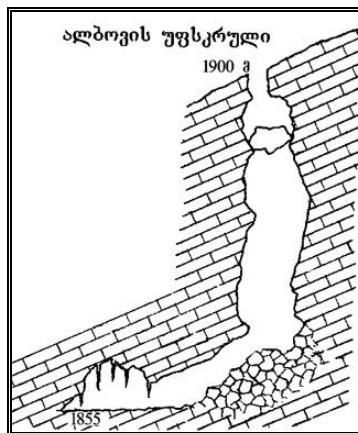
პთონი-75-ის ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ახალი ათონის რკინიგზის სადგურის ჩრდ-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 420 მ სიმაღლეზე. 55 მ სიღრმის ჭა.

პთონის მთის ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, კურ. ახალი ათონის ჩრდ-ით, ათონის მთის ჩრდ. ფერდობი, ზ. დ. 350 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 60 მ-ია.

პთონის I ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. მაანიკვარას აუზის ზემო წელი, ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ოქტომბრის მდგიმის სამხრ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 600 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 48 მ.

აბგანა – ჭიათურის მუნიციპ-ი, მდ. შუქრუთისწყლის აუზი, ხეობის მარჯვ. შვეულ ფერდობზე, ზ. დ. 710 (90) მ სიმაღლეზე. 2,5 მ სიგრძის, 3,5 მ სიგანისა და 1,6 მ სიმაღლის კლდოვანი ფარდული.

ალბოზის უშსპრული – წალენჯიხის მუნიციპ-ი, ყვირას მასივის უმაღლესი მწვერვალის დას-ით, მდ. მოროვის აუზი, „ქვაქან-ცალიასთან“ ახლოს, ზ. დ. 1900 მ სიმაღლეზე. ვერტიკალური და დახრილფსერიანი მონაკვეთების მორიგეობით უფსკრული ჩასას-კლელიდან 45 მ სიღრმეზე ებმის მოზრდილ დარბაზს და იქვე მთავრდება.

ალეშანდროვკის მღვიმე – ის. კელასურის მდგიმე.

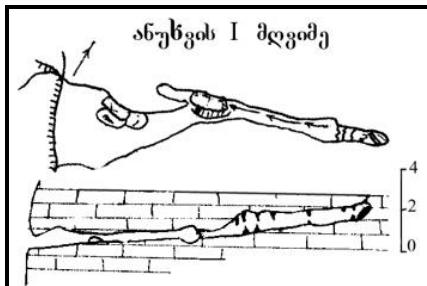
„ალბოზის“ მღვიმე – ცაგერის მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ბილიკიდან 15 მეტრზე, ზ. დ. 1670 მ სიმაღლეზე. ორი გრანდიოზული ქაბრი (25x5 მ; 20x7 მ) 15 მეტრის სიღრმეზე ერთმანეთს უერთდებიან. გვირაბი სამხრ.-დას-ით მიემართება. სამხრ. ჩასასვლელის ფსკერი დაფარულია სქელი ფენის ფირნით. აქ თოვლი თანდათან 10 მ სიგანის დამრეც მყინვარში გადადის. ყინულის სისქე 1 მ-ია. სიღრმე 28 მ, სიგრძე 110 მ-ს აღწევს.

ამტყელის მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. აზანთის აუზი, ამტყელის ტბის დას. ნაპირზე, ზ. დ. 580 მ სიმაღლეზე. შესასვლელი იხსნება ფლატეზე. შედგება 21 მ სიგრძის, 13 მ სიგანისა და 10 მ სიმაღლის დიდი დარბაზისაგან.

ამტყელის ჰა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. აზანთის აუზი, ს. ამტყელის ხრდ. ნაწილი, ამტყელის ტბის სამხრ.-დას-ით 1 კმ-

ზე, ზ. დ. 415 მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 28 მ-ს აღწევს.

პროცესი I მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას აუზი, ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში, ზ. დ. 420 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 38 მ.

პროცესი II მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას აუზი, ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში, ზ. დ. 420 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 15 მ.

პროცესი III (აბათას) მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას აუზი, ს. ზედა ანუხევას მიდამოებში, ახალი ათონიდან მე-12 კმ-ზე, ზ. დ. 445 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 50 მ, სიგრძე 520 მ-ს აღწევს.

პროცესი IV მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას აუზი, ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში, ზ. დ. 450 მ სიმაღლეზე. აღმავალფსერიანი დახშული სიღრუე 205 მ-მდე გრძელდება.

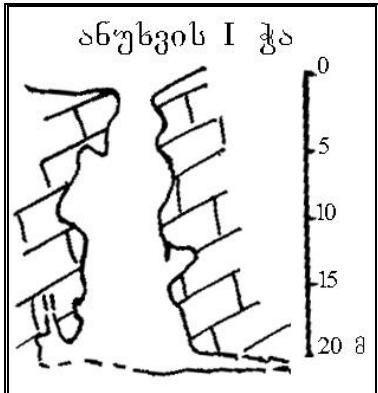
პროცეს V მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას აუზი, ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში, ზ. დ. 450 მ სიმაღლეზე. აღმავალფსერიანი, მკეთრად მეანდრირებული დახშული სიღრუე 110 მ-მდე გრძელდება.

პროცეს VI მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას მშრალი ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში, ზ. დ. 460 მ სიმაღლეზე.

პროცეს VII მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას მშრალი ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში, ზ. დ. 480 მ სიმაღლეზე. 90 მ სიგრძის ჰორიზონტალური დახშული სიღრუე.

პროცეს VIII მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხას მშრალი ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში. დაბალი შესასვლელით (0,8 მ) სწორხაზოვნად მიემართება 14 მ მანძილზე.

პროცეს I ჭა – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხის მშრალი ხეობის მარჯვ. მხარეს, ს. ანუხევას მიდამოებში. ჭა იწყება წრიული ფორმის ჩასასვლელით (დიამეტრი 1,5 მ), რომელიც იქვე ფართოვდება და უსწორმასწორო კედლებით 22 მეტრის სიღრმემდე ვრცელდება.

ანუხვის II ჭა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. შავწყალას აუზი, ს. ბლაბურხვის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 290 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 30 მ. **პრაბიგის (გუდაუთის) უფ-ძრულთა სისტემა** – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, ბერჭილის ქედი, ორთაბალაგანის ტროგული ხეობის სამხრ.-აღმ. ნაწილში, გელგელუების დასახლების ჩრდილ. 1,5-2 კმ-ზე, ზ. დ. 2055-2188 მ სიმაღლე-ზე. უფსკრული 1110 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა. მდვიმეს მრავალრიცხოვანი განშტოებები გააჩნია. ერთ-ერთი მათგანია „ჰენრის უძირო“ (სიღრმე 895 მ) და შესაძლოა ბერჭილის (260 მ) უფსკრულიც. „ჰენრის უძიროს“ ჩასასვლელი ორთაბალაგანის ტროგული ხეობის შეა ნაწილში, ვიწრო (0,4-0,5 მ), მკვეთრად დახრილი ნაპრალით იწყება და 10 მ-ის შემდეგ 120 მ სიღრმის ნაპრალოვან შახტში გადადის. უფსკრული დახრილი დერეფნებისა და ჭათა სისტემების მონაცემლებით 895 მ სიღრმემდე

ვრცელდება. „ჰენრის“ არაბიკის უფსკრულს 965 მეტრიან ნიშნულზე შეუერთდა.

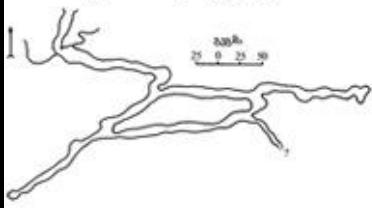
პრაბიგის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ხიფსთის კირქვული მასივი, მწვ. ხიფსთას აღმ-ით. 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 1900 მ სიმაღლეზე. შახტი 155 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრალით იქოლება.

არს. ოქროჯანაშვილის მდვიმის შესასვლელი

პრაბიგის ტობა III მდგომარეობა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული პლატოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას აუზი, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 5 კმ-ზე, ზ. დ. 790 (234) მ სიმაღლეზე. მდვიმის შესასვლელი (15x20 მ) ქარაფის გასწვრივ იხსება. სამიარუსიანი, მრავალგანშტოებიანი მდვიმე. მდვიმეში რამდენიმე დარბაზია. მათ შორის გამოიჩინება: „ნონას დარბაზი“, „სალონი“, „ნანას დარბაზი“, „უნივერსიტეტი-50“, „ტბიანი“ და სხვა დარბაზები. მდვიმის ჯამური სიგრძე 1300 მ-ს აღწევს.

არსებ რეზონანსულის
(ტობას II) მდგრად

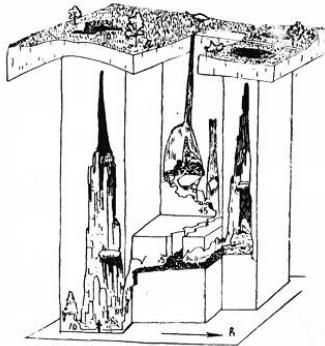
პრცხოვს შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. შავწყალას აუზი, ს. ბლაბურხვის ჩრდილ 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 525 მ სიმაღლეზე. შახტის სიღრმე 60 მ-ს აღწევს.

არშაბახოს ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. შავწყალას აუზი, ს. ბლაბურხვის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 590 მ სიმაღლეზე. 15 მ სიღრმის ჭა.

ასაძხილის უზსპრული – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის თხემური მოვაკების სამხრ.-დას. ნაწილი, ასაძხილის ულელტესილთან, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 85 მ-ია.

ავიანის ჰა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ავიანისა-ჩიუეშის ქედის ჩრდ. ფერდობი, ავიანის მთის დას-ოთ, ს. წებელდის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 800 მ სიმაღლეზე. ჭის ჩასასვლელი აფეთქებით იქნა გაფართოებული. პირველი ვერტიკალური მონაკვეთი 30 მ-ს აღწევს. 15 მ სიღრმეზე ვიწრო ნაპრალს აჩენს, უფრო ქვემოთ კი სწრაფად ფართოვდება და ვრცელ დარბაზს ქმნის. ჭის ჯამური სიღრმე 70 მ-ს აღწევს.

აფიანჩის ჭის ბლოკ-დიაგრამა

აზხაზ საელეოლოგთა – იხ. აქციის შახტი.

აშვაჩის (ზმ. ანუცრის) მდგვარი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. მაანიკვარას აუზის ზემო ნაწილი, ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ს. აქვაჩის სამხრ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 360 მ სიმაღლეზე. დახრილ-ფსკერიანი ტომრისებური ფორმის სიღრუე 30 მ სიგრძემდე გრძელდება.

აშის (აზხაზ საელეოლოგთა) შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, კურ. ახალი ათონის მიდამოები, ახალი ათონის მდვიმის მახლობლად, ზ. დ. 160 მ სიმაღლეზე. ვერტიკალური მონაკვეთი ზედაპირიდან მე-60 მეტრზე სწრაფად ებმის გუმბათისებური ფორმის 270 მ სიგრძის გიგანტურ დარბაზს. ჯამური სიღრმე 85 მ-ია.

აღმაგალი (ახალი ათონის „მეტელი“ სტალაზტიტზრი, ზეორცხის) მდგვარი – გუდაუთის მუ-

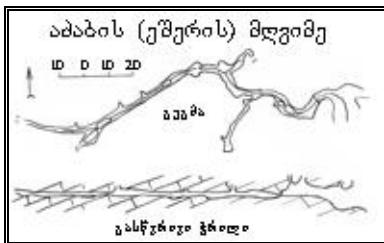
ნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვ-
ველი მასივი, ივერიის მთის
ჩრდ.-აღმ. ფერდობზე, მდ. ფსირ-
ცხას აუზი, ფსირცხის ვოკლუ-
ზების თავზე, ზ. დ. 40 (25) მ სი-
მაღლეზე. მდგრძე იწყება 6 მ
სიგანისა და 4 მ სიმაღლის
შესასვლელით, რომელიც სწრა-
ვად გადადის დახრილფსკერიან
გვირაბზე. ძირითად მაგისტრალს
გამოყოფა დახრილფსკერიანი
განშტროებები. შუა ნაწილში ორი
დიდი დარბაზია (30x20 მ).
მდგრძე ბოლოში სიფროური ტბით
იხშობა, რომელიც დაკავშირებუ-
ლია ახალი ათონის კეთილმოწყობილ
მდგრძეში მდებარე ტბებით.
წყლის დონეების მატების
შემთხვევაში წყალი ავსებს
გვირაბს და შესასვლელიდან
გადმოდის მოზრდილი ნაპატი.
მდგრძის ჯამური სიგრძე 165 მ-ს
შეადგენს.

აჩხიმის მდგრადი – იხ. აბ-
რეკოლის მდგრადი.

აპაბის გვირაბი – სოხუმის მუნიციპატეტი, გუმისა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ზემო ეშერის ტერიტორიაზე, აპაბის მდგომის სამხრეთ 20 მეტრში, ზ. დ. 250 მ სიმაღლეზე. 45 მ სიგრძის გვირაბი.

ԱՃԱՑՈՒՅ (ՅԵՄԱԿՈՒՅ) ԹՀՅՅԱՅ - ՏՐԵՅ-
ՄՈՆ ԹՅՆՈՅՉՈՅ-Ծ, ՑՅՄՈՒՄԵԱ-ՑՍԻՌ-
ՑՔԻՍ ԿՈՐՎՅԱՆՈ մԱՏՈՅՈ, ԹԾ. ԾԱ. Ց
ՑՅՄՈՏՈՒՅ այնո, ԵՅՄՈ ԵՄԵՐՈՒ
ԸԵՐՈՒՑՐՈՒՅՆ թ. Ծ. 245 մ ՏՈԽԱ-
ԼԵՅՆԵ. ԹԾՅՈՒՄ ՏՈԽՐՄԵՅՄ ո տանգա-
տան ՅՈՒՐՈՎԳԵՅԱ ԾԱ ՑՎՈՐԱՑՈՒՅ
ՑՈՐՄԱԾ օԴԵՅՅԵ. ՏՈՐՈՒԱԾՈ մԱՑՈՒ-
ԸՐԱԾՈ ՕՎՈՒԱՐԵՅԵԾ ցԱՆՑԾՈՎԵՅԵԾ
ՅՈՒՐՈ ԽԱՏՐԱԾՅԵՅԻՍ ՏԱԿՈՒ. ԹԾՅՈ-
ՄԵ ծՐԱՎՄԵՄ (354 թ-Ե) ՏՈԽՐՆՈՒՄ
ՄՄԵՑՐՈՎԳԵՅԱ.

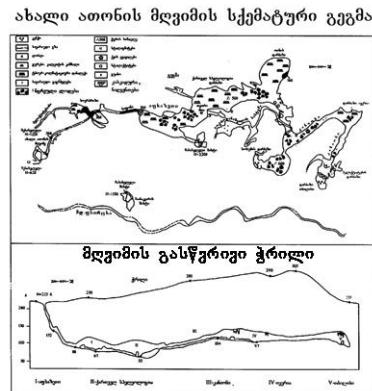

აპაბის ფარდული – სოხუმის
მუნიციპი, გუმიშხა-ფსირცხის
კირქვული მასივი, მდ. დას. გუ-
მისთის აუზი, ზემო ეშერის
ტერიტორიაზე, აპაბის მღვიმის
სამხრ-ით 0,15-0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 280
მ სიმაღლეზე. 45 მ სიგრძის ფარ-
დული.

პალი ათონის მღვიმე — გუდა-
უთის მუნიციპი-ი, გუმიშხა-ფსირ-
ცხის კირქვული მასივი, კურ-
ახალი ათონის ტერიტორიაზე, მ.
ივერიის ჩრდილო, მდ. მაანიკვარა-
სა და ფსირცხას წყალგამყოფზე,
მდ. ფსირცხას აუზი. ზ. დ. 220
(60) მ სიმაღლეზე ღრმა შახტე-
ბისა და ვრცელი დარბაზების
სისტემა. შედგება ორი მორფო-
ლოგიურად ქვემოთად განსხვავე-
ბული (ვერტიკალური და პორი-
ზონგული) ნაწილებისაგან.

პირველი მათგანი სპირალური ფორმის ვერტიკალური საფეხურებისა და ძლიერ დახრილი ვიწრო ნაპრალების მორიგეობით 165 მეტრამდე ვრცელდება, სადაც უფსკრული ვიწრო ხერების (“არსენას ჭიშპარი”) საშუალებით მდგომის პორიზონტალურ სისტემას უგავშირდება, რომელშიც გამოიყოფა მაღალჭერიანი გიგანტური დარბაზები: აფხაზეთი, ქართველ სპელეოლოგთა, თიხის, ტაძარი, ივერია, თბილისი, ჰელიქტიტების სალონი, სიურპრიზი და სხვა დარბაზები, რომელთა სიგანე 20-70 მ ფარგლებში მერყეობს. მდგომის ცალკეული დურეფებისა და დარბაზების ჭერის სიმაღლე 15 მ-დან 70 მეტრს აღწევს. “ქართველ სპელეოლოგთა დარბაზი” (სიგრძე 260 მ, სიგანე 65-70 მ, სიმაღლე 30-35 მ) უდიდესია არამარტო კავკასიის, არამედ ევროპის დღემდე გამოკვლეული მდგომების დარბაზებს შორისაც. მდგომის ვერტიკალური ნაწილის სიღრმე 183 მ, პორიზონტული მონაკვეთის ძირითადი მაგისტრალის სიგრძე 1125 მეტრია. ერთ-ერთ უპოპულარესი სპელეოტურისტული ძეგლი ევროპაში, რომელიც ქართველი სპელეოლოგების (ზურაბ ტატაშიძე, არსენ ოქროჯანაშვილი, ბორის გერგედავა, გივი ხმირი) მიერ იქნა აღმოჩენილი 1961 წელს. ექსპლუატაციაშია 1975 წლიდან. მდგომის აღმოჩენასა და შესწავლაში შეტანილი დიდი წვლილი-სათვის ქართველი მკვლევარები - ზურაბ ტატაშიძე, შალვა ყიფიანი, არსენ ოქროჯანაშვილი 1977

წლის სახელმწიფო პრემიით დაჯილდოვდნენ.

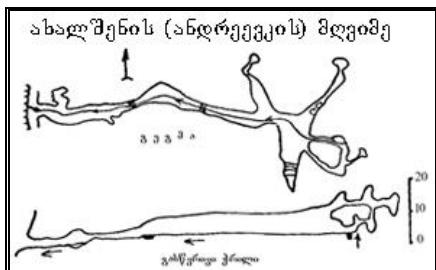
ახალი ათონის მდგომის წყალ-ბამშვები გვირაბის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხაფისირცხის კირქვული მასივი, ივერიის მთის ჩრდ.-დას. ფერდობი, მდ. ფსირცხის აუზი, ახალი ათონის წყალგამშვები გვირაბის თავზე, ზ. დ. 50 (10) მ სიმაღლეზე. მდგომე გამოჩნდა ახალი ათონის მდგომები წყალგამშვები გვირაბის მშენებლობის დროს. მდგომე აღმაგალია, სიგრძით 285 მ-ს აღწევს.

ახალი ათონის მცირე – იხ. მაანიკვარას შახტი.

ახალი ათონის „მველი“, სტალაგმიტური მღვიმე – იხ. აღმავლი მდგომე.

ახალი უჯსპრული – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ფანაგის ქედის სამხრ. ფერდობი, ს. ოტაპის ჩრდ-ით 0,15 კმ-ზე, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. უფსკრული მცირე სიღრმის ჭარა სისტემების მონაცელებით 120 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

ახალშენის (ანდრევეგის) მღვიმე
 – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-
 ფსირცხის კირქვული მასივი, ძე.
 დას. გუმისთის აუზი, ს. ახალშე-
 ნის დას-ით 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 285
 (100) მ სიმაღლეზე. მდგომის წინა
 ნაწილი წარმოადგენს ოაღისებურ
 გვირაბს, რომელიც სწორხაზოვ-
 ნად მიემართება აღმ-კენ. მდგომე
 ბოლოში, 220 მ-ზე ნაზვავით იხ-
 შობა.

ახდუს უზსპრული – გუდაუთის
 მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ.
 ფერდობი, მდ. შავწყალას აუზი,
 ზ. დ. 890 მ სიმაღლეზე. სიღრუე
 ზედაპირიდან 35-40 მ სიღრმეზე
 ივითარებს დახრილფსკერიან
 დარბაზს, რომელიც სწრაფად გა-
 დადის 80 მ სიღრმის ვერტიკა-
 ლურ შახტში.

ახტიარის უზსპრული – გაგრის
 მუნიციპ-ი, არაბიკის მასივი,
 უნიულოვანი მდგომის აღმ-ით 1,5
 კმ-ზე, ზ. დ. 2520 მ სიმაღლეზე.
 უფსერული 35, 15, 45 და 40 მ-იანი
 ჭებისა და შახტების მორიგეობით
 200 მ სიღრმემდე ვრცელდება.
 ჯამური სიღრმე 410 მ, გაჭი-
 მულობა 800 მ-ს აღწევს.

აჯამსუს მღვიმე – გუმიშხა-ფსირცხის კირქ-
 ვული მასივი, ს. ვესიოლოვკის

ტერიტორიაზე, კურ. ახალი ათო-
 ნის ჩრდ-ით 5-6 კმ-ზე, ზ.
 დ. 520 მ სიმაღლეზე. მდგომე
 შესასვლელიდან 35-ე მეტრზე
 ნაზვავით იხშობა.

აჯამხიდრის მღვიმე – გუდაუთის
 მუნიციპ-ი, დურიფშის პლატო, ს.
 ლიხნის ტერიტორიაზე, მდ. ხიფ-
 სთის აუზი, ხეობის მარცხ. ფერ-
 დობზე, ზ. დ. 40 (12) მ სიმაღ-
 ლეზე. შესასვლელიდან 120-ე მ-
 ზე ძირითად დერეფანს უკავშირ-
 დება 40 მ სიგრძის განშტოება,
 რომლის მიღმა ძირითადი გვირა-
 ბი დას-კენ მიემართება და 270 მ-
 ზე ნაზვავით იხშობა.

АБЭ-18 – Абхазская экспедиция
 (секция спелеологии МГУ) სოხუმის
 მუნიციპ-ი, ს. ზემო შებარას ტე-
 риტორიაზე, მდ. შებარას ხეობის
 მარცხ. ფერდობზე, მდ. დას. გუ-
 მისთასთან შეერთების ადგილი-
 დან 5 კმ-ზე, ზ. დ. 1280 მ სიმაღ-
 ლეზე. ვერტიკალურ მონაკვეთს
 (სიღრმე 12 მ) სწრაფად ებმის
 დახრილი გალერეა, რომელიც
 მე-10 მეტრზე ნაზვავი ლოდნარით
 იქოდება.

АБЭ-21-71 – Абхазская экспедиция
 (секция спелеологии МГУ) სოხუმის
 მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის
 კირქვული მასივი, მდ. შებარას
 (ხოჯგეთი) მარცხ. შენაკადის
 შეა წელში, უსახელო მწვერვა-
 ლის (1106,3 მ) სამხრ-ით 0,5 კმ-
 ზე, ზ. დ. 1280 მ სიმაღლეზე. სა-
 წყისი მონაკვეთი 10 მ სიღრმის
 ჭას წარმოადგენს, რომელსაც
 სწრაფად ებმის დახრილფსკე-
 რიანი მოზრდილი დარბაზი
 (25x10x10 მ). ჯამური სიგრძე 70
 მ-ს შეადგენს.

АБЭ-11-71 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ჭუბარას (ხოიჯეთი) მარცხ. შენაგადის ჟუ წელში, АБЭ-21-71-ის შახტის სამხრ-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 480 მ სიმაღლეზე. შახტის საწყის 25 მ-იანი მონაკვეთი 20 მეტრის შემდეგ თაღოვანი მომცრო დარბაზით იჩქობა.

АБЭ-22 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ს. ახალშენისაკენ მიმავალი გზის მარჯვ. მხარეს, ახალშენის მდგომიდან 0,3 კმ-ზე, ზ. დ. 310 (30) მ სიმაღლეზე. 22 მ სიღრმის შახტი.

АБЭ-23 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, მწვ. აუმბეგას ქედის სამხრ. ფერდობზე, წყალშემკრები აუზიდან დას-ით 7 კმ-ზე, მწვ. აბანაგდარას სამხრ.-აღმ-ით 0,6 კმ-ზე, ზ. დ. 420 მ სიმაღლეზე. 23 მ სიღრმის შახტი.

АБЭ-29 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ზემო ეშერის მდგომიდან 0,2-0,25 კმ-ზე, ზ. დ. 520 მ სიმაღლეზე. შახტი წარმოშვა 1926 წლის სექტემბრში მოსული ძლიერი თავსხმა წვიმების პერიოდში ნიადაგის ჩაჭვის შედეგად. სიგრძე 30 მ-ია.

АБЭ-19 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ზემო ეშერის ცნობილი მდგომე-რესტორნიდან 0,3 კმ-ზე, მშრალი ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 300 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 19 მ-ს შეადგენს.

АБЭ-28 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ზემო ეშერის ტერიტორიაზე, საავტომობილო გზიდან 0,1 კმ-ზე, ზ. დ. 295 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 28 მ-ს აღწევს.

АБЭ-25 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ეშერის წყალსაქანიდან დას-ით 0,4 კმ-ზე, საავტომობილო გზის მარცხ. მხარეს, АБЭ-23 შახტის აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 470 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 25 მ-ს აღწევს.

АБЭ-17 – Абхазская экспедиция (секция спелеологии МГУ) სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, მდ. დას. გუმისთასა და მდ. შუბარას შორის მოქცეული მთის მწვერვალზე, ზ. დ. 400 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 17 მ-ს შეადგენს.

ბ

ბაზიანის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობის დას. ნაწილი, ს. ბაგიას მწყებების სადგომიდან ჩრდ-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. შახტი დრმა ჭებისა და ლაბირინთული გასასვლელების მონაცელეობით 270 მ სიღრმემდე ვრცელდება, გაჭიმულობა 370 მ-ს აღწევს.

ბანანის შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი. ჯამური სიღრმე 75 მ.

ბარათაშვილების შახტი – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ქვედა ზოდის მიდამოებში, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ჩატევითი ძაბრის ფსკერზე, ზ. დ. 370 მ სიმაღლეზე. 70 მ სიღრმის შახტი ამჟამად ხელოვნურად არის ამოსებული ალუვიური მასალით.

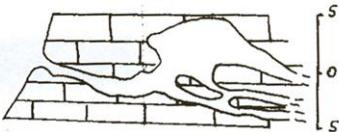
ბარდულის ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. აფხაზურას აუზი, აღგ. რაჩხა, ს. ლევავეს ტერიტორიაზე, ზ. დ. 480 (100) მ სიმაღლეზე. 30 მ სიღრმის სიღრუე.

ბარცილის შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი. ჯამური სიღრმე 100 მ, გაჭიმულობა 400 მ-ს აღწევს.

ბაღნარის მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, მდ. სანდრიფშის (უეოფსეს) აუზი, მდინარის მარცხ. ფერდობზე, ს. ბაღნარის სამხრ.-აღმ-ით 2,5 კმ-ზე, ზ.

დ. 750 (60-70) მ სიმაღლეზე. შედგება მომცრო, წრიული ფორმის დარბაზებისა და ვიწრო გასასვლელებისაგან. მღვიმე ბოლოში ქიმიური ნალექებით მდიდარი, საქმაოდ მოზრდილი დარბაზით (5X25X15 მ) მოავრდება.

ბაღნარის მღვიმე

გასწურვილი ჭრილი

ბაჩას ზედა მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, მდ. შავწყალას აუზი, ს. ბაჩას ტერიტორიაზე, ზ. დ. 125 მ სიმაღლეზე. მღვიმე პატარა ტბებისა და მომცრო დარბაზების მონაცელეობით 65 მ-დე გრძელდება.

ბაჩას ქვედა მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, მდ. შავწყალას აუზი, ს. ბაჩიდან აღმ-ით 2 კმ-ზე, ზ. დ. 120 მ სიმაღლეზე. ძაბრისებური ქვაბულის ფსკერზე გახსნილი ვიწრო მიწისქვეშა ხეობა 45 მ-დე გრძელდება.

ბელვედერის შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, მწვ. არაბიკის ჩრდ-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2400 მ სიმაღლეზე. პირველი მონაცეთი 25 მ სიღრმემდე ვრცელდება. აქედან ვიწრო (1,5X1,5) ჭების მონაცელებით შახტი 56 მ ეშვება და გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

ბელორუსის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, ზ. დ. 375 მ სი-

მაღლებები. ჩასასვლელი 7 მ დია-
მეტრის ჩანაქცევს წარმოადგენს,
რომელიც 80 მ სიღრმის შახტში
გადადის; იგი მოკლე და დახრი-
ლი საფეხურების მონაცვლეობით
10 და 50 მ სიღრმის კასკადების
სისტემას აწყდება. შახტი ბო-
ლოში (210 მ-ზე) ნაზვავითა და
ვიწრო, გაუვალი ნაპრალით იხ-
შობა.

**ბეჭისტბის (ცუცხვათის XII მდგრადი – ს. ცუცხვათის ტერიტო-
რიაზე, მდ. ჭიშურას აუზი (ყვირი-
ლას სისტემა), ზ. დ. 335 (75) მ სი-
მაღლებები, სუბპორიზონტალური,
აღმავალი, ორსართულიანი (სავა-
რაუდოდ ცუცხვათის XII–XIII).
სართულები ჩადგმულია ერთიმერ-
ებები. სიგრძე 25 მ.**

ბერზოლის უზსპრული – გაგრის
მუნიციპ-ი, არაბიის კირქვული
მასივი, ბერჭილის ქედის ჩრდ. ცი-
ცაბო ფერობზე, ორთაბალაგანის
ტროგული ხეობის ზედა ნაწილ-
ში, ზ. დ. 2440 მ სიმაღლეზე. 1989
წელს კაშინოველმა სპელეოლო-
გებმა მასში 420 მ სიღრმემდე ჩა-
აღწევს.

ბესლეთის (გასლების) მდგრადი –
სოხუმის მუნიციპ-ი, მდ. ბესლე-
თის აუზი, ს. ურავის სამხრ-იო,
ზ. დ. 80 მ სიმაღლეზე. მდგომე 15
მ-ის შემდეგ სიფონით მთავრდება.
ბესლეთის ჰა – სოხუმის მუნი-
ციპ-ი, მდ. ბესლეთის აუზი, ს. ურავის
სამხრ-იო, ზ. დ. 160 მ სი-
მაღლეზე. ჭის სიღრმე 35 მ-ია.

ბერელის მდგრადი – ცაგერის მუ-
ნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი,
აღგ. „დიდველის“ ტერიტორიაზე,
შეეულ ფლატეზე, მდ. კვერჭ-
შულას (მდ. ცხენისწყლის შენაკა-

დი) სათავეში, მდინარის დონი-
დან 50 მ სიმაღლეზე. მდგომის
სავარაუდო სიგრძე 70 მ-ია.

ბზანალის მდგრადი – წყალტუ-
ბოს რაიონი, ს. ყუმისთავის ჩრდი-
ოთ, აღგ. მელოურის მიდამოებში,
მდ. ბზანალის ზედაპირზე გამოს-
ვლის ადგილას, მეტხერი ტყის
შეაგულში, ზ. დ. 520 მ სიმაღლე-
ზე. სიღრმე 32 მ, სიგრძე 360 მ-ს
შეადგენს.

ბზის მდგრად-უზსპრული – ოჩამ-
ჩირის მუნიციპ-ი, ფანავის (კოდო-
რის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ.
ოტაპის აუზი, მდ. ცლახმურის
მარჯვ. მშრალი შენაკადის
მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 580 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 50 მ-ს აღ-
წევს, ჯამური სიგრძე 100 მ-ია.

ბზის II ჰა – გუდაუთის მუნი-
ციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირ-
ქვული მასივი, ზაშირბარას ქე-
დის სამხრ. ფერდობი, კოლკი-
ნის შახტის სამხრ. 50 მეტრში,
ზ. დ. 950 მ სიმაღლეზე. ჭის სიღ-
რმე 21 მ-ს აღწევს.

ბზიზის I მდგრადი – გუდაუთის
მუნიციპ-ი, მდ. ბზიფის მარცხ.
მხარეზე ბზიფის II და III მდგო-
მების მოპირდაპირე მხარეს,
ზ. დ. 600 მ სიმაღლეზე. სიგრძე
26 მ.

ბზიზის II მდგრადი – გაგრის მუ-
ნიციპ-ი, მდ. ბზიფის მარჯვ. მხა-
რეს, ს. ბზიფის ჩრდი-ოთ 1 კმ-ზე,
ზ. დ. 600 მ სიმაღლეზე. 25 მ სიგრძის
სუბპორიზონტალური
სიღრუე.

ბზიზის III მდგრადი – გაგრის მუ-
ნიციპ-ი, მდ. ბზიფის მარჯვ. მხა-
რეს, ს. ბზიფის ჩრდი-ოთ 1 კმ-ზე,

ბზიფის II მდგომის მახლობლად. 15 მ სიგრძის მოკლე გვირაბი.

ბიზონის (ცუცქათის III) მდგომარეობა – ს. ცუცქათის ტერიტორიაზე, მდ. შაბათაღელე (მდ. ყვირილას სისტემა), ზ. დ. 290 (13) მ სიმაღლეზე. ცუცქათის მრავალსართულიანი მდგომოვანის IV სართული. სიგრძე 18 მ.

ბიზონის მდგომის შესასვლელი

ბირჯის მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, მდ. კელასურის მარჯვ. ფერდობზე, ს. ბირჯის ტერიტორიაზე, კელასურის მდგომებელიდან 2,5-3 კმ-ზე, ზ. დ. 270 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 30 მ.

ბენდაკლდის მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. რგანის დას-ით 1,5 კმ-ზე, მდ. კაცხურას სათავეებთან, მის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 660 (35) მ სიმაღლეზე. ვიწრო და გაფართოებული მონაკვეთების მონაცელებით მდგომე 125 მ-დე გრძელდება.

ბობირისკლდის I მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. წირქვალის მიდამოებში, მდ. ბოგირისწყლის (წირქვალისწყლის) მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 580 (14) მ სიმაღლეზე. 20 მეტრი სიგრძის პორიზონ-ტალური კლდოვანი ფარდული.

ბობირისკლდის II მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. თაბაგრების მიდამოებში, მდ. ბოგირისწყლის (წირქვალისწყლის) მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 570 (5) მ სიმაღლეზე.

ბობის მდგომარეობა – ცაგერის მუნიციპატი, ხვამლის მასივი, წყაროდან 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1710 მ სიმაღლეზე. ჩასასვლელი ასიმეტრიული ძაბრის ფსკერზე იხსნება, რომელიც თოვლის მასით არის ამოვსებული. მდგომეში უხვადაა წარმოდგენილი ყინულის სტალაქტიტები, სტალაგმიტები სკეტები, სუბლიმაციური კრისტალები. სიღრმე 28 მ, ჯამური სიგრძე 80 მ-ს შეადგენს.

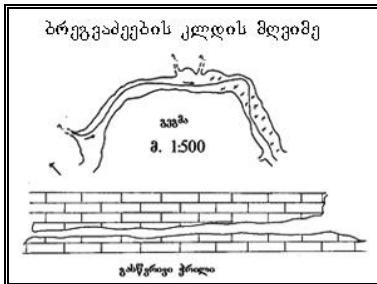

ბობშმინის შახტი – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის კირქვული მასივი, პანტიუხინის უფსკრულის სამხრ.-აღმ-ით 1,0 კმ-ზე, ზ. დ. 2025 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 460 მ, გაჭიმულობა 190 მ.

ბოჩოკლდის მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ხალიფაური, მდ. ბოგირისწყლის აუზი, მდ. თაბაგრებისა და წირქვალისწყლის შესართავთან, ზ. დ. 640 (50) მ

სიმაღლეზე. აღმავალი გვირაბი მოკლე განშტოებებით 280 მ მანძილზე ვრცელდება.

ბჟანის ჭახტი – გაგრის მუნიციპატი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 100 მ-ს შეადგენს.

ბრეგვაძეების პლატის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ზოდის მიდამოებში (ბრეგვაძეების უბანში), მდ. ნიკრისას მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 720 მ სიმაღლეზე. ვერტიკალურ ნაკრალში განვითარებული ორშესასვლელიანი სუბპორტონტალური 35 მ სიგრძის გვირაბის ტიპის სიღრუე.

ბრინჯაოს მდგიმის შესასვლელი

ბრინჯაოს (ცუცხეთის IV) მღვიმე – ს. ცუცხეთის ტერიტორიაზე, მდ. შაბათადელე-ჭიშურას აუზი (მდ. ყვირილას სისტემა), ზ. დ. 300 (17) მ სიმაღლეზე. ცუცხეთ-

თის მრავალსართულიანი მდგომოვანის V სართული. ნაპოვნი იქნა გვიან ბრინჯაოს, ენეოლითის, ზედა პალეოლითის, მთელი მუსტიესა და ტაიაკის ხანის ნამარხი ფაუნა: პირველყოფილი ღომბა, კეთილშობილი ირემი, ჯიხვი, მდგომური დათვი, მგელი, ცხენირემი და სხვ. მდგიმის ჯამური სიგრძე 90 მ-ია.

ბუბასგლის მღვიმე – იხ. წონის მდგიმე.

ბუბასგლის I მღვიმე – ჯავის მუნიციპატი, მდ. ყვირილას აუზი, ს. წონას მიდამოებში, ბუბას (ვალხოხის) ქედის ჩრდ. ნაწილში, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. მდგიმის სიგრძე 15 მ-ს აღწევს.

ბუბასგლის II მღვიმე – ჯავის მუნიციპატი, მდ. ყვირილას აუზი, ს. წონას მიდამოებში, ბუბას (ვალხოხის) ქედის ჩრდ. ნაწილში, ზ. დ. 2050 მ სიმაღლეზე. მდგიმის სიგრძე 30 მ-ს აღწევს.

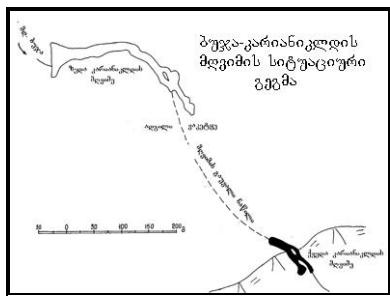
„ბუბასგლის III“ უშსპლი – გაგრის მუნიციპატი, არაბიკის კირქვული მასივი, მდ. ბზიფის აუზი, აღგ. ჭიათურნას ჩრდ.-აღმ-ით 4 კმ-ზე, ზ. დ. 2120 მ სიმაღლეზე. უფსერულის საწყისი მონაკვეთი 45-80 მ სიღრმის ერთმანეთის პარალელური სამი შახტისაგან შედგება. სიღრმეში გამავალი ხვრელები თოვლითა და ფირნის სქელი დაქებითაა ამოგსებული. დამრეც დერეფნებსა და ფსკურზე თოვლის და ყინულის საერთო მოცულობა $\approx 800 \text{ მ}^3$ -ს შეადგენს. უფსერულის სიღრმე 158 მ-ს აღწევს.

ბუბასგლის ჭახტი – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ბუბასგლის ჩრდ-

თო 0,2 კმ-ზე, მდ. ჭერულის ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 760 მ სიმაღლეზე შახტი 25 მ სიღრმეზე იძღვნად ვიწროვდება, რომ გზის გაგრძელება შეუძლებელი ხდება.

ბურღალას ჟანტი – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, რაჭის ქედის სამხრ. ფერდობი, ს. ხრეითიდან 5 კმ-ზე, წიფლის ტყეში, ზ. დ. 1425 მ სიმაღლეზე. დახრილი დურეფნების მონაცემებით სიღრუე 54 მ სიღრმემდე ვრცელდება. **ბურღალას ჟანტი** – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, რაჭის ქედის სამხრ. ფერდობი, საწალიკის ფლატის თავზე, მეცხოველეობის ფერმების მიდამოებში, კატნარას მთის ჩრდილ, ზ. დ. 1485 მ სიმაღლეზე. ჭის ჯამური სიღრმე 45 მეტრია.

ბურღალას ჟანტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ახალი ათონის რკინიგზის სადგურის ჩრდილ 2,5 კმ-ზე, ზ. დ. 720 მ სიმაღლეზე. ჭია სიგანის (3-4 მ) შეუცელელად 60 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

ბუჯა – კარიანიკლის მდგომარეობის მდგრადი – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ხრეითი, რაჭის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ბუჯას მიწისქვეშა აუზი, ადგ.

ვაკეტყის მიდამოებში, ზ. დ. 1335 (ქვედა)-1480 (ზედა) მ სიმაღლეზე. იწყება თაღისებური ფორმის ვრცელი შესასვლელით, რომელშიც მდ. ბუჯას მიწისქვეშა ნაკადი გაედინება. მდვიმური სისტემის ეს ნაწილი, ანუ ბუჯას მდგომე, წარმოადგენს ტექტონიკურ ნაპრალში განვითარებულ, საფეხურებრივ ვიწრო დერეფანს. გზადაგზა აჩენს ჩანჩქერებს, ტბებს, ჭებს. მდგიმე ბოლოში გაუვალია. მის გაგრძელებას წარმოადგენს კარიანიკლის მდგომის მიწისქვეშა წყლიანი დერეფანი. ჯამური სიღრმე 100 მ, სიგრძე 680 მ-ს შეადგენს.

ბდერის მდგომის შესასვლელი

ბლერის მდგომარეობა – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ქუმისთავის ჩრდილ, ადგ. მელოურის მიდამოებში, მელოურის მდგომის სამხრ-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 405 მ სიმაღლეზე. მდგიმე იწყება წვრილ მარცელოვანი ჭიშითა და ზედაპირიდან ჩამორეცხილი ხის ტოტებით ამოგსებული ვიწრო (0,5 მ) და დაბალი (0,4-0,5 მ) პონორით, რომელშიც ჩაედინება მდ. ბდერისწყალი. შესვლა მხოლოდ ზა-

ფხეულშია შესაძლებელი, როცა
მდინარე მისუსტებულ ნაკადად
არის ქცეული. მეანდრიორებული
სიღრუის სიგრძე 1700 მ აღწევს.

ბარახას მღვიმე – ჩხოროწყუს
მუნიციპ-ი, ს. გარახას მიდამოებ-
ში, მდ. ბუმეს (მდ. ოჩხომურის
მარცხ. შენაკადის) მარცხ. მხა-
რეს, ზ. დ. 170 (4) მ სიმაღლეზე-
მდვიმე ფართო დერეფნების, შე-
ვიწროებული მონაკვეთებისა და
მოკლე განშტოებების მონაცელე-
ობით 300 მ-დე გრძელდება.

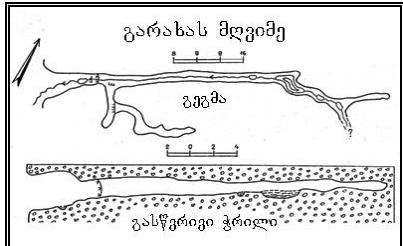
ბ

ბაბიას ჭავარამი – სენაკის მუ-
ნიციპ-ი, ს. ეკის ჩრდ.-ით 4 კმ-ზე.
მდვიმე იწყება 40 მ სიღრმის შახ-
ტით, რომლის ფსკერი თიხის სა-
ცობით არის ამოვსებული. ვიწრო
გასასვლელი გადადის 6 მ სიგა-
ნისა და 8 მ სიმაღლის დარბაზში.
მდვიმე შეუსწავლელია.

ბალინას შახტი – გუდაუთის მუ-
ნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასი-
ვის ჩრდ. ნაწილი, პანტიუხინის
სახ. უფსკრულის დას-ით 1 კმ-ზე,
ზ. დ. 1550 მ სიმაღლეზე. ჯამური
სიღრმე 65 მ, გაჭიმულობა 86 მ.

ბამზოლი მღვიმე – გაგრის მუნი-
ციპ-ი, არაბიკის მასივი, მწვ. არა-
ბიკის ჩრდ.-აღმ-ით 4 კმ-ზე. ძირი-
თადი დერეფნანი ციცაბოდ დახ-
რილი გვირაბის საშუალებით 30
მ-ის შემდეგ კვლავ ზედაპირზე
გამოდის.

ბანდის უშსაძრული – გაგრის მუ-
ნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მა-
სივი, მწვ. „ზონტის“ სამხრ.-დას.
კალთაზე, კლდოვან ტერასაზე
განვითარებულ კარსტულ ძაბრში,
ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. ჯამური
სიღრმე 540 მ.

ბარჭის ღილი (ქვედა) მღვიმე –
გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქე-
დის სამხრ. ფერდობი, მდ. ცივ-
წყალას აუზი, ს. გარფიდან ჩრდ.-
აღმ-ით 2 კმ-ზე, ზ. დ. 535 მ სი-
მაღლეზე. 43 მ სიგრძის გვირაბი.

ბარჭის მცირე (ზედა) მღვიმე –
გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქე-
დის სამხრ. ფერდობი, მდ. ცივ-
წყალას აუზი, ს. გარფიდან ჩრდ.-
აღმ-ით 2 კმ-ზე, ზ. დ. 670 მ სი-
მაღლეზე. სიგრძე 25 მ-ს აღწევს.

ბაშჩას მღვიმე – ჩხოროწყუს
მუნიციპ-ი, გაუჩას კირქვული მა-
სივის სამხრ. კალთაზე, მდ მაფე-
ლის აუზი, ზ. დ. 550 მ სიმაღ-
ლეზე. სიგრძე 34 მ-ს აღწევს.

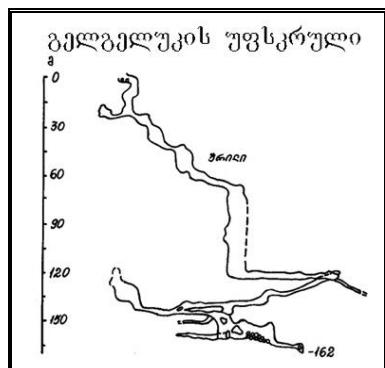
ბების I მღვიმე – გუდაუთის მუ-
ნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მა-
სივის სამხრ. ნაწილი, მდ. გეგას
მარჯვ. ფერდობზე, გეგას ცნო-
ბილ ჩანჩქერთან ახლოს, ზ. დ.
530 (10) მ სიმაღლეზე. შედგება
მომცრო დარბაზებისა და ვიწრო

გასასვლელებისაგან. სიგრძე 55 მ-ს აღწევს.

გების II მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპატია, არაბიქის კირქვული პლატოს სამხრ. საზღვარზე, რიწის ტბისაკენ შიმაგალი გზატკეცილის 24-ე კმ-ზე, გზიდან 50 მეტრის მოშორებით, ზ. დ. 530 (10) მ სიმაღლეზე. მდგირის საწყისი მონაკვეთი 50 მ სიგრძის გვირაბს წარმოადგენს, რომელიც 15 მ-იანი სიფონური ტბით ვიწრო დერეფნებისა და მცირე სიღრმის (10, 20, 60 მ) შახტების სისტემას უკავშირდება. ჯამური სიღრმე 155 მ, გაჭიმულობა 2250 მ-ს აღწევს.

გელას მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. თაბაგრების მიდამოებში, მდ. თაბაგრებისღელეს მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 565 (33) მ სიმაღლეზე. სუბჰორიზონტიალური, 34 მ სიგრძის გვირაბის ტიპის სილერუა.

გალეგოვანის მღვიმე — გაგრის
მუნიციპიტეტი, არაბიკის მასივი, მდ.
სანდრიფშის აუზი, აღგ. გელგე-
ლუების სამხრეთი 1,5 კმ, ზ. დ.
2230 მ. ვიწრო, დახურული მღვიმის
სიგრძე 120 მ-ს აღემატება.

ბალგალურის უზსპრული - გაგრის მუნიციპ-ი, ბერჭილის ქედი, მდ. სანდრიოფშის აუზი, გელბელურის ტროგული ხეობის ზედა ნაწილში, ციცაბო ვერდობზე, ზ. დ. 2200 მ. უფსკრული ჭებისა და დახრილი დერეფნების მონაცვლეობით 160 მ სიღრმემდე ვრცელდება. ქვედა მონაპერში ჭების სიგანე 5 მ, დერეფნებისა კი 1 მ-ს აღწევს. სხვადასხვა სიღრმეზე რამდენიმე ვიწრო გასასვლელი და განშტოებაა წარმოდგენილი. ჯამური სიღრმე 162 მ, აუზის სისივრე 560 მ-ს, აუზის

ბეჭედს ჰა – გუდაუთის მუნი-
ციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ.
ფერდობი, ს. ხოფის ტერიტორია-
ზე, სოფლის გზიდან 50 მ-ის მო-
შორებით, აღგ. დალხვას მიდამო-
ებში, ზ. დ. 510 მ სიმაღლეზე.
სიღრმე 10 მ, გაჭიმულობა 90 მ-
ში.

გეოგრაფის ინტერესი

მღვიმე – ob. სათაფლის II
მღვიმე.

ბერზებას შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ს. დურიფშის მიდამო-ებში, სოფლის ცენტრიდან სამხრ.-აღმ-ით 1 კმ-ზე, კობა გერ-ზმავას საბოსტნე ნაკვეთში, მდ. ხიფსთის აუზი, ზ. დ. 180 მ სი-მაღლეზე. შახტი ჩასაცლელი 5 მ სიღრმის კარსტულ ჩანაქვევს წარმოადგენს, რომელსაც ფსკერ-ზე მოზრდილი დარბაზი (40X15 მ) ების. მდვიმები სამი გასას-ვლელია, რომელთა ფსკერზე გამდინარე მიწისქვეშა ნაკადები შეერთების შემდეგ წყალუხვ მდინარეს წარმოშობს. ადგილობ-რივთა გადმოკვემით, მიწისქვეშა

მდინარის კალაპოტით ს. ლიხნში შეიძლება მოხვედრა. შახტის სიღრმე 28 მ, სიგრძე 240 მ-ს აღწევს.

ბგარჯილასპლაის (რბანის)

მდგომარეობა - ჭიათურის მუნიციპალიტეტი, ს. დიდი რგანის მიდამოებში, მდ. ჭერულას აუზი, ზ. დ. 480 (5) მ სიმაღლეზე. არქეოლოგიური ძეგლი. მიკვლეულია ზედაპალეოლიტის ეპოქის ნაშთები: კავისა და ობსიდიანის იარაღები. სიგრძე 30 მ-ს შეადგენს.

ბგელის ბასასპლაის ჰა - გუდაუთის მუნიციპალიტეტი, გუმიშხაფსირცხის კირქვული მასივი, კურ. ახალი ათონის ჩრდილი, ზ. დ. 1000 მ სიმაღლეზე. ჩასასვლელი კარსტულ ძაბრში მდებარე ვიწრო ნარალს წარმოადგენს, რომელსაც მცირე გაფართოების შემდეგ დამრეცფსკერიანი ვიწრო გასასვლელი აგრძელებს. აქეე მოკლე საფეხური იხსნება და 30-ე მ-ზე ნაზვავით იხშობა.

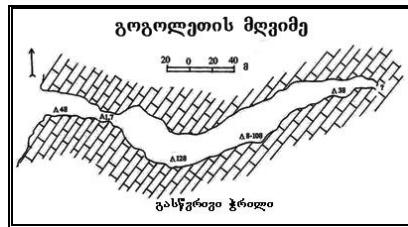
ბზისპირა მდგომარეობა - სოხუმის მუნიციპალიტეტი, გუმიშხაფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ახალშენის მდგომიდან 2 კმ-ზე - სოხუმქესისაკენ მიმავალი გზის გასწვრივ.

ბზისპირა მდგომარეობა - იბ. სათაფლიის IV მდგომარეობა.

ბიუზლეს უზსკრული - გაგრის მუნიციპალიტეტი, ბერჭილის ქედის სამხრ.-დას-ით, მდ. სანდრიფშის მარცხ. მსარეს, გიუზლეს საზაფხულო ვერმების ჩრდილი 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის სიღრმე 90 მ-ს აღწევს.

ბოგოლემის მდგომარეობა - ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი, ს. გოგოლემი-

დან აღმით 1,5 კმ-ზე, შარეულას ხეობის მარჯვ., ფოთლოვანი ტყით შენიდული დამრეცი ფერდობის ნაწილში, მდინარის კალაპოტიდან 120, ზ. დ. 800 მ სიმაღლეზე.

წინა ნაწილი 8 მ სიგრძის, 10-12 მ სიგანის და 3,5-4 მ სიმაღლის ბოლომდევნილი განათებული დორბია. შესასვლელიდან 20-იოდე მეტრზე მოზრდილი დარბაზი იხსნება, რომლის სიგრძე 40 მ, საშუალო სიგანე -14 მ, სიმაღლე კი 7-8 მ-ია. მდგომის სიგრძე 240 მ-ს აღწევს.

გოდოგანის მდგომარეობა - თერჯოლის მუნიციპალიტეტი, ს. გოდოგანის ტერიტორიაზე, მოსწორებული ველის შუაგულში, ზ. დ. 105 მ სიმაღლეზე. შესასვლელი ქვის კარიერის დამუშავების დროს გაიხსნა. 3 მ სიღრმის ვერტიკა-

ლურ ხვრელს სწრაფად მოსდევს მოზრდილი დარბაზი, სადაც სოკოს საცდელი მეურნეობა იყო მოწყობილი. აქეს განშტოებები. მდვიმის ჯამური სიგრძე 100 მ-ს აღწევს.

ბორობობის მდგრადი – ცაგერის მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, „ფიფქიას“ მდვიმიდან აღმ-ით 0,4 კმ-ზე. მდვიმის დაღმავალი ფსკერი 24 მ სიღრმემდე ეშვება, ჯამური სიგრძე 80 მ-ს აღწევს.

ბორბონას შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივის ცენტრალური ნაწილი, ჩალოვგის სახ. უფსკრულის აღმ-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. შახტის ორივე ჩასახლელი თოვლისა და ყინულის საცობით არის ამოქლობილი. სიღრმე 55 მ-ს შეადგენს.

„ბრაზის ჩანარცვი“, – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, მწვ. ჩიფშირას აღმ-ით 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე, უფსკრულის ჯამური სიღრმე 700 მ-ია, გაჭიმულობა 550 გ.

ბუბურბის მდგრადი – იხ. შეელაძეების მდვიმე.

ბულგულისპლატის – იხ. ხერგულისკლდის მდვიმე.

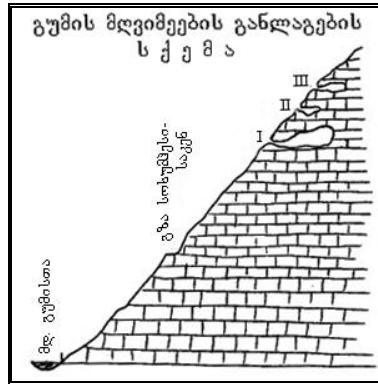
ბუბარის მდგრადი – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. გუმბრის მიდამოებში, გუმბრა-ხომულის ქვაბულების წყალგამყოფზე, ზ. დ. 220 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 300 გ.

ბუბარის შახტი – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. გუმბრის მიდამოებში, გუმბრა-ხომულის ქვაბულების წყალგამყოფზე, გუმბრის მდვიმის

მახლობლად, ზ. დ. 225 მ სიმაღლეზე.

ბუმის I მდგრადი – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ს. გუმის დას-ით 0,4-0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 370 (150) მ სიმაღლეზე. მდვიმე წარმოადგენს 90 მ სიგრძის ვრცელ დარბაზს, რომელიც ბოლო ნაწილში მოკლე განშტოებას იყითარებს.

ბუმის II მდგრადი – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, სოვ, გუმის დას-ით 0,4-0,5 კმ-ზე, გუმის I მდვიმის ზემოთ, მისგან 35-40 მ მოშორებით, ზ. დ. 380 (160) მ სიმაღლეზე. მდვიმე ვიწრო და დაბალი გვირაბის ფორმისაა, რომლის სიგრძე 17 მ-ს აღწევს.

ბუმის III მდგრადი – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, სოვ, გუმის დას-ით 0,4-0,5 კმ-ზე, გუმის II მდვიმის ზემოთ, მისგან 20-25 მ მოშორებით, ზ. დ. 450 (230) მ სიმაღლეზე. ვიწრო შესახვლელი (1x1

მ) სწრაფად გადადის ვრცელ დარბაზში, რომელიც კალციტის სტალაგმიტური ბარიერებით ცალკეულ ოთახებადაა დაყოფილი. სიგრძე 45 მ-ს შეადგენს.

ბუზის IV მღვიმე – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, სოფ. ახალშენიდან 2,5 კმ-ზე, ზ. დ. 360 (10) მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა ფორმის შესასვლელით ($4 \times 1,5$ მ) ციცაბო ფერზე იხსნება და 75 მ-მდე გრძელდება.

ბუზის I მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ს. გუფის მიდამოებში – ცენტრიდან 0,5 კმ-ზე, მდ. მოქვის აუზი, ზ. დ. 180 (5) მ სიმაღლეზე. სუბპლიკონტალური, აღმავალი, ორსართულებიანი სიღრუე ძირითადი გვირაბისა და ერთი მოკლე განშტოებისაგან შედგება და 35 მ-ს აღწევს.

ბუზის II მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ს. გუფის მიდამოებში, მდ. მოქვის აუზი, ზ. დ. 160 (10) მ სიმაღლეზე. აღმავალი, დახშული, ნაპრალისებური სიღრუე 25 მ-დე გრძელდება.

ღ

ბათვის ბეჟის მღვიმე-უჯსპრული – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის მასივის ჩრდ.-აღმ-ით, „საიუბილეოდან“ ჩრდ.-დას-ით 0,5 კმ-ზე, ზემო ცირკის ცენტრალურ ნაწილში, კარულ ველზე, ზ. დ. 2100 მ

სიმაღლეზე. უჯსპრულის ჯამური სიღრმე 200 მ, გაჭიმულობა 900 მ შეადგენს.

ბათვის მღვიმე – წყალტბოს მუნიციპ-ი, ს. ყუმისთავის ტერიტორიაზე, მდ. ყუმის ვოკლუზის თავზე, ზ. დ. 140 მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა უხვი ნაღვენთი, ექსცენტრული ფორმის წარმონაქმნებით.

ექსცენტრული ფორმის ნაზარდები დათვის მდგომეში

ბათვის (ოუნიშ-ბარამის) მღვიმე – ჩხოროწყუსა და შარგვილის რაიონების საზღვარზე, მიგარის მასივის დას. უერდობზე, ზ. დ. 1740 მ სიმაღლეზე. დახრილფსკერიანი დერეფანი მე-10 მეტრზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

ბათვის (ცუცხებათის VI მღვიმე) – ს. ცუცხებათის ტერიტორიაზე, მდ. შაბათადელე-ჭიშურას აუზი (მდ. ყვირილას სისტემა), ზ. დ. 320 (48) მ სიმაღლეზე. ცუცხებათის მრავალსართულიანი მდგომოვანის VI სართული. შესასვლელი იხსნება მიუვალ ქარაფში. სიგრძე 9 მ-ს აღწევს.

ბაბარმული ოცნებების შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფი

კირქვული მასივი, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 60 მ.

დაკიღული მინდვრის ჰა - მარტვილისა და ხონის რაიონების საზღვარზე, ასხის კირქვული მასივი, საწერექოს ქედის სამხრეთოდო, ზ. დ. 1300 (40) მ სიმაღლეზე. 38 მ სიგრძის მდგომებროში ნაზვავით იხშობა.

დაკიღული მდვიმე - გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, მწვ. ხიფსთას (2 498,58) ჩრდ.-აღმ-ო. 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 125 მ.

დამაიმდებარებულის შახტი - გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, „თოვლიან-მექენის“ უფსკრულთა სისტემის აღმ-ით 1 კმ-ზე. შახტის გიგანტური დარბაზი 55 მ სიღრმეზე თოვლ-ყინულიანი მასით არის ამოვსებული.

დარგვეთის მდვიმე - ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. დარგვეთისა და ქვედა ზოდის გამყოფი მშრალი ხევის ზოლში, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე. ზ. დ. 580 (30) მ სიმაღლეზე. დაღმავალუფსკერიანი, გამჭოლი კარსტული გვირაბი. სიგრძე 440 მ-ს შეადგენს.

დევისმუნდის I მდვიმე - ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. სვერის მიდამოები, მდ. რეკევისის აუზი (მდ. ყვირილას მარცხ. შენაკადი). ორშესასელელიანი სუპპორიზონტალური სიღრუის ძირითად გვირაბს მე-18 მეტრზე მეორე შესასვლელიდან შემავალი დერეფანი უერთდება. აქედან მდგომე მე-60 მეტრზე გაუგალი ნაპრალით იხშობა.

დევისმუნდის II მდვიმე - ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. სვერის მი-

დამოები, მდ. რეკევისის აუზი (მდ. ყვირილას მარცხ. შენაკადი). ძირითადი დერეფანი 25-ე მეტრზე მკვეთრად უხვევს დას-კენ და 45-ე მ-ზე 2 მეტრიანი აღმავალი საფეხურით იქვე იხშობა.

დევისმუნდის III მდვიმე - ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. სვერის მიდამოები, მდ. რეკევისის აუზი (მდ. ყვირილას მარცხ. შენაკადი). მდგომე იწყება 7 მ სიმაღლისა და 6 მ სიგანის ფართო შესასვლელით. საწყისი 10 მეტრიანი მონაკვეთი ორად იტოტება და თითოეული დერეფანი ცალ-ცალკე 14 მეტრ მანძილზე გრძელდება. სიგრძე 36 მ.

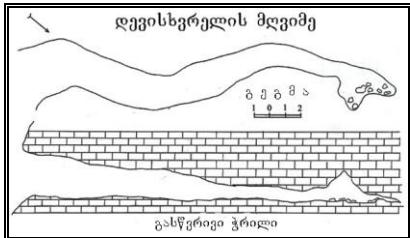
დევისმუნდის IV მდვიმე - ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. სვერის მიდამოები, მდ. რეკევისის აუზი (მდ. ყვირილას მარცხ. შენაკადი). კვადრატული ფორმის მოზრდილი დარბაზის სიგრძე 12 მ.

დევის მდვიმე (დემიშ-ზომბას) - წალენჯიხის მუნიციპ-ი, ყვირას მასივის სამხრე. პერიფერიაზე, მდ. მოროუას (მდ. ინწრას მარჯვ. შენაკადი) ზემო წელის მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 665 მ სიმაღლეზე. 100 მ სიგრძის პორიზონტალური გვირაბი.

დევის მდვიმის (დემიშ-ფოქვას)
მიწისქვეშა ნაკადი

დევისხევრელის მღვიმე – ხარაგაულის რაიონი, მდ. ჩერიმელას (მდ. ძირულას მარცხ. შენაკადი) მარჯვ. ფერდობზე, რაინიგზის ბაქან ლაშება და ხარაგაულს შორის, რაიონული ცენტრიდან 4 კმ დაშორებით, ზ. დ. 280 (80) მ სიმაღლეზე. ზედა პალეოლითის საწყისი ეპოქის არქეოლოგიური ძეგლი. მღვიმეში აღმოჩენილი კაჟის იარაღები თარიღდება ზედა ორინიაკით და გვიანდელი მაღლენის კულტურით. არქეოლოგიური მნიშვნელობის ობიექტი. იცავს სახელმწიფო (საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არქეოლოგიური ცენტრი). პორიზონებალური დახმული გვირაბი (4X3,5 მ) სწორხაზოვნად მიემართება ჩრდადმ. მიმართლებით და 25-ე მეტრზე თიხის საცობით იხშობა.

დიღვაპის უფსპრული – იხ. პერსეკტიული.

დიღი ბარამის შახტი – მარტვილის მუნიციპი, ასხის კირქვული მასივი, წეველდის ქედის სამხრანთელის ფერდობი, მდ. აფხაზურას აუზი, ს. ლევანეგას ჩრდილ. 4 კმ-ზე, ზ. დ. 780 (100) მ სიმაღლეზე. შახტის 85 მ სიღრძის მონაკვეთს 55 მ სიგრძის გვირაბი აგრძელებს.

დიღი საწალიპის უფსპრული – ამბროლაურის მუნიციპი, რაჭის ქედის სამხრ. ფერდობი, ადგ. დიდი საწალიპის ფლატეზე, ს. ხრეითიდან 7 კმ-ზე, ზ. დ. 1 660 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიგრძე 100 მ-ია, სიღრძე 50 მ-ს აღწევს.

დიღგარაპი I მღვიმე – მარტვილის მუნიციპი, ასხის კირქვული მასივი, ადგ. დიდგარაპის დას-ით, მდ. წაჩხურის აუზი, ტყის ზედა საზღვართან, ზ. დ. 2100 (700) მ სიმაღლეზე. 40 მ სიგრძის პორიზონებალური მღვიმე.

დიღგარაპი II მღვიმე – მარტვილის მუნიციპი, ასხის კირქვული მასივი, ადგ. დიდგარაპის დას-ით, მდ. წაჩხურას აუზი, ტყის ზედა საზღვართან, დიდგარაპის I მღვიმის სამხრ.-აღმ-ით 0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 2130 (700) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 25 მ-ია.

დიღგვი I (გოჩურაშახ) ჰა – მარტვილის მუნიციპი, ასხის კირქვული მასივი, საწერექოს ქედის დას. ნაწილი, მდ. წაჩხურის აუზი, ადგ. კოჩურქუას მიდამოქბში, ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. ცილინდრული ფორმის ჰა ფსკერთან ოდნავ განიერდება. სიღრძე 8 მ-ს აღწევს.

ღიღგვის (გოჩურშას) II ჰა - მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, ადგ. ღიღგარაგვა და კოჩურქუას შორის, მდ. წაჩხურის აუზი, კოჩურქუას I ჭიდან სამხრ.-აღმ-ით, ზ. დ. 2130 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 28 მ-ია.

ღიგვის (გოჩურშას) შახტი - მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, საწერექოს ქედის დას. ნაწილი, მდ. წაჩხურის აუზი, ადგ. კოჩურქუას მიდამოებში, ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. ვერტიკალური ნაპრალი, დაზვერილია 40 მ სიღრმემდე.

ჩასასვლელი დიდგვლის მდგომარეობა

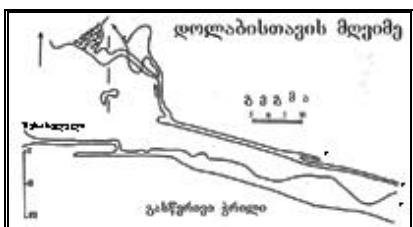
ღიღელის მღვიმე - წყალტუბოს რაიონი, ს. უემისთავის ჩრდ.-აღმ-ით 4-5 კმ-ზე, ადგ. მელოურის მიდამოებში, მდ. ოსუნელას ტაფობი, ზ. დ. 395 (60) მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა ჩასასვლელი 20 მეტრიანი ტაფობის ძირში იხსნება. მდგომარეობა დაღმავალია. შესასვლელიდან მეტ-100 მეტრზე უერ-

თდება დატოტვილი, სუსტად დამუშავებული განგტოება. მდგომარეობა გადალახულ იქნა სამი, უაღრესად ვიწრო სიფონი. მდგომის ჯამური სიგრძე 250 მ-ს აღწევს.

პირგველი სიფონური ტბა
ღიღლაბისთავის მდგომარეობა

ღოლაბისთავის მღვიმე - ამბროლაურის მუნიციპ-ი, ს. ველგვიდან 1 კმ-ზე, რაჭის ქედის ჩრდ. ფერდობზე, საკიშორებს მდგომის ჩრდ-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1200 მ სიმაღლეზე. შესასვლელი ფართო (8x12 მ) ოთხკუთხა დიობია. პირგველ 55 მ-ზე ფსკერი პორიზონტალურია. 2 მ-იანი საფეხური წყლის ღონებდე ეშვება და სიფონამდე 5 მ სიმაღლეზე 15 მ სიგანისა და 10 მ სიმაღლის დარბაზს ივითარებს. ჯამური სიგრძე 140 მ-ს შეადგენს.

დურიფშის (ვერცხლისებური)
შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი,
 დურიფშის პლატო, მდ. ხიფსთის
 აუზი, ხეობის მარცხ. მხარეს,
 სოფლის ცენტრიდან სამხრ.-აღმ-
 ით 0,35-0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 235 (38) მ
 სიმაღლეზე. საწყისი მონაკვეთი
 ფართო (28 მ) შახტს წარ-
 მოადგენს, რომელიც 35 მ სიღრმე-
 ზე დამრეცვესკერიან გვირაბში
 გადადის. შახტის ფსკერიდან ვიწ-
 რო და დაბალჭერიანი გვირაბი
 სწრაფად ებმის წაგრძელებული
 ფორმის დარბაზს (სიგრძე 30 მ,
 სიგანე 7 მ, სიმაღლე 6 მ). ვიწრო
 გასასვლელით იგი კიდევ უფრო
 ვრცელ დარბაზს უკავშირდება და
 215 მ-ზე გაუვალი ნაპრალით იხ-
 შობა.

დურიფშის ჰა – გუდაუთის მუნი-
 ციპ-ი, ს. დურიფშის მიდამოებში,
 სოფლის ცენტრიდან ჩრდ.-აღმ-ით
 0,3 კმ-ზე, მდ. ხიფსთის აუზი ხეო-
 ბის მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 240 (40)
 მ სიმაღლეზე. მოკლე საფეხურე-
 ბის მონაცვლეობით ჰა 40 მ სიღ-
 რმექდე ვრცელდება და ბოლოში
 ნაზვავით იხშობა.

დუძნისწყარო – იხ. ხომულის
 მდგიმე.

3

ენისეის შახტი – გუდაუთის მუ-
 ნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასი-
 ვის სამხრ. ფერდობი, მწვ. პიპში-
 რას სამხრ.-აღმ-ით 1,1 კმ-ზე,

ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. დამრეც-
 ვსკერიანი დერეფანი 50 მ-დე
 გრძელება, რასაც დრმა ჭათა
 სისტემა აგრძელებს. ბოლო ჭის
 კედლებზე პატარა დარბაზებში
 შესასვლელებია გახსნილი. შახ-
 ტი 102-ე მეტრზე ნაპრალით იქო-
 ლება.

მრწოს ჰა ჯავის მუნიციპ-ი, მდ.
 ყვირილას აუზი, ს. წონას
 მიდამოებში, მდ. წონისწყლის ხე-
 ობაში, ერწოს ტბის სამხრ.-აღმ-
 ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 1710 მ სიმაღ-
 ლეზე. ჰა იწყება ვიწრო ხვრე-
 ლით, რომელიც სიღრმეში 5 მ-დე
 ფართოვდება. სიღრმე 5 მ.

მგბომისბლდის მღვიმე – ჭია-
 თურის მუნიციპ-ი, ს. სვერის
 სამხრ.-აღმ-ით, ზ. დ. 740 მ სი-
 მაღლეზე. გვირაბის ტიპის მქო-
 ნე ვიწრო მღვიმე დახრილი
 ფსკერით 175 მ-მდე გრძელდება.

განო გულედანის მღვიმე – ჩხო-
 როწყებს მუნიციპ-ი, მიგარიას
 კირქვული მასივი, აღგ. წიფუ-
 რის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 997 მ
 სიმაღლეზე. X: 274.408 Y: 4724.713.
 შესასვლელი იხსნება კარსტული
 ძაბრის ჩრდილო ფერდზე. 10 მ-
 იანი საფეხურებრივი მონაკვეთის
 მიღმა მღვიმე 120 მ-დე
 გრძელდება.

ვარსინას (გაჰვევის) მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ვაჰვევი, მშრალი ხეობის ფსკერისაირა ზოლში, ზ. დ. 740 მ სიმაღლეზე. როგორი მორფოლოგიის მქონე პორიზონტალურფსკერიანი გვირაბი გაფართოებული და შევიწროებული უბნების მორიგეობით 960 მ-დე გრძელდება.

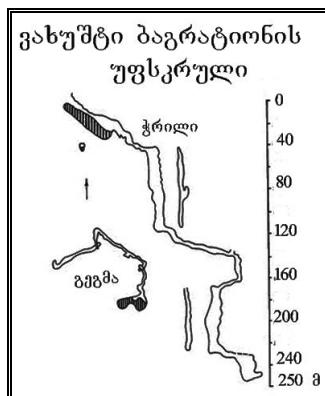
ვარსინასგვლავური ჭახტი – გაგრის მუნიციპატი, არაბიერის კირქვული მასივი. შახტის სიღრმე 130 მ-ია..

ვარსინას (გოგოზოურის) მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ზედა რგანი, მდ. ვარხემელას აუზში, ზ. დ. 760 (70) მ სიმაღლეზე. პორიზონტალური, დახშული გვირაბი, იატაკზე მცირე ზომის ძაბრებით, აღსანიშნავია რამდენიმე გუმბათოვანი მომცრო დარბაზი. ვიწრო გვირაბი 130 მ-დე გრძელდება.

ვარსინას მდგომარე – იხ. ვარსინას მდგვიმე.

ვარსინას ბაბრატიონის უფსკრული – გაგრის მუნიციპატი, ბერჭილის ქედი, მდ. სანდრიფშის აუზში „შრატული ველის“ ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ს. გელგულუების სამხრ.-აღმით 1,7 კმ-ზე, ზ. დ. 2145 (45) მ. უფსკრული იწყება 46 მ სიღრმის ცილინდრული ჭიო, რომელიც ზამთარში ზედაპირი-

დან ჩაყრილი თოვლითაა ამოვსებული, ფსკერი კი მოლურჯო ფერის გლეგჩერული ყინულის ფენებითაა წარმოდგენილი (≈ 1300 მ³). მარტო ყინულის მოცულობა მდგომები ≈ 400 მ³-ს შეადგენს. ჯამური სიღრმე 250 მ, გაჭიმულობა 413 მ-ს აღწევს.

ვანეციის მდგომარეობა – იხ. წყაროს მდგვიმე.

ვერგილაშვრის ჭახტი – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ღვითორის მახლობლად, მდ. ღვითორის ჭალის კანიონისებურ ხეობაში. შახტი 8 მეტრიანი ჭის ფსკერზე მოზრდილ გუმბათოვან დარბაზს (სიგრძე 20 მ, სიგანე 5 მ, სიმაღლე 16 მ) ივითარებს.

ვერიოზპინის სახ. ჭახტი – გაგრის მუნიციპატი, არაბიერის კირქვული მასივი. სიღრმე 427 მ-ს აღწევს.

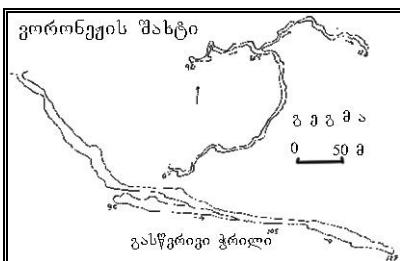
ვერმისთავის მდგომარეობა – ცაგერის მუნიციპატი, ხვამლის მასივი, მდ. ცხენისწყლის აუზში, ქუთაისიდან ჩრდილ 45 კმ-ზე, ს. ტვიშის მიდამოებში, მიუდგომელ ფლატეზე, ზ. დ. 675 მ სიმაღლეზე.

ისტორიული დროის ნაგებობა.
სიგრძე 9 მ.

„**3039საპავ**“ – გაგრის მუნიციპ-ი,
აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მა-
სივი, ზ. დ. 1400 მ სიმაღლეზე. სა-
წყისი მონაკვეთი 25 მ სიღრმის
ჭას წარმოადგენს, რომელიც სიღ-
რმეში ფართოვდება. თოვლისა და
ყინულის კასკადების მონაც-
ვლეობით შახტი 170 მ-ზე ნაზვა-
ვით იქმნდება.

3040 მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი,
ბერჭილის ქედი, „შრატული ვე-
ლის“ ხეობის მარცხ. ვერდობზე,
ს. გელგალუეის სამხრ.-აღმ-ით 1,5
კმ-ზე, ზ. დ. 2170 მ სიმაღლეზე.
სიგრძე 200 მ.

3041 მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი,
აჩიბახის (რიხვას) კირქ-
ვული მასივის ცენტრალური ნა-
წილი, „პროხლადნას“ შახტიდან
აღმ-ით. 0,1 კმ-ზე. შახტი დახრილ-
ფსკერიანი დერეზნისა და მოკლე
კასკადების მონაცვლეობით 90 მ
სიღრმეზე პორიზონტალურფსკ-
რიან დერეფანს უკავშირდება და
128 მ სიღრმეზე გაუგალი ნაპრა-
ლით იხშობა.

¶

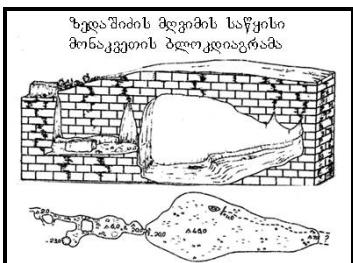
ზაქარიასპლაზის შახტი – ჭია-
თურის მუნიციპ-ი, ს. მანდაეთის
ტერიტორიაზე, ზ. დ. 800 მ სიმა-
ღლეზე. 22 მეტრი სიღრმის შახ-
ტი პორიზონტალურ დერეფანში
გადადის და 160 მეტრამდე
ვრცელდება.

**ზედაქვილიშორის (ციხის)
მღვიმე** – წყალტუბოს მუნიციპ-ი,
ს. ზედაქვილიშორის ტერიტორი-
აზე, ზ. დ. 225 მ სიმაღლეზე.
მდვიმეს ორი შესასვლელი გააჩ-
ნია. მარჯვ. შესასვლელის სიგანე
5 მ, სიმაღლე 3,5 მ-ია. მეორე შე-
სასვლელიდან მდვიმეში გამდი-
ნარე ნაკადი ქარატზე ჩანჩქრად
გადმოდის. შესასვლელიდან მე-
200 მეტრზე გიგანტური დარბა-
ზია (სიმაღლე 30 მ, სიგანე 15-20
მ). დიდდებიტიანი ქვილიშორის
მიწისქვეშა დინება, ხელოვნური
არხით მარცხენა ხერედში გაფ-
დინება. მისი ბუნებრივი კალა-
პოტი მხოლოდ წყალდიდობისას
მოქმედებს.

ზედა ქვილიშორის მდვიმის წყლიანი
შესასვლელი

ზედაშიძის (ჰირაქამის) შახტი – თერჯოლის მუნიციპ-ი, ს. გოდო-განის ტერიტორიაზე, ჭირაქაძის ხევის ფსკერზე, გრიგოლ ჭირა-ქაძის საკარმილამო ნაკვეთში, ზ. დ. 286 მ სიმაღლეზე. შახტის ჯა-მური სიღრმე 40 მ-ს აღწევს, სიგ-რძე 1500 მ-ს უახლოვდება.

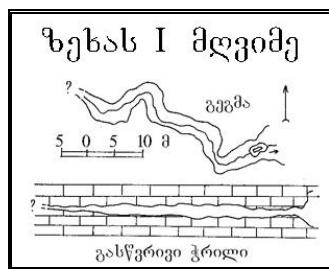
ზედუბნის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ზედუბნის ტერიტორიაზე, მდ. ყვირილას მარჯვ-ფერდობზე, ზ. დ. 600 მ სიმაღლეზე. 40 მ სიგრძის აღმავალფსკ-რიანი დახშული სიღრუუ.

ზემო მშენის მღვიმე – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმის-თის აუზი, ზემო ეშვრის ტერიტორიაზე, საავტომობილო გზის მახლობლად, ზ. დ. 330 მ სიმაღ-ლეზე. მდგომე იწყება 27 მ სიღ-რმის ჭით, რომელიც ვიწრო (1,5 მ) და დაბალი (1 მ) ყელის საშუალებით ებმის ასევე ვიწრო დე-რეფნებისა და მოცრო დარბა-ზების სისტემას. ჩასასვლელიდან მე-100 მ-ზე დიდი „ჩანჩქერებიანი“ დარბაზია (30x20x20 მ) წარმოდგე-ნილი, რომელიც იქვე იკეტება. მდგომის ჯამური სიღრმე 80 მ, გა-ჭიმულობა 500 მ-ს აღწევს.

ზემო პელასურის – იხ. კელასუ-რის V მდგიმე.

ზემო ლიხნის მღვიმე – გუდაუ-თის მუნიციპ-ი, დურიფშის პლა-ტო, მდ. ხიფსთის აუზი, ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ს. ზემო ლიხ-ნი, ზ. დ. 195 (60) სიმაღლეზე. მდგომე იწყება დახრილფსკერიანი შესასვლელით, რომელიც უპავ-შირდება ჰორიზონტალურ გვი-რაბს. შესასვლელიდან 40-ე მეტ-ზე მდგომე სწორხაზოგნად ვრცელდება აღმ-ით, შემდეგ მკვეთრად უხვევს ჩრდ-კენ. შეა-ნაწილში დერეფანი ორად იტო-ტება და 245-ე მ-ზე ნაზვავით იქოლება.

ზეხას I მღვიმე – ჭიათურის მუ-ნიციპ-ი, ს. თაბაგრებში შემავალ საავტომობილო გზასთან, მდ. ბო-გირისწყლის ხეობის მარჯვ-ფერდობზე, ზ. დ. 510 (34) მ სი-მაღლეზე. განშტოებებს მოკლე-ბული, 47 მ სიგრძის გვირაბის ტიპის სიღრუუ.

ზეხას II მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. თაბაგრების შესას-ვლელთან, საავტომობილო გზას-თან ახლოს, მდ. ბოგირისწყლის ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, I მდგომის მახლობლად, ზ. დ. 513 (36) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 25 მ.

ზმინიას მდგომა – სოხუმის მუნიციპალიტეტის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ზემო ეშერის ტერიტორიაზე, საავტომობილო გზიდან 1,5 კმ-ზე, ზემო ეშერის ტერიტორიაზე, სიღრმის ჭის ფსკერზე ნაზვავი მასალის ძირში, ვიწრო და დაბალი ხერელის მიღმა მდგმის პორიზონტალური მონაკვეთი 125 მ-დან გრძელდება.

ხელოვნური დამუშავების კვალი ეტყობა.

თაროკლდის მდგმის შესასვლელი

၅

თავგერიძის შახტი – გუდაუთის მუნიციპალიტეტის, ბზიფის კირქვული მასივის დას. ფერდობი, „პანტიუსინის“ უფსკრულის დას-ით 0,1 კმ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 160 მ, გაჭიმულობა 200 მ-ს აღწევს.

თავუკუღაღალელის მდგომა – წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის, კურორტის ჩრდ. ნაწილში, ს. ჩუნეშის მიღდამოებში. ჯამური სიგრძე 85 მ-ს აღწევს.

თამარ დედოფლის მდგომა – ონის მუნიციპალიტეტი, ს. ქორთას მახლობლად, ფოცხვრების ქედის დას-ით, კლდოვან ფერდობზე. ისტორიული დროის ნაგებობა. ფარდულის წინ ამოშენებულია 4 მ სიგანის, 0,8 მ სისქისა და 2,5 მ სიმაღლის დედაბის კედელი, დატანებული სამზერებით, სარკმლით, ასელა რთულია. ნაგებობიდან მარჯვნივ, მე-15 მ-ზე პუნქტივი პატარა ენა, რომელსაც

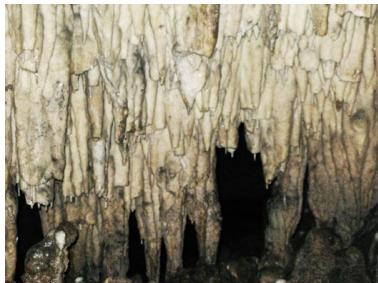
თაროკლდის (რაჟგელლაბის) მდგომა

მდგომა – ჭიათურის მუნიციპალიტეტი, ს. ქვედა ზოდის მიღდამოებში, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 485 (63) მ სიმაღლეზე. შესასვლელიდან 60 მ-ის შემდეგ მდვიმე ხერელის ფორმას იღებს, იატაპი სეგლდება, სიგანე და სიმაღლე 1,0-0,5 მ-მდე კლიმულობს და გადაადგილება მხოლოდ ფორთხვით არის შესაძლებელი. ჯამური სიგრძე 810 მ-ს აღწევს.

თაროკლდის (რაჟგელლების) მდგომა

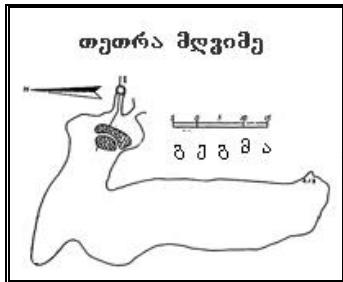

თეღოს მდგომა – ჭიათურის მუნიციპალიტეტი, ს. სარქეგლითუბნის მიღდამოებში, მდ. თაბაგრებისწყლის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 555 მ სიმაღლეზე. ვერტიკალურ ნაპრალში განვითარებული აღმავალი, 75 მ სიგრძის კარსტული სიღრუე.

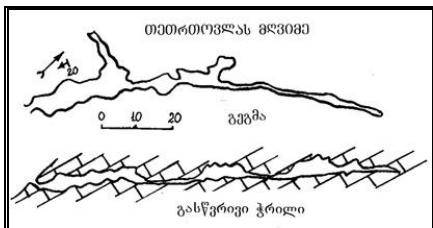

„თეთრა“ მდვიმის ერთი უბანი

„თეთრა მდვიმე“ – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, კურორტის ჩრდ.-აღმით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 80 მ სიმაღლეზე. გასული საუკუნის 70-იან წლებში, მდვიმეში წარმატებით ტარდებოდა ბრონქიალური ასთმითა და გულსისხლძარღვთა სისტემით დაავადებული აპციენტების ინტენსიური სპელეოთერაპია. სამწუხაროდ ეს ტრადიცია დავიწყებას მოიცა. მდვიმე მნიშვნელოვან არქეოლოგიურ ძეგლსაც წარმოადგენს. შესასვლელთან გაჭრილ 10 მ-იანი შურფის შრეში მოპოვებულია მდვიმური დათვის, ირმის, ბიზონის, მგლის, მელას, კურდელის ძვლები; კაჟის მრავალფეროვანი ინვენტარი (საფხვები, დანები, შუბისპირები); ენტლიითურ შრეში აღმოჩენილია ქრისტიანული ნაშთები.

თეთრთოვლას მდვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. კელასურის აუზი, ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 600 მ სიმაღლეზე. სუბპორიზონტული ტიპის სიღრუე. შესასვლელი ორიენტირებულია ჩრდ-კენ. შედგება ძირითადი დერეფნისა და მოკლე განშტოტებისაგან, რომლის ჯამური სიგრძე 125 მ-ს აღწევს.

თეთრი ცხვნის შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიერის მასივი, ტროგული ხეობის ზემო წელი, ადგ. დიდვაკის ჩრდ-იო, წყალგამყოფი ქედის ფერდობზე, ზ. დ. 2300 მ. სიღრმე 110 მ, გაჭიმულობა 268 მ. შესასვლელი ოვალური (17x7 მ), ხშირად თოვლის ნამჭერითა და ყინულით ამოგსებული ძაბრის ფსკერზე იხსნება. ვიწრო (1 - 3 მ), და დახრილფსკერიანი დერეფნანი 40 მ-ის შემდეგ ებმის 20 მ სიღრმის ჭას, რომელიც 50 მ-იან შახტში გადადის. იგი მთავრდება უზარმაზარი დარბაზით (სიგრძე 150 მ, სიგანე 10-25 მ, სიმაღლე 10-20 მ).

თევენტერის ჭა – ცაგერის მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ადგ. თევენტერის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 1620 მ სიმაღლეზე. 16 მ სიღრმის ჭა ებმის სანახევროდ წყლით ამოგსებულ პორიზონტალურ გვი-

რაბს, სადაც ჩასვლა მხოლოდ წიფლის ფუღუროდან არის შესაძლებელი. მდგომე საქართველოს „წიოტელ წიგნში“ შეტანილი.

თიხის მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. თხინას სამხრ.-აღმ-ით 2,5 კმ-ზე, თხინას მდვიმიდან 200 მეტრში, ბორცვის მარცხ. ფერდობზე. შესასვლელიდან 20 მ შემდეგ ვიწრო დერეფანი სწრაფად უხვევს ჩრდ.-კენ და 30 მეტრის შემდეგ გაუვალი ნაპრალით იხშობა. სიგრძე 50 მ-ს აღწევს.

თოვლიანის უჯსაბრული – იხ. ილუზია-თოვლიან-მეუენის მდვიმური სისტემა.

თოვლიანი ჰა – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, რაჭის ქედი, აღგ. პატარა საწალიკეზე. დახრილფსკერიანი დერეფანი 18 მ სიღრმეზე მოზრდილ დარბაზში გადადის, რომლის ფსკერი მთლიანად თოვლისა და ყინულის მასით არის დაფარული.

თოვლცხენის ჰახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, ახიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი, ადგილმდებარეობა უცნობია, ჯამური სიღრმე 107 მ-ს შეადგენს.

თსუ-95-ის საფეხურებიანი მონაკვეთი

თსუ-95 – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ითხვისი, № 32-ე უბანი, ზ. დ. 500 მ სიმაღლეზე. მოკლე საფეხურებით მდგომე 30 მ სიღრმემდე ეშვება და ბოლოში ძალზე დაბალი (0,2-0,3 მ) გასასვლელებით მთავრდება, საიდანაც ჰაერის ინტენსიური ნაკადი შეინიშნება. მდგომეს სახელი ეწოდა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაარსების 95 წლის იუბილესთან დაკავშირებით.

თსუ-95 ვიწრო შესასვლელი

თუზის მღვიმე – თერჯოლის მუნიციპ-ი, ს. თუზის მიდამოებში, მდ. ვარხემელის ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 470 მ სიმაღლეზე. მდგომე მოკლე საფეხურებისა და განშტოებების მონაცემებით 300 მ-დე გრძელდება.

თურჩის მღვიმე – ხენის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. თურჩუს აუზი, ს. გორდის მიდამოები, თურჩუს პოლიეს ჩრდ.-აღმ-ით., ზ. დ. 850 მ სიმაღლეზე, 10 მ სიგრძის დაღმავალი სიღრუე.

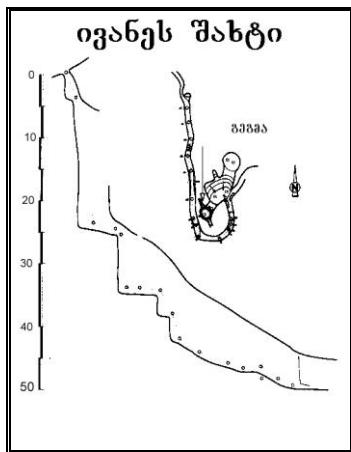
თურჩი-ტობას მღვიმე – იხ. ტობას I მდგომე.

თხინას მდგომარეობა – ოჩამჩირის მუნიციპალიტეტის ფანაგის (კოდორის) ქედის სამხრეთ ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. თხინას სამხრეთი აღმო 2 კმ-ზე. საწყისი დაბალი მონაკვეთი ვრცელ, წაგრძელებული ფორმის დარბაზის უერთდება, რომლის მიღმა ლაბირინთული დერეფანი 220-ე მ-ზე ჩამოზავებული ლოდნარით იხსრობა.

0

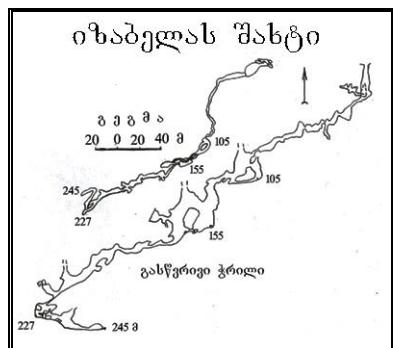
იაზონის მდგომარეობა – იხ. წყალწილების მდგრმე.

იაზონის შახტი – გაგრის მუნიციპალიტეტი, არაბიკის კირქვული მასივი. სიღრმე 150 მ.

იგანეს შახტი – ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტი, მიგარის კირქვული მასივის ცენტრალური ნაწილი, ხავერდოვანი შახტის ჩრდ.-დას-ით, ზ. დ. 1590 მ სიმაღლეზე. X:280.835;

Y: 4723.408. შახტი იწყება 25 სიღრმის ჭით, რომელიც მოკლე (5-10 მ) საფეხურებისა და დახრილი ფსკერის მონაცემებით 50 მ სიღრმემდე ეშვება. „იზაბელას შახტი“ – გვდაუთის მუნიციპალიტეტი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრე. ფერდობი, მწვ. პიპ-შირას სამხრე-ით 1,9 კმ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. შახტი შედგება ჭათა კასკადების (31, 12, 20, 18 და 23 მ) სისტემისაგან, რომლებიც ერთმანეთს სხვადასხვა სიგრძის მეანდრირებული გასასვლელებით უკავშირდებიან; შახტი 390 მ სიღრმეზე ნაზავით იხსრობა.

ილიშეინის სახელმძღვანელოს უჯსპრული – გაგრის მუნიციპალიტეტი, არაბიკის კირქვული მასივი, ურვეგერას ტროგული ხეობის ზემო წელში, ზ. დ. 2300 მ სიმაღლეზე. „ილიშეინი“ ერთმანეთისაგან საკმაოდ დაშორებული ორი ჩასახელებით („პეროგსკაია“ და „ვოლჩია“) იწყება და დახრილ-ფსკერიანი და დრმა შახტების სისტემითაა წარმოდგენილი. 220 მ სიღრმეზე უფსკრული ოთხადიტოტება: ორი შახტი 400 მ სიღ-

ომეზე და ერთიც 290 მ-ზე ნაზვავით იხშობა, ძირითადი მაგისტრალი კი 1275 მ სიღრმეზე სიფონური ტბით მთავრდება უფსკრულის შორეულ ნაწილში არის დარბაზი, რომლის სიგრძე 250 მ, სიგანე 80 მ, ხოლო ჭერის სიმაღლე 270 მ-ს აღწევს. მდგიმის ჯამური სიგრძე 5890 მეტრს შეადგენს.

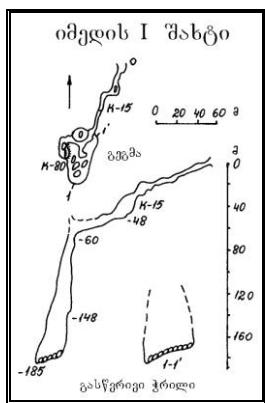
04.09.01-თოვლიან-მეშვის

მდგიმური სისტემა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის გამყოფ შტოქედზე (ხიფსთის განშტოება), გადასასვლელ ძინას მიდამოებში, ზ. დ. 1960-2000-2390 მ სიმაღლეზე. მსოფლიოს მდგიმეუფსკრულების კვლევის ისტორიაში ცოტა როდია შემთხვევა, როცა სპელეობიექტის მორფომეტრიული მონაცემები იზრდება უფრო მაღალ ან დაბალ ჰიფსომეტრიულ ნიშნულებზე განლაგებული უცნობი ჭების ოუშახტების ცნობილ სისტემასთან შეერთებით. ასე მოხდა „თოვლიანში“ (1190 მ სიღრმეზე). ჩასასვლელიდან (ზ. დ. 1960 მ) 40 მ-ით მაღლა მდგბარე „მეუნიში“ (ზ. დ. 2000 მ), ხანგრძლივი და მომქანცელები იერიშის შემდეგ განხორციელდა თოვლიან-მეუნის ტრავერსი. უფსკრულთა სისტემის სიღრმე 1370 მ, ხოლო ჯამურმა სიგრძე 19 კმ შეადგინა. ცოტა მოგვანებით, მწვ. ხიფსთას მიღამოებში, თოვლიან-მეუნის ჩასასვლელზე უფრო მაღლა, ზ. დ. 2390 მ სიმაღლეზე, იღუზის უფსკრული 400 მ სიღრმეზე სრულიად მოულოდნელად, „თოვლიან-მეშვის“ უფსკრულს შეუერთდა, რი-

თაც მდგიმური სისტემის ჯამურმა სიღრმე 1753 მ შეადგინა და მსოფლიოს უდრმესი კარსტული უფსკრულების სიაში, კრუბერისა (2197) და სარმას (1830 მ) შემდეგ, მესამე ადგილზე აღმოჩნდა. საგანგებოდ უნდა გამოიყოს ამ მდგიმური სისტემის ზედა ნაწილი, კერძოდ, „თოვლიანი“, რომლის ფსეკრი 200 მ სიღრმეზე („დიდი დარბაზი“) მთლიანად 60 ათასი მ³ მოცულობის მრავალსაუკუნოვან ფირნულ-მყინვარულ კონუსს უკავია. იგი ერთადერთი უფსკრულია დედამიწაზე, რომელშიც თოვლი, ფირნი და მიწისქვეშა მყინვარი ზედაპირიდან ასეთ დიდ სიღრმეზე კრცელდება.

04.09.01 შახტი I – გაგრის მუნიციპ-ი, ადგ. „ლიდვაცის“ მიდამოებში, ჟოვეკვარას ტროგული ხეობის ზემო წელში, კარსტული ძაბრის ფსეკრზე, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. 20 მ სიღრმიდან გაედინება 3 ლ/წმ დებიტის მქონე ნაკადი, რომელიც მდნარი თოვლის წყლებით საზრდოობს. მეანდრულ, კანიონისებურ დერეფანს 60 მ სიღრმეზე 125 მ-იანი შახტი აგრძელებს, რომელიც ბოლოში ოვალური (30 – 50 მ) დარბაზით მთავრდება. სიღრმე 185 მ, გაჭიმულობა 365 მ.

იმედის შახტი II – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქეული მასივის სამხრ.-დას. ნაწილი, ბაგიანის შახტის სამხრ-ით 0,7 კმ-ზე. ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე შახტი შედგება ერთ ნაპრალში განვითარებული ჭების (16, 35, 25, 32, 30 და 10 მ) სისტემისაგან, რომელთა ჯამური სიღრმე 120 მ-ია.

ინჩურის მღვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ს. ინჩეური, ასხის კარსტული პლატო, ტაბაკელას ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. აბაშის აუზი, ზ. დ. 380 (160) მ სიმაღლეზე. მღვიმე 65 მ სიგრძეზე ვიწრო ნაპრალით იხშობა.

ინჩურის (ძაბალი) მხი – მარტვილის მუნიციპ-ი, ს. ინჩეური, ასხის კარსტული პლატო, ტაბაკელას ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. აბაშის აუზი, ზ. დ. 370 (80) მ სიმაღლეზე. შესასვლელი შეა ნაწილში იწყება, რასაც ხელოვნური გადაკეთების კვალიც ეტყობა. მღვიმის სიგრძე 30 მ-ს შეადგენს.

ინჩურის მღვიმე – წალენჯიხის მუნიციპ-ი, ყვირას მასივის სამხრ.

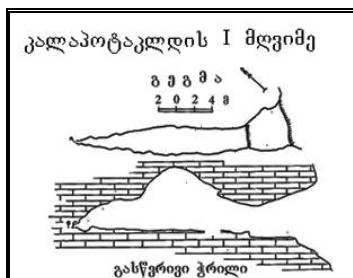
პერიფერიაზე, ს. ჩქვალერიდან 3 კმ დაშორებით, მდ. მოროვას აუზი, ზ. დ. 680 მ სიმაღლეზე. მღვიმის სიგრძე 158 მ-ია.

3

პაპზიგვარას I მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ს. ჯალის მიდამოებში, მდ. კაგზიკვარას აუზი, ზ. დ. 160 (5) მ სიმაღლეზე. მღვიმე იწყება მოზრდილი დარბაზით (20x15x5 მ), რომელსაც მკვეთრად მეანდრირებული ვიწრო გვირაბი აგრძელებს. შესასვლელიდან 750 მეტრზე მდგომე სიფონით იხშობა.

პაპზიგვარას II მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ს. ჯალის მიდამოებში, მდ. კაგზიკვარას აუზი, ზ. დ. 170 (10) მ სიმაღლეზე. ვიწრო, მეანდრირებული, ნაპრალისებური ფორმის 25 მ სიგრძის სიღრუე.

კალაპოტაკლდის I მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. თაბაგრებთან, მდ. თაბაგრებისწყლის აუზი. 5 მ სიღრმის საფეხურის შემდეგ მდგომე 25 მ-დე გრძელდება.

პალაკოტაპლის II მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. თაბაგრებთან, მდ. თაბაგრებისწყლის აუზი. მდგომარეობა იწყება ფართო შესახლებით (6×7 მ), სიღრმეში თანდათან ვიწროვდება და 42-ე მეტრზე გაუვალი ნაპრალით იხსრობა.

პანიონის უშსპრული – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის კირქვული მასივი, „თოვლიან-შეენის“ უფსკრულის სამხრი-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 1100 მ სიმაღლეზე. უფსკრული 320 მ სიღრმეზე ლოდნარით იხსრობა.

პარიმის მდგომარეობა – ჩხოროწყუს მუნიციპატი, მიგარიას მასივის დას. ნაწილში, ს. მუხურიდან 2 კმ-ის დაშორებით, მდ. ხობისწყლის მარცხ. მხარეს, ქვის კარიერის გვერდით, ზ. დ. 300 მ სიმაღლეზე. 150 მ სიგრძის მეანდრირებული სიღრუე.

პარული უშსპრული – გაგრის მუნიციპატი, არაბიერის კირქვული მასივის ჩრდ.-აღმ. დაბოლოებაზე, „ჩერქეზული ჩანჩქერის“ თავზე, „საიუბილეოს“ აღმ-ით 350 მ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის ჯამური სიღრმე 202 მ, გაჭი-მულობა 850 მ-ს აღწევს.

პაზარის საელემონარების მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, ს. გუფი, მდ. მოქვის აუზი, ჯალის მასივი, ზ. დ. 150 სიმაღლეზე. მდვიმე წარმოადგენს მეანდრირებულ, დაბალჭერიან, განშტოებებს მოკლებულ ვიწრო დერეფანს, რომელშიც ხეოთ სიფონური ტბაა წარმოდგენილი. მდვიმის ჯამური სიგრძე 1600 მ-ს აღწევს.

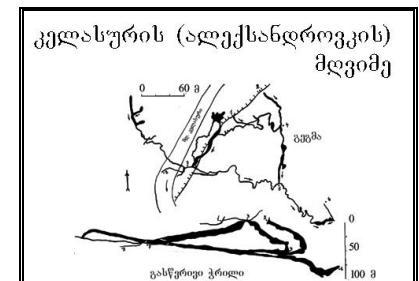

პაცხის I მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. კაცხის ტერიტორიაზე, მდ. ყვირილას მარჯვ. მხარეს. სიგრძე 28 მ.

პაცხის II მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. კაცხის ტერიტორიაზე, მდ. ყვირილას მარჯვ. მხარეს. სიგრძე 47 მ.

პახიძის მდგომარეობა – ამბროლაურის მუნიციპატი, ს. გოგოლეთი, მდ. შარეულას მარჯვ. მხარეს, ცახის მდგიმის სამხრი-ით 1 კმ-ზე. პორიზონტალური დაბრული გვირაბის სიგრძე 40 მ-ს შეადგენს.

პელასურის (პლასანდროვანის) მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, მდ. კელასურის ხეობის მარჯვ. მხარეს, კანიონის დასაწყისში, ს. ზედა კელასურის ჩრდ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 190 (2) მ სიმაღლეზე. წყლიანი დერეფანი 1550 მ-ზე სიფონით მთავრდება, ჯამური სიღრმე 102 მ-ს აღწევს.

პელასურის II მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, მდ. კელა-

სურის ხეობის მარჯვ. მხარეს, კანიონის დასაწყისში, ს. ზედა კელასურის ჩრდ.-აღმ-ით. 0,5 კმ-ზე, კელასურის პირგელი მდვიმის ჩრდ-ით 30 მეტრში, ზ. დ. 190 მ სიმაღლეზე. შესასვლელიდან 110 მ-ზე ძირითადი დერეფანი კელასურის I მდვიმეს 21 მეტრიან ფლატესთან უერთდება. ფსკეკრის გარდნა აქამდე 55 მ-ს შეადგენს.

გელაშვილის III მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. კელასურის ხეობის მარჯვ. მხარეს, კანიონის დასაწყისში, ს. ზედა კელასურის ჩრდ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, კელასურის მდვიმის ჩრდ-ით 50 მეტრში, ზ. დ. 192 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 28 მ.

გელაშვილის IV მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. კელასურის ხეობის მარჯვ. მხარეს, კანიონის დასაწყისში, ს. ზედა კელასურის ჩრდ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, კელასურის მდვიმის ჩრდ-ით 150-200 მ-ზე. ზ. დ. 202 მ სიმაღლეზე. მდვიმის სიგრძე 90 მ-ია.

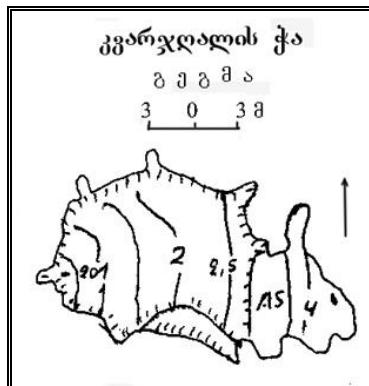
გელაშვილის V (ზემო კელაშვილის, ნასპალის) მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. კელასურის ხეობის მარჯვ. ფერდობის ძირთან, ს. ზედა კელასურის დას-ით 2 კმ-ზე, ზ. დ. 550 (20) მ სიმაღლეზე. მდვიმის ჯამური სიგრძე 100 მ.

გებართულის ჟახში – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი. ჯამური სიღრმე 400 მ, გაჭიმულობა 1300 მ.

გებარჯდალის მდგომარეობა – სენაკის მუნიციპ-ი, ს. კვარჯდალი, ეგის მთის ჩრდ.-აღმ. ნაწილში, მდ. ნა-

სურის (ტეხურის მარჯვ. შენაკადი) სათავესთან ახლოს, ზ. დ. 205 (15) მ სიმაღლეზე. მდვიმის სიგრძე 80 მ-ს შეადგენს.

გებარჯდალის ჟა – სენაკის მუნიციპ-ი, ს. კვარჯდალი, მდ. ნახურის აუზი (ტეხურის მარჯვ. შენაკადი), ი. კვარაცხელიას საკარმიდამო ნაკვეთთან ახლოს, ზ. დ. 420 მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 23 მ, ფსკერის სიგრძე 28 მ-ს აღწევს.

გებატიას მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ხალიფაური, მდ. ნეკრისას აუზი, ზ. დ. 590 (2) მ სიმაღლეზე. ადგ. „კვატიას ჭალის“ მიდამოებში. პორიზონტალური, ოდნავ მეანდრირებული, 55 მ სიგრძის ვიწრო გვირაბი.

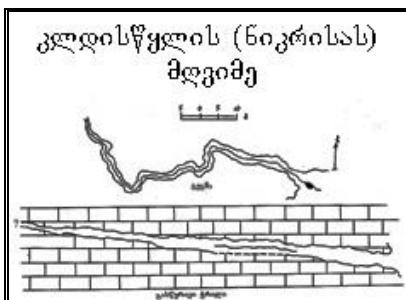
გებატიას ზარდული – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ხალიფაური, მდ. ნეკრისას ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ქარისწყაროს ჩრდ-ით, მდინარისაკენ ჩამავალი ბილიკის მარჯვ. მხარეს, ადგ. „კვატიას ჭალის“ მიდამოებში, ზ. დ. 50 (20) მ სიმაღლეზე. სიღრუე 10-12 მეტრის შემდეგ ნაზვავით იხშობა.

პიღობანას მდგრადი – ამბროლაურის მუნიციპატი, საწალიკის მთის ჩრდ. ფერდობზე მდ. გორწყალის ჭალის მარცხნივ, ს. ოლუდიბეთლევის სასოფლო გზიდან 100 მეტრში, ტყიან ფერდობზე, ზ. დ. 1180 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 600 მ.

პლადისტყლის მდგრადი – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ქვედა ზოდის ტერიტორიაზე, ხვედელიძეების უბანში, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 450 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 60 მ-ს შეადგენს.

პლადისტყალის მდგრადი – ონის მუნიციპატი, ხიხათას ქედის სამხრ.-დას-ით, ხიხათას თოვლიანი ჭიდან აღმ-ით 0,3 კმ-ზე, ბილიკის მახლობლად. გვირაბის სიგრძე 20 მ-ს აღწევს.

პლადისტყლის (ნიგრისის) მდგრადი – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ზოდი, „ნადირაძეების უბნის“ მიდამოებში, მდ. წეალწითელას აუზი, ზ. დ. 620 (18) მ სიმაღლეზე. ორსართულიანი გვირაბი, ქვედა პორიზონტზე გამავალი მიწის ქვეშა ნაკადით. სიგრძე 160 მ.

პლადისტყაროს ზედა (ოლგის ზედა) მდგრადი – გაგრის მუნიციპატი, არაბიკის კირქვული მასივი, ნაწილი, მდ. წეველდის სამხრ.-დას. ფერდობი, მდ. წაჩეურის შენაკად მშრალელეს მარჯვ. ფერდობზე, ს. ლესხულუხეს ჩრდ-ით 8 კმ-ზე,

ხეობაში, ახალი გაგრიდან 5 კმ-ის დაშორებით, კურ. გაგრის ჩრდ-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 142 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 70 მ.

პლადისტყაროს შვედა (ოლგის შვედა) მდგრადი – გაგრის მუნიციპატი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, მდ. კლდის-წყაროს აუზი, ს. ოლგინსკოეს ჩრდ-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 124 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 85 მ.

პოდორის მდგრადი – გულრიფშის მუნიციპატი, მდ. კოდორის აუზი, მდინარის მარჯვ. მხარეს, მდინარის დონიდან 30 მ სიმაღლეზე, ს. განახლების ჩრდ-ით 7-8 კმ-ზე. მდგიმე შეუსწავლელია.

პოზმანის მდგრადი – ხარაგაულის მუნიციპატი, ს. ამაშუკეთის მახლობლად, ძირულის ხეობის მარცხ. ფერდობზე. სიგრძე 200 მეტრს აღწევს.

პოგის შახტი – გაგრის მუნიციპატი, არაბიკის კირქვული მასივი, აღგ. ჭამხონას ჩრდ-ით, კოკის ჭის მახლობლად, ზ. დ. 2300 მ სიმაღლეზე. შახტი 80 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

პოგის ჰა – გაგრის მუნიციპატი, არაბიკის კირქვული მასივი, აღგ. ჭამხონას ჩრდ-ით, წყაროდან 0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 2350 მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 20 მ-ს აღწევს.

პოგოზორის მდგრადი – იხ. ვარხელას მდგიმე.

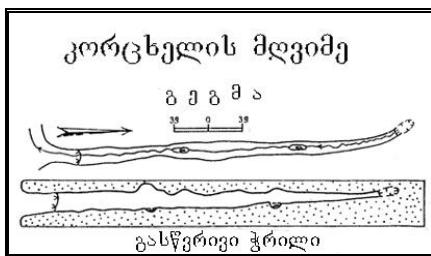
პოლიას ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვული მასივი, წეველდის ქედის სამხრ.-დას. ფერდობი, მდ. წაჩეურის შენაკად მშრალელეს მარჯვ. ფერდობზე, ს. ლესხულუხეს ჩრდ-ით 8 კმ-ზე,

ზ. დ. 710 (220) მ სიმაღლეზე, სიღრმე 25 მ-ს შეადგენს.

პოლკინის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხაფისირცხის კირქვული მასივი, ს. აპუხოვოდან ზაშირბარას ქედისაკენ მიმავალი გზის მარჯვ., მკვეთრი მოსახვევიდან 300 მეტრში, ზ. დ. 450 მ სიმაღლეზე. შახტი 32-ე მეტრზე ნაზვავით იხშობა.

პოლკინის მღვიმე – იხ. ორმოების მღვიმე.

პოლკევლის მღვიმე – ზუგდიდის მუნიციპ-ი, ს. კორცხელი, მდ. ჯუმის მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 200 (20) მ სიმაღლეზე. ერთ-ერთი უგრძესი (790 მ) კლასტოკარსტული მღვიმე კავკასიაში. შედგება ძირითადი გვირაბისაგან. ბოლო ნაწილში ჭრი იმდენად დაბლდება, რომ გადაადგილება მხოლოდ ფორთხვით არის შესაძლებელი.

პოლიასკლდის (სვერის მგაბარის) მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. სვერიდან 1,5-2 კმ მანძილზე, მდ. სამაღლევის აუზი, ზ. დ. 690 (60) მ სიმაღლეზე. მღვიმეში არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩნდა პალეოლითური ადამიანის სამარხი. დაფიქსირდა მეზოლითური და გვიან პალეოლითური კულტურული ნა-

ფენები. ნაპოვნია ქვისა და ძვლის სხვადასხვა ტიპის იარაღი.

ძირითადი გვირაბი 135-ე მ-ზე 10 მ სიღრმის ჭას აწყდება. ჭის მიღმა, დაბალი (20-25 სმ) და კალციტის ფორმებით მდიდარი ვიწრო გასასვლელის მიღმა, მდვიმე 280 მ-დე გრძელდება.

ნაღვენთი კოლონა კოტიასკლდის მღვიმეში

პოლოშვილის I ჭა – იხ. ქოთანწყლის I ჭა.

პოლოშვილის II ჭა – იხ. ქოთანწყლის II ჭა.

პოხტა ჭა – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიერის კირქვული მასივი, მწვ. ხირკას დას-ოთ, მდ. ბზიფის აუზი, ზ. დ. 2380 მ სიმაღლეზე. ჭა 50 მ სიღრმეში ნაზვავით იხშობა.

პონტაძეტის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, აკუღრას პლატოს აღმ. დაბოლოებაზე, მწვ. აკუღრას სამხრ.-აღმ-ოთ 2,4 კმ-ზე, უსახელო მწვერვალის (2515 მ) ჩრდ-ოთ 0,3 კმ-ზე. ჯამური სიგრძე 460 მ.

პოგერის უშსპრული – (მსოფლიოს №1 უღრმესი კარსტული სიღრულე) – გაგრის მუნიციპ-ი,

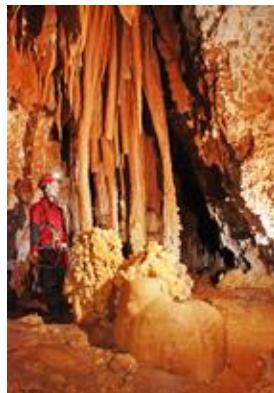
ორთაბადაგანის ხეობის ზემო ნაწილის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 2 250 მ სიმაღლეზე. ვიწრო დერეფნებისა და მომცრო დარბაზების მონაცემებით უფსკრული საფეხურებრივად 150 მ სიღრმემდე ეშვება. სწორედ უფსკრულის ამ ნაწილის აღმოჩენისა და შესწავლის პატივი, ჯერ კიდევ 1960 წელს, წილად ხვდა ვახუშტი ბაგრატიონის გაეგრძაფის ინსტიტუტის საექსპედიციო რაზმს პროფ. ლ. მარუაშვილის ხელ-მძღვანელობით.

დაშვება „კრუბერში“

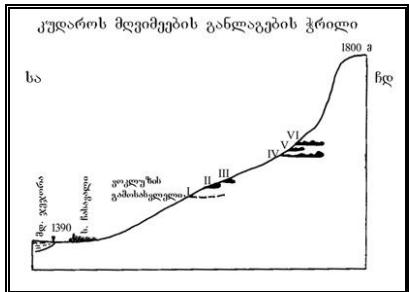
ახალი საუკუნის დასაწყისში, უკრაინის სპელეოსოციაციის საექსპედიციო რაზმმა ჩასასვლელიდან 1710 მ-დე ჩააღწია, რითაც არაბიერის მდგომარეობის სისტემა და კერძოდ, ქართველი მკვლევარების მიერ მიკვლეული და ნაწილობრივ შესწავლიდი კრუბერის უფსკრული, მსოფლიოს უდრმეს კარსტულ უფსკრულებს სათავეში მოექცა. მოგვიანებით იმავე რაზმა

მდგომარეობი 1790 მ სიღრმეზე ახალ განშტოებას მიაკვლია, რომელიც წარმოდგენილია 1070 მ სიგრძისა და 290 მ სიღრმის სხვადასხვა მორფოლოგიის მქონე ვიწრო გასასვლელებისა და 40 მ-დე სიღრმის ჭათა სერიებისაგან. უფსკრულის ახლად აღმოჩენილი ნაწილი 2080 მ სიღრმეზე დამთავრდა ქვიშიანი სიფონით. გამოგვლეული ნაწილის ბოლო წერტილი 2197 მეტრია და სიღრმული ჩაღწევის მსოფლიო რეკორდი საქართველოშია.

ძუღაროს I მდგომარეობა – ჯავის მუნიციპატი, ს. კვაისა, მდ. რიონის მარცხ. შენაკადის მდ. ჯეჯორას ხეობაში, ჩასაგალხოხის მთის სამხრ. ფერდობზე, ზ. დ. 1 428 (98) მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა კლუბურ სტადიაში იმყოფება.

ძუღაროს II მდგომარეობა – ჯავის მუნიციპატი, ს. კვაისა, მდ. რიონის მარცხ. შენაკადის მდ. ჯეჯორას ხეობაში, ჩასაგალხოხის მთის სამხრ. ფერდობზე, ზ. დ. 1 472 (142) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 10 მ.

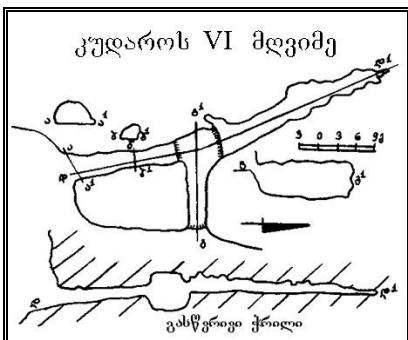
ՃԱՇԱՐՄՈՆ III ԹՋՅՈԹՅ - Հազուս մշնուցուն, և. յանասա, մդ. Ռուռնիս մարշե. Մյենակածուն մդ. Հյաջորհաւ եյօթաժո, հասացալեռեսիս մտուն սամեր. Ցյերժոնծից, թ. դ. 1 486 (156) մ Խոմացալեց վաղարդուուս յառջուն մցածուն. Ճյալուրուլուն նացանցեց (Տուքյ 35-40 լմ) Մյուսաց առջարուաց մասաւաս, նարմնուրուս դա կըրամիցուն նամուցես. որսարտուլուանու մցամինս չամշյրուն սոցրմէ 40 մ-ս առնցը.

ՃԱՇԱՐՄՈՆ IV ԹՋՅՈԹՅ - Հազուս մշնուցուն, և. յանասա, մդ. Ռուռնիս մարշե. Մյենակածուն մդ. Հյաջորհաւ եյօթաժո, հասացալեռեսիս մտուն սամեր. Ցյերժոնծից, թ. դ. 1564 (234) մ Խոմացալեց վաղարդուուս յառջուն (ամյել-մյեստոյ) մցածուն. Թոպուլուլուն յենուրուուս, մյասիրուրուլուն դա սեւա յառջուն նամուցեց. Տոցրմէ 140 մ-ս առնցը.

ՃԱՇԱՐՄՈՆ V ԹՋՅՈԹՅ - Հազուս մշնուցուն, և. յանասա, մդ. Ռուռնիս մարշե. Մյենակածուն մդ. Հյաջորհաւ եյօթաժո, հասացալեռեսիս մտուն սամեր. Ցյերժոնծից, թ. դ. 1 580 (250) մ Խոմացալեց սոցրմէ 50 մ-ս մյացցինս.

ՃԱՇԱՐՄՈՆ VI ԹՋՅՈԹՅ - Հազուս մշնուցուն, և. յանասա, մդ. Ռուռնիս մարշե. Մյենակածուն մդ. Հյաջորհաւ

եյօթաժո, հասացալեռեսիս մտուն սամեր. Ցյերժոնծից, թ. դ. 1 586 (256) մ Խոմացալեց մցամին մարշուլուն մցուրանու ապարան-Ծրալուրուն մասաւաս: Խակունուս մցալուն (Canis. Cf. lupus L.), մյելուս (Vulpes cf. vulpes L.), մցամին (Ursus aff. spelaeus Rossm), Ճարյալուն լուրուս (Sus cf. serofa L.), յետուլուն մոծուն (Cervus cf. elaphus L.), մահցուս (Mels cf. meles F.), որսաց լուս նամուցեց. մցամինս սոցրմէ 64 մ-ս առնցը.

ՃԱՇԱՐՄՈՆ ՇԱԽԵՑՈ - Հազուս մշնուցուն, և. յանասա, մդ. Սյուրուուս մարշե. Մյենակածուն մդ. Հյաջորհաւ եյօթաժո, հասացալեռեսիս մտուն սամեր. Ցյերժոնծից, յայգարուս մրացալ սարտուլուանու մցամինյեցիս սամեր.-դաս-ուտ 0,5-1 յմ-ից, թ. դ. 1800 (60-70) մ Խոմացալեց թ. 20 մ Խոմացալ մասերու, չամշյրուն սոցրմէ 42 մ-ս առնցը.

ՃԱՇԱՐՄՈՆ ՏԵԼՈՒՐՈՒՍ ԹՋՅՈԹՅ - Հյաջորհուս մշնուցուն, և. եցերու, մդ. Ռյացցուս այնու, թ. դ. 640 (5) մ Խոմացալեց. որսարտուլուանու մցամինյրուն սուսիցմա. Կյաց սարտուլուն գամկուրուն դա 40 մ-մդյ շրջացալուցեց. Կյաց - Վյալուաս

ავსებული, საიდანაც მდ. რეკევისა იდგბს სათავეს. მღვიმის სიგრძე 280 მ-ია.

მიწისქვეშა ტბა კუდურებისკლდის მღვიმეში

პურდღლის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ლურჯი შახტის ჩრდ-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. შახტი 60 მ სიღრმეზე ნაზვავით იხშობა.

პურზშე მღვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივი, ს. კურზუ, ლებარდესაკენ მიმავალი გზის მარცხნივ, მდ. ტებურას მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 400 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 168 მ.

პურპურის – ის. ტვანაარხუს მღვიმე.

ძშს შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, ზ. დ. 2350 მ სიმაღლეზე. შახტი 220 მ სიღრმეზე 25 მეტრიანი ჭით მთავრდება, გაჭირულობა 1060 მ-ს შეადგებს.

K-6 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, ზ. დ. 650 მ სიმაღლეზე. ნაპრალი 6 მ სიღრმემდე ეშვება. ფსეუზე 10 მ სიგრძის ჰორიზონტალურ დერკ-

ფანს ბოლოში თითქმის ზედაპირამდე აღმავალი ჭა აგრძელებს.

K-9 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, მოკი-ვოხეუს ქედის მიდამოებში, ზ. დ. 650 მ სიმაღლეზე. 9 მ სიღრმის ვერტიკალური ნაპრალი.

K-15 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი. ჭის სიღრმე 15 მ.

K-15 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, ზ. დ. 650 მ სიმაღლეზე. ვიწრო შეეულ-ედლებიანი ჭა შეუ მონაკვეთში ოდნავ ფართოვდება და ბოლოში ნაზვავით იხშობა.

K-22/1 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, მწვ. ხირკას ჩრდ. 0,6 კმ-ზე, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 22 მ.

K-22/2 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, მწვ. ხირკას ჩრდ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 22 მ.

K-23 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, მწვ. ხირკას ჩრდ-ით 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 23 მ.

K-24 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ-ით, მწვ. მამზიშხას ჩრდ-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 1840 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 24 მ.

K-28/1 (Красноярск) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, ზ. დ. 650 მ

სიმაღლეზე. 25 მ სიღრმეზე დამ-
რეცფსერიანი დერეფანი ნაზ
ვით იქოლება.

K-28/2 (Красноярск) – გაგრის მუნი-
ციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასი-
ვის სამხრ. ნაწილი. შახტის სიღ-
რმე 25 მ-ს აღწევს.

K-33 (Красноярск) – გაგრის მუნი-
ციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასი-
ვი, მწვ. ხირკას ჩრდ.-აღმ.-ით 0,5
კმ-ზე, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე.
სიღრმე 33 მ.

K-34 (Красноярск) – გაგრის მუნი-
ციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასი-
ვი, აღგ. ჭამხონას დას-ით, მდ.
უოვეკვარას აუზი, ზ. დ. 1800 მ სი-
მაღლეზე. სიღრმე 32 მ.

K-40 (Красноярск) – გაგრის მუნი-
ციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასი-
ვი, აღგ. ჭამხონას მიდამოებში,
მდ. უოვეკვარას აუზში, საზაფ-
ხულო ფერმების აღმ.-ით. 0,1 კმ-
ზე, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე. სიღ-
რმე 40 მ.

KP-04 (Красноярск) – გაგრის მუ-
ნიციპ-ი, მწვ. არაბიკის ჩრდ.-დას-
ით 3,5 კმ. ჩასასვლელი კარს-
ტული ძაბრის ფსკერზე იხსნება
და იქვე ორად იტოტება. ჩრდ.-აღმ.
განშტოება 12 მ-დე გრძელდება,
სამხრ.-დას. – მკვეთრად დახრილი
კიწრო და დაბალი (2X1,5 მ) გვი-
რაბით მდგომე 80 მ სიგრძეზე
ვრცელდება და ნაზვავით იხშობა.

KЭС-51 (Крымская экспедиция
спелеологов) – გუდაუთის მუნი-
ციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი,
ზ. დ. 1925 მ სიმაღლეზე. შახტი
(დიამეტრი 3 მ), სიღრმეში თანდა-
თან ფართოვდება და 35 კმ-ზე მოკ-
ლე საფეხურის მონაცელებით
50 მ-ზე მთავრდება.

KЭС-68 (Крымская экспедиция
спелеологов) – გუდაუთის მუნი-
ციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის
სამხრ. ფერდობი, „სატყეოს ჭის“
სამხრ.-ით 0,07 კმ-ზე, ზ. დ. 1925 მ
სიმაღლეზე. შახტი 55 მ სიღრმე-
ზე ნაზვავით იქოლება.

KРЭ-16/82 (Красноярская экспеди-
ция) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზი-
ფის მასივის ჩრდ. ფერდობი, უსა-
ხელო მწვერფალის (2104 მ)
სამხრ.-დას-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ.
2200 მ სიმაღლეზე. შახტის ჯა-
მური სიღრმე 155 მ, გაჭიმულობა
300 მ-ს შეადგენს.

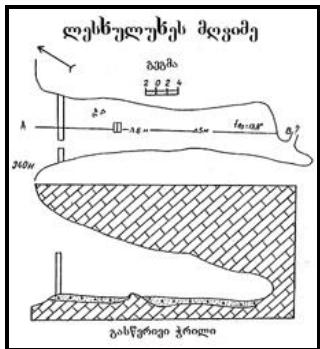
KРЭ-84/100 (Красноярская экспеди-
ция) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბი-
კის კირქვული მასივის ჩრდ-აღმ.
ნაწილში. კიწრო გვირაბი 100 მ
სიგრძეზე გაუვალი ნაპრალით
იხშობა.

ლ

ლახარძის მღვიმე – გუდაუ-
თის მუნიციპ-ი, ს. ხოფის აღმ.-ით.
2,5 კმ-ზე, მდ. მდ. იღრთასა და
ჭამიას შეერთების ადგილიდან
აღმ.-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 375 მ
სიმაღლეზე. კიწრო დერეფანი
45 მ სიგრძემდე ვრცელდება და
ბოლოში გაუვალი ნაპრალით
იხშობა.

ლესხულუხეს (ჭახეურის) მღვიმე –
მარგვილის მუნიციპ-ი, ასხის
მასივი, ს. ხალხინის მიდამოებში,
მდ. ჭახეურის მარცხ. ნაპირზე, ზ.
დ. 270 (20) მ სიმაღლეზე. ჰორი-

ზონტალური მდგომე იხსნება ფართო შესასვლელით (15×15 მ). ძირითად გვირაბს ბოლოში გამოეყოფა 25 მ სიგრძის დაღმავალი განშტოება. ჯამური სიგრძე 45 მ ს აღწევს.

ლევიზის შახტი – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, გაუჩხას კირქვული მასივის სამხრ. კალთაზე, მდ. მაფელის აუზი, ზ. დ. 500 მ სიმაღლეზე. შახტი იწყება 25 მ სიღრმის ჭით, რასაც ძველი ნაწილში აგრძელებს თითქმის პორიზონტალური ფსევრის მქონე დაბალ-ჭერიანი გვირაბი. სიგრძე 85 მ.

„ტაფამური“ ლევიზის შახტში

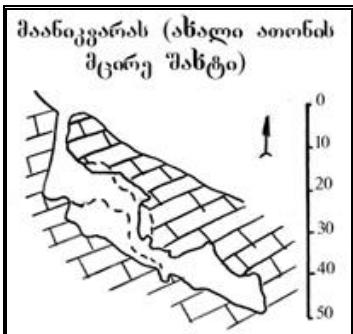
ლევიზის მდგომე – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, ს. ლევიზუშებელის მიდამოებში, მდ. ხობისწყლის მარჯვ. შენაკადის სკურჩას მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 235 (15) მ სიმაღლეზე. აღმავალი, დაბალი მდგომე იწყება კრცელი შესასვლელი დარბაზით ($15 \times 8 \times 4$ მ), რასაც აგრძელებს 2-3 მ სიგანის გვირაბი. სიღრმისაკენ სიგანე 0,3 მ-დე მცირდება და 115 მ-ზე გაუვალი ხდება.

ლურჯი შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, „თოვლიან-მეუენის“ უფსერულის ჩასასვლელიდან აღმ-ით. 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. შახტი 50 მ სიღრმეზე თოვლ-ყინულიანი კონუსით მთავრდება.

ЛСС-215 (Ленинградская секция спелеотуризма) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, მწვ. აკუდრას ჩრდ-ით 0,2 კმ-ზე. შახტის ზედა მონაკვეთი ვიწრო ჭის სახით 30-ე მეტრზე 8-10 მ-დე ფართოვდება და 60 მ სიღრმეზე დარბაზულ გაფართოებაში ($10 \times 5 \times 10$ მ) გადადის.

ЛСС (Ленинградская секция спелеотуризма) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ს. ქვედა მწარას სამხრ-ით 1,2 კმ-ზე, მდ. ცეკვარას მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 100 მ სიმაღლეზე. ვიწრო ჭია 30 მ სიღრმეზე ნაზვავით იქოლება.

მაანიგვარას (ახალი ათონის მცირე) შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ივერიის მთის ჩრდ-ით, მდ. ფსირცხას აუზი, ფსირცხის ვოკლუზებიდან 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 80 მ სიმაღლეზე. შახტის სიღრმე 65 მ-ს აღწევს, ჯამური სიგრძე 217 მ-ია.

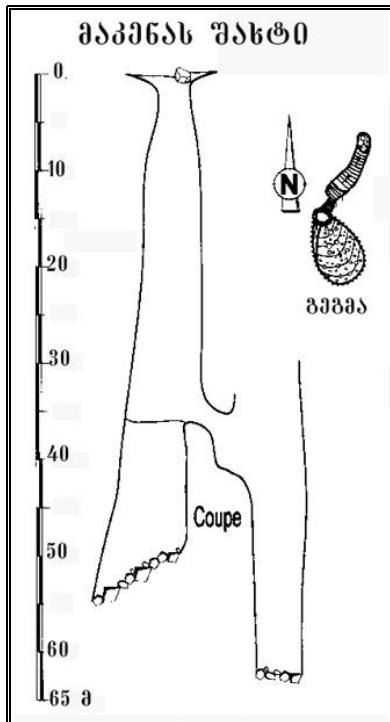

მაზარდარის მღვიმე – წალენჯის ჩრდ-ით 4 კმ-ზე, ს. მაზარდარა, მდ. ჭანისწყლის ხეობის მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 260 (70) მ სიმაღლეზე. ვიწრო (1 მ) და დაბალი (1,5 მ) გვირაბის სიგრძე 20 მ-ს აღწევს.

მათხოვის მღვიმე – ხონის მუნიციპ-ი, ს. მათხოვიდან ს. ხოდისაკე მიმავალი გზის მარჯვ. მხარეს, მდ. ცხენისწყლის აუზი, მდინარის მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 320 (150) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 55 მ-ს შეადგენს.

მაიდნის უშსძრული – მარტვილისა და ხონის მუნიციპალიტეტების

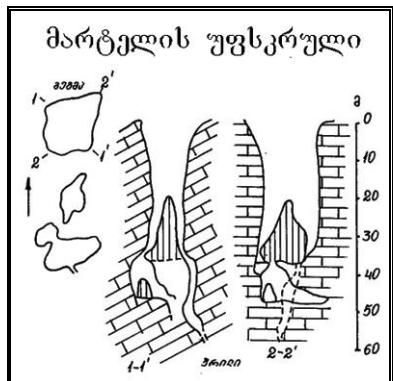
საზღვარზე, ასხის კირქვული მასივი, მაიდნის პლატოზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. უფსკრული იწყება ორი ჩასახვლელით (7x5 და 9x7 მ), რომლებიც სიღრმეში უკავშირდებიან ერთმანეთს. უფსკრული 45 მ-დე შევულად მიემართება სიღრმეში, შემდეგ დახრიდ გვირაბში გადადის და 75-ე მ-ზე ნაზვავით იქოლება. **მაპენას შახტი** – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას კირქვული მასივის ცენტრალური ნაწილის დას-თ ფრთაზე, ზ. დ. 1080 მ სიმაღლეზე. X: 273.790; Y: 4724.201. შახტი 35 მ სიღრმეზე ორათ იტოტება და მისი აღმ-თი განშტოება 60 მ სიღრმემდე ეშვება.

„მალიშპას“ მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ივერიის მთის ჩრდ.-დას-ით 1 კმ-ზე, მდ. ფსირცხას მარჯვ. ფერდობზე, „სომხურ ხეობაში“, ზ. დ. 200 მ სიმაღლეზე. მდგომის სიგრძე 31 მ-ია.

მამშპას შახტი – ჩხოროწყვეს მუნიციპ-ი, მიგარიას კირქვული მასივის ცენტრალურ ნაწილში, ვანო გულედანის მდგომის აღმ-ით 100 მ-ში, ბილიკის მახლობლად, ზ. დ. 1060 მ სიმაღლეზე. X:42.38.604; Y: 47.15.201. შახტის სიღრმე 37 მ-ს აღწევს.

მარანის მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. მარანის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 370 მ სიმაღლეზე. 50 მ სიგრძის გვირაბის ფორმის სიღრუე.

მარტელის უცსპრული – გაგრის მუნიციპ-ი, ბერჭილის ქედი, მდ. სანდრიფშის აუზი, ს. გელგელუ-კის ჩრდ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2350 (520) მ სიმაღლეზე. უცსპრულის საწყისი, 80 მ სიღრმის გრანიტოზული ცილინდრული ფორმის შახტის ფსკერი 30 მ სიმაღლის

მრავალწლიანი თოვლის „ობელისკითაა“ წარმოდგენილი, მისი ქვედა ნაწილი ($\approx 600\text{მ}^3$) კი მიწის-ქვეშა მყინვარს უკავია.

მასპოტიკომის მხი – ჯავის მუნიციპ-ი, ს. მასპოტიკომის მიდამოები, კუდაროს მდგომების აღმ-ით 1,5-2 კმ-ზე, ზ. დ. 1580 (220) მ სიმაღლეზე. კარების ევოლუციის შედეგად გაჩქინილი აღმაგალი, 15 მ სიგრძის დახშული სიღრუე.

მასპოტიკომის ზედა მღვიმე – ჯავის მუნიციპ-ი, ს. მასპოტიკომის მიდამოები, კუდაროს მდგომების აღმ-ით 1,5-2 კმ-ზე, ზ. დ. 1735 მ სიმაღლეზე. სამსართულიანი, ლაპირინთული ტიპის სიღრუე, დას. (სიგრძე 260 მ) და აღმ. (110 მ) განშტოებებით. ჯამური სიგრძე 410 მ-ს აღწევს.

მასპოტიკომის ჟვერა მღვიმე – ჯავის მუნიციპ-ი, ს. მასპოტიკომის მიდამოები, კუდაროს მდგომების აღმ-ით 1,5-2 კმ-ზე, ზ. დ. 1656 (296) მ სიმაღლეზე. დაღმავალი, დახშული მდგომე ფსკერის ვარდნა მთავარი მაგისტრალის 170 მ სიგრძეზე 3-4 მ-ია. ჯამური სიგრძე 275 მ-ს აღწევს.

მაფელის მდგომის ვიწრო შესასვლელი

მაჟელის მდგომარეობა – ჩხოროწყუს მუნიციპატი, ს. მუხურის ტერიტორიაზე, მაჟელის ბორცვის ჩრდაღში. ფერდობზე, ლევან ფიფის საკარმიდამო ნაკვეთში, ზ. დ. 410 მ სიმაღლეზე. ვიწრო (1-1,5 მ) და დაბალი (0,5-0,8 მ) გვირაბის ფორმის სიღრუე 10 მ-დე გრძელდება.

მაჩხააშის მდგომარეობა – ჩხოროწყუს მუნიციპატი, ს. ნაკიანის ჩრდაღშით 3,5 კმ-ზე, მდ. მაჩხააში (მდ. ზანას მარჯვ. შენაკადი) მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 250 (20) მ სიმაღლეზე. მცირე დარბაზული გაფართოებებისა და ვიწრო გასასვლელების მორიგეობით მდგომარეობა 240 მ-დე გრძელდება.

მეაძრიშვილული შახტი – გაგრის მუნიციპატი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი. ჯამური სიღრმე 25 მ, გაჭიმულობა 130 მ-ია.

მეაძრული „მუხტანახავი“
მდგომარეობა – ჩხოროწყუს მუნიციპატი, მიგარის მასივი, ადგ. წიფურისა დას. ნაწილის ტყიან ზოლში. დაღმავალი, საფეხურებიანი და მკვეთრად მეანდრირებული ვიწრო დერეფანი 100 მ-დე გრძელდება. წყლის ეროზიული მოქმედებით მდგომის კედლები და ჰერი მოშანდაკებულია. გამოკვლეული ნაწილის სიგრძე 100 მ-ია, სიღრმე 140 მ-ს აღწევს.

მეგრებრის სივრცის მდგომარეობა – სოხუმის მუნიციპატი, გუმიშხაცირცხის კირქვული მასივი, მდ. შებარას (ხოიჯგეთი) მარცხ. შენაკადის ქვემო წელში, მდინარეთა შეერთების აღგილიდან ჩრდილ 1 კმ-ზე, ზ. დ. 280 მ სიმაღლეზე. დაღმავალფსკერიანი 10 მეტრი

სიგრძის, წყლით გამოვსებული ვიწრო დერეფანი.

მედანის მდგომარეობა – წალენჯიხის მუნიციპატი, ყვირას მასივის სამხრ. პერიფერიაზე, ს. მედანი, მდ. ჭანისწყლის კლდე-კარის მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 390 (70) მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა ერთი დიდი დარბაზისაგან (სიგრძე 20, სიგანე 10-12, სიმაღლე 7-10 მ) შედგება.

მედანის მდგომის შესასვლელი
(ხედი შეგნიდან)

მელაპლის მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. დარკვეთის სამხრით 0,5 კმ-ზე, მდ. ყვირილას მარჯვ. ფერდობზე. მდგომარეობა 25-ე მეტრზე სოლივით იქმნება.

მელის (ნიგოროვინის) მდგომარეობა – ამბოლოდაურის მუნიციპატი, ს. ნიკორწმინდის სამხრ. დას-ით 3 კმ-ზე, ტყიბული-ამბოლოდაურის სავტომობილო გზის მარჯვ. ფერდობზე, შაორის წყალსაცავის ჩრდ. კიდედან 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1223 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 70 მ.

მელოზრის მდგომარეობა – წყალტბოს რაიონი, ს. კუმისთავის, ჩრდილი, ადგ. მელოტურის მიდამოებში, საზაფხულო აგარაკების აღმთო, ფოთლოვანი ტყის შუაბულში, ზ. დ. 424 მ სიმაღლეზე. ჩა-

სასვლელი კირქვის გიგანტურ ნაზვავ ლოდებში 15 მ სიღრმემდე ეშვება, რომელსაც უცნობი დერეფანი აგრძელებს. 45°-ით დახრილი, ლოდებითა და მშრალი აღუ- ვიონით დაფარული ფსკერი 100-120 მ-ის შემდეგ მკვეთრად მეან- დრირებულ მონაკვეთს ებმის. მდვიმეს გააჩნია რიგი უცნობი დერეფნები და განშტოებები, სა- ჭირო კალვის შემდგომი გაშლა. მდვიმის სიგრძე 5300 მ-ია.

მელოურის მდვიმის გიგანტური დარბაზი

მელოურის (ჟოფის) ჳა - წყალ- ტუბოს მუნიციპი, ს. კუმისთავის ჩრდილ, ადგ. მელოურის მიდამო- ებში, საზაფხულო აგარაკების აღმით, ფოთლოვანი ტყის შუა- გულში, ზ. დ. 424 მ სიმაღლეზე. ჩასასვლელი ხვრელის სიგანე 0,5 მ, სიმაღლე 0,3 მ-ია. ფსკერის სიგრძე 37 მ, სიღრმე კი 35 მ-ს აღწევს.

მენაზირამების I ჳა - ჭიათუ- რის მუნიციპი, ს. რგანის ტერი-

ტორიაზე, პალეოხეობის ფსკერ- ზე, ზ. დ. 710 მ სიმაღლეზე. კარ- სტული ძაბრის ჩაქცევით გაჩენი- ლი 25 მ სიღრმის შევულებელ- ბიანი სიღრუე.

მენაზირამების II ჳა - ჭიათუ- რის მუნიციპი, ს. რგანის ტერი- ტორიაზე, პალეოხეობის ფსკერ- ზე, ზ. დ. 705 მ სიმაღლეზე. სიღ- რმე 15 მ.

„მზაობენახავი“ - იხ. მეანდრუ- ლი მდვიმე.

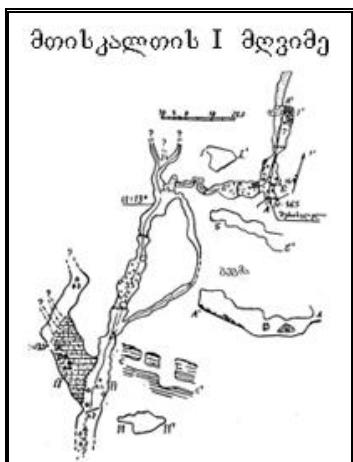
მთავარი ბალერეა (ცუცხვათის II) მდვიმე - შაბათადელის მი- წისქეშა კალაპოტის ზემოთ 15 მეტრზე, მდ. შაბათადელუ-ჭიშუ- რას (მდ. ყვირილას სისტემა) აუ- ზი, ზ. დ. 260 (27) მ სიმაღლეზე. მრავალსართულიანი მდვიმის II სართული, გაჩენილია ზედა მეო- თხეულში. მისი განშტოებებია: რკალისებური მდვიმე (სიმაღლე - 6 მ, სიგრძე - 30 მ), გაერთია- ნებული ტალანი (სიმაღლე - 13 მ, სიგრძე - 80 მ), აპენდიქსი (სი- მაღლე - 4 მ, სიგრძე - 60 მ). სიღრმე 20 მ, ჯამური სიგრძე 1370 მ-ს შეადგენს.

მთავარი გალერეა (ცუცხვათის II) შესასვლელი

მთისკალთის I მდგრადი – სოხუმის მუნიციპატი, მდ. მთისკალთის აუზი, ს. მთისკალთის ჩრდილი 1,5-2 კმ-ზე, მდ. აღმ. გუმისთის მშრალი ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 565 მ სიმაღლეზე. აბირინთული, დაღმავალი ტიპის სიღრუე, შედგება დახრილფაქერიანი გვირაბების, მომცრო დარბაზებისა და მოკლე საფეხურებისაგან. აქეს განშტოებები, მდგომის ჭრი რამდენიმე ადგილას გახსნლია, რაც მიუთითებს, რომ მდგომენგრევის სტადიაშია. ჯამური სიგრძე 335 მ-ს შეადგენს.

მთისკალთის II მდგრადი – სოხუმის მუნიციპატი, მდ. მთისკალთის აუზი, ს. მთისკალთის ჩრდილი 1,5-2 კმ-ზე, მდ. აღმ. გუმისთის მშრალი ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 578 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიგრძე 75 მ.

მიშინის I მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, მდ. კელასურის აუზი, აბლუხვარას მდვიმის სამხრიო 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 680 მ სიმაღლეზე. მდვიმე იწყება 42 მ სიგრძის ჭერ-მადალი (10 მ) დერეფნით, რომელ-საც შეა ნაწილში გამოყოფა სამხრ.-აღმ-კენ როიენტირებული 5 მ სიგანის დერეფნით. ეს უკანას-კელი 65 მეტრის შემდეგ გაუვა-ლი ნაპრალით იხშობა. მდვიმის ჯამური სიგრძე 102 მ-ს აღწევს.

მიშინის II მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, მდ. კელასურის აუზი, მიშინის I მდვიმის სამხრიო 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 620 მ სიმაღლეზე. შედგება ძირითადი დერეფნისა და ერთი განშტოებისაგან, რომელთა ჯამური სიგრძე 40 მ-ს აღწევს.

მიშინის III ამატებლი – იხ. შავ-წყალას მდვიმე.

მოაჯირიანი (ცუცხვათის VIII მდგომარეობა) – ს. ცუცხეათის ტერიტო-რიაზე, მდ. შაბათადელებულებისა აუზი, ზ. დ. 328 (56) მ სიმაღლეზე. შესასვლელი იხსნება მნელად მი-სადგომ ქარაფში. ცუცხეათის მრავალსართულიანი მდვიმოვანის IX სართული. სიგრძე 6 მ-ს შეად-გენს.

მოთხას მდგომარეობა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვული პლა-ტო, ტაბაკელას ქედის ჩრდ. ფერდობი, მდ. აბაშის ხეობის მარცხ. მხარეს, ს. ბალდის აღმით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 570 (250) მ სიმაღ-ლეზე. მდვიმე ორი დიდი დარბა-ზისაგან (30X20X15 და 30X25X12 მ) შედგება, რომლებიც ერთმანეთს ვიწრო, მაგრამ მაღალი გასას-ვლელებით უკავშირდებიან. სეტო-რიული დროის ნაგებობა, შეა სა-

უკუნეებში გამოყენებული იყო ციხე-სიმაგრედ. მდვიმეში გაედინება ნაკადი, რომელიც ბოლოში მოზრდილი ტბით მთავრდება. მდვიმის სიგრძე 95 მ-ს აღწევს.

მოთხას მდვიმის შესასვლელი
ისტორიული ნაგებობით

მოლევის მდგომარეობა – თერჯოლის მუნიციპატი, ს. მუჯირეთის მიდა-მოებში, კ. წ. მოლევის უბანში, მდ. ძუსას ხეობის მარჯვ. ფერ-დობზე, ზ. დ. 280 მ სიმაღლეზე. სუბპლიზონტალური გეირაბის ტიპის, 20 მ სიგრძის სიღრუე. „**მომენტომორე**“ – გაგრის მუ-ნიციპატი, აჩიბახის (რიხვას) კირ-ქვული მასივი. შახტის ჯამური სიდრმე 115 მ-ია, გაჭიმულობა 260 მ-ს აღწევს.

მოსაყვანი მდგომარეობა – გუდაუთის მუნიციპატი, ს. დურიფშის ტერი-ტორიაზე, ხოფლის ცენტრიდან სამხრიო 0,15 კმ-ზე, მდ. ხიფ-

სთის აუზი, ზ. დ. 160 მ სიმაღლეზე. საწყისი მონაგვეთი 35 მ სიღრმის ჭას წარმოადგენს, რომელსაც ფსკერზე პორიზონტალური დერეფნების სისტემა აგრძელებს. ძირითადი დერეფნანის ორივე ბოლო სიფონური ტბით იხშობა. სიგრძე 420 მ.

მოსდომური – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი. სიღრმით (1125 მ) მეტყველე არსტული უფსკრული საქართველოში.

„მოსხევული“ – ხონის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, ს. გორდის მიდამოებში, საჩიქვანოს ქედის (მდ. მდ. აბაშისა და ოკაცეს სათავეების წყალგამყოფზე) ოხე-მურ ნაწილში, თურჩუს ქვაბულის ჩრდილ 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1240 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 95 მ.

მსტევნავი მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მწვ. გუმიშხას (1800 მ) სამხრ.-აღმ-ით 3,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1100 მ სიმაღლეზე. მღვიმე შესასვლელიდან მე-40 მეტრზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

მჟრზის I ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, ტაბაკელას ქედის სამხრ.-დას. ნაწილი, მდ. აბაშის აუზი, ს. გაჭერილის ჩრდ.-აღმ-ით 2-2,5 კმ-ზე, ზ. დ. 635 მ სიმაღლეზე. ჭა 38 მ-ზე ნახევავით იხშობა.

მჟრზის II ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, ტაბაკელას ქედის სამხრ.-დას. ნაწილი, მდ. აბაშის აუზი, ს. გაჭერილის ჩრდ.-აღმ-ით 2-2,5 კმ-ზე, ზ. დ. 630 (350) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 10 მ.

მუსინის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, აღგ. ხიფსთას მიდამოებში, ტყისა და ალპური ზოლის გამყოფ საზღვართან, მწვ. ხიფსთას სამხრ-ით 1,8 კმ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. როგორი, ლაპირინთული ტიპის, მეანდრირებული გამჭოლი სიღრუე, რამდენიმე შესასვლელით. ჯამური სიგრძე 250 მ-ს აღწევს.

მუღუზის შარიანი უშსპრული – მარტვილის მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივის სამხრ. ნაწილში, ბერულავების წელამის სამხრ.-აღმ. კალთაზე, მდ. მუღუზის (მდ. ტეხურის შენაკადი) აუზში. სიღრმე უცნობია.

მუჩერას მღვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, წელამის ქედის ჩრდ.-დას. ფერდობი, მდ. წაჩხურის აუზი, ს. ლესხეულუხეს ჩრდ-ით 6,5 კმ-ზე, ზ. დ. 700 (300) მ სიმაღლეზე. მდგომის სიგრძე 12 მ-ია.

მუჩერას ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მუჩერას მთის ჩრდ.-დას. ფერდობი, მდ. წაჩხურის აუზი, ს. ლესხეულუხეს ჩრდ-ით 7 კმ-ზე, ზ. დ. 710 (220) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 40 მ-ს შეადგენს.

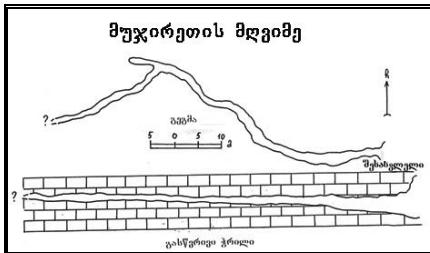
მუხლისმარიზი მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, აღგ. დიდვაკეზე, გელგელუპის დასახლების აღმ-ით 4,5-5 კმ-ზე, ზ. დ. 2300 სიმაღლეზე. სიგრძე 90 მ.

მუხრის მღვიმე – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, ს. მუხრის ტერიტორიაზე, ქოყოს უბნის ჩრდ-ით, სავტომობილო გზის მარჯვ. 30 მ-

ში. შესასვლელი იხსნება 12 მილა-
ნი ძაბრის ფსკერზე და მთავდრე-
ბა თიხის საცობით.

მუნეზრის ჰა – ჩხოროწყვეს მუნი-
ციპ-ი, ს. მუხურის ტერიტორიაზე,
მდ. ხობის მარჯვ. მხარეს, ხიდი-
დან 100 მ დაშორებით, ზ. დ. 320
მ სიმაღლეზე. სიღრმე 17 მ, გაჭი-
მულობა 27 მ-ს შეადგენს.

მუჯირეთის მღვიმე – ოერჯო-
ლის მუნიციპ-ი, ს. მუჯირეთის
მიდამოებში, კ, წ. მოლევის უბა-
ნში, მდ. ძუსას მარჯვ. ფერდობზე,
ზ. დ. 275 (15) მ სიმაღლეზე.
აღმავალფსქერიანი გვირაბის ტი-
პის სიღრუე, 90-ე კლდობაზე გაუვა-
ლი ნაპრალით იხშობა.

მღვიმე გზის პირას – ამბროლა-
ურის მუნიციპ-ი, რაჭის კირქვული
მასივი, შაორის წყალსაცავის
მასლობლად, შეორე ხიდიდან 200
მ-ის მოშორებით. მღვიმის შესასვ-
ლელი გაიხსნა საავტომობილო
გზის სარემონტო სამუშაოების
შესრულების დროს. სიგრძე 50 მ-
ს აღწევს.

მღვიმე გზის პირას

მღვიმევი – ჭიათურის მუნიციპ-ი,
ს. მღვიმევი, მდ. ყვირილას ხე-
ობის მარჯვ. ფერდობზე, ჭიქაუ-
რის რკინიგზის სადგურიდან 2
კმ-ზე, ზ. დ. 60 (35) მ სიმაღლეზე.
კლდოვანი ფარდულების კომ-
პლექსი. მთავარი დარბაზი 35 მ-
ის სიგრძეზეა შეჭრილი კლდეში.
იგი ამჟამად ხელოვნურად არის
გადაკეთებული მონასტრის სამ-
ლოცველო დარბაზად. ერთ-ერთი
ფარდულის კედელზე აღმოჩნი-
ლი იქნა ზედაპალეოლითული
ადამიანის მხატვრობის ნიმუშები.

მღვიმევის მონასტრი

მღვიმე „სომხური ხეობის“
მარჯვ. ფერდობზე – გუდაუთის
მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის
კირქვული მასივი, ივერიის მთის
ჩრდ.-დას-ით, „სომხური ხეობის“
მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 170 (20)

მ სიმაღლეზე 35 მ სიგრძის სიღრუე.

მშრალღელას (სქირღელას) ჭახ-ტი – მარტვილის მუნიციპ-ი, ას-ხის კირქვული მასივი, წეგელდის ქედის სამხრ.-დას. ფერდობი, მდ. წახხურის შენაკად მშრალღელას მარცხ. ფერდობზე, ს. ლესხულუხეს ჩრდ-ით 10 კმ-ზე, ზ. დ. 810 (3) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 70 მ.

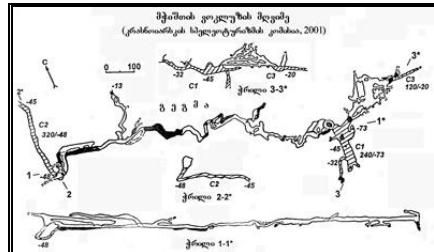
მშრალღების ჰა №1 – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას კირქვული მასივის უკიდურეს აღმ-თ ნაწილში, მწვ. მიგარიას დას-ით 300 მ-ში, ზ. დ. 1590 მ სიმაღლეზე. X: 280.887; Y: 4723.597. ჩასასვლელი იხსნება 10 მ დიამეტრის ქქონე კარსტული ძაბრის ფსკერზე. 5 მ სიგრძის გასასვლელის მიღმა შეინიშნება ჰაერის მდლავრი ნაკადი. მღვიმე შეუსწავლელია.

მშრალღების ჰა №2 – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას კირქვული მასივის უკიდურეს აღმ-თ ნაწილში, მწვ. მიგარიას დას-ით 200 მ-ში, ზ. დ. 1600 მ სიმაღლეზე. X: 280.872; Y: 4723.674. ჰა ძაბრის ფსკერზე გახსნილი ძალზე ვიწრო (0,3 მ) ჩასასვლელით 10 მ სირმემდე ეშვება. მღვიმე შეუსწავლელია.

მშრალღების ჰა №3 – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას კირქვული მასივის უკიდურეს აღმ-თ ნაწილში, მწვ. მიგარიას დას-ით 100 მ-ში, ზ. დ. 1830 მ სიმაღლეზე. X: 281.385; Y: 4723.678. ჩასასვლელი კარსტული ძაბრის სამხრ.-აღმ-თ ფერდზე იხსნება და 2,5 მ სიღრმის საფეხურით უცნობ სიცარი-ელეში გადადის. მწევმსების გად-

მოცემით ჭის სიღრმე რამდენიმე ათეულ მეტრს აღწევს.

მშრალღების გორგულის მშვიდე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. შავწყალას აუზი, შავწყალას საკალმახე მეურნეობის ტერიტორიაზე, კოკლუზების გამოსასვლელებთან. მიწისქვეშეთში გამდინარე მდ. მჭიშთას საშუალო მრავალწლიური ხარჯი 9,5 მ³/წ, ხოლო მაქსიმალური – 197 მ³/წ ადგმატება. მჭიშთას მიწისქვეშა მდინარე წყალს საკმაოდ ვრცელი ტერიტორიიდან იკრებს. თითქმის მთელი ბზიფის მასივის მიწისქვეშა წყლები თავს იყრის მჭიშთას აუზში. მჭიშთა და თოვლიანი ერთი და იგივე ჰიდროგეოლოგიური სისტემის შემადგენელი ნაწილებია. ეს სისტემა „თოვლიანის“ ჩასასვლელი შახტით (ზ. დ. 1950 მ) იწყება და მჭიშთას მდლავრი კოკლუზური გამოსასვლელებით (ზ. დ. 70 მ) მთავრდება (შეფარდებითი სხვაობა 1880 მ). ასევე, ნაფრას უფსკრული „მჭიშთა-თოვლიანის“ სისტემის ნაწილი და ერთ-ერთი უღრმესი (2 345 მ) კარსტულ-პიდროგეოლოგიური სისტემა აღმოჩნდა დედამიწაზე.

М (1-1) (Минск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მჭიშთას ვოკლუზების ჩრდ.-ით, ბუქნარით შემოსაზღვრულ სიმინდის ყანაში, ზ. დ. 500 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 30 მ.

М (1-6) (Минск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მჭიშთას ვოკლუზების ჩრდ.-ით, წყალგამყოფი ქედის თხემზე, კ. წ. „ორლიანას“ შუაგულში არსებული კარსტული ძაბრის ფსკერზე, ზ. დ. 375 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 50 მ.

М (1-8) (Минск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, ს. ოთხარის მიდამოებში, მჭიშთას ფლატების თავზე, ვოკლუზიდან აღმ-ით 1,6 კმ-ზე, ზ. დ. 400 მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 22 მ-ს აღწევს.

М-85 (Минск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, მწვ. ხიფსთას (2 498,5 მ) ჩრდ.-აღმ-ით 0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. 85 მ სიღრმის ჟახტი.

М-64-85-08 მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი. მდგიმეში შესავლებული თოვლის დანაგროვებში იხსნება (სიგანე 6 მ) და ჩრდ.-აღმ. მიმართულებით სწორხაზოგნად მიემართება 60 მ სიგრძეზე.

МГУ-197 (Московский Государственный Университет) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, გამყოფი ქედის მიდამოებში, „ორგლიან-მეუენის“ უფსკრულთა სისტემის აღმ-ით 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. ჟახტი 75 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

МГУ (Н-3) (Московский Государственный Университет) - გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ზაშირბარას ქედის სამხრ.-დას-ით 150 მ-ზე, ბზის II ჭის აღმ-ით 1,2 კმ-ზე, ზ. დ. 800 მ სიმაღლეზე. ჟახტი 15 მ სიღრმეზე ნარეული ქანებით იქოდება.

МГУ-74 (Московский Государственный Университет) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ს. აპულოვდან ზაშირბარას ქედისაკენ მიმავალი გზის მარჯვ. მკვეთრი მოსახვევიდან 450 მეტრში, ზ. დ. 800 მ სიმაღლეზე. ჟახტი მე-15 მ-ზე ნაზვავით იხშობა.

МГУ-55/1 (Московский Государственный Университет) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის აღმ. ნაწილი, მდ. დზბაჟას სათავეში, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 55 მ.

МГУ-55/2 (Московский Государственный Университет) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი. ჟახტი წარმოადგენს აფექურებრივად განლაგებული ჭების სისტემას, რომელიც 55 მ სიღრმეზე ნაზვავით იხშობა.

МГУ-52 (Московский Государственный Университет) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი. ჟახტი 52-ე მეტრზე ნაპრალში გაჭედილი ლოდით იქვეით იხშობა.

МГУ (76-12) (Московский Государственный Университет) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის აღმ. ნაწილი, მდ. ღზბაჟას სათავეში, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. შახტი იხსნება თოვლინული ანი მასით ამოგვებული კარსტული ძაბრის ფსკერზე. სიღრმეში თანამდებობა ფართოვდება და 30 მ-იანი ნიშნულიდან თოვლისა და ფირნის სქელი ფენითაა ამოგვებული. ჭის სიღრმე 52 მ-ია.

МИС-І (Минская секция спелеотуризма) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მჭიდროსა ვოკლუზების ჩრდ-ით, ზ. დ. 800 მ სიმაღლეზე. შახტი ლოდნარით ამოქლილი 4 მ სიგრძის ნაპრალით იწყება და 30 მ სიღრმეზე ნაზვავით იხშობა.

МИС-ІІ (Минская секция спелеотуризма) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მჭიდროსა ვოკლუზების ჩრდ-ით, ზ. დ. 875 მ სიმაღლეზე. ძაბრის ფსკერზე გახსნილი საფეხური 20 მ-ის სიღრმეზე ნაზვავით იხშობა.

ნაღვენითი ფორმებით წარმოდგენილი დარბაზით მთავრდება.

ნაგარევის სვეტებიანი დარბაზი

ნაგარევის მღვიმე – თერჯოლის მუნიციპ-ი, ს. გოდოგანის ტერიტორიაზე, გოდოგნის მღვიმიდან სამხრ.-დას-ით 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 190 მ სიმაღლეზე. მღვიმე ვიწრო დერეფნებისა და პატარა დარბაზების მონაცელეობით 140 მ-დე გრძელდება.

ნადარბაზევის მღვიმე – ჯავის მუნიციპ-ი, ს. ნადარბაზევი, მდ. ჯეჯორას მარცხ. მხარეზე, მდ. უკირილას აუზი, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე. მღვიმის სიგრძე 14 მ-ს აღწევს.

ნადარბაზევის ჭა – ჯავის მუნიციპ-ი, ს. ნადარბაზევი, მდ. ჯეჯორას მარცხ. მხარეზე, მდ. უკირილას აუზი, ზ. დ. 1650 მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 13 მ-ია.

ნაგარძოთის ჭა – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ნაგარძეთის მიდამოებში, ზ. დ. 640 მ სიმაღლეზე. ტექტონიკურ ნაპრალში განვითარებული 7 მ სიღრმის ჭა.

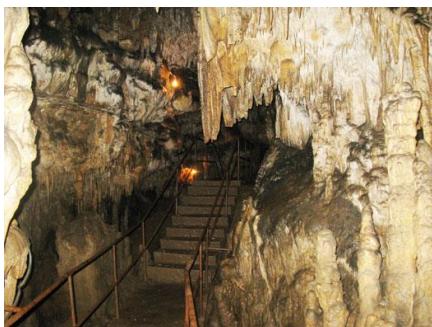
ნაგანახევის მღვიმე – თერჯოლის მუნიციპ-ი, ს. ნაგანახევის ტერიტორიაზე, ცენტრალური სა-ავტომობილო ტრასიდან 7 კმ-ის

6

ნაგარევის მხი – თერჯოლის მუნიციპ-ი, ს. ნაგარევის ტერიტორიაზე, მდ. საბანელის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 105 (5) მ სიმაღლეზე. ეხი იწყება 3-4 მ სიღრმის საფეხურით, რომელიც დახრილი ფსკერით 20 მ სიგრძის, 10-12 მ სიგანისა და 6 მ სიმაღლის უხვი

დაშორებით, ზ. დ. 235 მ სიმაღლე-ზე. მდვიმე გასული სკის 80-იანი წლებიდან სპელეოგრაფიურისტებულ ობიექტებს წარმოადგენს. კეთილმოწყობილო მონაკვეთის სიგრძე 105 მ-ს შეადგენს.

ნაზოდელავოს მღვიმე – მარტვილის მუნიციპატი, ს. ნაზოდელავო, მდ. ზანას (მდ. ხობისწყლის მარცხ. შენაკადი) ხეობაში, სავა-კუოს მდვიმის ჩრდ.-აღმ-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 240 (50) მ სიმაღლე-ზე.

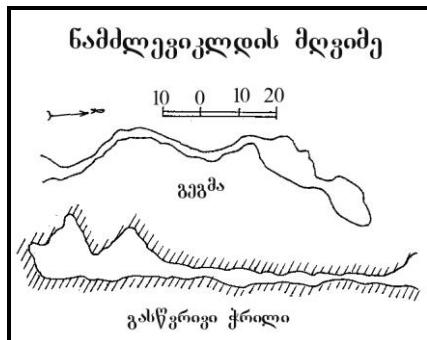
ნავენახევის კეთილმოწყობილი
მდვიმის ერთ მონაკვეთი

პორიზონტალური, გამჭვილი მდვიმე იწყება მოზრდილი შესასვლელი დარბაზით ($15 \times 20 \times 12$ მ). ეს უკანასკნელი 2 მ-იანი საფეხურით უკავშირდება გვირაბს, რომელიც 290 მ შემდეგ ზედაპირზე გამოდის. ჩრდ. შესასვლელიდან 155-ე მეტრზე გვირაბს გამოეყოფა დას. განშტოება, რომელიც მოკლე მუხლის შემდეგ მთავარი გვირაბის მიმართულებას იძენს და ისიც 280 მ-ის შემდეგ ზედაპირზე გამოდის. სიგრძე 600 მ.

„ნაპოენაია“ – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის კირქვული მასივი, მწვ. ხიფხას (2 498,5 მ) ჩრდ.-

აღმ-ით 0,6 კმ-ზე, ზ. დ. 2160 მ სიმაღლე-ზე. სიღრმე 40 მ.

ნამდლევიძელის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. თაბაგრების მიდამოებში, მდ. თაბაგრებისწყლის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 610 (25) მ სიმაღლე-ზე. სიგრძე 85 მ.

ნაპოს მღვიმე – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვული მასივი, ტაბაკელას ქედის დას. ფერდობი, მდ. აბაშის აუზი, ს. ბალდის აღმ-ით 3-4 კმ-ზე, ზ. დ. 730 (550) მ სიმაღლე-ზე, რკალისქბური ფორმის 10 მეტრის სიგრძის გვირაბი.

ნაპოს ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვული მასივი, ტაბაკელას ქედის დას. ფერდობი, მდ. აბაშის აუზი, ს. ბალდის აღმ-ით 3-4 კმ-ზე, ზ. დ. 850 (570) მ სიმაღლე-ზე. ჰა 10 მ სიღრმეზე ლოდებით იხშობა.

ნაპალური სიზონი – წყალტუბოს მუნიციპატი, ს. კუმისთავის ტერიტორიაზე, კუმის ვოკლუზური წყაროების ჩრდ.-დას-ით 1,7 კმ-ზე. ნაპალურის ფსკერზე (ზედაპირიდან 25 მ-ზე) 40 მ სიღრმის სიფონური ტბაა, რომელიც

წეალტუბოს მდგინერი სისტემის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია. სიფონური ტბის დონე (ზ. დ. 125 მ) მდ. ყუმის გამოსასვლელების დონეს ემთხვევა.

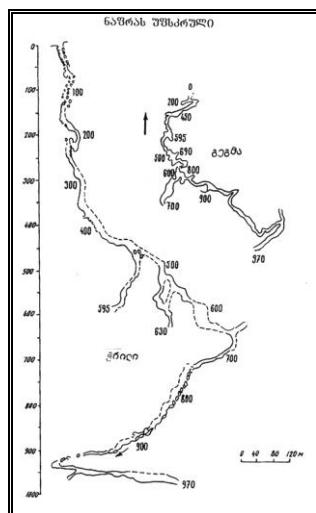
ჩასასვლელი ნაპრალურ სიფონში

ნაშვილის შახტი – წყალტუბოს
მუნიციპ-ი, წაგვარამისწყაროს
მდგომის აღმ-ით 50 მეტრზე, ზ. დ.
415 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 33 მ,
სიაღრძე 100 მ.

ნასპალის — ob. კელასურის V
მოვიქა

ნაფიხოვოს მდვიხა – ჩხოროჭ-
ებუ მუნიციპ-ი, ს. ნაფიხოვოს
ჩრდილ 5 კმ-ზე. მდგრადი ორ-
სართულიანია, მშრალი. ბოლო
ნაწილი თიხის საცობით არის
აძლევლილი. მდვიხას სიგრძე 30
მ-ს აღწევს.

ჭას, (გრან პრი, სიღრმე 65,5 მ) აწყდება. უფსერულის ძირითად მაგისტრალს (450 მ სიღრმეზე) ორი შახტი გამოუყოფა, რომელთაგან ერთი 595 მ, ხოლო მეორე 630 მ სიღრმემდევ კრცელდება. უფსერულის ჟემდევი გაგრძელება „კიბოს დარბაზიდან“ იწყება. დარბაზის შორეულ ქუთხეში 65 მ-იანი ჭის ჩასახვლელია, რომელსაც ჭებისა და დახრილი დერეფნების სისტემა მოსდევს და 930 მ სიღრმეზე მოზრდილ დარბაზს ების. აქედან პორიზონტალურფსკერიანი, 450 მ სიგრძის ფართო დერეფნის ჟემდევ, დიდი ოვალური ფორმის დარბაზია ($70 \times 25 \times 30$ მ). უფსერული 970 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

ნახიზების მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპალიტეტი, ს. გუნდავთი, მდ. საძალახევის აუზი, მნელად მოსაფრთხო, ციცაბო მარჯვ. ვერცობზე, ზ. ლ. 740 (95) ბ სი-

მაღლებე. შესასვლელი ორი დიდი გვირაბის სახითაა წარმოდგენილი, რომლებიც ერთმანეთთან კიშრო ბაქანითაა დაკავშირებული, აქვს რამდენიმე განშტოება. სიგრძე 240 მ.

ნევის შახტი – გაგრის მუნიციპიტი, არაბიკის კირქვული მასივი, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. დახრილფსკერიან გვირაბს მე-15 მ-ზე ებრის 25 მ სიღრმის ჭა. კიშრო გასასვლელი 20 მ შემდეგ გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

ნიგოზოს (ჯიხურას) მდგომარეობის მდგრადი და მდგრადი გავით იხშობა. კიათურის მუნიციპიტი, ს. ნიგოზეთის ტერიტორიაზე, მდ. სამაღლეხვის მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 650 (70) მ სიმაღლეზე. ჯამური სიგრძე 310 მ-ს აღწევს.

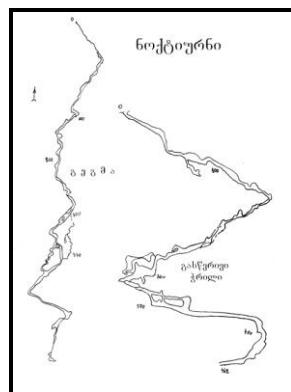
ნიგოზოს მდგრადი და მდგრადი გავით იხშობა – იხ. მელიის მდგვიმე.

ნიგოზოს მდგრადი და მდგრადი გავით იხშობა – იხ. კლდის-წყლის მდგვიმე.

ნევის მდგრადი და მდგრადი გავით იხშობა – გაგრის მუნიციპიტი, არაბიკის კირქვული მასივი. ჯამური სიღრმე 270 მ-ს აღწევს.

ნევის მდგრადი და მდგრადი გავით იხშობა – გაგრის მუნიციპიტი, ბზიფის ქედის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი, მწვ. ჩიბეგაგრას დას-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 1960 მ სიმაღლეზე. საწყისი

მონაკვეთი დახრილი და ვიწრო (0,2-1,0 მ) მეანდრირებული დერეფანია, რომელიც 25 მ-ის შემდეგ ფართოვდება და 50 მ სიღრმეზე მომდევნო მეანდრში გადადის. 300 მ სიღრმემდე გაედინება წყლის ნაკადი, რომელიც 30 მეტრიან ჭაში იშვება. ჭის ფსკერიდან პორიზონტალური დერეფანი 140 მ-დე გრძელდება. 435 მ სიღრმეზე კასკადების (22, 10 და 10 მ) როგორი სისტემაა წარმოდგენილი. უფსკრული 462 მ-ზე ნაზავით იხშობა.

ნევის მდგრადი და მდგრადი გავით იხშობა – მარტვილის მუნიციპიტი, ს. ნოღის ჩრდ.-აღმ-ით 2 კმ-ზე, მდ. შებეს (მდ. ცივის მარცხ. შენაკადი) მარცხ. მხარეზე, ზ. დ. 260 (25) მ სიმაღლეზე. აღმავალი, დახშული მდგვიმე ივითარებს მთავარ გვირაბს, რომლის სიგრძე 205 მ-ს შეადგენს. მდგვიმის ჯამური სიგრძე 290 მ-ს აღწევს.

ნევის მდგრადი და მდგრადი გავით იხშობა – მარტვილის მუნიციპიტი, ასხის კირქვული მასივი, წეველდის ქედის სამხრ-დას. ფერდობი, მდ. წაჩხურის შე-

ნაკად მშრალდელებს მარცხ. ფერ-დობზე, ს. ლესხეულუხეს ჩრდილ 9 ქმ-ზე, ზ. დ. 650 (75) მ სიმაღლეზე. შახტი იწყება 3-4 მ სიგრძის ჩასახვლელით. სიღრმეში ფართოვდება. 50 მ სიღრმეზე ებ-მის 10 მ ვერტიკალური საფეხური და იქვე იქმლება. სიღრმე 70 მ.

№1-8-0ს მდგრადი (Минская секция спелеотуризма) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, ს. ოთხარის მიდამოებზე, მჭიშთას ფლატების თავზე, ვოკლუზურიდან აღმ-ით 1,6 ქმ-ზე, ზ. დ. 400 მ სიმაღლეზე. მკვეთრად დახრილი ციცაბო დერეფანი 22 მ სიღრმეში ეშვება. გაჭიმულობა 45 მ-ს აღწევს.

НСЭ-81/110 – (Новосибирская спелеологическая экспедиция) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, აღგ. ბატახის მიდამოებზე, პილუგის შახტის სამხრ.-აღმ-ით 0,6 ქმ-ზე, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე. შახტი 110 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

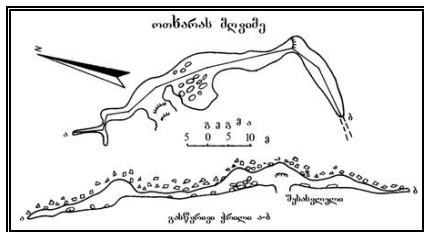
НСЭ-55 (Новосибирская спелеологическая экспедиция) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ივერიის მთის დას-ით 2,3 ქმ-ზე, აჩაქვას დასახლების დას-ით ციტრუსების პლანტაციაში, ზ. დ. 320 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 56 მ, სიგრძე 105 მ.

НКСС-83/1 (Новокузнецкая секция спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. „საგაზაფხულო“ შახტის აღმ-ით 1 ქმ-ზე, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 100 მ.

ო

ოდიშის ჰა – გულრიფუშის მუნიციპ-ი, აფიანჩა-ჩიუუშის ქედის ჩრდ. ფერდობზე, ს. ოდიშის სამხრ-ით. ჭის სიღრმე 9 მეტრს აღწევს.

ოთხარას მდგრადი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ს. ოთხარას ტერიტორიაზე, მდ. შავწყალას აუზი, ზ. დ. 185 მ სიმაღლეზე. მდვიმე 5 მ-იანი ჭით იწყება, რომელიც სწრაფად ებმის ვრცელ მიწისქვეშა დერეფანს. ბოლო მონაკვეთი 2 მ ჩანჩქერის შემდეგ გადადის ვრცელ დარბაზში, რომელიც 128-ე მეტრზე პონორით იხშობა.

ოლორის მდგრადი – წალენჯიხის მუნიციპ-ი, ოხაჩქეებს კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, ს. ერისწყლის ჩრდ-ით 2-3 ქმ-ზე, ხეობის გასწვრივ, მდ. ოლორის მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 400 (-6) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 65 მ-ს აღწევს.

ონიორის – იხ. ტობას I მდვიმე.

ორთაბალაბანის ჰა – გაბრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, ორთაბალაგანის ხეობა-

ში, ადგ. გიუზლევდან ორთაბალა-
განისაკენ მიმავალი ბილიკის პი-
რას, ზ. დ. 2050 მ სიმაღლეზე.
15 მ სიღრმის ჭა, ფსკერზე
დარბაზული გაფართოებით.

**ორთვალაკლდის (ზოლოც Ⅲ)
მდგვამა -** ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს.
სვერის მიდამოები, სოფლის ეკ-
ლესიიდან 2,5 კმ-ის დაშორებით,
მდ. წილთოს (მდ. საძალეხევის
მარჯვ. შენაკადი) მარჯვ. ფერდო-
ბზე, ზ. დ. 530 (90) მ სიმაღლეზე.
მდგვიმეს ორი შესასვლელი გააჩ-
ნია, რომლებიც უსახელო მთის
ციცაბო ფერდობზე, ერთმანეთისა-
გან 30 მ-ის მოშორებით მდებარე-
ობენ. სიგრძე 180 მ-ს აღწევს. ის-
ტორიული დროის ნაგებობა. წინა
გვირაბის კედლებს ეტყობა ხე-
ლოვნური დამუშავების კვალი.

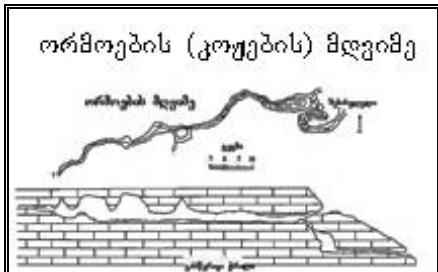
ორთვალაკლდის ერთ-ერთი
შესასვლელი

„ორგუსის“ შახტი – გუდაუთის
მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ.
ფერდობი, შავხოცრას უღელტე-
ხილიდან სამხრ.-დას-ით 0,6 კმ-ზე,
ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. შახტი

150 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრა-
ლით იხშობა.

ორგაზი მხი (ცუცხვათის V) –
ს. ცუცხვათის ტერიტორიაზე, მდ.
ჭიშერას აუზი (მდ. უფირილას
სისტემა), ზ. დ. 285 (25) მ სიმაღ-
ლეზე. ცუცხვათის მდვიმოვანის
VI სართული. მისი ჩრდ. გაგრძე-
ლება ჩანგრეულია მთავარ ტა-
ლანში. სიგრძე 25 მ.

ორგოვასი (ძოშგის) მდგვამა -
ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. დარკვე-
თის მიდამოებში, მდ. უფირილას
მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 640
(110) მ სიმაღლეზე. აღმაგალფსკე-
რიანი გამჭოლი სიღრუე. სიგრძე
236 მ.

ორპირის მდგვამა - წყალტუბოს
მუნიციპ-ი, ს. ყუმისთავის ტერი-
ტორიაზე, წყალტუბოს (ყუმისთა-
ვის) მდგვიმის შესასვლელთან, ზ.
დ. 147 მ სიმაღლეზე. ორპირი
წყალტუბოს ძირითადი მდგვიმის
ნაწილს წარმოადგენდა. გაჩნი-
ლია ჭერის ჩაქცევით, რამაც ამ
ორი მდგვიმის განცალკევება გა-
მოიწვია. სიგრძე 50 მ-ს აღწევს.

ორშასასვლელიანი მდგვამა -
გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. კვ-
ლასურის აუზი, ხეობის მარჯვ.
მხარეს, პოლტავის წყლიანი
მდგვიმის სამხრ-ით 0,1 კმ-ზე, ზ.

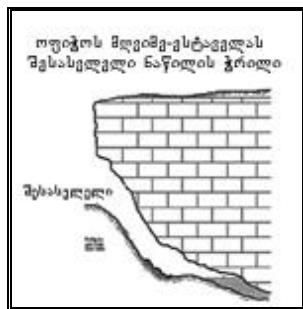
დ. 500 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიგრძე 185 მ, სიღრმე 30 მ-ია.

ორხვის მღვიმე – ცაგერის მუნიციპატი, მდ. რიონის მარცხ. ნაპირზე, ს. ორხვთან, ზ. დ. 1100 მ სიმაღლეზე. მდგიმე წარმოადგენს 12 მ სიგრძის კლდოვან ფარდულს, რომელიც 200 მეტრიანი ფლატის გასწვრივ არის გახსნილი.

ორხაის ზედა მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპატი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. ოტაპის ჩრდაღმ-ით 1 კმ-ზე. მცირე სიღრმის საფეხურებისა და დახრილი დურეფნების მონაცემებით მდგომის ჯამური სიღრმე 60 მ-ს, სიგრძე კი 150 მ-ს აღწევს.

ორხაისთავის მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპატი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. ოტაპის ჩრდ-ით 0,7-0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 275 მ სიმაღლეზე. მდგიმე იწყება ვრცელი შესასვლელით, რომელიც სიღრმეში უფრო ფართოვდება. 60-65-ე მეტრზე დიდი დარბაზია (25X20X15 მ) წარმოდგენილი. ბოლო ნაწილში ნაპრალოვან სიღრუეში გადადის და 1200 მ-ზე სიფონით მთავრდება.

ორხაისთავის შახტი – ოჩამჩირის მუნიციპატი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. ოტაპის ჩრდ-ით 1 კმ-ზე, ოტაპისთავის მდგიმის მახლობლად, ზ. დ. 260 მ სიმაღლეზე. 35 მ სიღრმეზე ებმის პორიზონტალურ დერეფანს, რომელიც 90 მ სიგრძემდე ვრცელდება.

ოზიჰოს მღვიმე-ჟაფარელა – წყალტუბოს მუნიციპატი, ს. უქმისთავის ტერიტორიაზე, წყალტუბოს (უქმისთავის) მდგიმის ჩრდ.-აღმ-ით 0,8-1 კმ-ზე, ზ. დ. 159 (20) მ სიმაღლეზე. მდგიმეში სამი სიფონური ტბაა. ძირითად დერეფანები გაედინება 15-20 ლ/წმ დებიტის მქონე ნაკადი. თავსხმა წვიმების პერიოდში თფიჭოს მდგიმიდან 20-25 ათასი მ³ წყალი გადმოდის, რომელიც ორპირის მდგიმის გავლით წყალტუბოს მდგიმის ქვედა სართულებში იწრიტება. წყლიანი მონაკვეთების სიგრძე 3800 მ-ს შეადგენს.

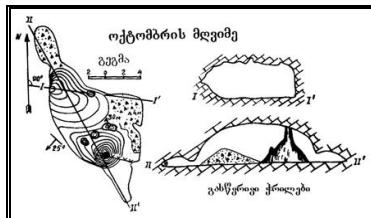
თფიჭოს პირველი სიფონი

ოშავე – იხ. მიქაელ მდგიმე.

ოშომბრის მღვიმე – გულრიფ-შის მუნიციპატი, მდ. დიდი მაჭა-

რის აუზი, ს. ოქტომბრის სამხრით, პაციენტის კანიონის მარცხ. მხარეზე მდგომის სიგრძე 15 მ-ია.

ოძფორმბრის მდგომარეობა – გულაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. მა-ანიკვარას აუზის ზემო წელში, ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ს. აქ-ვაჩას სამხრით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 460 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 58 მ-ს აღწევს.

ორუების მდგომარეობა – გალის მუნიციპ-ი, ოხანქუეს კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოქუმის მარჯვ. მხარეზე, ზ. დ. 400 (40) მ სიმაღლეზე. 8 მ სიგრძის აღმა-ვალი დახშული გვირაბი.

ოდასეჭურის (სათაფლის მდგო-მის ბამოსასვლელი) მდგომარეობის მდგომარეობა – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ქუთაისის ჩრდ.-დას-ით 7 კმ-ზე, სამგურალის სერის სამხრ. კალთაზე, სათაფ-ლის ნაკრძალის ტერიტორიაზე. სიგრძე 25 მ.

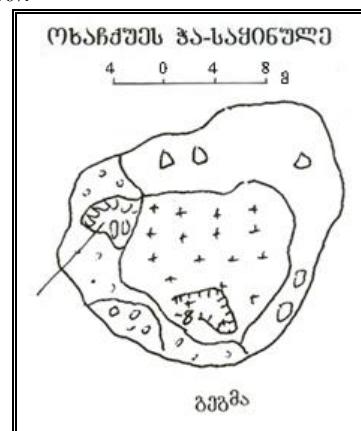
ოცინდალის ჰა – ჩხოროწყვეს მუ-ნიციპ-ი, მიგარიას მასივის დას. ნაწილში, მდ. შიქშას ხეობის ჩრდ. მხარეზე, მუხურიდან წიფუ-რიასაკენ მიმავალი ბილიკის ახ-ლოს, ზ. დ. 275 მ სიმაღლეზე. სიღრძე 25 მ-ს აღწევს.

ოჭადებარმს I მდგომარეობა – გულრიფ-შის მუნიციპ-ი, ახისთა-ახუფაჩის ქედის სამხრ.-დას. ფერდობი, მდ. თეთრახევის სათავე, ს. ოქანდარეს მდგომის ჩრდ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 870 მ სიმაღ-ლეზე. მდგომე 35 მ მანძილზე კრცელდება.

თეთრახევის სათავეში, ს. ოქანდარეს ჩრდ-ით, ზ. დ. 840 მ სიმაღლეზე. მდგომის სიგრძე 23 მეტრს აღწევს.

ოჭადებარმს II მდგომარეობა – გულ-რიფშის მუნიციპ-ი, ახისთა-ახუფა-ზაჩის ქედის სამხრ.-დას. ფერდობი, მდ. თეთრახევის სათავე, ს. ოქანდარეს მდგომის ჩრდ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 870 მ სიმაღ-ლეზე. მდგომე 35 მ მანძილზე კრცელდება.

ოხაჩშეს ჰა-საყინულე – გალი-სა და წალენჯიხის მუნიციპ-ების საზღვარზე, ოხაჩქუეს მასივის ჩრდ.-დას. ნაწილში, ადგ. ჯაკონა-ში, მდ. ერისწყლის აუზი, ზ. დ. 2050 მ სიმაღლეზე. ტომრისებური 9 მ სიღრძის ჭა ფსკერზე თოვ-ლისა და ყინულის დანაგროვებით.

ოხამეშ-გარის მდგომარეობა – ხობის მუნიციპ-ი, ს. პირეკლი მაისის მიდამოებში, ურთის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, მდ. ბაქ-ვადალის სათავეში, მიქანდარიოს ეკლესიის მოპირდაპირე მხარეს,

ზ. დ. 95 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 147 მ-ს აღწევს.

ოქონებს ჰა – ჩხოროწყუსა და მარტვილის რაიონების საზღვარზე, მიგარიას მასივის სამხრ. ფერდობზე, ადგ. ოჯოგეში, მდ. ხურუს (მდ. ოჩომურის მარჯვ. შენაკადი) უსახელო შენაკადის მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 660 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 40 მ.

20 მეტრიანი ჰა – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, კოდორის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, 43 მ-იანი ჭის აღმ-ით 150 მეტრში, ზ. დ. 580 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 20 მ.

35-მეტრიანი ჰა – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ფანავის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, 50 მ-იანი ჭის ახლოს, ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. 35 მ სიღრმის ჭაფსკერზე პორიზონტალური გვირაბით მთავრდება.

43 მეტრიანი ჰა – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. ოტაპის ჩრდ.-დას-ით, ოტაპისთავის მდვიმიდან 10 წუთის სავალზე, ზ. დ. 560 მ სიმაღლეზე. 43 მ სიღრმე.

50-მეტრიანი ჰა – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ფანავის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ურთხელის შახტიდან ჩრდ.-ჩრდ.-დას-ით 0,2 კმ-ზე. ჭაში ჩასახვლელი ოვალური ფორმის ძაბრის (6x4 მ) ფსკერზე იხსნება და სწორხაზოვნად მიემართება 50 მ სიღრმემდე.

52 მეტრიანი შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის დას. ნაწილის სამხრ.

ფერდობი. ჭის სიღრმე 52 მ-ს აღწევს.

55 მეტრიანი შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი, ზ. დ. 450 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 55 მ.

55 მეტრიანი ჰა – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, აღმ. გადასახვლელიდან 5-10 წუთის სავალზე.

პ

აანტიუხეინის სახელობის უფს-ძრული – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის მასივის დას. ფერდობი, ზ. დ. 1650 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის პირველი მონაკვეთი მდვიმის ზედა ნაწილს მოიცავს 600 მ სიღრმემდე და წარმოდგენილია კასკადური ჭებისა და ღრმა საფეხურების რთული სისტემით. მათ შორის კველაზე ღრმა 107 მ-ს აღწევს. მეორე მეანდრიორებული, დახრილ ფსკრიანი მონაკვეთი 650-ე მეტრ სიღრმეზე იწყება და 400 მ-დე გრძელდება. დერეფნის ბოლოში, 30 მ სიღრმის ჭას, უფსკრულის მესამე მონაკვეთი აგრძელებს, რომელსაც გეგმაში მეორე მონაკვეთის საწინააღმდეგო მიმართულება აქვს. უფსკრულის ჩასახვლელიდან 800 მ სიღრმეზე, მდვიმის მეოთხე მონაკვეთი იწყება, რომელიც ფაქტიურად 200 მ

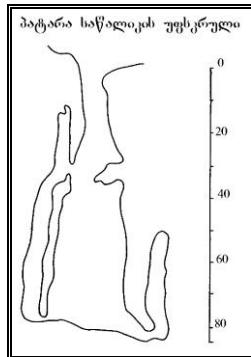
სიღრმის ჭით არის წარმოდგენილი. 1025 მ სიღრმეზე იგი ნგრეული მასალით ამოქოლილ ნაპრალს აწყდება. ამჟამად აქ მიღწეული სიღრმით (1508 მ) „პანტიუხინი“ პლანეტის უღრმეს მდვიმეთა ოცელში მე-8 ადგილს იკავებს. მასში უფრო ღრმად ჩაღწევის რეალური პერსპექტივაა.

პასიონის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. პასიონის მიდამოებში, მდ. ყვირილას მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 405 (12) მ სიმაღლეზე. მდვიმეში ოთხი, 20-25 მეტრი სიგრძის განშტოებები გამოიყოფა, რომელთა ჯამური სიგრძე 105 მ-ს აღწევს.

პატარა გარამის ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. აფხაზურას აუზი, ადგ. რაჩხა, ს. ლევავეს ჩრდით 3 კმ-ზე, ზ. დ. 650 (130) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 38 მ-ს აღწევს.

პატარა სადათიაპლის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ნოგოზეთის ტერიტორიაზე, მდ. საძლეხევის აუზი, ადგ. კლდისწყაროსთან, ზ. დ. 720 (20) მ სიმაღლეზე. დახრილფსკერიანი, გამჭოლი გვირაბი კარსტული ხიდების სისტემით არის წარმოდგენილი. მდვიმის სიგრძე 420 მ-ია.

პატარა საჭალიბის უშსპრული – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, რაჭის ქედი, ადგ. პატარა საჭალიკეზე, ზ. დ. 1580 მ სიმაღლეზე. ჩასასვლელი იხსნება ძაბრის (გარშემოწერილობა 15X8 მ) ფსკერზე. ზედაპირიდან მე-12 მ-ზე იგი 3,5-2,5 მ-დე ვიწროვდება, სიღრმეში კვლავ ფართოვდება. უფსკრულის სიღრმე 90 მ-ს აღწევს.

პერსაპტიული (დიდგამის) უშსპრული – გაგრის მუნიციპ-ი,

არაბიკის მთის სამხრ.-დას-ით 0,5 კმ-ზე, მდ. ქოვეკვარას აუზში, გელგელუკის დასახლების აღმით 4,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2300 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 58 მ-ს აღწევს.

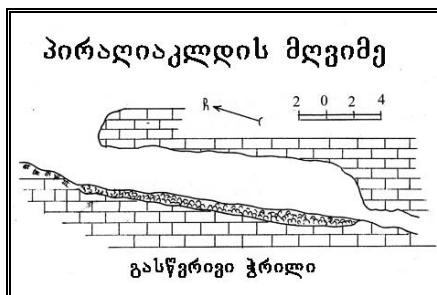
„პატოშებაიბ სლობოდა“ – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. შავწყალას აუზი, ს. ბლაბურხევის ჩრდით, მჭიშთის დას. რაიონში, ტყით დაფარული კარსტული ძაბრის ზედა კალთაზე, ზ. დ. 760 მ სიმაღლეზე. შახტში მიღწეული სიღრმე 70 მ-ს შეადგენს.

კილუბის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ადგ. ბატახის მიდამოებში, მწვ. ბატახის (2024,9 მ) ჩრდ.-აღმით 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. შახტი 140 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრალით იხსმება.

„პორემული“ უშსპრული – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობის დას. ნაწილი, მწვ. ნაფრას სამხრ.-დას-ით 4 კმ-ზე, მჭიშთას ვოკლუზების ჩრდით 4 კმ-ზე, ზ. დ. 1500 მ სიმაღლეზე. ჯამური

სიღრმე 815 მ, სიგრძე 1700 მ-ს შეადგენს.

პირალიაკლდის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ბერეთისა, მდ. ახაშმულას აუზი (მდ. დუმალას მარჯვ. შენაკადი), ჭიათურიდან სამხრ.-აღმ-ით 15 კმ-ზე. მდვიმე იწყება 30 მ სიმაღლის ფრიალო კლდის ძირას, ზ. დ. 920 (100) მ სიმაღლეზე. მდვიმეს სხვადასხვა მიმართულების გეხსი განშტოება გააჩნია, რომელთა ჯამური სიგრძე 200 მ-ს აღწევს.

პირალიას მღვიმე – ი. ხვამლის II მდვიმე.

პირალიას შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბეზიფის კირქვული მასივის უკიდურესი წრდ. ნაწილი, პანტიუ-ხინის უფსკრულის წრდ.-დას-ით 0,9 კმ-ზე, ზ. დ. 1725 მ სიმაღლეზე. შახტი 90 მ სიღრმეზე ნაზვავით იხ. მობა. გაჭიმულობა 120 მ-ს შეადგენს.

პირალიას მღვიმე – გულრიფ-შის მუნიციპ-ი, მდ. კელასურის აუზი, ხეობის მარჯვ. მხარეს, „სამშესასვლელიანი“ მდვიმის სამხრ-ით 0,1 კმ-ზე, ზ. დ. 520 მ სიმაღლეზე. წინა ნაწილში ფსკრის სიგანეზე მოზრდილი ტბა მდებარეობს, რომლის მიღმა

მდვიმე 40 მ სიგრძემდე ვრცელდება და გაუვალი ნაპრალებით იხ. მობა.

პირალიაგის მღვიმე – გულრიფ-შის მუნიციპ-ი, მდ. კელასურის აუზი, ხეობის მარჯვ. მხარეს, პოლტავის I მდვიმის სამხრ-ით 0,25 კმ-ზე, ზ. დ. 500 მ სიმაღლეზე. შესასვლელიდან 150-ე მეტრზე ძირითადი დერეფანი გაუვალი ნაპრალით იხ. მობა.

პორშირიული (ცუცხათის IX მღვიმე) – ს. ცუცხათის ტერიტორიაზე, მდ. ჭიშურას აუზი, ზ. დ. 330 (60) მ სიმაღლეზე. 5 მ სიგრძის სუბპორიზონტალური აღმაგალი მდვიმე. ცუცხათის მდვიმოვანის X სართული.

„პორშირა“ – ი. ცივწყალას II მდვიმე.

პორშირის მღვიმე – ი. წყალ-ტუბოს (ყუმისთავის) მდვიმე.

პორშირის ჩანაძევი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის მასივი, C-34 ჭის სამხრ-ით 0,2 კმ-ზე. შახტის საწყისი მონაკვეთი 18 მ სიღრმეზე ვრცელ (15x10 მ) დარბაზს ებმის, რომლის ფსკერი გიგანტური ლოდებით არის მოფენილი.

„პორშელადნაია“ – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბახის (რიხვას) კირქვული მასივის ცენტრალური ნაწილი, ჩალოვის უფსკრულის სამხრ-ით 0,5 კმ-ზე. სიღრმე 130 მ, გაჭიმულობა 130 მ-ს აღწევს.

П/1-9 (Перовский клуб туристов) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, მწვ. ზონტის დასით, ადგ. ჭამხლებას მიდამოებში, ზ. დ. 2300 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის ჯამური სიღრმე 40 მ-ია.

II (П) (Перовский клуб туристов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქ-დის სამხრ. ფერდობი, მჭიშთას ვლატების თავზე, ზ. დ. 400 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 57 მ.

II (26) (Перовский клуб туристов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქ-დის სამხრ. ფერდობი, მჭიშთას ვოკლუზების ჩრდ-ით (ტყის ზონაში), ზ. დ. 950 მ სიმაღლეზე. შახტი 60 მ სიღრმეზე პონორით იხ-შობა.

II/1-7 (Перовский клуб туристов) – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირ-ქველი მასივი, აღგ. ჭამბონასთან, ზ. დ. 2300 მ სიმაღლეზე. შახტი ჭების სერიებისა და ვიწრო გასასვლელების მონაცვლეობით 427 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

შობას შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქველი მასივის სამხრ. ფერდობი, ჩიფშირის უფსკრელის ჩრდ-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. დახრილი დერევანი 110 მ სიღრმეზე მომ-ცრო დარბაზს ებმის, რომლის ფსკერი ნაზვავი ლოდნარით არის მოფენილი.

შოვეპვარას მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქველი მასივის სამხრ. ნაწილი, მდ. შოვეპვარის აუზი, ხეობის მარჯვ-ფერდობზე, რკინიგზის სატრანსპორტო გგირაბის 132-ე კმ-ზე. სიგრძე 23 მ.

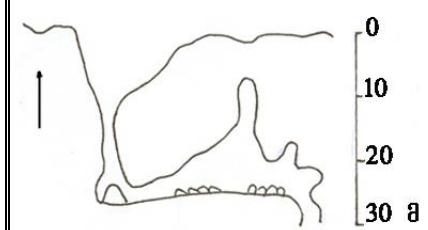
შოვეპვარას შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქველი მასივი, მდ. შოვეპვარას აუზი, აღგ. ჭამბონას ჩრდ.-აღმ-ით 4 კმ-ზე, ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. 25 მ სიღრმეზე შახტი 30 მ სიგრძის გუმბათისებურ დარბაზს ებმის.

ქ

„შემჩუნენა“ – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქველი მასივი, ბერ-ჭილის ქედის ჩრდ. ციცაბო ფერ-დობზე, ორთაბალაგანის ტროგული ხეობის ზედა ნაწილში, ზ. დ. 2400 მ სიმაღლეზე. მდვიმის სიგრძე 160 მ-ია.

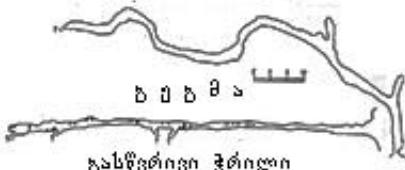
შორშეს მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქველი მასივი, მდ. უეოფსეს აუზი, ს. ბაღნარიდან ჩრდ.-დას-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. თარაზული მდვიმის სიგრძე 45 მეტრს შეადგენს.

შოვეპვარას შახტი

ებას ივითარებს, რომელთა ჯამური სიგრძე 210 მ-ს აღწევს.

რგანისკლდის მდგომარეობა

რაჩხის მდგომარეობა — მარტვილის მუნიციპი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. რაჩხას აუზი, ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ს. ბალდიდიდან ჩრდ-ით 10 კმ-ზე, ზ. დ. 750 (170) მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა გამოკვლეულია 45 მ სიგრძემდე.

რაჩხის I მდგომარე — მარტვილის მუნიციპი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. რაჩხას აუზი, ადგ. რაჩხა, ს. ბალდიდიდან ჩრდ-ით 15 კმ-ზე, ზ. დ. 750 (25) მ სიმაღლეზე. ძნელად მისადგომი მდგომარეობა შესასვლელიდან 41-ე მეტრზე სიფონური ტბით მთავრდება.

რაჩხის II მდგომარე — მარტვილის მუნიციპი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. რაჩხას აუზი, ადგ. რაჩხა, ს. ბალდიდიდან ჩრდ-ით 15 კმ-ზე, ზ. დ. 750 (50) მ სიმაღლეზე. ძნელად მისადგომი მდგომის ჯამური სიგრძე 50 მ-ს შეადგენს.

რაჭა 2001-ის მდგომარე — ამბროლაურის მუნიციპი, რაჭის კირქვული მასივი, ცხრაჯვარის მთის ჩრდ-ით 1,8 კმ-ზე, წიწვოვან ტყეში, ჩაქცევითი ბაბრის სამხრ.-დას. ფერდობზე. მდგომის აგეგმილი მონაკვეთების სიგრძე 1590 მეტრია.

რგანისკლდის მდგომარე — ჭიათურის მუნიციპი, ს. დიდი რგანის ჩრდ-აღმ-ით 1-1,2 კმ-ზე, მდ. ჭერულას (რგანისდელე) აუზი, ზ. დ. 740 (85) მ სიმაღლეზე. მდგომის ძირითადი დერეფანი ორ განშტო-

რევეზისას მდგომარე — ჭიათურის მუნიციპი, ს. სვერის სამხრ-ით 0,8 კმ-ზე, მდ. რეგევისას სათავეში, ერთ-ერთ ფერდობზე. მდგომის სიგრძე 43 მ-ს შეადგენს.

რევეზი-აგურას I შახტი — გუდაუთის მუნიციპი, ბზიფის კირქვული მასივი, მდ. რეშევიეს (ბზიფის მარცხ. შენაკადი) ზემო წელში, მწვ. აგულრას ჩრდ-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 2160 მ სიმაღლეზე. შახტი 52 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

რევეზი-აგურას II შახტი — გუდაუთის მუნიციპი, ბზიფის კირქვული მასივი, მდ. რეშევიეს (ბზიფის მარცხ. შენაკადი) ზემო წელში, მწვ. აგულრას ჩრდ-ით 1 კმ-ზე, I შახტის აღმ-ით 0,1 კმ-ზე, ზ. დ. 2165 მ სიმაღლეზე. შახტი 55 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

რენის შახტი — მარტვილის მუნიციპი, ასხის მასივი, ტაბაკელას ქედის თხემური ნაწილი, მდ. ინჩეურის აუზი, ს. ინჩეურიდან ჩრდ-ით 7 კმ-ზე, ზ. დ. 975 (695) მ სიმაღლეზე. შახტი საფეხურებრივი გაგრცელების შემდეგ 25 მ სიღრმეზე მოზრდილ დარბაზს

(18x10x10 მ) ივითარებს და 57-ე მეტრზე ნახვავით იხშობა.

რმხის I ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის მასივი, ტაბაკელას ქედის თხემური ნაწილი, მდ. ინჩხეურის აუზი, ს. ინჩხეურიდან ჩრდილი 7-7,5 კმ-ზე, ზ. დ. 990 (710) მ სიმაღლეზე. ცილინდრული ფორმის 12 მ სიღრმის ჭა.

რმხის II ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის მასივი, ტაბაკელას ქედის თხემური ნაწილი, მდ. ინჩხეურის აუზი, ს. ინჩხეურიდან ჩრდილი 7-7,5 კმ-ზე, რეხის I ჭის მახლობლად, ზ. დ. 990 (710) მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 14 მ-ს შეადგენს.

რმხის III ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის მასივი, ტაბაკელას ქედის თხემური ნაწილი, მდ. ინჩხეურის აუზი, ს. ინჩხეურიდან ჩრდილი 7-7,5 კმ-ზე, რეხის II ჭის მახლობლადად, ზ. დ. 990 (710) მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 8 მ-ს აღწევს.

რმხის IV ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის მასივი, ტაბაკელას ქედის თხემური ნაწილი, მდ. ინჩხეურის აუზი, ს. ინჩხეურიდან ჩრდილი 7-7,5 კმ-ზე, რეხის III ჭის მახლობლადად, ზ. დ. 995 (715) მ სიმაღლეზე. წაკვეთილი კონუსის ფორმის 8 მ სიღრმის ჭა.

რიონეჟესის მღვიმე – იხ. საფინანსის მდგიმე.

რიხეგას I ჰა – გაგრის მუნიციპატი, აჩიბახის (რიხეგას) მასივი. ჭა იწყება ვიწრო ჩასასვლელით, რომელიც სიღრმეში კიდევ უფრო ვიწროვდება და 26-ე მეტრზე ლოდნარით იხშობა.

რიხეგას II ჰა – გაგრის მუნიციპატი, აჩიბახის (რიხეგას) მასივი. კო-

ნუსისებური, 7 მ სიღრმის სიღრუე.

რიხეგას III ჰა – გაგრის მუნიციპატი, აჩიბახის (რიხეგას) მასივი. ტომრისებური ფორმის სიღრუე 12 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

რშსალგა – გაგრის მუნიციპატი, არაბიკის კირქვული მასივი, უფსკრულის სიღრმე 250 მ-ს აღწევს.

ს

საბანაპოს შახტი – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ.-დას. ნაწილი, „პანტიუხინის“ უფსკრულის სამხრით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1975 მ სიმაღლეზე. შახტის ჩასასვლელი (24X3 მ) კარსტული ძაბრის მკვეთრად დახურილი ფერდებისა (20 მ სიღრმეზე) და ვიწრო (2 მ) ვერტიკალური მონაკვეთის მიღმა 40 მ სიღრმემდე ეშვება. აქედან როული ვერტიკალური გასასვლელების მონაცელებით შახტი 80 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

საბიპისტიპაროს მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ნიგოზეთი, მდ. სამაღლეხევის აუზი. ზ. დ. 640 (50) მ სიმაღლეზე. ვერტიკალურ ნაპრალში განვითარებული პორიზონტების სიღრუე 135 მ-ზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

საბაზაზეულოს შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი, მწვ. პიპშირას სამხრ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1640 მ სიმაღლეზე. უფსერული 550 მ სიღრმემდე ვრცელდება, გაჭიმულობა 1230 მ-ს შეადგენს.

საბაზაზეულოს მდგომარეობა – თერჯოლის მუნიციპ-ი, ს. ძევრის ჩრდ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, მდ. შავიწყლის ხეობაში, ზ. დ. 220 (18) მ სიმაღლეზე. მდგომე ქვის ხანის ადამიანის საცხოვრებელს წარმოადგენს. აღმოჩენილია ქვის ცული, საჭრე-თელები, სატექები, მახათები, კაჟის ისრის პირები და სხვ.

საბაზოს ზედა მდგომარეობა – სენაკის მუნიციპ-ი, უნაგირას მასივთა ჯგუფი, ს. საგუნიო, ქვედა მდგომის სამხრ-ით 30 მ-ზე, ნათლისმცემლის ხევის მარცხ. მხარეზე, ზ. დ. 290 (15) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 20 მ.

საბაზოს შვედა მდგომარეობა – სენაკის მუნიციპ-ი, ს. საგუნიო, უნაგირას მასივზე, კვარჯლალის მდგომის ჩრდ-ით 1,5 კმ-ზე, ნათლისმცემლის მონასტრის გვერდით ჩამავალი ხევის მარცხ. მხა-

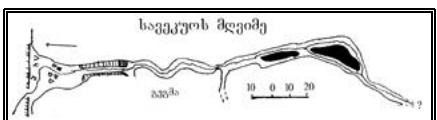
რეს, ზ. დ. 280 (4) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 25 მ-ს შეადგენს.

სადათიშვილის მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ნიგოზეთის ტერიტორიაზე, მდ. საძალეხევის მარცხ. ფერდობი, ზ. დ. 68 (37) მ სიმაღლეზე. 296 მ სიგრძის ჭორიზონტალური გვირაბის ტიპის სიღრუე.

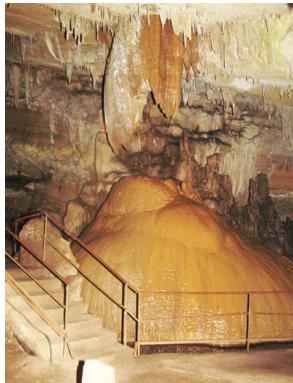
სამპლუსიოს I ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის მასივი, ტაბაგვლას ქედის თხემური ნაწილი, მდ. ინჩხურის აუზი, ს. ინჩხურიდან ჩრდ-ით 5-6 კმ-ზე, ზ. დ. 995 (715) მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 10 მ-ია.

სამპლუსიოს II ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის მასივი, ტაბაგვლას ქედის თხემური ნაწილი, მდ. ინჩხურის აუზი, ს. ინჩხურიდან ჩრდ-ით 5-6 კმ-ზე, საეკლესიოს I ჭის მახლობლად, ზ. დ. 985 (705) მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 50 მ-ს აღწევს.

საგეგუროს მდგომარეობა – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, ს. სავეკუოს მიდამოებში, მდ. ზანას (მდ. ხობისწყლის მარცხ. შენაკადის) მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 230 (70) მ სიმაღლეზე. აღმავალი, დახშული მდგომე იწყება ფართო შესასვლელი დარბაზით (სიგრძე 25 მ, სიგრძე 20 მ და სიმაღლე 4 მ). გვირაბს აგრძელებს ვიწრო (0,5-1 მ) და ღრმა (2-3 მ) დატერასებული კანიონისებური დერეფანი, რომელიც 275 მ-დე გრძელდება.

სათაფლის მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ქუთაისის ჩრდ.-ით 7 კმ-ზე, სამგურალის სერზე, სათაფლის ნაკრძალის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 360 მ სიმაღლეზე. კეთილმოწყობილია მისი წინა 100 მ-იანი მონაკვეთი. მდვიმეს უმრავი დამთვალიერებელი ჰყავს. მისი პოპულარობა დღითიდედე მატულობს. შესასვლელიდან მე-100 მეტრზე მდვიმის ულამაზესი „გუმბათოვანი დარბაზია“ (სიმაღლე 10 მ, სიგანე 12 მ). 150-ე მეტრზე კი „ნაღვენთების სასაფლაო“ წარმოდგენილი. მდვიმეს გააჩნია განშტრებები, სადაც გადაადგილება გამნელებულია. ჯამური სიგრძე 900 მ-ს შეადგენს.

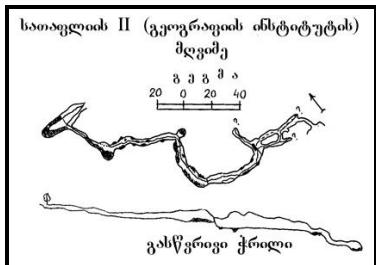

სათაფლის მდვიმის გიგანტური სტალაგმიტი

სათაფლის II (გეოგრაფის ინსტიტუტის) მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ქუთაისის ჩრდ.-დას-ით 7 კმ-ზე, სათაფლის ნაკრძალის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 405 მ სიმაღლეზე. საკუთრივ მდვიმე წარმოადგენს დახრილვსერიან მოზრდილ დარბაზს (სიმაღლე 15 მ, სიგანე 16 მ), რომელსაც აღმ-დან ებმის ორსართულიანი მოკლე გვირაბი და 55-ე მეტრზე ნაზვავით იხშობა.

ლი ზედაპირებით, რაც გადაადგილებას მნიშვნელოვნად აფერებს.

მდვიმეში რამდენიმე მოზრდილი დარბაზია წარმოდგენილი. მათ შორის აღსანიშნავია „ლოდგბისა“ და „გიგანტური“ დარბაზები. ამ უკანასკნელის სიგრძე 60 მ, სიმაღლე კი 10 მ აღემატება. მდვიმის გამოკვლეული მონაკვეთების ჯამური სიგრძე 450 მ-ია.

სათაფლის III მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ქუთაისის ჩრდ.-დას-ით 7 კმ-ზე, სათაფლის ნაკრძალის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 405 მ სიმაღლეზე. საკუთრივ მდვიმე წარმოადგენს დახრილვსერიან მოზრდილ დარბაზს (სიმაღლე 15 მ, სიგანე 16 მ), რომელსაც აღმ-დან ებმის ორსართულიანი მოკლე გვირაბი და 55-ე მეტრზე ნაზვავით იხშობა.

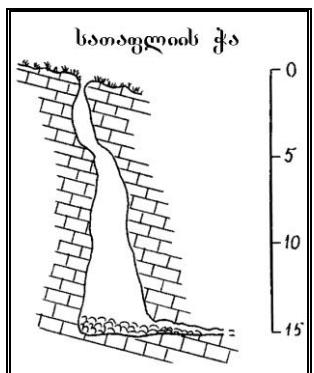
სათაფლის IV (გზისპირა)

მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ქუთაისის ჩრდ.-დას-ით 6 კმ-ზე, სამგურალის სერზე, სათაფლის ნაკრძალის ტერიტორიაზე, სათაფლის მდვიმისაკენ მიმავალი გზის პირას, ზ. დ. 305 მ სიმაღლეზე. დაღმავალი მდვიმე იწყება ვიწრო შესასვლელით, რომელიც იქვე უკავშირდება წრიული ფორ-

მის დარბაზს (სიმაღლე 10 მ, სიგანე 12 მ). აქედან გამოეყოფა ძალზე დაბალი დაღმავალი განშტოებები, რომლებმთვიც მოძრაობა მხოლოდ ფორთხვითაა შესაძლებელი. მდგომის სიღრმე 40 მ, სიგრძე 100 მ აღწევს.

სათაფლის მღვიმის გამოსასვლელი – ის. ოდასყურის მდგომებ.

სათაფლის ჭა – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ბანოჯიდან 1,5 კმ-ზე, ბანოჯის ყოფილი მეცხვევლეობის ფერმების მახლობლად, ზ. დ. 305 მ სიმაღლეზე. 1 მ დიამეტრის მქონე ვიწროყელიანი ჭა 15 მ სიღრმემდე ეშვება.

სათაფზიას მღვიმე – ხონის მუნიციპ-ი, ს. ქემილეთის ტერიტორიაზე, მდ. ცხენისწყლის აუზი, ხეობის მარცხ. მხარეზე, ზ. დ. 215 მ სიმაღლეზე. პერიოდულ წყლიანი მდგომის ქვედა სართული დამარხულია მდ. ცხენისწყლის აკუმულაციით შექმნილი ალუვიონით. საწყისი მონაკვეთი სამხრ.-აღმ-კენაა მიმართული, რომელიც 120 მ-ის შემდეგ მკვეთრად უხვევს აღმ-კენ. შეა ნაწილში 12 მ სიღრმის ჭაა წარმოდგენილი.

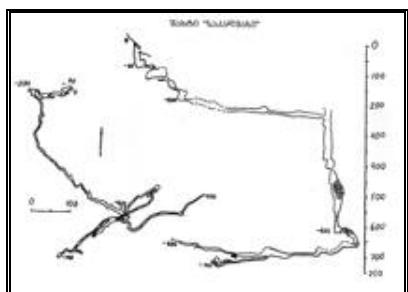
მომდევნო 100 მ სიგრძის დერეფანი გაუვალი ნაპრალით იხშობა. მდგომის სიგრძე 250 მ-ს აღწევს.

სათოველი (სათირო) ჭა – წალენჯიხის მუნიციპ-ი, ყვირას მასივის აღმ. ნაწილის ტყიან ზოლში, მდ. მოროვას აუზი, ზ. დ. 1740 მ სიმაღლეზე. 12 მ სიღრმის შეველაქდლებიანი ჭა თოვლის მასითაა ამოქოდილი.

საიდის მღვიმე – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას კირქვული მასივი, მდ. ოჩხომურის ჩანჩქერის ახლოს, მდინარის მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 2520 მ სიმაღლეზე. მდგომის სიგრძე 20 მ-ს აღწევს.

„საინტერესო“ – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის მასივი, ახტიარის უფსკრულის დას-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. შახტი 78 მ სიღრმემდე ეშვება, გაჭიმულობა 250 მ-ს შეადგენს.

„საინდილეო“ – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის მასივის ჩრდაღმ-ით მდებარე კარულ ველზე, მდ. გეგას აუზში, ახტიარის უფსკრულის სამხრ-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 2520 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის ჯამური სიღრმე 255 მ, ხოლო გაჭიმულობა 640 მ-ს აღწევს.

„საპალმახე“ – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის კირქვული მასივი, ს. ოთხარის ჩრდილო 5 კმ-ზე, „სტუდენტურის“ მახლობლად, ზ. დ. 1840 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის ჯამური სიღრმე 740 მ-ს აღწევს. 180 მ სიღრმეზე ნაპოვნია დამურების ნაშთები. გაჭიმულობა 1500 მ-ს შეადგენს.

საპაშიას (30რხოვის) მღვიმე – თერჯოლის მუნიციპატი, მდ. წყალწითელის ხეობის მარცხ. ფერდობზე, მოწამეთის მონასტრიდან სამხრ.-დას-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 150 (70) მ სიმაღლეზე. მდვიმე მდიდარია არქეოლოგური, პალეობოტანიკური და პალეოზოოლოგიური აღმოჩენებით. საკაუზიში პირველად დადასტურდა პალეოლითის არსებობა კავკასიაში.

საკაუზიას მღვიმის შესასვლელი

საპიშორეს მღვიმე – ამბროლაურის მუნიციპატი, ს. ზემო თლუელთან, საწალიკის მთის ჩრდ. კალთაზე, მდ. გორისწყლის მარცხ. მხარეს, აღგ. ჩოლოგას ტერიტორიაზე, ზ. დ. 1200 მ სიმაღლეზე. მდვიმეში სამი სიფონური ტბაა

(20, 25 და 60 მ სიგრძის), რომელთა მიღმა მდვიმე 4500 მ-დე გრძელდება.

სამბლებლდის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. დარკვეთის მიდამოებში, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ლია კარიერთან, ზ. დ. 445 (38) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 80 მ.

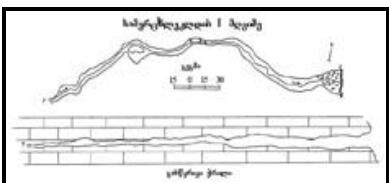

სამელებლდის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. დარკვეთი, მდ. ჯრუჭულას ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, სამგლეკლდის მდვიმის ახლოს, ზ. დ. 490 (75) მ სიმაღლეზე. 20 მ სიგრძის დია ტიპის კლდოვანი ფარდული.

სამერცხლეგლდის მდგომის შესასვლელი
(ხედი შეგნივანი)

სამერცხლეგლდის მდგიმარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ქვედა ზოდის სამხრ-ით 1,5 კმ-ზე, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 430 (12) მ სიმაღლეზე. პორიზონტულფსკერიანი დერევანი ვიწრო და დარბაზული გაფართოებების მონაცვლეობით 425 მ-დე გრძელდება. მოპოვებულია არქეოლოგიური ნაშთები. მდგიმარეობითის (ენეოლიტის) ეპოქაში სადგომად პქონდათ გამოყენებული.

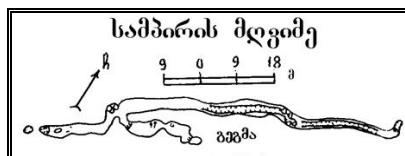

სამერცხლეგლდის II მდგიმარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ქვედა ზოდის სამხრ-ით 1,5 კმ-ზე, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, სამერცხლეგლდის I მდგიმიდან 50 მეტრზე. ზ. დ. 440 (32) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 42 მ.

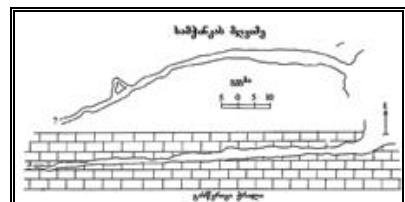
სამხატას მდგიმარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. დარკვეთის ტერიტორიაზე, მდ. უვირილას მარჯვ.

ფერდობზე ზ. დ. 435 (75) მ სიმაღლეზე. პორიზონტული, 12 მ სიგრძის კარსტული გვირაბი.

სამარის მდგიმარეობა – წყალტუბოს მუნიციპატი, ს. ცხეუჯურის მიდამოებში, მდ. სემისა და ცხეუჯურელას წყალგამყოფზე, აბუნას სერის ჩრდ. კალთის თხემურ ნაწილში, ზ. დ. 150 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 62 მ.

სამშოსასვლელიანი მდგიმარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, მდ. კელასურის აუზი, ხეობის მარცხ. მხარეს, „თეთროვლებას“ აღმ.-ით. 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 500 მ სიმაღლეზე. მდგიმარეობის სამი შესასვლელი გააჩნია, რომლებიც ერთმანეთს მდგიმის შეუ ნაწილში უერთდებიან და ბოლოში მოზრდილი დარბაზით (10x5x5 მ) მთავრდება. ჯამური სიგრძე 95 მ-ს შეადგენს.

სამჭინას მდგიმარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ვარდიგორას მიდამოებში, მდ. ელიბოკროსწყლის აუზი, ზ. დ. 750 (70) მ სიმაღლეზე. სუბპორიზონტული, გვირაბის ტიპის სიღრუე ფსკერზე განვითა-

რებული 4 მ სიღრმის კანიონისე-
ბური ხეობით 320 მდე გრძელ-
დება.

სამშინპიას მღვიმე – ჭიათურის
რაიონი, ს. გუნდავთი, მდ. საძა-
ლეხევის აუზი, ზ. დ. 330 მ სიმაღ-
ლეზე. ჰორიზონტული, დახშული
გვირაბების სისტემა სამი
მეანდრირებული განშტოებით 330
მ-დე გრძელდება.

სამშინპიას მღვიმე – ოერჯოლის
მუნიციპ-ი, ს. თუზის მიდამოებ-
ში, მდ. აჯის აუზი, ზ. დ. 480 (5)
მ სიმაღლეზე. მდგიმეში რამდენი-
მე სიფონური ტბაა, მათ შორის
დაკიდული (განშტოებებში). ჯამუ-
რი სიღრმე 30 მ, ხოლო სიგრძე
2425 მ-ს აღწევს.

სადერიზშის (ჟორჟსეს) მღვიმე –
გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირ-
ქველი მასივის სამხრ. ნაწილი,
მდ. სანდრიფშის (ჟეოფსეს) აუზი,
მდინარის მარცხ. ნაპირზე, ს.
ბაღნარის ჩრდილო 4-4,5 კმ-ზე, ზ.
დ. 750 (60-70) მ სიმაღლეზე. სიგ-
რძე 45 მ.

სანქტ-პეტერბურგის შახტი –
გუდაუთის მუნიციპ-ი, ხიფსთას
კირქვეული მასივი, აკუდრას მთის
სამხრ. ფერდობი, მდ. აკიბის
მარცხ. შენაკადის ზემო წელში,
ზ. დ. 1850 მ სიმაღლეზე. მდგიმე
70-ე მეტრზე სიფონური ტბით იხ-
შობა, გაჭიმულობა 1920 მ-ს შეად-
გენს.

სარაძონის მღვიმე – ჩხორო-
წყუს რაიონი, ს. სარაქონიდან 1
კმ – ზე, ცენტრალური ოდიშის
პლატო, მდ. ჭანისწყლის აუზი, ზ.
დ. 70 (30) მ სიმაღლეზე. სიგრძე
25 მ. შედგება ორი მოზრდილი
დარბაზისაგან (8x8x8 მ; და 8x6x5

მ), რომლებიც 2 მ-იანი საფეხუ-
რით უკავშირდებიან ერთმანეთს.

სარეპის I მღვიმე – ჭიათურის
მუნიციპ-ი, ს. სარეპის მიდამოებ-
ში, მდ. ჯრუჭულას მარცხ. ფერ-
დობზე, ზ. დ. 370 მ სიმაღლეზე.
სიგრძე 70 მ.

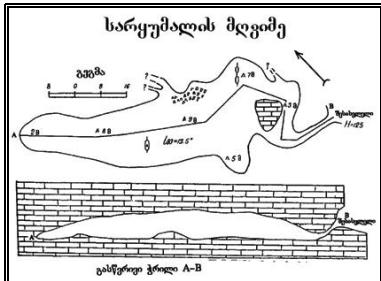
სარეპის II მღვიმე – ჭიათურის
მუნიციპ-ი, ს. სარეპის მიდამოებ-
ში, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერ-
დობზე, ზ. დ. 400 (1,5) მ სიმაღ-
ლეზე. სუბპორიზონტული გვირა-
ბის ტიპის სიღრუე. სიგრძე 15 მ.

**სარი-ლეგენტის მეზოლიტური
მღვიმური საღმომი** – ჯავის მუ-
ნიციპ-ი, მდ. ჯეჯორას მარცხ. შენაკადის მდ. ღრამულას ხეო-
ბის მარჯვ. ფერდობზე, ქვემო
რაჭის მთათაშორისი ღრმულის
აღმით. ზ. დ. 1540 მ სიმაღლეზე.
მოპოვებულია მდიდარი არქეო-
ლოგიური მასალა, მათ შორის
450-ზე მეტი ძემუმწოვართა (ხერ-
ხემლიანთა) ძვლები და 20-ზე მე-
ტი ახალი სახეობის მღრღნელების
ნარჩენები.

„სარმა“ – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის კირქვეული მასივის
სამხრ-აღმ. ნაწილში, ხირკას,
ზონტისა და „უტიუგის“ მწვერვა-
ლებს შორის მოქცეულ ტერიტო-
რიაზე, კ. წ. „სამუშავედში“,
ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. უფ-
სკრულის სიღრმე 260 მ შეადგე-
და. შემდგომში განხორციელდა
650 მ სიღრმეზე ჩაღწევა, რასაც
მოჰყვა 250 მ-იანი გიგანტური ჭა.
2001 წლის აგვისტოში მიღწეული
იქნა 1100 მეტრიანი ზღვარი, ცო-
ტია მოგვიანებით დაძლეული იქნა
1530 მ-იანი მონაკვეთი. სადღეი-
სოდ მიღწეული სიღრმით (1860 მ)

„სარმას“ მსოფლიოს უდრმესი კარსტული უფსკრულების სიაში №2 აღილი უკავია.

სარმასის მდგომარეობის მდგრადი განვითარების მიზანი – წელის მუნიციპატია, ქალაქის გარეუბნიდან აღმით 0,1 კმ-ში, ზ. დ. 125 მ სიმაღლეზე. მდგიმე კეთილმოწყობილი იყო ტურისტთა მისაღებად, თუმცა ფუნქციონირება მაღლევი შეწყვიტა. სიგრძე 105 მ-ია.

სარმასის მდგრადი I მდგრადი – ჭიათურის მუნიციპატია, ს. მერევის მიდამოები, მდ. ყვირილას მარცხ. ფერდობზე. სიგრძე 28 მ.

სარმასის მდგრადი II მდგრადი – ჭიათურის მუნიციპატია, ს. მერევის მიდამოები, მდ. ყვირილას მარცხ. ფერდობზე. სუბჰორიზონტული, დახმული მდგიმის სიგრძე 36 მ-ს აღწევს.

სარმასის მდგრადი III მდგრადი – ჭიათურის მუნიციპატია, ს. მერევის მიდამოები, მდ. ყვირილას მარცხ. ფერდობზე. სიგრძე 48 მ.

სატობაგის მდგრადი – ჭიათურის მიდამოებში, მდ. ყვირილას მარცხ. ფერდობზე, კლდოვან ფლატეზე. მდგიმის სიგრძე 22 მ-ტრს შეადგენს.

სატემერის შახები – გუდაუთის მუნიციპატია, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრე. ფერდობი, აღგ. ხიფ-

სთას მიდამოებში, ტყის ზოლში, უსახელო მწვერვალის (1599,5 მ) დას-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1725 მ სიმაღლეზე. შახები მოკლე საფეხურებით 90 მ-ის სიღრმემდე ვრცელდება.

სატემერის ჰა – გუდაუთის მუნიციპატია, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრე. ფერდობი, იზაბელას შახების აღმ.-ით, 0,5 კმ-ზე. ჰას სიღრმე 50 მ-ს აღწევს.

საზოჩხილის (რიონების) მდგრადი – წელის მუნიციპატია, ქუთაისიდან ჩრდ.-აღმ.-ით, მდ. წელის ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 70 (20) მ სიმაღლეზე. მდგიმე დაკვირვებისათვის მიუწვდომის, შესასვლელი წყლითაა დაფარული. სიგრძე 750 მ-ს შეადგენს.

საქაჯეგარის მდგრადი – ჭიათურის მუნიციპატია, ს. ბუნიაური, მდ. თაბაგრებისწყლის ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 670 (35) მ სიმაღლეზე. მდგიმე 65-ე მეტრზე ხვრელისებურ ნაპრალში გადადის და 75-ე მეტრზე ნაზვავთ იქოლება.

საქაჯიას მდგრადი – წელის რაიონი, ს. ყუმისთავიდან ჩრდ.-აღმ.-ით, დიდდელის მდგიმის სამხრ-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 450 (90) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 200 მ.

საქაჯიას მდგრადი – მარტვილის მუნიციპატია, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჩერის აუზი, ს. მესამე ბალდის წისქვილიდან ჩრდ.-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 320 (10) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 45 მ.

საყინულს (ნიკორწმინდის)

მდგრადი – ამბროლაურის მუნიციპატია, ს. ნიკორწმინდის სამხრ-

დას-ით 1,5-2 კმ-ზე, ტყიბულიდან მე-17 კმ-ზე, ზ. დ. 1200 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 100 მ. მდვიმის ბოლოში შემორჩენილია ყინულის ლოდები.

საყინულეს ერთი უბანი

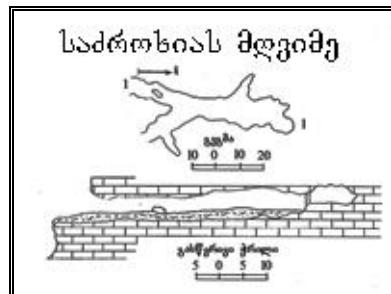
საჩიძვანოს შახტი – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, აღგ. საჩიქვანოს დას. კიდესთან, მდ. რაჩხას აუზი, ს. ბალდადან ჩრდ.-აღმ-ით 10-12 კმ-ზე, ზ. დ. 900 (450) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 80-100 მ-ს შეადგენს.

საჩიძვანოს ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, აღგ. საჩიქვანოს დას. კიდესთან, მდ. რაჩხას აუზი, ს. ბალდადან ჩრდ.-აღმ-ით 10-12 კმ-ზე, ზ. დ. 900 (450) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 37 მ.

საცივის მღვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მაიდნის პლატო, საწერექო-ოფიციარის ქედის ჩრდ. ფერდობი, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. მდვიმის სიგრძე 75 მ-ია.

საცივის ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მაიდნის პლატოს შეა ნაწილში, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 20 მ.

საძრონიას მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. გუნდაეთი, მდ. საძალეხევის აუზი, ზ. დ. 720 (75) მ სიმაღლეზე. ორშესასვლელიანი დაბშული გვირაბი, ფსკერზე კარსტული ორმოებით და ძაბრებით. სიგრძე 75 მ.

საჭალიგის ჰა – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, რაჭის ქედის სამხრ. ფერდობი, მწვ. საწალიკედან სამხრ.-დას-ით 0,25 კმ-ზე, ზ. დ. 1790 მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 7 მ-ია.

საჭრემოს ჰა – მარტვილისა და ხენის რაიონების საზღვარზე, ასხის კირქვული მასივი, საწერექოს სერზე, ზ. დ. 2400 მ სიმაღლეზე, ჭის სიღრმე 57 მ.

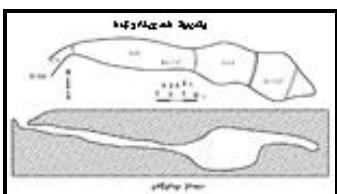
საჭრონელი I ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ახალი ათონის რკინიგზის სადგურის ჩრდით 2 კმ-ზე, ზ. დ. 600 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 38 მ-ს აღწევს.

საჭრონელი II ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ახალი ათონის რკინიგზის სადგურის ჩრდით 2 კმ-ზე, ზ. დ. 680 მ სიმაღლეზე. შახტი 27-ე მ-ზე გაუვალი ნაპრალებით იხშობა.

საჭიროებულოს მდგრადი - ხონის
მუნიციპი-ი, ასხის კირქვული მასი-
ვი, გოლეინას მთის სამს. ფერ-
დობზე, მდ. ოკაცეს აუზი, ს. ზედა
კინჩხის მიდამოებში. სიღრძე 60 მ
საჭრიიალოს (ცერცებამის) ჰა -
ამბოლდაურის მუნიციპი-ი, რაჭის
ქედის სამხრ. ფერდობი, ადგ. სა-
წალიკეზე, ეწ. საჯაფარიო-ბურ-
ლნალას მიდამოებში, ვაჭევის მეც-
ხოველების ფერმების სამხრ. -
აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1495 მ
სიმაღლეზე. სიღრძე 20 მ.

საფულეოსგიროს მდგინა - სენა-
კის მუნიციპი-ი, ეკის მთის სამხრ.-
დას. ნაწილში, უნაგირას მასივთა
ჯგუფი, მდ. ცივის (რიონის
მარჯვ. შენაგადი) მარცხ. მხარეს.
ზ. დ. 100 (70) მ სიმაღლეზე. სიგ-
რძე 20 მ.

**საჭრებლიას მდგრადი – წყალტუ-
ბოს რაიონი, ს. კუმისთავიანი, მდ.
სემის მარცხ. ნაპირზე, ფერმის
მახლობლად, ზ. დ. 305 მ სიმაღ-
ლეზე. შესასვლელის მახლობლად
მოპოვებულია ქვისა და კაუის ია-
რაღები. შეა საუკუნეებში გამოყე-
ნებული იყო თავშესაფრად. სიგ-
რძე 125 მ.**

საფურდლიის შახტი – ჭიათურის
მუნიციპ-ი, ს. ქვედა ბერეთისა, მდ.
ახაშეულას ღელეს მარჯვ. ვერ-
დობზე, პირადიაკლდის მდგომის
აღმ-ით. 1 კმ-ზე, ზ. დ. 895 (55) მ

სიმაღლეზე. მდგომე ვერტიკალური საფეხურებისა და სუბპორონზონტული გვირაბის მონაცემებით 250 მ სიგრძემდე ვრცელდება.

სამის მდგომარე – წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის ს. ცხენებურის მიდამოებში, მდ. სემის მარჯვ. ნაპირზე, აღდგ. ქვახიდთან, ზ. დ. 135 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 300 მ.

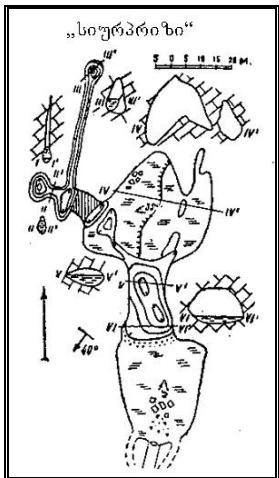
სპარავა საგანის მღვიმე – გულ-
რიფშის მუნიციპი, მდ. ჯამფა-
ლის ხეობაში. 10 მ სიგრძის,
პირველყოფილ აღამიანთა სად-
გომი.

სემრის შგაბეჭრის მღვიმე – იბ. კოტიასკლდე.

სვერის ჟა – ჭიათურის მუნიციპალიტეტი, ს. სვერის ტერიტორიაზე, სვერის კარსტული ტბის მიდამოებში, მდ. რეკევისას აუზი (მდ. ყვირილას მარცხ. შენაკადი), ზ. ღ. 540 მ სიმაღლეზე. ვერტიკალურ ნაკრალში განვითარებული 7 მ სიღრმის კარსტული ჟა.

სიმონ განაცხლის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპატია, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. ფსირცხის აუზი, ფსირცხის ვოკლუზზებთან, ზ. დ. 50 მ სიმაღლეზე. აღმაგალი, დახშული, 27 მ სიგრძის სიღრუე, რომელიც რელიგიური მიზნებისათვის ხელოვნურად არის გადაკეთებული სამლოცველოდ.

ՏԱՐԱԾՈՒՅԹ ՖՀ - ց շահագործություն մշնօ-
ցոք-օ, և. դպրոցին էլեկտրոնա-
թյ, սռուցակներու մասին սահեր-
ձաս-օտ 0,1 յթ-նյ, մը. եօյցետուն
մարզակ. ցյանց մասին, „Տօմունուն ծաե-
իամուն“, թ. դ. 200 թ Տօմագլուխյ.
40 թ Տօնությ.

„სიურპარიზი“ – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, კურ. ახალი ათონის ტერიტორიაზე, ახალი ათონის მდვიმის ზედაპირთან დამაკავშირებელი ხელოვნური სატრანსპორტო გვირაბის ბოლოს, ზ. დ. 200 მ სიმაღლეზე. „სიურპარიზი“ გაიხსნა სატრანსპორტო გვირაბის გაჭრის დროს. იგი ფაქტიურად ერთი დიდი დარბაზისაგან შედგება, რომელიც ფსკერზე არსებული სიფონური ტბის საშუალებით კავშირშია ახალი ათონის მდვიმის პირველ დარბაზში („აფხაზეთი“) მდებარე „ანატოლის“ ტბასთან. სიღრძე 26 მ, სიგრძე 320 მ-ს აღწევს.

სპანდეს მდგრადი – თერჯოლის მუნიციპ-ი, ს. სკანდე, მდ. ძუსას მარჯვ. ფერდობზე. მდვიმის სიგრძე 52 მ-ია.

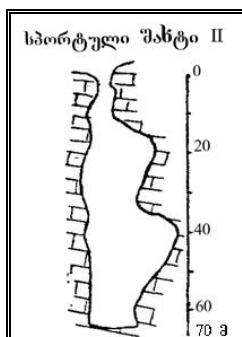
სპოლის მდგრადი – გუდაუთის რაიონი, მდ. ხიფსთას აუზი, დურიფშის პლატოზე. გამჭოლი ტიპის ჰორიზონტური მდგრადი (1-1,5 მ) გვირაბი 120 მ-დე გრძელდება.

სი მონაკვეთი 10 მეტრიან ჭას წარმოადგენს (10x30 მ). ჭის ფსკერიდან ჩრდ. მიმართულებით დაბალჭერიანი (1-1,5 მ) გვირაბი 120 მ-დე გრძელდება.

სოლგოტას მდგრადი – წყალტუბოს რაიონი, ს. კუმისთავიდან ჩრდ.-დაბ-ით 1,5 კმ-ზე, მელოურისაკენ მიმავალი გზის მარცხ. მხარეს – გზიდან 25-30 მ-ის მოშორებით, ფოთლოვან ტყეში, ზ. დ. 373 (95) მ სიმაღლეზე. მდგომის სიგრძე 220 მ.

სპორტული შახტი I – გუდაუთის რაიონი, მდ. ხიფსთას აუზი, ს. დურიფშის ტერიტორიაზე, ძიშრას მთისაკენ მიმავალ გზასთან, ელექტროტრანსფორმატორიდან ჩრდ.-დაბ-ით 300 მეტრზე, ზ. დ. 450 (160) მ სიმაღლეზე. ჩასასვლელი იხსნება 50-80 მ დიამეტრის მქონე კარსტული ძაბრის ფსკერზე. სიღრძე 70 მ, სიგრძე 125 მ.

სპორტული შახტი II – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისთის აუზი, ეშერის წყალსაქანიდან 0,4 კმ-ზე მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 420 მ სიმაღლეზე. შახტი 65-ე მეტრზე ნაზვავით იხშობა.

„სტუდენტური“ – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ს. ოთხარის ჩრდ-ით 5 კმ-ზე, „საკალმახექს“ მასლობლად, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. შახტი 350 მ სიღრმეზე ნაზვავით იხშობა. მოგვიანებით, აქ ახალი გასასვლელების რთული სისტემა აღმოჩნდა. გაჭიმულობა 800 მ-ს აღწევს.

„სუვენირი“ – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, „გამყოფი ქედის“ მიდამოებში, „მეექნის“ უფსკრულის ჩასასვლელიდან ჩრდ.-აღმ-ით 0,25 კმ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. უფსკრული ღრმა (24, 83, 100 მ) კარსტული ჭების და შახტების მონაცელეობით 430 მ სიღრმემდე ეშვება, გაჭიმულობა 950 მ-ს შეადგენს.

სუვენირგას შახტი – ასხის კირქვულ მასივზე ჩელიაბინსკელმა სპელეოლოგებმა 280 მ სიღრმემდე ჩააღწიეს.

სუვია ჭა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ახალი ათონის მდგვიმის ჩრდ-ით 11 კმ-ზე, მწვ. გუმიშხას (1800 მ) სამხრ-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1000 მ სიმაღლეზე. ჭა 40 მ სიღრმემდე ვრცელდება და ნაზვავით იქოლება.

სერლელე – იხ. მშრალდელეს შახტი.

სეგაზის ჭა-საყინულე – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, ს. სევაგას სამხრ-ით 4 კმ-ზე, ზ. დ. 1310 მ სიმაღლეზე. მდგიმეში წარმოდგენილია 0,5 მ დიამეტრის და 15-20 მ სიმაღლის ყინულის კონუსები, 1,5 მ სიმაღლისა და 30 სე

დიამეტრის ყინულის სტალაგმიტები, ყინულის ფირფიტები.

სხჩის – იხ. ცივწყალას I მდვიმე.

გ

თაბილის შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი. სიღრმე 200 მ.

თაბიჩ-იტარას შახტი გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, მწვ. პიტშირას სამხრ.-აღმ-ით 1,0 კმ-ზე, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე. უფსკრული 75 მ სიღრმემდე ვრცელდება, გაჭიმულობა 150 მ.

თარძილის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, დურიფშის პლატო, მდ. გუდაუს აუზი, ს. დურიფშის აღმოსავლეთ ნაწილში, ზ. დ. 215 მ სიმაღლეზე. მდვიმე ვიწრო ხვრელებისა და ლაბირინთული დერეფნების მონაცელეობით 240 მ-დე გრძელდება.

თარჩიის მღვიმე – ზუგდიდის მუნიციპ-ი, ს. ჯიხაშკარი, მდ. ჭანისწყლის მარჯვ. შენაკადის – ტარჩიას მარჯვ. ნაპირზე, ზ. დ. 140 (20) მ სიმაღლეზე. მთავარი გვირაბის სიგრძე 25 მ-ს შეადგენს, ჯამური 40 მ-ია.

ტბანაარხშეს (ბურგურის) მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, დურიფშის პლატო, მდ. გუდაუს აუზი, ს. ტბანაარხუს ტერიტორიაზე, ზ. დ. 250 (6) მ სიმაღლეზე. მდვიმე გამჭოლ მიწისქვეშა გვირაბს წარმოადგენს, რომლის ჭე

რო ოთხ ადგილას იხსნება. ჯამუ-
რი სიგრძე 195 მ-ს აღწევს.

ტვანებას შასტი – გუდაუთის მუნიციპი-ი, მდ. სიცხვას აუზი, დურიფშის პლატოზე, ზ. დ. 150 (30) მ სიმაღლეზე. შახტს ორი ჩასასეჭველი გააჩნია (ჩრდ. დიამეტრი 15 მ-ია, სამხრ. – 1,5 მ), რომლებიც 15 მ სიღრმეზე შერწყმული უნდა იყოს. სიღრმე 15 მ-ს, ჯამური სიგრძე 90 მ-ს აღწევს.

ტვიშის I მრვიანი – ცაგერის მუნიციპალიტეტი, ხამლის მასივი, მდ. რიონის აუზი, ს. ტვიშის მიდამოებაში. მნელი მისადგომია, საჭიროა სპელეოლოგიური საჭურველი. ისტორიული დროის ნაგებობა.

ტვიშის Ⅱ მდგვარი - ცაგერის მუნიციპალიტეტი, ხამალის მასივი, მდ. რიონის აუზი, ს. ტვიშის მიდამოებაში. მნელი მისადგომია, საჭიროა სპელეოლოგიური საჭურველი. ისტორიული დროის ნაგებობა.

ტიტანია ჰა – გაგრის მუნიციპალიტეტი, მშვ. არაბიკიდან ჩრდ-ით 1,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2400 მ სიმაღლეზე. ჭის სილორმე 34 მ-ს აღწევს.

ტორბას I (ოურჩუ-ტორბას, ონიო-ომს) მღვიმე — მარტვილის მუნიციპატი, ასეის კირქვული პლატოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას აუზის, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ.-ით 5 კმ-ზე შესასვლელი (12X5გ) ქარაფის გახწვრივ იხსნება, ზ. დ. 670 (67) მ სიმაღლეზე. სიღრძე 750 მ.

**ტობის II მდგრადი - იხ. არსენ
ოქროვანაშვილის სახელობის
მდგრადი.**

**ტობის III მდგრადი – მარტვილის
მუნიციპი, ასხის კირქვული პლა-
ტოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას**

აუზი, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 5
კმ-ზე, ზ. დ. 750 (105) მ სიმაღლე-
ზე, სიგრძე 70 მ.

ՖՐԱՏՈՆ VI ԹՀՅԱԹ – մարքզութուն մշնուրութեա, ասես յօրվեալու ձևադրանք և սամեր. նախութու, մը. Ծրծած աշխո, և. ծալլութու իրաց-ազթու 6 յթ-եց, թ. գ. 750 (3) թ և սոմացլութեց. 35 թ և սոցրմու յրտուանո արծածութեալու գայաբարութեա.

ତ୍ରୟିମାତ୍ରା – ମାର୍ଗତ୍ୱାଦୀ
ମୁନ୍ଦିତାକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଲା
କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ
କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ

ტობის III და IV მდვიმეებს შორის, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 6 კმ-ზე, ზ. დ. 750 (85) მ სიმაღლეზე, ნახევარ რკალისებური ფორმის 15 მ სიგრძის გვირაბი.

ტობის VIII მდვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული პლატოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას აუზი, ოქროჯანაშვილის მდვიმიდან მარჯვნივ 150 მ-ზე, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 6 კმ-ზე, ზ. დ. 780 (230) მ სიმაღლეზე სიგრძე 125 მ.

ტობის IX მდვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული პლატოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას აუზი, ოქროჯანაშვილის მდვიმის მახლობლად, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 6 კმ-ზე, ზ. დ. 780 (230) მ სიმაღლეზე.

ტობის X მდვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული პლატოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას აუზი, ოქროჯანაშვილის მდვიმის მახლობლად, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 6 კმ-ზე, ზ. დ. 780 (230) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 24 მ.

ტობის XI მდვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული პლატოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას აუზი, ოქროჯანაშვილის მდვიმის მარცხნივ, 60 მეტრიანი ფლატის ძირას, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 6 კმ-ზე, ზ. დ. 715 (225) მ სიმაღლეზე. სიღრუე წარმოადგენს 15 მ სიგრძის გრანდიოზულ ეხს.

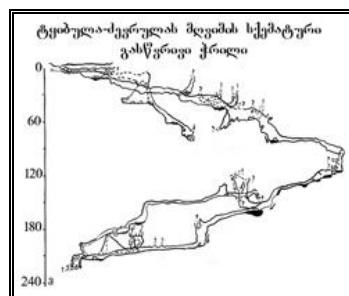
ტობის XII მდვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული პლატოს სამხრ. ნაწილი, მდ. ტობას აუზი, ოქროჯანაშვილის მდვიმის მარცხნივ, 60 მეტრიანი ფლატის ძირას, ს. ბალდის ჩრდ.-აღმ-ით 6

კმ-ზე, ზ. დ. 790 (240) მ სიმაღლეზე. სიღრუე წარმოადგენს 10 მ სიგრძის გრანდიოზულ, ორსართულიან ფარდულს.

ტობის XIII მდვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. შუქრუთის მიდამოებში. 10 მეტრი სიგრძის კლდოვანი ფარდული.

ტობის სუბაბას ჰა – ჩხოროწყეს მუნიციპ-ი, მიგარისა კირქვული მასივის ცენტრალური ნაწილის დას-თ ფრთაზე, ვანო გულედანის მდვიმის სამხრ-ით 70 მ-ში, ზ. დ. 1010 მ სიმაღლეზე. X: 274.592; Y: 4724 459. 7 მ სიღრმის ჭა ფსკერზე გაუვალი პონორით ისშობა, რომელშიც წყლის მცირე ნაკადი ჩაედინება.

ტყიბულა-ძეგრულას მდვიმე – ტყიბულისა და ოქროლის რაიონების საზღვარზე, ოკრიბა-არგვეთის ქედი, მდ. ტყიბულა-ძეგრულას აუზი, ს. ძევრის მახლობლად, ზ. დ. 490 მ სიმაღლეზე.

მდვიმის კველაზე დაბალი წერტილი 220 მ-ია. მდვიმეში გამავალი მდინარე ს. ძევრში ძევრულას წყაროს სახელით გამოედინება. გამოკვლეული ნაწილის სიგრძე 1635 მ-ს შეადგენს.

T-72/50 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, шысаңғылар мұғжердәлдіс (2 337,3 ғ) ағым-оит 0,1 ғә-ზә, №. ә. 2325 Ә һөмәдәлдәуіш. Қа 50-ә мәғріншә гауза-лдың ңаңраңдағын оқшомда.

T-72/54 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қәдісін сағас. ғәрәндәлди, №. ә. 2250 Ә һөмәдәлдәуіш. ңаңғы 54-ә мәғріншә ңаңғағын оқшомда.

T-72/56 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, T – 72/32 қис ағым-оит. 50 ғә-ზә, №. ә. 2270 Ә һөмәдәлдәуіш. ңаңғы 07-ші 25 ғ-наң қыт, әрәмдісін ғысқар-ри тәрәл-ყыншылдың мәсінәт аրын амәнгүйдүллі.

T-72/57 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, №. ә. 2475 Ә һөмәдәлдәуіш. ңаңғы әдәрәттәзес қызметтің әдәрәттәзес 57 Ә һөмәдәлдәуіш. ғәрәндәлдәуіш. ңаңғы 78-ә мәғріншә тәрәл-ყыншылдың мәсінәт оқшомда.

T-72/64 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, әдәрәттәзес ңаңғы 0,5 ғә-ზә, №. ә. 2350 Ә һөмәдәлдәуіш. ңаңғы 64-ә мәғріншә ңаңғағын оқшомда.

T-72/67 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, T-72/50 қис ағым-оит 0,2 ғә-ზә, №. ә. 2350 Ә һөмәдәлдәуіш. 67-ә мәғріншә ңаңғағын оқшомда.

T-72/69 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзін ғәрәндәлдәуіш. ңаңғы 1,3, №. ә. 2450 Ә һөмәдәлдәуіш. ңаңғы 69 Ә һөмәдәлдәуіш. ғәрәндәлдәуіш.

T-72/74 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, әдәрәттәзес 74-ә мәғріншә ңаңраңдағын оқшомда.

T-72/75-1 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, T-72/74-ын сағас. әдәрәттәзес 30 ғә-ზә, №. ә. 2400 Ә һөмәдәлдәуіш. ңаңғы 75 Ә һөмәдәлдәуіш. ғәрәндәлдәуіш.

T-72/75-2 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қоркыншылды мәсінәзі, T-72/75-2-ын қис сағас. әдәрәттәзес 30 ғә-ზә. әдәрәттәзес ғәрәндәлдәуіш. ңаңғы 75 Ә һөмәдәлдәуіш. ғәрәндәлдәуіш.

T-72/78 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қәдісін қоркыншылды мәсінәзін ғәрәндәлдәуіш. ңаңғы 78-ә мәғріншә тәрәл-ყыншылдың мәсінәт оқшомда.

T-73/50 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қәдісін қоркыншылды мәсінәзін ғәрәндәлдәуіш. ңаңғы 50-ә мәғріншә тәрәл-ყыншылдың мәсінәт оқшомда.

T-73/52 (Томск) – гүйдәүтөис мәңбидиң-о, ծәниғис қәдісін қоркыншылды мәсінәзін ғәрәндәлдәуіш. ңаңғы 52-ә мәғріншә тәрәл-ყыншылдың мәсінәт оқшомда.

T-73/66 (Томск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, შაცხოცრას უდელ-ტებილიდან აღმ-ით 60 მ-ზე, შაცხოცრას შახტიდან სამხრ.-აღმ-ით 0,6 კმ-ზე, ზ. დ. 2320 მ სიმაღლეზე. შახტი 66-ე მეტრზე ნაზვავით იქოლება.

T-73/72 (Томск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, შაცხოცრას უდელ-ტებილიდან ჩრდ.-დას-ით 250 მ-ზე, ზ. დ. 2315 მ სიმაღლეზე. შახტი 72-ე მეტრზე თოვლითა და კირქვის ლოდების ნაყარით მთავრდება.

T-73/92 (Томск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, შაცხოცრას უდელ-ტებილიდან სა-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2250 მ სიმაღლეზე. შახტი 92-ე მეტრზე ნაზვავით იქოლება.

T-73/93 (Томск) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, შაცხოცრას უდელ-ტებილიდან ჩრდ.-დას-ით 300 მ-ზე, ზ. დ. 2320 მ სიმაღლეზე. შახტში ჩასასვლელი ხერელი (დიამეტრი 2 მ) პატარა კარული პლატფორმებში იხსნება. შახტის ზომები ფსკერამდე (93 მ) თითქმის არ იცვლება.

TK-78/52 (Томский клуб спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, აღმ-აბაცის მიდამოებში, უსახელო მწვერვალის (2 236 მ) აღმ-ით. 0,35 კმ-ზე. ჩასასვლელი ხერელი (3x4 მ) ბოლომდე ერთდაიმავე ფორმას ინარჩუნებს და 52 მ სიღრმეზე ნაზვავით იხშობა.

TK-79/55 (Томский клуб спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, TK-79/25-2 ჭის სამხრ.-აღმ-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 55 მ, გაჭიმულობა 80 მ.

TK-79/60 (Томский клуб спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ.-დას. ნაწილი, ჰაცვერძინის შახტის აღმ-ით 160 მ-ზე, ზ. დ. 1725 მ სიმაღლეზე. შახტი 60 მ სირმეზე თოვლ-ეინულოვანი ნაზვავით იქოლება, გაჭიმულობა 165 მ-ს აღწევს.

TK-79/75 (Томский клуб спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, მწვ. აბაცის სამხრ-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. შახტი 75 მ სიღრმემდე ვრცელდება და ნაზვავით იხშობა.

TK-80/31 (Томский клуб спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ცისარტეფელას შახტის დას-ით 0,15 კმ-ზე, ზ. დ. 2250 მ სიმაღლეზე. ჩასასვლელი (2x3 მ) 32-ე მეტრზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

TK-80/56 (Томский клуб спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის უკიდურესი ჩრდ.-დას., „პანტიუხინის“ უფსკრულის დას-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 57 მ, გაჭიმულობა 180 მ.

TK-80/62 (Томский клуб спелеологов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, აღმ-აბაცის მიდამოებში, უსახელო

მწვერვალის (2 336,1 მ) აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2150 მ სიმაღლეზე. შახტი 62 მ სიღრმემდე კრცელ-დება.

TK-80/160-0ს შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, მწვ. ხედუაკის სამხრ.-დას. თხემზე, ნაზვავ ლოდნარს შორის, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. შახტი 160 მ-ზე ნაზვავით იხშობა, გაჭი-მულობა 205 მ-ს აღწევს.

TK-82/53 (Томский клуб спелео-логов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობის დას. ნაწილი, „პიონერული“ უფსკრულის ჩრდ.-აღმ-ით 0,3 კმ-ზე, ზ. დ. 1500 მ სიმაღ-ლეზე. შახტი 50 მ სიღრმეზე მოზ-რდილი დარბაზით მთავრდება.

TK-82/102 (Томский клуб спелео-логов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობის დას. ნაწილი, „პიონერული“ უფსკრულის აღმ-ით. 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 1600 მ სიმაღლეზე. შახტი 120-ე მეტრზე ნაპრალით იქმნება.

TK-75/56 (Томский клуб спелео-логов «Стикс») – გუდაუთის მუნი-ციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, „გრაფის ჩანაქ-ცევის“ სამხრ.-აღმ-ით 1,3 კმ-ზე, ზ. დ. 2050 მ სიმაღლეზე. შახტი ვიწრო გასასვლელებით 56 მ სიღ-რმემდე კრცელდება.

TK-75/59-1 (Томский клуб спелео-логов) – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, ჩიჯ მირის უფსკრულის დას-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. შახტის სიღრმე 59 მ-ს აღწევს.

TKЭ-75/59-2 (Томский клуб спелео-логов «Стикс») გუდაუთის მუნი-ციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ცისარტყელას შახტის დას-ით 0,7 კმ-ზე, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. შახტის ბოლო მონაკვეთი 70 მ სიღრმის ჭას წარმოადგენს, რომელიც 130-ე მეტრზე ნაზვავით იხშობა.

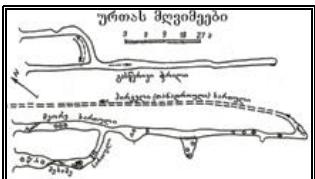
TKЭ-75/60-1 (Томский клуб спелео-логов «Стикс») – გუდაუთის მუნი-ციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, აღგ. აბაცის მიდამოებში, უსა-ხელო მწვერვალის (2 236 მ) აღმ-ით 1,1 კმ-ზე. შახტი 40 მ სიღრმეზე მოზრდილ დარბაზს ივითა-რებს და 60-ე მ-ზე ნაზვავით იხ-შობა.

TKЭ-75/60-2 (Томский клуб спелеологов «Стикс») – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, უოგას შახტის ჩრდ.-აღმ-ით 0,4 კმ-ზე, ზ. დ. 2175 მ სიმაღლეზე. შახტი 60 მ სიღრმემდე კრცელდება.

3

უნდოს მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ვაჭევის ტერიტორიაზე, მდ. ვარხმელას ხეობაში. 80 მ სიგრძის ჰორიზონტალური დერეფნის ბოლოში მდებარე 47 მ სიღრმის ჭის ფსკერიდან ამოღვალული იქნა მდიდარი ფაუნისტური და ანთროპოგენური ნაშთები.

ურავის მღვიმე – სოხუმის მუნიციპატი, მდ. ბესლეთის აუზი, ს. ურავი, ზ. დ. 270 (20) მ სიმაღლეზე. მდვიმე იწყება 4 მ სიღრმის ჭით, რომელიც გადადის ვრცელ დარბაზში ($55 \times 28 \times 3,5$ მ) სიგრძე 85 მ. **ურთას მღვიმები** – ზუგდიდისა და ხობის რაიონების საზღვაოთან, ს. ურთასა და ცაიშეს შორის, ურთას კირქული მასივის ჩრდილას. ფერდობზე, მდ. ჯუმის მარცხ. მხარეზე. აღმავალი, სამსართულიანი მდვიმე. მისი ქვედა (პირველი) სართული გაუგალია. ზემოთ განლაგებული მეორე და მესამე სართულები ვერტიკალურ ჭრილში 15–20 მ-იანი ინტერვალით არიან დაშორებული. მთავრი გვირაბის სიგრძე 142 მ, ხოლო ჯამური 165 მ. გვირაბის შუა ნაწილში მდებარეობს 4 მ სიმაღლის დარბაზი. დანარჩენი მონაკვეთი მიღისებულ ხერელს წარმოადგენს (დიამეტრი 1–1,5 მ).

მესამე სართულის სიგრძე 53 მ-ია. მათგან 36 მ ჰორიზონტულ მონაკვეთზე მოდის, ხოლო დანარჩენი – შვეულზე. ჰორიზონტალური მონაკვეთი შედარებით განიერია (3–4 მ) და მაღალ-ჭერიანი (2–3 მ), ვიდრე შვეული ნაწილი (სიგანე 1,5 მ, სიმაღლე 1 მ). მდვიმის სიგრძე 165 მ-ს აღწევს.

ურთას მღვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპატი, ფანავის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, მდ. ცლახმურთან ბილიკის გადაკვეთის აღილიდან 340° -იანი აზიმუტით, ზ. დ. 1115 მ სიმაღლეზე. შახტი შედგება ორი პარალელური ჭიბისგან (30 და 35 მ), რომლებიც ფსკერიდან 0,5 მ სიმაღლეზე ერთმანეთს უკავშირდებან.

უსახელო №18 – გუდაუთის მუნიციპატი, ს. ბაჩას ჩრდ.-აღმ. ნაწილში, მდ. მჭიშთას მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 75 მ სიმაღლეზე. დაღმავალი სიღრუე შეიცავს 13 მ სიგრძისა და 10 მ სიგანის მოზრდილ დარბაზს.

უსახელო №20 – გუდაუთის მუნიციპატი, ს. დურიფშის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 150 მ სიმაღლეზე. 82 მ სიგრძის ჰორიზონტული სიღრუე.

უსახელო №33 – სოხუმის მუნიციპატი, ს. ამტყელის ჩრდ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, მდ. ცივის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 360 მ სიმაღლეზე. შედგება 9 მ სიგრძისა და 6 მ სიმაღლის ერთი დარბაზისაგან. სიგრძე 14 მ-ს აღწევს.

უსახელო №36 – სოხუმის მუნიციპატი, ს. ამტყელის სამხრ.-აღმ.

ნაწილში, მდ. ჯამფალის მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 340 მ სიმაღლეზე 400 მ სიგრძის პორიზონტალური სიღრუე.

შსახელო №43 – სოხუმის მუნიციპატი, ს. ამტეველის სამხრ.-აღმ. ნაწილში, უსახელო მდინარის (მდ. ჯამპალის მარჯვ. შენაკალი) ნაპირზე. შედგება ძირითადი დერეფნისა და რამდენიმე განშტოებისაგან, რომლის სიგრძე 140 მ-ს შეადგენს.

შსახელო №50 – ჩხოროწყუს მუნიციპ.-ტი, ქალაქიდან ჩრდ.-აღმ-ით 3 კმ-ზე, მდ. ბულებეს მშრალი ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 200 მ სიმაღლეზე. პორიზონტული, მეანდრირებული ტიპის, 570 მ სიგრძის სიღრუე.

შსახელო №55 – ჩხოროწყუს მუნიციპ.-ტი, ს. ლევახალეს ჩრდ.-აღმ-ით 1 კმ-ზე, მდ. მაჩხარას მარჯვ. ფერდობზე. ორშესახვლელიანი მდვიმის ჯამური სიგრძე 245 მ-ს აღწევს.

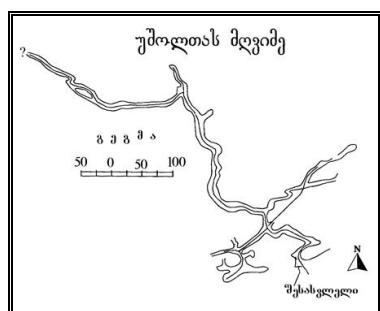
შსახელო №116 – ქ. ჭიათურის ჩრდ.-აღმ-ით 7,1 კმ-ზე, ს. დაკვეთიდან ჩრდ.-აღმ-ით 1,2 კმ-ზე, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 460 მ სიმაღლეზე. მდვიმის დერეფნი მოკლე საფეხურებისა მცირე სიღრძის გუბურების მონაცემებით 345 მ-დე კრცელდება.

შსახელო №117 – ქ. ჭიათურის ჩრდ.-აღმ-ით 7,1 კმ-ზე, ს. დარპვეთიდან ჩრდ.-აღმ-ით 1,2 კმ-ზე, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 480 (10) მ სიმაღლეზე. მდვიმის სიგრძე 145 მ-ს შეადგენს.

შსახელო №118 – ქ. ჭიათურის ჩრდ.-აღმ-ით 7,1 კმ-ზე, ს. დარპვ-

თიდან ჩრდ.-აღმ-ით 1,2 კმ-ზე, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 490 (50) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 40 მ-ს აღწევს.

შშოლთას მღვიმე – ონის მუნიციპატი, ს. უშოლთადან 2,5 კმ-ზე, მდ. ხეორას მარცხ. შენაკალის – ბნელეთურას სათავეში, ხიხათას ქედის ჩრდ.-აღმ. კალთაზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. შესასვლელიდან (სიგანე 10 მ, სიმაღლე 7 მ) მდ. ბნელეთურას მიწისქვეშა ხეობა იწყება. მდვიმის პირველი განშტოება მე-60 მ-ზე 8 მ სიგანის „ლოდებიანი დარბაზით“ იწყება, რომელიც დაბალი ხერგლით ისხნება და პრაქტიკულად გაუვალია. 140-ე მეტრზე სამხრ-დას-ით ფართო დერეფნანი მიემართება, რომლის ბოლოში ნაღვენთი ფორმებით მდიდარი დარბაზია წარმოდგენილი (სიგრძე – 25 მ, სიგანე – 20 მ, სიმაღლე – 12-15 მ). მარჯვენა, ჩრდ.-აღმ-ით ორი ენტირებული განშტოება 200 მ-დე გრძელდება. ძირითადი გვირაბის სიგრძე 300 მეტრია, სიგანე 2,5-დან 15 მ-დე მერყეობს, ჭერის სიმაღლე 5-10 მეტრია. მდვიმის ჯამური სიგრძე 2200 მ-ს აღწევს.

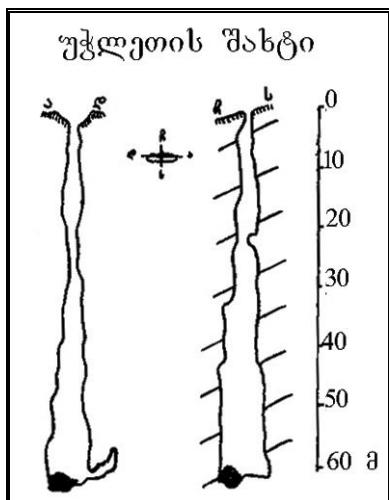

3

შჩამეთის მდგომარეობა – სარაგაულის რაიონი, ს. უჩამეთის სამხრ.-აღმით, მდ. ჩხერიმელას ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, დევისხევრელის მდგიმის სამხრ-ით 20 მ-ში, ზ. დ.

320 (60) მ სიმაღლეზე. კერტი-კალურ ნაპრალში განვითარებული 14 მ სიგრძის გვირაბის ტიპის სიღრუე.

უჭლეთის შახტი – ჯავის მუნიციპიტ-ი, ს. ჩასავალი, მდ. რიონის მარცე. შენაკადის მდ. ჯეჯორას (უჭლეთას გამშრალ) ხეობაში, ჩასავალხოხის მთის სამხრ. ფერდობზე, ზ. დ. 1 800 (70) მ სიმაღლეზე. შვეულკედლებიანი, ლულოსებური, 61 მ სიღრმის თოვლ-ყონულიანი შახტი.

ჟანტაზის მდგომარეობა – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ს. ახალშენიდან ჩრდ.-დას-ით 4 კმ-ზე. მდგიმე იწყება 1 მ სიმაღლისა და 3 მ სიგანის თაღისებური შესასვლელით. შედგება ერთი მოზრდილი დარბაზისაგან, რომელიც კალციტის სვეტებითა და უხვი ნაღვენთი წარმონაქმნებით რამდენიმე ნაწილად არის დაყოფილი. მდგომე ბოლოში მრავალფეროვანი ნაღვენთი ფორმებით დამჭვენებული პატარა ეხით მთავრდება.

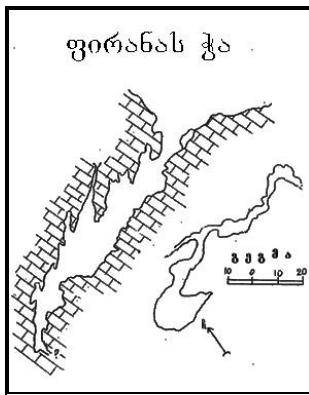
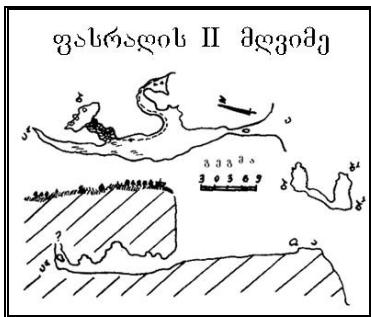
ჟარდულისპლის მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ქალაქიდან ჩრდ.-აღმ-ით 4 კმ-ზე, მდ. უვირილას მარჯვ. შენაკად მდ. ნიკოსის აუზი, წინწკილას მდგიმის აღმ. 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 610 (25) მ სიმაღლეზე. პორიზონგრალური, კლდოვანი ფარდული. სიგრძე 11 მ.

ჟასრაღის I მდგომარეობა – ჯავის მუნიციპ-ი, ს. ფასრაღის ჩრდ.-დას-ით, უჭლეთას გამშრალ ხეობაში. ჩასავალხოხის მთის სამხრ. ფერდობზე, ზ. დ. 1680 მ სიმაღლეზე. კარგბის ევოლუციის შედეგად გაჩენილი აღმაგალფსერიანი, გამჭოლი მდგიმის სიგრძე 44 მ-ს აღწევს.

ჟასრაღის II მდგომარეობა – ჯავის მუნიციპ-ი, ს. ფასრაღის ჩრდ.-დას-ით, უჭლეთას გამშრალ ხეობაში, ჩასავალხოხის მთის სამხრ. ფერდობზე, ზ. დ. 1685 მ სი-

მაღლებები. კარგის ეფოლუციის შედეგად გაჩენილი სიღრუის სიგრძე 69 მ-ს აღწევს.

რეფნების მონაცემებით 96 მ სიღრმემდე ვრცელდება. სიგრძე 140 მ-ს აღწევს.

ზასრადის შახტი – ჯავის მუნიციპატი, ს. ფასრადის მიდამოები, ჩასავალხოსის მთის სამხრ. ფერდობზე, ზ. დ. 1685 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 47 მ. ფსკერი 2,5-3 მ სისქის თოვლ-ყინულოვანი მასითაა ამოვსებული.

ზაცრისთავის მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპატი, კურ. წყალტუბოს ტერიტორიაზე, ფაცრისთავის ტბის შახლობლად, ზ. დ. 150 (1,5) მ სიმაღლეზე. მდვიმის სიგრძე 25 მ-ს აღწევს.

ზაცრისთავის შახტი – წყალტუბოს მუნიციპატი, კურ. წყალტუბოს ტერიტორიაზე, წყალტუბოს ვულკანის სამხრ. კიდეში, ზ. დ. 8125 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 30 მ.

ზირანას ჭა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. დიდი რგანის მიდამოებში, „ხვდელიძეების უბანში“, მდ. ჭერულას აუზი, ზ. დ. 480 (5) მ სიმაღლეზე. შესასვლელი გრიგოლის მთის ჩრდ.-დას. ფერდობის ძირში განვითარებული ჩაქცევით ძალის მიზანის სამართლება. უფსკრული მცირე სიღრმის საფეხურებისა და დამრეცფსკერიანი და-

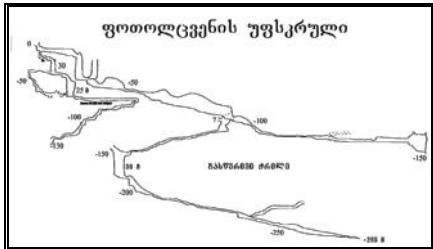
ზოშიას მღვიმე – ცაგერის მუნიციპატი, ხვამლის მასივი, ბოგას მდვიმის მიდამოებში, ბილიკის მახლობლად, ჩასასვლელი იხსნება ასიმეტრიული ძაბრის ფსკერზე, გვირაბი კი 40 მეტრის შემდეგ გაუვალი ხდება.

ზიცისპლიდის ჭა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. რგანის მიდამოებში, მდ. რგანისღელეს მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 560 (28) მ სიმაღლეზე. შეულკედლებიანი 8 მ სიღრმის ჭა, დაღარული პედლებით.

უოთოლცვენის უჯსპრული – ჩხორწყუს მუნიციპატი, მიგარიას მასივი, ადგ. წიფურიას დას. ნაწილში. უფსკრულის ვიწრო ჩასასვლელი თავიდანვე სამ განშტოებას ივითარებს. მარცხენა – 30 მ-იან შახტში გადადის და დახრიდ ფსკერიანი დერეფნის გაყოლებით 900 მ-დე გრძელდება. დანარჩენი ორი განშტოება საკმაოდ დრმად მიემართებიან სიღ-

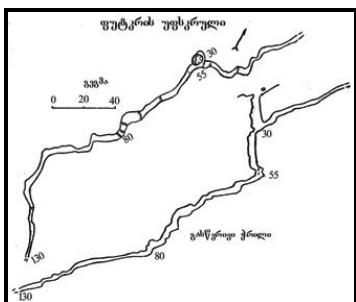
ომეში. გამოკვლეული ნაწილის სიღრმე 300 მ, ხოლო ჯამური სიგრძე 2500 მ-ს შეადგენს.

ბ

შირტხის ვოკლუზის მდგომარეობა – გუდაუთის მუნიციპატი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, ივერიის მთის ჩრდა-აღმ. ფერდობი, მდ. ფსირცხის აუზი, ფსირცხის ვოკლუზის მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 30 მ სიმაღლეზე. მდგომის სიგრძე 25 მ-ს აღწევს.

შირტხის მდგომარეობა – იხ. აღმაგალი მდგომე.

ზეტპრის უზსპრული – გუდაუთის მუნიციპატი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, აუ-ამგვის ქედის ჩრდ. ფერდობზე, მდ. ფსირცხის აუზი, ზ. დ. 680 მ სიმაღლეზე. უფსერული გამოკვლეულია 90 მ სიღრმემდე. გაჭიმულობა 290 მ-ს შეადგენს.

შარაზის მდგომარეობა – გაგრის მუნიციპატი, ბერჭილის ქედი, გელგელუების ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, გელგელუების დასახლების აღმით 3 კმ-ზე, ზ. დ. 2450 მ სიმაღლეზე. გამჭოლი სიღრუე 35 მ სიგრძემდე ვრცელდება.

შარიანი შახტი – წყალტუბოს მუნიციპატი, ნაკვიას შახტიდან 0,7 კმ-ის მოშორებით, ქოროვლის ხეობის სათავეში, ზ. დ. 305 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 25 მ, სიგრძე 25 მ.

შეიბორდაზის I – იხ. წებელდის II მდგომე.

შეიბორდაზის II – იხ. წებელდის III მდგომე.

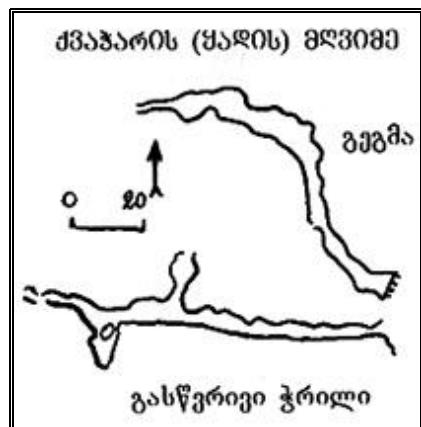
შეიბორდაზის III – იხ. წებელდის IV მდგომე.

შვაბისას მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ნიგოზეთის ტერიტორიაზე, მდ. საძალებევის (მდ. ყვირილას მარცხ. შენაკადი) აუზი. პორიზონტალურფსკერიანი, დაბჟული მდგომე მე-16 მ-ზე ვიწრო და დაბალი გასასვლელით იხშობა.

შვათაცვენის შახტი – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის ქედის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი, მდ. რემეგიეს (ბზიფის მარცხ. შენაკადი) ზემო წელში, ზ. დ. 2160 მ სიმაღლეზე. შახტი 145-ე მეტრზე ნაზვავით იხშობა.

შვაჭარის (ყალის) მდგომარეობა – გულრიფშის მუნიციპატი, ს. წებელდის ჩრდით 4 კმ-ზე, ქვაჭა-

რის მშრალი ხეობის მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 730 მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა 90-ე მეტრზე ნაღვენთი ფორმებით გამოჭედილი დარბაზით იხშობა.

შვედა ზოდის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ქვედა ზოდის ტერიტორიაზე (ხევდელიძეების უბანში), მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ჩაქცევითი ძაბრის ფსკერზე, ზ. დ. 480 მ სიმაღლეზე. სუბპორიზონტული გვირაბის ტიპის სიღრუე. მომცრო დარბაზების მონაცელებით 100 მ სიგრძემდე ვრცელდება.

შვედა გვილიშორის მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ქვედაქვილიშორის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 140 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 100 მ.

შვებო ბელგელუბის ჰა – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიერის მასივი, გელგელუბის საზაფხულო ბინების სამხრით, მდ. ბოგორუუფშთას მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 1360 (70) მ. ჭის სიღრუე 60 მ-ს აღწევს.

შვებო ლიხის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, დურიფშის პლატო, მდ. გუდაუს აუზის ზედა ნაწილი, ს. ქვემო ლიხის (სვ. ოლიას ეზოში). სიგრძე 260 მ.

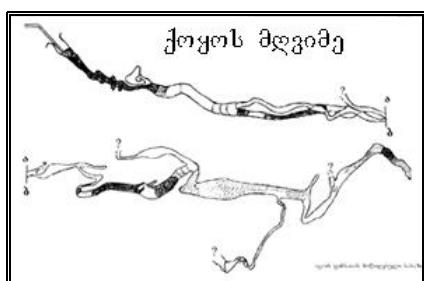
მოთანაზღვის (პოტოშვარის) I

ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, ადგ. ქვიბიასა და დიდკარავს შორის, მდ. წაჩხურის აუზი, ადგ. ქოთანწყლის მიდამოებში, ზ. დ. 1810 (1400) მ სიმაღლეზე. ჭი იხსნება კარსტული ძაბრის აღმ. ფერდობზე. სიღრუე 36 მ.

მოთანაზღვის (პოტოშვარის) II

ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, ადგ. ქვიბიასა და დიდკარავს შორის, მდ. წაჩხურის აუზი, ადგ. ქოთანწყლის მიდამოებში, ზ. დ. 1810 (1400) მ სიმაღლეზე. სიღრძე 25 მ-ია.

შოშოს მღვიმე – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივის დასავლურ ნაწილში, ს. მუხურიდან (ქოს დასახლება) 1,5 კმ-ზე, მდ. ხობისწყლის მარცხ. მხარეზე დაბალი, გვირაბის ფორმის სიღრუე, ცალკეული დარბაზული გაფართოებებით. ზ. დ. 280 მ სიმაღლეზე, სიგრძე 1000 მ.

ღ

ԷԱԹԵԿԼԴՈՒՄ I ԹՀՅՈԹՅ – ჭուառուրուս մշնուցուն-օ, հցանուս էլլաթռնեյ, №5 սամտամածնու Շաեթիս մուջամոյցին, պալյուեյքոնուս Ցէկըրնեյ, ՞. ջ. 625 թ և մուճալլունեյ. մզցուրած մյանցրուրեյցլու մորուածու դժրեցնուս և օգրմյ 160 թ-օս.

ԷԱԹԵԿԼԴՈՒՄ II ԹՀՅՈԹՅ – ჭուառուրուս մշնուցուն-օ, հցանուս էլլաթռնեյ, №5 սամտամածնու Շաեթիս մուջամոյցին, պալյուեյքոնուս մարցե. Ցէրդունեյ. ՞. ջ. 680 (8) թ և մուճալլունեյ. Ցամշրու և օգրմյ 76 թ.

ԷԱԹԵԿԼԴՆԱՃԱՏԱՍ ԹՀՅՈԹՅ – ჭուառուրուս մշնուցուն-օ, և. տաճագրեցնուս մուճամոյցին, մդ. տաճագրեցնուս Վյլուս այնո. մզցումյ 35-յ մյերնեյ Ցովրո նաբրալուտ օեմոնա.

ԷԱԹՈՒՄ ԱԹՐԱԺՈՒՄ ԹՀՅՈԹՅ – ցալուսա և օա Վալցիչուս հասունցնուս սանցարնեյ, ուսիմից է յորկցյլու մասօնուս սամեր. Ցյերդուն, հցինուս յարսէրյլու Վյարուս մուջամոյցին, ՞. ջ. 600 թ և մուճալլունեյ. մզցումյ Համշրու և օգրմյ 105 թ, և օգրմյ 280 թ-և աղջյցն.

ԷԱԹՇՐԵՎՈՒՄ ԹՀՅՈԹՅ – ჭուառուրուս մշնուցուն-օ, և. տաճագրեցնուս մուջամոյցին, մդ. տաճագրեցնուս Վյլուս մարցե. Ցյերդունեյ, ՞. ջ. 600 թ և մուճալլունեյ. 57 թ և օգրմուս աղմացալու կայքերունու Ցոմրուս յեցյրու և օգրմյ.

ԷԱԹՄՌԵՎՈՒՄ ԹՀՅՈԹՅ – օե. Քաջու մզցումյ.

Մոաջուրունու, լամշրեցնուսա և օատցուս մզցումյուն Ցյեսակլելյցն

ԷԱԹՄՌԵՎՈՒՄ (ՑՅԵՎԵՑԱՏՈՒՄ VIII) ԹՀՅՈԹՅ – և. Ցյեվեցատուս Ծյրուրունուն-օ, մդ. Շաձատալլուն-կո՛՛Շ-Ռա (յցուրունաս ևուշյմա), ՞. ջ. 325 (53) թ և մուճալլունեյ. Սյածորունունիցյուրու աղմացալու և օգրմյ, Ցյեվեցատուս մզցումյունուս VIII սարտյլու. Ցյեսակլելյու օենցնու մուշալ յարացին. և օգրմյ 54 թ.

ԷԱԹՈՒՄ ԹՀՅՈԹՅ – ցալունուցյունուս մշնուցուն-օ, մդ. Ցովրյալուս եյունուս ծուլուն, և. ամիցյլուս իրջուտ 0,1 կմ-նեյ. օգր. Հարուս Վյուրուստան, ՞. ջ. 290 թ և մուճալլունեյ. 35 թ և օգրմուս դաճմացալու մզցումյ.

ԾՅՈՒՐԱՐՈՒՄ I ԹՀՅՈԹՅ – ჭուառուրուս մշնուցուն-օ, և. Հցուուրու, մդ. Հցուուրունուս յանոնուս յեցյրու եյունուս մարցե. Մեարյս, ՞. ջ. 780 (80) թ և մուճալլունեյ. Ցովրո նաբրալու մյ-20 մ-նեյ ԾրացերԾինուտ արուս ամոյւրունուն.

ԾՅՈՒՐԱՐՈՒՄ II ԹՀՅՈԹՅ – ჭուառուրուս մշնուցուն-օ, և. Հցուուրու, մդ. Հցուուրունուս յանոնուս յեցյրու եյունուս մարցե. Մեարյս, I մզցումյուն Ցութա Խյմուտ, գոնցնուս ևաֆոնաալ-մեցյուն, ՞. ջ. 780 (5) թ և մուճալլունեյ. Որմյեսակլելյունուն դաենցյլու ըցուրածո. Մտացարու Ցյեսա-

ვლელი 2 მ დიამეტრის ხვრელია.
შიგრძე 12 მ.

დაითორის III მღვიმე – ჭიათუ-
რის მუნიციპ-ი, ს. ლვითორი, მდ.
დვითორისჭალის კანიონისებური
ხეობის მარჯვ. მხარეს, ზ. დ. 788
(80) მ სიმაღლეზე. მაღალჭერიანი
დაბაშული მდვიმის შესასვლელის
სიმაღლე 12 მეტრს აღწევს, სიგა-
ნე 10 მეტრია. სიგრძე 25 მ.

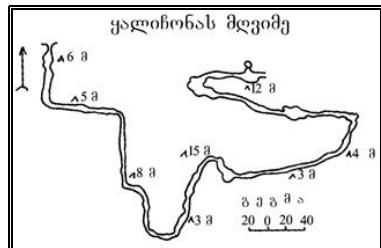
ლიანას მღვიმე – წყალტუბოს
რაიონი, ს. კუმისთავის ტერიტო-
რიაზე, კუმის ცნობილი გოკლუ-
ზური წყაროების მახლობლად,
მდ. კუმის აუზი, ზ. დ. 125 მ სი-
მაღლეზე. მდვიმეში სხვადასხვა
სიგრძისა და სიღრძის ოთხი სი-
ფონური ტბაა, გაფლილი მონაკვე-
თების სიგრძე 1220 მ-ს აღწევს.

დღიანას მდვიმის წყლიანი შესას-
ვლელი

გ

ყალიხონას მღვიმე – ჩხორო-
წყეს მუნიციპ-ი, ს. ნაკიანი, მდ.
ოჩხომურის მარცხ. შენაკადის
მდ. ბუმეს ხეობაში, ადგ. ოჩოკო-
რეში, ზ. დ. 250 (40) მ სიმაღლეზ-
ე. ერთ-ერთი უგრძესი (830 მ)
კლასტოკარსტული მდვიმე ევრო-
პაში. ძირითადი დერეფნის გას-
წვრივ გამოყოფა სხვადასხვა
ზომის დარბაზული გაფართო-
ებები, განშტოებებს მოკლებუ-
ლია.

ჩარასუ – იხ. შავწყალას მდვიმე.
შვირას მღვიმე – წალენჯიხის მუნიციპ-ი ყვირას მასივის აღმ. ნაწილის ტბებეო ზოლში, ს. ჩქა-
ლერი, მდ. მოროვას აუზი, ალბო-
ვის უფსერულის მახლობლად,
ზ. დ. 1795 მ სიმაღლეზე.
დახრილფსერიანი გვირაბი 15 მ-
დე გრძელდება.

ყინულოვანი მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის მასივი, „გამ-
ჭოლი“ მდვიმის სამხრ-ით 0,15 კმ-
ზე. საწყისი დახრილფსერიანი
დერეფნანი ჩასასვლელიდან 30-ე
მ-ზე ვიწრო გასასვლელით

ვრცელ დარბაზს (22x5x30 მ) ებ-მის, რომლის ფსკერზე ≈700გ³ მოცულობის თოვლისა და ყინულის სქელი ფენაა დაგროვილი. მდვიმის სიღრმე 33 მ, სიგრძე კი 90 მ-ს შეადგენს.

შინაგანი შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის მასივის ჩრდ.-აღმ-ით, შახტ „საინტერესოს“ სამხრ-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. საწყისი 10 მ-იანი ვერტიკალური მონაკვეთი ლოდნარით მოფენილი დახრილ-ფსკერიანი ფართო დერეფნით 20 მ სიღრმის ჭას ებმის და

ფსკერზე მოზრდილ დარბაზს (15x5x20 მ) ივითარებს. შახტის სიღრმე 46 მ, გაჭიმულობა 100 მ.

შრუ შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ადგ. სიფსთას მიდამოებში, ს. ღურიფშის საქონლის გადასარეკი ბილიკებიდან 200 მ-ზე, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 112 მ-ს შეადგენს.

შრუ შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი. შახტის ჯამური სიღრმე 74 მ-ს აღწევს.

შუმისთავის I შა – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ყემისთავის ტერიტორიაზე, წყალტუბოს (ყუმისთავის) მდვიმის ჩრდ-ით, გორგი ტყაბლაძის საკარმიდამო ნაკვეთიდან სამხრ-ით 0,15 კმ-ზე, ზ. დ. 280 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 18 მ.

შუმისთავის II შა – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ყემისთავის ტერიტორიაზე, საწურბლიას მდვიმიდან ჩრდ.დას-ით 0,35 კმ-ზე, ბარხაველის მიდამოებში, ზ. დ. 305 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 18 მ-ს აღწევს.

შუმისთავის III შა – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ყემისთავიდან აღმ-ით, ბარხაველის ბორცვის მიდამოებში, წყალტუბოს მდვიმესთან გამავალი ბილიკიდან დას-ით 1,5 კმ-ში, ზ. დ. 305 მ სიმაღლეზე სიღრმე 20 მ.

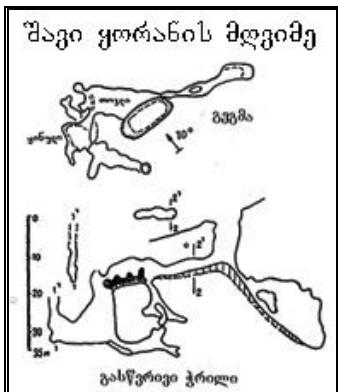
გ

შაბათაღელის მიწისმვება პალაროტი (ცუცხვათის I) მღვიმე – ტყიბულის მუნიციპ-ი, ს. ცუცხათსა და ჭალასთავს შორის, უახლოესი საავტომობილო გზიდან (ს. ჭალასთავიდან) 4 კმ-ზე, ოკრიბა-არგვეთის ქედზე, მდ. შაბათაღელ-ჭიშურას აუზი (მდ. ყვირილას სისტემა), ზ. დ. 250-270 მ სიმაღლეზე ცუცხათის მდვიმოვანის პირველი ჩანასახურ, ვოკლუზურ სტადიაში მყოფი სართული, სიგრძე 310 მ-ს აღწევს.

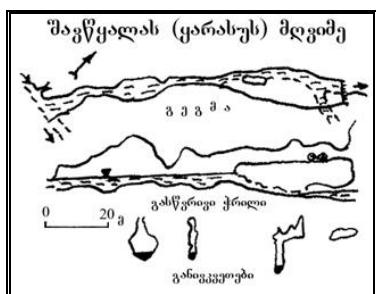
შაბბორის მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ქ. წყალტუბოს ცენტრიდან ჩრდ.-დას-ით 5 კმ-ზე, შავგორას მთის ფერდობზე, ზ. დ. 120 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 25 მ.

შავი გორანის მღვიმე – ცაგერის მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ბილიკთან ახლოს, ბოგას მდვიმიდან 40 მეტრის დაშორებით, ზ. დ. 1720 მ სიმაღლეზე. ჩასახლელი წარმოადგენს 15 მ სირმისა და 5 მ სიგანის ჭას, რომელსაც სა-ით ებმის 35 მ სიგ-

რძის დაღმავალი გვირაბი. მდვი-
მის ჯამური სიღრმე 35 მ, სიგრძე
115 მ.

**შავფალას (ყარახუს, მიწისგვე-
შა ამტკელის) მღვიმე** – გულ-
რიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ამტკელის
აუზი, ს. ამტკელის ტერიტორიაზე,
მდ. ამტკელის კოდორთან შეერ-
თების აღგილთან ახლოს,
ზ. დ. 185 მ სიმაღლეზე. მდვიმე
ამტკელის მიწისქეშა სიღრუის
ბოლო ნაწილს წარმოადგენს და
130 მ-დე გრადენდება.

**შარეულას (შაორა-შარეულას)
მღვიმე** – ამბროლაურის მუნიციპ-ი,
ს. ნიკორწმინდასთან
1,5 კმ-ზე. რაჭის ქედის ჩრდ. მთა-

გორიანი კალთა, მდ. შარეულას
ღრმა ხეობის მარცხ. კლდოვანი
ფერდის ძირში, ზ. დ. 1070 მ სი-
მაღლეზე. მდვიმე იწყება ფართო
(25X10 მ) შესასვლელით, საიდა-
ნაც გამოედინება მძლავრი ნაკა-
დი მდ. შარეულას სახელწოდე-
ბით. 180 მ-ის შემდეგ გვირაბი
ორად იყოფა. მარცხენა გვირაბის
შესასვლელი კირქვის ლოდით
არის ჩახერგილი. ლოდს მიღმა
გვირაბი 80 მ-დე გრძელდება; მარჯვენა
განვითარება წყალაღმა
ასევე 80 მ-დე გრძელდება და სი-
ფონურ ტბის აწყდება. მდვიმის
სიგრძე 260 მ-ს აღწევს.

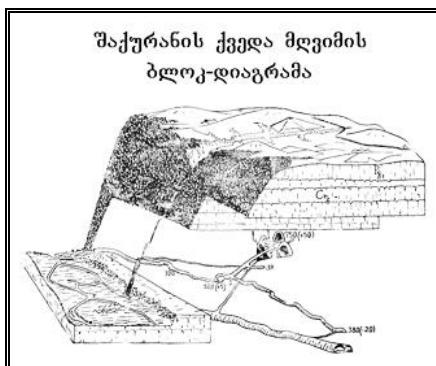

მდ. შარეულას სათავე

შაშრანის IV მღვიმე – გულ-
რიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ჯამფა-
ლის აუზი, ს. ამტკელის ტერი-
ტორიაზე, მდ. ამტკელის კოდორ-
თან შეერთების აღგილიდან 0,9
კმ-ზე, ზ. დ. 190 მ სიმაღლეზე, მდინარის პირას. მდვიმე მდ. შა-
ქურანის მოქმედებით ნაწილობ-
რივ დანგრეულია. მისი სამხრ.
ნაწილი ნაშალი მასალითაა
ამოვსებული. ჩრდ. ნაწილის სიგ-
რძე 25 მეტრს აღემატება.

შაშურანის ზედა მღვიმე – გულ-რიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ჯამფალის აუზი, ს. ამტყელის ტერიტორიაზე, მდ. ამტყელის კოდორთან შეერთების ადგილიდან 0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 285 (60) მ სიმაღლეზე. მღვიმე იწყება შესამჩნევად განიერი შესასვლელით (12×10 მ), რომელიც სიღრმეში თანდათან ვიწროვდება (5 მ) და მდგრმის ბოლოში 0,5 მ-ს აღწევს. მღვიმე ორსართულიანია, ჯამური სიღრმე 55 მ, სიგრძე 800 მ-ს აღწევს.

შაშურანის ქვედა მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ჯამფალის აუზი, ს. ამტყელის ტერიტორიაზე, მდ. ამტყელის კოდორთან შეერთების ადგილიდან 0,8 კმ-ზე, ზედა და შეუა მღვიმეების ქვემოთ, მდინარის პირას. ზ. დ. 205 (15) მ სიმაღლეზე. მღვიმე იწყება დას-ით მიმართული გვირაბით, რომლის სიმაღლე 20 მ, სიგანე 10 მეტრია. 725-ე მეტრზე ძირითად მაგისტრალს უერთდება 380 მ სიგრძის განშტოება. გაჭდინება მუდმივმოქმედი ნაკადი. ჯამური სიგრძე 1320 აღწევს.

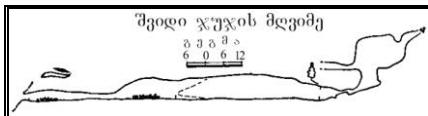
შაშურანის შუა მღვიმე – გულ-რიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ჯამფალის აუზი, ს. ამტყელის ტერიტორიაზე, მდ. ამტყელის კოდორთან შეერთების ადგილიდან 0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 296 (40) მ სიმაღლეზე. მდგომე იწყება 5 მ სიმაღლისა და 8 მ სიგანის პირდაპირი გვირაბით, რომელიც შესასვლელიდან 160 მ-ზე წყლით ავსილი ვიწრო ნაპრალით იხშობა.

შაცხოცის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ცისარტყელას შახტის სამხრ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2000 მ სიმაღლეზე. შახტი ვიწრო ჭებისა და დახრილი დერეგნების მონაცვლეობით 180 მ სიღრმემდე უშვება და ბოლოში ნახევრად გახსნილი სიფონური ტბით იხშობა.

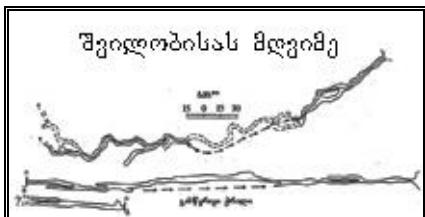
შახტი 5-03 – ასხის კირქვული მასივი. ჩელიაბინსკელმა სპელეოლოგებმა მასში 270 მ სიღრმემდე ჩააღწიეს.

შეყიდამების (გუგურების) მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ხრეითის მიდამოებში, მდ. კაცხურას მარჯვ. შენაკადის მარც. ფერდობზე, ზ. დ. 860 (12) მ სიმაღლეზე. შესასვლელი ($3,5 \times 2$ მ) ქვითკირის კედლით არის ნაგები. ძირითადი დერეფანი ბოლოში ორად იტოტება, რომელიც ჯერჯერობით შეუსწავლელია. სიგრძე 740 მ-ს შეადგენს.

შვილი ჯუჯის მღვიმე – ცაგერის მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ფიფქიას მდვიმის მახლობლად, ზ. დ. 1740 მ სიმაღლეზე. მდვიმის ჯამური სიგრძე 170 მ-ს აღწევს.

შვილობისას მდგომარეობა – ჭიათურის მუნიციპატიის, ს. ბუნიკაური, მდ. თაბაგრებისწყლის ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 730 (40) მ სიმაღლეზე. სუბპორიზონტალური, წყლიანი გვირაბის ტიპის გამჭვლი მდგომის ჯამური სიგრძე 1000 მ-ს შეადგენს.

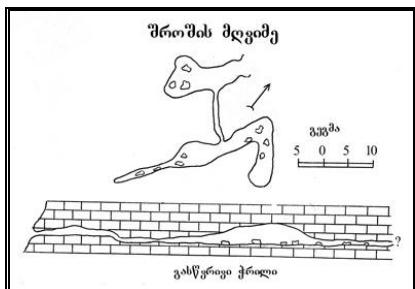
„შორობაია“ – გაგრის მუნიციპატიის, აჩიბახის (რიცვას) კირქვული მასივი. შახტის ჯამური სიგრძე 133 მ, გაჭიმულობა 250 მ-ს შეადგენს.

შივცირას მდგომარეობა – გუდაუთის მუნიციპატიი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, ს. ხევაფის ტერიტორიაზე, სოფლის განაპირა სახლიდან ჩრდ.-დას-ით, აღ. შივცირას მიდამოებში. სუბპორიზონტალური დაბშული სიღრუე, იდეალურად მოსწორებული ფსკერით. ჯამური სიგრძე 50 მ.

შრომის მდგომარეობა – სოხუმის მუნიციპატიი, ს. შრომისაკენ მიმავალი გზის დას. მხარეს, 1,5-2 კმ-ზე, ზ. დ. 275 მ სიმაღლეზე. მდგომის ვიწრო გასასვლელებისა და მომცრო დარბაზების მორიგეობით 75 მ-დე კრიცელდება.

შრომის ჰა – სოხუმის მუნიციპატიი, მდ. აღმ. გუმისოის აუზი, ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ს. შრომის ჩრდ.-დას-ით 1,5-2 კმ-ზე, ზ. დ. 290 მ სიმაღლეზე. მდგომე ვერტიკალურია, შედგება ოთხი სავაჟერისაგან. აქს 20 მ სიგრძის განშტოება.

შრომის მდგომარეობა – ზესტაფონის მუნიციპატიი, ს. შრომის ჩრდ.-აღმით 3 კმ-ზე, ზ. დ. 275 მ სიმაღლეზე. შესასვლელი სამხრ.-დასკენ არის ორივნებირებული. მდგომის ჯამური სიგრძე 70 მ.

შუბარას მდგომარეობა – სოხუმის მუნიციპატიი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, მდ. დას. გუმისოის აუზი, მდ. შებარას (ხოიჯგეთი) ხეობის მარცებ. ფერდობზე, ტბის მოპირდაპირე მხარეს, საიდანაც მდ. შებარა იღებს სათავეს, ზ. დ. 1100 მ სიმაღლეზე. დაბალი ჭერის გამო მდგომის გავლა მხოლოდ ხოცითაა შესაძლებელი. სიგრძე 75 მ.

შურუტუმეს მდგიმის ერთი უბანი

შურუტუმეს მღვიმე – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივის დას. ნაწილში, ს. მუხურიდან 3 კმ-ის დაშორებით, მდ. ხობისწყლის მარცხ. მხარეს, ზ.დ. 395 მ სიმაღლეზე. მდგიმე წარმოადგენს პორიზონტულურ, ორმხრივ დახრილ (შუაში ამაღლებულ) სიღრუეს. წინა მონაკვეთი აღმავალია, შუა – დაღმავალი. მდგიმე სამსართულიანია, მისაწვდომია მხოლოდ მდგიმის ზედა (პირველი) სართული. ელექტრულმა ზონდირებამ გიგანტური სიცარიელის არსებობა დაადასტურა, თუმცა მდგიმიდან გამომავალი წყლის მძლავრი ნაკადი ძირითად გვირაბში შესვლის საშუალებას არ იძლევა. მიღწეული სიგრძე 320 მ-ს შეადგენს.

შურუტუმეს მძლავრი ნაკადი

შუშელის ჰა – გალისა და წალენჯიხის რაიონების საზღვარზე, ოხაჩქუეს მასივის თხემური ზოლის სამხრ. ფერდობზე, ზ. დ. 2050 მ სიმაღლეზე ჭის სიღრმე 13 მ-ია.

შრერიანის მღვიმე – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივი, წიფურიას ქვაბულის სამხრ. ნაწილის ტყის ზონაში, ზ. დ. 990 მ სიმაღლეზე. მდგიმე იწყება ვიწრო შესავლელით, სიღრმეში თანდათან ფართოვდება, ჭერის სიმაღლეც მატულობს (15 მ) და 70-ე მეტრზე ვიწრო ნაპრალით იხშობა.

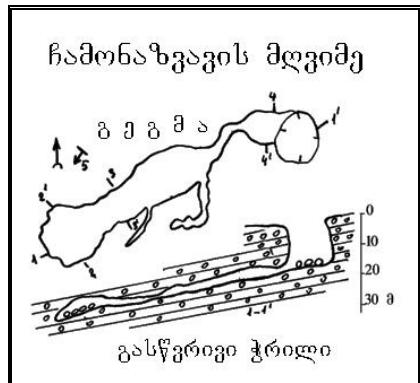
ჩ

ჩალინებრის მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. კოდორის აუზი, მდინარის მარჯვ. ფერდობზე, მდ. ჯამფალის კოდორთან შეერთების აღგილიდან 0,9 კმ-ზე, ზ. დ. 450 (50) მ სიმაღლეზე. დახრილი, გაჭროლი სიღრუეს ჯამური სიგრძე 180 მ-ია.

ჩალის I მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ჯამფალის აუზი, ს. ჩალის ჩრდ.-აღმ-ით 0,3 კმ-ზე, ზ. დ. 550 მ სიმაღლეზე. 50 მ სიგრძის აღმავალი სიღრუე.

ჩალის II მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ჯამფალის აუზი, ს. ჩალის ჩრდ.-აღმ-ით 0,3 კმ-ზე, ჩალის I მდგიმიდან 20 მეტრში,

ზ. დ. 560 მ სიმაღლეზე 15 მ სიგრძის აღმავალი სიღრუე.

ჩამონაზგავის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, დურიფშის პლატო, მდ. სივთოის აუზი, ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ს. დურიფშის ცენტრიდან სამხრ-ით 5 კმ-ზე, ზ. დ. 130 (25) მ სიმაღლეზე. შესასვლელი იხსნება 5 მ-იანი ძაბრის ფსკერზე. შედგება რამდენიმე დარბაზზელი გაფართოებისა და მოკლე განშტოებისაგან. მღვიმის ბოლო დარბაზი 150 მ-ზე გიგანტური ლოდებით იქოლება.

გაქვავებული ჩანჩქერი ყუმისთავში

ჩანჩქერიანი მღვიმე – გუდრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ცივწყალის მარცხ. მხარეს, ს. ამტყელის ჩრდილ 250 მ-ზე, ცივწყალას (სხეს,

ხარკოვის) მღვიმიდან 50 მ-ის დაშორებით, ზ. დ. 500 მ სიმაღლეზე. შესასვლელიდან მეანდრი-რებული დერეზნების მორიგეობით 110-ე მეტრზე 25 მ სიღრმის ჭას აწყდება. ჩანჩქერის მიღმა მღვიმე გამოუკვლევია.

„ჩასობაი“ – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, მწვ-არაბიკადან ჩრდ-ით 1,4 კმ-ზე, ზ. დ. 2358 მ. სიღრმე 82 მ, გაჭიმულობა 210 მ.

ჩაზარის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ცისარტყელის შახტის სამხრ-ით 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. შახტი 120-ე მეტრზე ნაზვავი ლოდნარით იხშობა.

ჩაგვევითი ჰა – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ყუმისთავიდან ჩრდ-აღმ-ით 1,3 კმ-ზე, მელოურისაკენ მიმავალი გზის მარჯვ. მხარეს. სიღრმე 7 მ-ს აღწევს, გვირაბის სიგრძე 12 მ-ია.

ჩპის მღვიმე – ზუგდიდის მუნიციპ-ი, ს. ჭაქვინჯი, მდ. ყელის-წყალის მარცხ. შენაკადის – მდ. ჩეკის მარცხ. ნაპირზე, ზ. დ. 140 (3) მ სიმაღლეზე. პორიზონტალური დახშული მღვიმე, მ-ე 10 მეტრზე ვიწრო და გაუგალი ნაპ-რალით იხშობა.

ჩრნიგორის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, მწვ. ჩიაშირას სამხრ.-აღმ-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 1950 მ სიმაღლეზე. შახტი 67 მ-იანი ნიშნულიდან 73 მ სიღრმის ჭა იხსნება და 140-ე მეტრზე ნაზვავით იქოლება.

„ჩერძხული ჩანჩქერი“ – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვუ-

ლი მასივის სამხრ. ნაწილი, მდ. გეგას კანიონის გეტერი ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, მსხვილი კარსტული ნაკადის გამოსასვლელის ღონიდან 55 მ სიმაღლეზე. მდგომის სიღრმე 100 მ, სიგრძე 315 მ-ს აღწევს.

ჩედალის მღვიმე – ჩხოროწყუეს მუნიციპ-ი, ს. ლეჩურწუმეს ჩრდას-ით, მდ. ჩედალისა და ქორთუდალის შეერთების აღგილიდან 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 280 (50) მ სიმაღლეზე. ვიწრო (1,5 მ) და დაბალი (1,5 მ) გვირაბის სიგრძე 18 მ.

ჩიბირის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, მწვ. ჩიფშირას სამხრ.-აღმ-ით 1,4 კმ-ზე, ზ. დ. 2075 მ სიმაღლეზე. შახტი ერთი ძირითადი 108 მ სიღრმის ჭისგან შედგება, რომელსაც 125 მ სიღრმეზე ვიწრო გასასვლელი გამოყოფა და 140-ე მ-ზე გაუედო ხდება.

ჩინის (ჰალის) მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. ჩინის ტერიტორიაზე, მდ. ამტყელის აუზი, ზ. დ. 450 (265) მ სიმაღლეზე. მღვიმე რამდენიმე მცირე ზომის დარბაზული გაფართოებით 90 მ სიგრძემდე ვრცელდება.

ჩინის ჰა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. ჩინის ტერიტორიაზე, მდ. ამტყელის აუზი, ზ. დ. 550 მ სიმაღლეზე. ჰა სამი საფეხურისაგან შედგება, რომელთა ჯამური სიღრმე 23 მ-ს აღწევს.

ჩინის II ჰა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. ჩინის ტერიტორიაზე, მდ. ამტყელის აუზი, სოხუმის სამხედრო გზის დას-ით 30 მეტრზე, ზ. დ. 500 მ სიმაღლეზე. ჰა 12 მ სიგრძემდე ვრცელდება.

ჩიზშირის უშსპრული – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის

სამხრ. ფერდობი, შაცხოცრას ულელტეხილიდან სამხრ-ით 0,5 კმ-ზე, უსახელო მთის დას. კალთაზე, ზ. დ. 2095 მ სიმაღლეზე. უფსკრული სხვადასხვა სიღრმის საფეხურების მონაცვლეობით 117 მ-დე ეშვება და ბოლოში ნაზვავით იქმნება.

ჩიზშირის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, მწვ. ჩიფშირას სამხრ.-აღმ-ით 1,4 კმ-ზე, ზ. დ. 2075 მ სიმაღლეზე. შახტი ერთი ძირითადი 108 მ სიღრმის ჭისგან შედგება, რომელსაც 125 მ სიღრმეზე ვიწრო გასასვლელი გამოყოფა და 140-ე მ-ზე გაუედო ხდება.

ჩბალოვის უშსპრული – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივის ცენტრალური ნაწილი, უსახელო მწვერვალის (2 097 მ) აღმ-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. უფსკრული იწყება 30-35 მ დიამეტრის მქონე ფართო ჩასასვლელით, რომელიც 18 მ სიღრმეზე თოვლისა და ყინულის სქელი ფენით ($\approx 1000\text{მ}^3$) არის დაფარული. ყინულის მასაში ვიწრო გასასვლელით უფსკრული 145 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

ჩხელუშია ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ს. დურიფშის ტერიტორიაზე, სოფლის ცენტრიდან სამხრ.-დას-ით 0,25 კმ-ზე, მდ. ხიფხოთის მარჯვ. ფერდობზე. ჰაში ჩასასვლელი ხერელის დიამეტრი 2 მეტრია. შედგება მოკლე საფეხურებისა და მცირე დარბაზული გაფართოებისაგან. სიღრმე 30 მ.

3

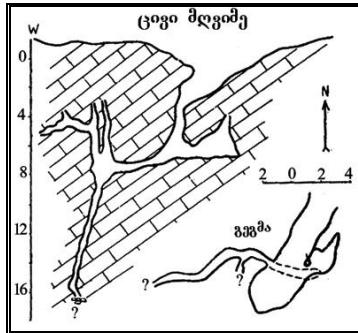
ცაგერის მღვიმე – ცაგერის მუნიციპ-ი, ქალაქის ჩრდ-ით 2 კმ-ზე, მდ. ცხენისწყლის მარჯ. ნაპირზე, ჰორიზონტალური სიღრუე, შედგება 21 მ სიღრძისა და 10 მ სიგანის ერთი მოზრდილი დარბაზისაგან.

ცაგის მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ცივწყალას აუზი, ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ს. ამტკლის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 660 მ სიმაღლეზე. მღვიმე ვიწრო გასასვლელებისა და დარბაზული გაფართოებების მორიგეობით 80 მ მანძილზე ვრცელდება.

ცაიშის მხი – ზუგდიდის მუნიციპ-ი, ს. ცაიში, მდ. ჯუმის მარჯვ. ნაპირზე, ზ. დ. 70 (20) მ სიმაღლეზე. აღმავალი, დახშული ქაის სიგრძე 7 მ-ს აღწევს.

ცაცვენარის ჟა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. ცაცვენარის ტერიტორიაზე, სოხუმის სამხედრო გზის სამხერ-ით 30 მ-ზე, ზ. დ. 540 მ სიმაღლეზე. ჭა 25 მ სიღრმეზე ნაზვავით იქოლება.

ცახის მღვიმე – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, ს. გოგოლეთიდან აღმით 1,5 კმ-ზე, შარეულას ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 800 მ სიმაღლეზე. მღვიმე მდიდარია ნაღვენთი წარმონაქმნებით. სიგრძე 1 კმ-ს შეადგენს.

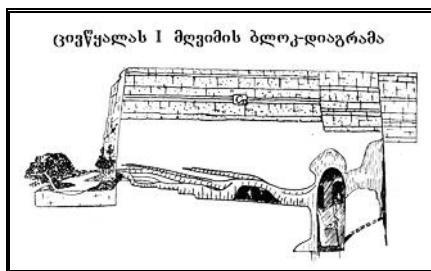
ცივი მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხერ. ფერდობი, ს. ბლაბურსევის ტერიტორიაზე, ადგ. ანაშტეუკის მიდამოებში, მჭიშთას ვოკლუზურიწყაროების გამოსასვლელების თავზე – ამფითეატრისებურ დეპრესიაში, ზ. დ. 400 (330) მ სიმაღლეზე. დახრილი გვირაბით მდგომე 27 მ სიღრმეში ეშვება და გაუვალი ნაპრალით იხშობა. აქ, „მბერავ ხერელში“ ინტენსიურად უბერავს (3,5 მ/წმ), რაც მჭიშთას მიწისქვეშა დარბაზებთან მისი კავშირის უტყუარი პროგნოსტიკული ნიშანია.

ექსცენტრული ფორმის
სტალაქტიტი

ცივწყალას მღვიმე – ამბროლაურის მუნიციპ-ი, ს. ნიკორწმინდიდან 1 კმ-ზე, რაჭის ქედის

ჩრდ. მთაგორიანი კალთა, მდ. შარეულას ღრმა ხეობის მარცხ. კლდოვანი ფერდის ძირში. ჭორი-ზონტალური, აღმავალი წყლიანი მდვიმე, ზ. დ. 1065 მ სიმაღლეზე. მდვიმის ჯამური სიგრძე 1000 მ-ია. **ცივჭალას I (სეჩის, ხარპოვის)** მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ცივჭალას ხეობის ქვემო წელში, ამტკელის ტბის სამხრ-ით, ს. ამტკელის ჩრდ-ით 0,3 კმ-ზე, ზ. დ. 300 მ სიმაღლეზე. მდვიმის შესახლელები ხეობის დას. და ადგ. ფერდზე მდინარის დონეზე ისსხებიან და მასში იკარგება მდ. ცივჭალას დიდი ნაწილი. ჯამური სიგრძე 100 მ-ია, გაჭიმულობა 1665 მ.

ცივჭალას II („აოზერას“) მღვიმე – გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. ამტკელის ქვემო წელში, ცივჭალას I მდვიმის სამხრ-ით 50 მეტრზე, მდ. ცივჭალას დონეზე, ზ. დ. 300 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრძე 45 მ, გაჭიმულობა 330 მ. **ციმბირის შახტი** – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, ადგ. ორთაბალაგანის ცენტრალურ ნაწილში, მწვ. არაბიკის დას-ით 3,5 კმ-ზე. 70 მეტრიანი შახტი დაღმავალი დერეფნებისა და 7, 10 მ-იანი საფეხურებით 100

მ სიღრძეზე ეშვება და ბოლოში ნაზვავით იხშობა.

ციმბირის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ. ფერდობი, მწვ. ჩიფშირას სამხრ.-აღმ-ით 2,5 კმ-ზე, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე. ჩასახვლელი კლდოვან ნაპრალში იხსნება. ჯამური სიღრძე 120 მ, გაჭიმულობა 230 მ-ს აღწევს.

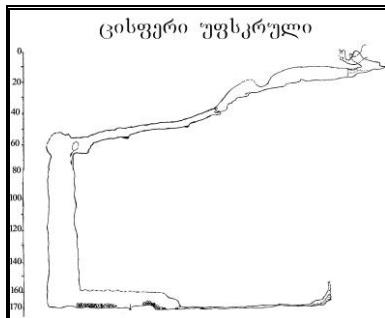
ცისარტბულას შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, ადგ. აბაცის აღმ. დაბოლოებაზე, უსახელო მწვერვალის (2 423,5 მ) დას-ით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრძე 160 მ, გაჭიმულობა 350 მ-ია.

„ცისვერი ბუზების“ მღვიმე – ცაგერის მუნიციპ-ი, ხემლის მასივი, ბოგის მდვიმიდან 400 მეტრში. ჩასახვლელი ისსხება ძაბრის ფსკერზე. მდვიმის ჯამური სიგრძე 70 მეტრია.

ცისვერი ტბის მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, ბზიფის ხეობის მარჯვ. ფერდობზე, ცისფერი ტბის მიდამოებში, ზ. დ. 110 (10) მ სიმაღლეზე. რთული, ლაბირინთული ტიპის ორსართულიანი სიღრუე ბოლოში სიფონური ტბით მთავრდება. მდვიმის ჯამური სიგრძე 200 მ-ია.

ცისვერი უცსპრული – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის კირქვული მასივი, კურახალი ათონის ჩრდ-ით, ზ. დ. 1100 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის ჩასახვლელი ღრმა ხევში მდგბარე კარსტულ ძაბრში იხსნება. ჭის ფსკერიდან ჭორიზონ-

ტალური დერეფანი 200 მ-მდე ვრცელდება, რომლის მიღმა ვიწრო გასასვლელი (0,3-0,5 მ) მოძრაობაზე გქმის და 480-ე მ-ზე ნაზვავით იხმობა.

ცისერვის (ვ. იაატის) მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიეთის კირქვული მასივის სამხრ. ნაწილი, მდ. ცისერვის აუზი, მდინარის მარჯვ. ფერდობზე, ძველი და ახალი გაგრის საზღვარზე. მღვიმის სიგრძე 20 მ-ს შეადგენს.

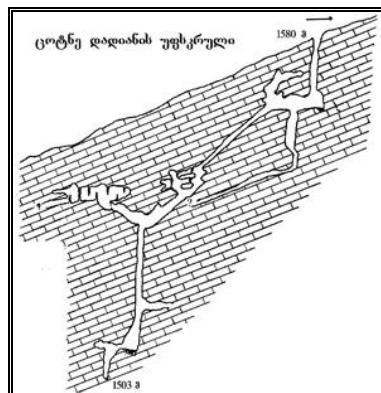
ციხის მღვიმე – იხ. ზედაქვილი-შორის მღვიმე.

ციხისმიტის ჭა – იხ. ხომულის ჭა.

ციხისშაროს ჭა – იხ. ხომულის ჭა.

ცოტე დადიანის უბსპრული – წალენჯიხის მუნიციპ-ი, ყვირას მასივის მაღალმთიან ნაწილში, მწყემსების საზაფხულო ბინებთან ახლოს, ზ. დ. 1580 მ სიმაღლეზე. ვერტიკალური დაბშული სიღრუე, იწყება ვიწრო ჩასასვლელით, რომელიც სიღრმეში ფართოვდება და სხვადასხვა ღონებზე ვიწრო ხერელებით დაკავშირებულ რამდენიმე საფეხურს ივითარებს. უფსკრულს ფსკერზე ჰორიზონტალური გვირაბი აგრძელებს

და მოკლე მანძილზე ნაზვავით იქოლება. სიღრმე 77 მ-ს აღწევს.

ცუცხათის I – იხ. შაბათაღვლის მიწისქვეშა კალაპოტი.

ცუცხათის II მღვიმე – იხ. მთავარი გალერეა.

ცუცხათის III მღვიმე – იხ. ბიზონის მღვიმე.

ცუცხათის IV მღვიმე – იხ. ბრინჯაოს მღვიმე.

ცუცხათის V მღვიმე – იხ. ორმაგი ეხი.

ცუცხათის VI მღვიმე – იხ. დათვის მღვიმე.

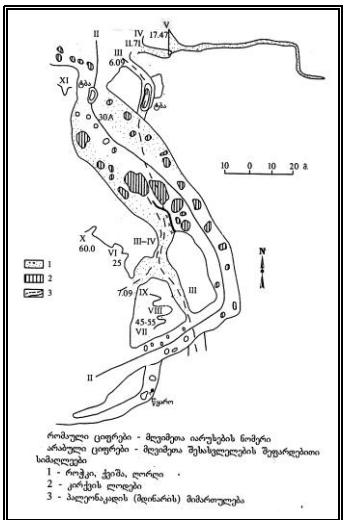
ცუცხათის VII მღვიმე – იხ. ღამურების მღვიმე.

ცუცხათის VIII მღვიმე – იხ. მოაჯირიანი მღვიმე.

ცუცხათის IX მღვიმე – იხ. პორფირიტული მღვიმე.

ცუცხათის ზედა (ცუცხათის X) მღვიმე – ტყიბულის მუნიციპ-ი, ს. ცუცხათის ტერიტორიაზე, მდ. შაბათაღვლებს აუზი. ცუცხათის მღვიმოვანის XI პატარა ეხი. შესასვლელი ხელოვნურად იყო ამოშენებული კირქვის ლოდებით. სიგრძე 6 მ-ია.

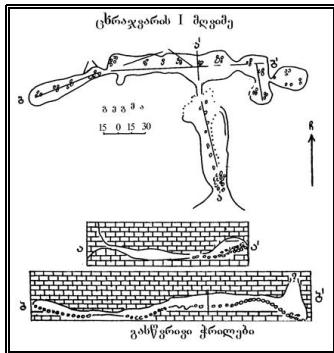
**ԸՆԴՀԱՅԻՆ XI ԹՀՅՈՅՅ - սե. Ֆյ-
յուակընծառական մատուցություն.**

ცუცხვათის მრავალსართულიანი
მდგიმის გენერალური გეგმა

ცხელი ჭა – ჩსოროწყვეს მუნიციპატი, მიგარიას კირქვული მასივის ცენტრალური ნაწილის დას-თვრთაზე, ზ. დ. 914 მ სიმაღლეზე. X: 278.296; Y: 4722.068. ჭა 8-10 მ სიღრმეზე ივითარებს გაგრძელებას. მდგინე შეუსწავლებლივა.

ცხრაჯვარის I მდგვარე – ამბორო-
ლაურის მუნიციპიტეტი, რაჭის ქედი,
ნაქერალას გადასასვლელთან, ყო-
ფილი სანატორიუმ-პროფილაქტო-
რიუმის აღმ-ით 0,2 კმ-ზე, საავტო-
მობილო გზიდან 60 მ სიმაღლეზე.
შესასვლელი 100-150 მ-იანი ფლა-
ტის ძირში ისხნება. ჯამური სიგ-
რძე 470 მ-ს შეადგენს.

ცხრაჯვარის II მღვიმე – ამბოლ-
ლაურის მუნიციპიტეტი, რაჭის ქედი,
ნაქერალას გადასასვლელთან,
ტყიბულის ჩრდ.-დას-ოთ მუ-11 კბ-
ზე, ზ. დ. 1250 მ სიმაღლეზე,
ცხრაჯვარის მონასტრის ახლოს.
მდგომის სიგრძე 100 მ.

ଓର୍କାଜଳାରୀର ପତ୍ରିକାରୀ - ମଧ୍ୟବିନ୍ଦୁ
ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ

ԾԵՆՅԱՎՈՐԸ (ՏԱՅՈՑՈՒՄ) ԹՀՅՈՅԹ -
Մյալությօն մշտություն, և. Ծեղբ-
յարուս մուգամություն, թ. ու. 150 թ
Տօմալության մասին պահանջման 10 մ-
ունու Տայությունը պահանջման մասին
Մարդկանց պահանջման պահանջման
Տայությունը պահանջման պահանջման
Մարդկանց պահանջման պահանջման

С-10/4 (Сибирская спелеологическая экспедиция) — гаагройс მუნიციპალიტეტი, არაბიკის კიოქვედი მასივის სამხრ. ნაწილი, მოკავშეებს ქედის მიდამოებში, ზ. დ. 650 მ სიმაღლეზე. 10 მ სიღრმის შვეულებით გამოიყოფა.

C-15/4 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու ևամեր. նախոլո, մոյո-շոեց յեցու մոդամոյցի, թ. գ. 650 մ ևոմագլությ. էու ևոգրմյ 15 մ, գաժոմշալու 30 մ-է առնցը.

C-15/6-Ա ԹՀՅՈՅՅ (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, թվ. արածոյու իրջոլույտու, թ. գ. 2400 մ ևոմագլությ. 20 մ ևոցրմու տարանցալ զորած ացրմելցի 30 մ ևոմագլու դաերուլց կայրուանու դա ծրջյելց կայրուանու դա ծրջյելց կայրուանու 23 մ, գաժոմշալու 60 մ-է առնցը.

C-25 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, թվ. արածոյու իրջու, թ. գ. 2380 մ ևոմագլությ. Շաեցու ույյցի 15 մ ևոցրմուս դա 5 մ ևոցանու հասանցալույտ, րոմելու օյկայրուանու 15 մ-մց յարտոց դա ծրջյելց կայրուանու 30 մ-է առնցը.

C-28/1 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու, շամենաս շայլությենուու մոդամոյցի, թ. գ. 2350 մ ևոմագլությ. Շաեցու ևոգրմյ 28 մ-է առնցը.

C-30 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու, շամենաս շայլությենուու մոդամոյցի, թ. գ. 2250 մ ևոմագլությ. էու ևոգրմյ 30 մ.

C-30 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու մասովու, թվ. արածոյու իրջ.-օղմ-ու 3,5 յթ-նյ. էու 15 մ ևոգրմյ որած ույությ դա

օյկայրուան յրտմանց յարտուցի-ան. չամշրու ևոգրմյ 30 մ-ու.

C-31/1 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու ևամեր. նախոլո, մոյո-շոեց յեցու մոդամոյցի, թ. գ. 650 մ ևոմագլությ. էու ևոգրմյ 31 մ, ևոցրմյ 50 մ-է առնցը.

C-34 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու, գաժու մոյմուու ևամեր-ու 0,5 յթ-նյ, թ. գ. 2380 մ ևոմագլությ. Իսասեացալու յարսբալո ժամունու ժամունու օյկայրուան ուսենցա, րոմելու 35 մ ևոգրմյ մուց յրցալուց հարցալուց ա.

C-35/1 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու, նախոլո, մոյո-շոեց յեցու մոդամոյցի, թ. գ. 650 մ ևոմագլությ. Շաեցու ևոգրմյ 35 մ, ևոցրմյ 70 մ.

C-35/2 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու, մոյո-շոեց յեցու մոդամոյցի, թ. գ. 1450 մ ևոմագլությ. Շաեցու ևոգրմյ 35 մ յարտուու.

C-40/1 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու, տեյ-մյուրու ձելաթու ևամեր., **C-115** յոյ-սերուու ևամեր.-ժաս-ու 500 յթ-րմու, թ. գ. 2350 մ ևոմագլությ. Շաեցու ևոգրմյ 40 մ.

C-40/2 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – гаагройс մշնօցօծօ, արածոյու յօրքշալո մասովու, շամենաս շայլությենուու մոդամոյ-

ბში, ზ. დ. 2300 მ სიმაღლეზე.
შახტის სიღრმე 65 მ.

C-40/3 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის მასივი, С-65-ის მახ-
ლობლად, ზ. დ. 2250 მ სიმაღლე-
ზე. პირველი ვერტიკალური მონა-
კვეთის სიღრმე 30 მეტრია. ბოლო
ნაწილი შეეულებულებიან დარ-
ბაზს ერწყმის და მე-40 მ-ზე ნაზ-
ვავით იქმნება.

C-45 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის კირქვული მასივი, ოხე-
მური პლატოს სამხრ-ით, ზ. დ.
2250 მ სიმაღლეზე. შახტის სიღ-
რმე 45 მ.

C-50/1 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის კირქვული მასივი, ბერ-
ჭილის ქვედის სამხრ. ვერდობზე,
მწვ. არაბიკის სამხრ.-დას-ით 1,5
კმ-ზე, ზ. დ. 2200 მ სიმაღლეზე.
სიღრმე 50 მ, გაჭიმულობა 100 მ.

C-55 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის კირქვული მასივის
სამხრ. ნაწილი, მოკი-ვოხეუს ქ-
დის მიდამოებში, ზ. დ. 650 მ სი-
მაღლეზე. შახტის სიღრმე 55 მ,
სიგრძე 120 მ.

C-65 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის პლატოს სამხრ-ით, С-
115 უფსკრულის სამხრ.-დას-ით
500 მეტრში, ზ. დ. 2480 მ სიმაღ-
ლეზე. შახტის სიღრმე 65 მ.

C-115 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის კირქვული მასივი. შახ-
ტის სიღრმე 150 მ-ს შეადგენს.

C-120 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
არაბიკის კირქვული მასივი. შახ-
ტის სიღრმე 120 მ.

C-160 (Сибирская спелеологическая экспедиция) – გაგრის მუნიციპ-ი,
ბერჭილის ქვედი, მდ. სანდრიფშის
აუზი, ორთაბალაგანის ტროგულ
ხეობაში, ბერჭილის მთის დას-
ით. სიღრმე 160 მ.

CS (205-5) (Чешская группа) –
გულრიფშის მუნიციპ-ი, მდ. კე-
ლასურის აუზი, ხეობის მარჯვ.
მხარეს, თეთროველას აღმ-ით
0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 550 მ სიმაღ-
ლეზე. შახტი დამრეცვესკერიანი
(45°) ვიწრო დერეფნით 30 მ-ის
სიღრმემდე ეჭვება და ბოლოში
ლოდნარით იქმნება.

CS-89-83 (Чешская группа) – გუდა-
უთის მუნიციპ-ი, ბზიფის მასივის
დას. ნაწილის სამხრ. ვერდობი,
აღგ. აბაცის მიდამოებში, 1 CS-ის
ჭიდან სამხრ. 70 მეტრზე. შახტი
შეეულებულებიანი, ვერტიკალუ-
რი მონაკვეთით 83 მ-დე ვრცელ-
დება.

ძმმვის I ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჩერის აუზი, ს. მესამე ბალდიდან ჩრდ.-დას-თო 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 410 (70) მ სიმაღლეზე. ჭა იხსნება ძაბრის ფსკერზე. რომელიც 32 მ სიღრმეზე იხშობა.

ძმმვის II ჰა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჩერის აუზი, ს. მესამე ბალდიდან ჩრდ.-დას-თო 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 420 (80) მ სიმაღლეზე. სიღრმე 75 მ-ს აღწევს.

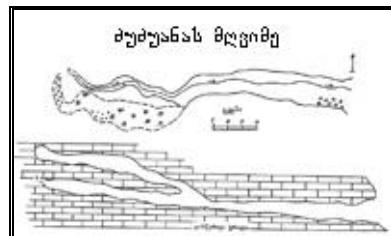
ძრუს უზსძრული – გაგრის მუნიციპატი, არაბიკის კირქვული მასივის ჩდდ.-აღმ. ნაწილში, აღგ. „ძოუს“ მიდამოებში, ზ. დ. 2040 მ სიმაღლეზე. უფსკრული ძალზე როტული, დახრილი მეანდრული სისტემა. მეანდრული და ცალკეული სიღრმის ჭები (10, 15, 25, 50 მ) დასაწყისიდანვე იწყება. 900 მ სიღრმეზე ვერტიკალურ ჭათა სისტემას საკმაოდ დახრილულსკერიანი მონაკვეთი აგრძელებს, რომელიც 1000 მეტრის სიღრმეზე ნგრეული, 200 მ სიგრძის დარბაზით მთავრდება. ამ დარბაზის ჭერის სიმაღლე არ დაიკვირვება (9). უფსკრულის ჯამური სიღრმე 1090 მ-ია.

ძუსას მღვიმე – ოერჯოლის მუნიციპატი, მდ. ძუსასა და ვარხმელას შეერთების ადგილას. 14 მეტრი სიგრძის დახშული გვირაბი.

ძუძუანას მღვიმის შესასვლელი (ხედი შიგნიდან)

ძუძუანას მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. დარკვეთის სამხრით 0,5 კმ-ზე, მდ. ნიკრისას ხეობაში, ზ. დ. 515 (15) მ სიმაღლეზე. აღმგალი ორსართულიანი სიღრუე. აღმოჩენილია პალეოლითული ადამიანის ნადგომი (კაუს და ობსიდიანის იარაღები, ცხოველთა ძვლები), ზედაფენაში თიხის ჭურჭელი. მღვიმის კულტურულ ფენებში დადასტურდა ველური სელის ბოჭკოების არსებობა, რომელსაც 35-32000 წლის წინანდელი მონადირე იყენებდა ქვის იარაღების შესაკვრელად. სიგრძე 175 მ.

¶

წაჩხურის – იხ. ლესხულუხეს მდგომე.

წაჩხურის I მდგომა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, წებელის ქედის სამხრ.-დას. ფერდობი, მდ. წაჩხურის აუზი, ხეობის მარცხენა ფერდობზე, ს. ლესხულუხეს ჩრდ-ით 0,5 კმ-ზე. სიგრძე 70 მ.

წაჩხურის II მდგომა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. წაჩხურის აუზი, ს. ლესხულუხე, წაჩხურას ვოკლუზიდან ჩრდ-ით 30 მ-ზე, ზ. დ. 315 (15) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 38 მ.

წაგალდის I მდგომა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. წებელის ტერიტორიაზე, ნაკადულებით წარმოშობილი ხრამის სათავეში, ზ. დ. 460 (27) მ სიმაღლეზე. ერთი მთლიანი დერეფნისაგან შემდგარი 266 მ სიგრძის სიღრუე.

წაგალდის II (გაიგორდაზის II მდგომა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. წებელის ტერიტორიაზე, წებელის ქვაბულის აღმ. ფერდობზე, ზ. დ. 435 (25) მ სიმაღლეზე მდგომა 35 მ სიგრძის დაბალჭერიან (1,5-2 მ) გვირაბს წარმოადგენს.

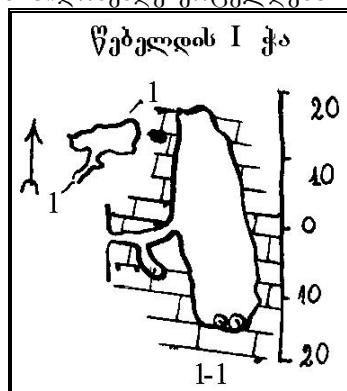
წაგალდის III (გაიგორდაზის III მდგომა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. წებელის ტერიტორიაზე, წებელის ქვაბულის აღმ. ფერდობზე, II მდგომის სამხრ-ით 2,5 კმ-ზე, ზ. დ. 432 (22) მ სიმაღლეზე.

115 მ სიგრძისა და 7 მ სიგანის მქონე გვირაბი.

წაგალდის IV (გაიგორდაზის III)

მდგომა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. წებელის ტერიტორიაზე, წებელის ქვაბულის აღმ. ფერდობზე, III მდგომის ჩრდ-ით 7 კმ-ზე, ზ. დ. 431 (21) მ სიმაღლეზე. მდგომე იწყება ვიწრო ხერელით, რომლის მიღმა 20 მ სიგრძის დარბაზია, ჰერის სიმაღლე 10 მეტრს აღწევს.

წაგალდის I ჰა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. წებელის ჩრდ-ით, სოხუმის სამხედრო გზიდან 0,15 კმ-ზე, ზ. დ. 430 მ სიმაღლეზე. ჰა 16 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

წაგალდის II ჰა – გულრიფშის მუნიციპ-ი, ს. წებელის მიდამოებში, გულრიფშიდან წებელდისაკენ მიმავალი გზის მარჯვ. მხარეს, მდ. პატარა მაჭარის მარცხ. ფერდობზე. ჭაში ჩასასვლელი სწრაფად ებმის 7 მ სიღრმის ვერტიკალურ მონაკვეთს.

წიამდგვარაზის მდგომა – წებელის მუნიციპ-ი, ქალაქის ჩრდ. ნაწილში, ზ. დ. 180 მ სიმაღლე-

ზე. სიღრმე 26 მ, სიგრძე 160 მ-ს აღწევს.

ტითელყლის ჭა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის მასივი, ტაბაკულას ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ინჩხურის აუზი, ს. ინჩხურის ჩრდილ 5-6 კმ-ზე, ზ. დ. 930 (650) მ სიმაღლეზე 15 მ სიღრმის ჭა. მ.

ტილთოს I მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. სვერის მიდამოები, მდ. სვერისწყლის აუზის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 475 მ სიმაღლეზე. მღვიმე საკმაოდ ფართო (15 მ) და მაღალი (15 მ) შესასვლელით არის წარმოდგენილი, სიგრძე კი მხოლოდ 4 მეტრია.

ტილთოს II მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. სვერის მიდამოები, მდ. სვერისწყლის აუზის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 484 მ სიმაღლეზე. კლდოვანი ფარდული ფართო (8,5 მ) და მაღალი (7 მ), სამკუთხედის ფორმის შესასვლელით არის წარმოდგენილი. სიგრძე 7 მ

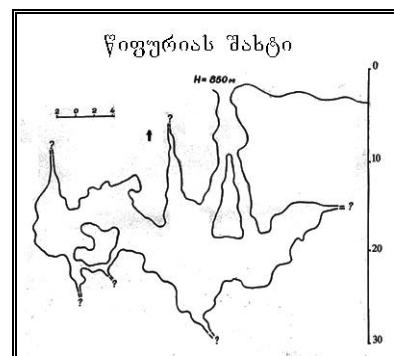
ტილთოს III – იხ. ორთვალაკლდის მღვიმე.

ტინგილის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ახალი დარკვეთის მიდამოებში, მდ. კვარილას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 610 (25) მ სიმაღლეზე. დაღმავალფსკერიანი დახშული გვირაბი ბოლოში (160 მ) ნგრეული მასალით არის ამოქოლილი.

ტიფურიას კომპინირებული მღვიმე (ხავერდოვანი) – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივი, ტიფურიას ქვაბულის სამხრ. ნაწილის ტყის ზონაში, ზ. დ. 960 მ სიმაღლეზე. ჭის ჩასასვლელი გაფართოებული ნაპრალის სახეს ატარებს. სიღრმე 50 მ.

ტიფურიას შახტი – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივი, აღგ. ტიფურიაში, ზ. დ. 965 მ სიმაღლეზე. შახტის ჩასასვლელი დაბრის კალთაზე იხსნება. სიღრმე 30 მ.

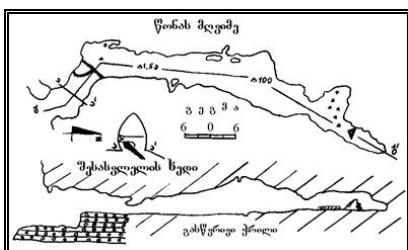

ტიფურიას ჭა – ჩხოროწყუს მუნიციპ-ი, მიგარიას მასივი, ტიფურიას ქვაბულის სამხრ. ნაწილის ტყის ზონაში, ზ. დ. 960 მ სიმაღლეზე. ჭის ჩასასვლელი გაფართოებული ნაპრალის სახეს ატარებს. სიღრმე 50 მ.

ტეპარამისწყაროს მღვიმე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, რუშავას ქვაბულის აღმ. კიდეში, ქოროულის მშრალი ხეობის სათავეში, ზ. დ. 400 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 85 მ.

ტ. იაატიის – იხ. ციხერვის მღვიმე.

მონის (გუბასკლიფის) მდვიხა – ჯავის მუნიციპატია, მდ. ევირილას აუზი, ვალხომის (ბუბასკლიფის) ქედის ციცაბო ფერდობზე, ზ. დ. 2100 (250) მ სიმაღლეზე. ქვედა პალეოლითის ეპოქის ძეგლი. აღმოჩენილია ქვისა და კაუის იარაღები. გვხვდება მგლის, მელას, მდვიმური დათვის, გარეული დორის, კეთილშობილი ირემის, დომბას, მაჩვის და სხვა ცხოველთა ძვლები. დერეფნული, 110 მ სიგრძის სუბპორიზონტალური სიღრუე.

წყალტუბოს (ზუმისთავის, პროგოთა) მდვიხა – წყალტუბოს მუნიციპატია, წყალტუბოდან ჩრდ.-აღმოთ 6 კმ-ის დაშორებით, ს. კუმისთავის ტერიტორიაზე, კუმის ვოკლუზების ჩრდ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 147 (20) მ სიმაღლეზე. მდვიმე აღმოჩენილ იქნა გეოგრაფიის ინსტიტუტის სპელეორზმის (ჯუმბერ ჯიშეარიანი, ამირან ჯამრიშვილი, თამაზ ქობულაშვილი, ვახტანგ კაპანაძე, კოტე ნიუარაძე) მიერ 1984 წელს. მდვიმეს ოთხი შესასვლელი გააჩნია. ერთი – პორიზონტალური, კანიონისებური ხეობის ფსკერზე, ზ. დ. 147 მ-ზე, მეორე – შედარებით ძნელად სავალი, ვიწრო, საკმაოდ დახრილი საფორთხო ფსკერით –

კარსტული ძაბრის ფსკერზე, ზ. დ. 160 მ სიმაღლეზე იხსნება. მე-3 (სიფონური) – უმის ვოკლუზიდან სიფონური ტბების ჯაჭვის გავლით (ზ. დ. 125 მ). მდვიმეში შედწევა შესაძლებელია დღიანას მდვიმიდანაც, 200 მ-იანი წყლიანი ტალანის მეშვეობით.

ინსტრუმენტული აგეგმვის მონაცემებით წყალტუბოს მდვიმის ჯამური სიგრძე 2900 მ-ია, ჭერის სიმაღლე 5-25 მ, სიგანე 5-30 მ, ფართობი 29000 მ², მოცულობა 203000 მ³-ს შეადგენს. კეთილმოწყობილია მდვიმის 1200 მეტრიანი მონაკვეთი. ექსპლუატაციაშია 2011 წლის 26 მაისიდან.

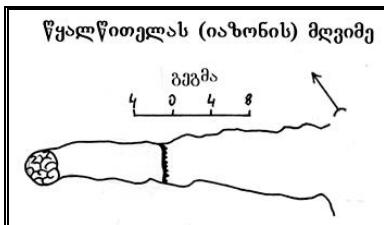
წყალტუბოს (კუმისთავის) მდვიმის მდებარეობა ტოპორუგის მიხედვით

წყალწილელას (ჰახათის) მხი – წყალწილელას მდვიმის ახლო, მდ. წყალწილელას ხეობაში,

ზ. დ. 75 (6) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 38 მ.

ტყალწითელას (ჰახათის) ვხინი – ტყალწითელის დამარხული ეხის ახლო, მდ. ტყალწითელას ხეობაში, ზ. დ. 85 (15) მ სიმაღლეზე. შესასვლელი ვიწრო ხერელს წარმოადგენს.

ტყალწითელას (იაზონის) მდგომარეობა – ქუთაისიდან ჩრდ.-აღმ.-ით, მდ. ტყალწითელას კანიონის უკიდურეს სამხრ. ნაწილში, ს. გოლოგნის ხიდთან, ზ. დ. 75 (6) მ სიმაღლეზე. მდგომარეობა პალეოლითური ადამიანის სადგომს წარმოადგენს. მოპოვებულია ცხოველთა ძვლები და კაუის იარაღები. სიგრძე 38 მ-ს აღწევს.

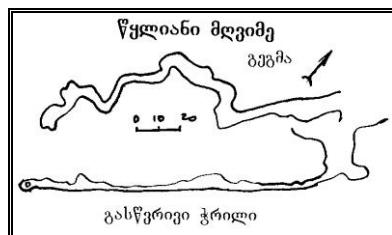
ტყაროს მხეთა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვებული მასივი, აღგ. საჩიქვანო, მდ. რაჩხას აუზი, მაიდნიდან ს. ინჩხურში მიმავალი გზის პირას, ზ. დ. 900 (440) მ სიმაღლეზე. დაღმავალი ტომრისებური სიღრუე, ივითარებს მოზრდილ დარბაზს (7x9x3 მ).

ტყაროს მდგომარეობა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის კირქვებული მასივი, მდ. ჯორწყუს აუზი, ს. ბალანდიდან ჩრდ.-ით 4 კმ-ზე, ზ. დ. 680 (100) მ სიმაღლეზე. მდგომარეობის სიგრძე 55 მ-ია.

ტყაროს (გვევის) მდგომარეობა – სოხუმის მუნიციპატი, მდ. ბესლე-

თის აუზი, ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ბესლეთის ხიდთან, სოხუმის ჩრდ.-ით 6 კმ-ზე. მდგომარეობის სიგრძემდე ვიწრო და დაბალი გვირაბის ფორმას ინარჩუნებს.

ტყლიანი მდგომარეობა – გუდაუთის მუნიციპატი, ს. დურიფშის ტერიტორიაზე, სოფლის ცენტრიდან სამხრ.-ით 0,15 კმ-ზე, ჩაის პლანტაციის შეუძლებელში, მდ. ხიფხის აუზი, ზ. დ. 150 მ სიმაღლეზე. საწყისი მონაკვეთი 20 მ სიღრმის ჭაა, სიგრძე 225 მ-ს აღწევს.

ტყურვილის ჰა – ჩხოროწყუს მუნიციპატი, მიგარიას კირქვებული მასივის ცენტრალური ნაწილის დას-თ ფრთაზე, ზ. დ. 1150 მ სიმაღლეზე. X: 277.330; Y: 4723.592. ჩასასვლელი (დიამეტრი 3 მ) ისხნება ბილიკის მახლობლად. მდგომარეობა შეუსწავლელია

ჭ

აზე, მჯიშთის ვოკლუზების თავზე, ზ. დ. 250 მ სიმაღლეზე, ჯამური სიგრძე 250 მ.

ჰალისპლიტის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, მდ. კაცხურას მარჯვ. ფერდობი, ზ. დ. 700 (85) მ სიმაღლეზე. პორიზონტალური გვირაბის ტიპის სიღრუის სიგრძე 40 მ-ია.

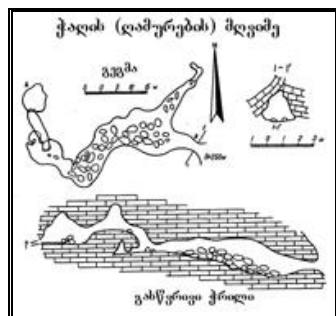
ჰალისპლიტის ჭა – ჭიათურის მუნიციპ-ი, მდ. კაცხურას მარჯვ. ფერდობი, ზ. დ. 700 (90) მ სიმაღლეზე. ვერტიკალურ ნაპრალში განვითარებული კარსტული ჭის სიღრმე 40 მ, ჯამური სიგრძე 60 მ-ს აღწევს.

ჰამბონას (ქოვებგარას) მღვიმე – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვების მასივი, მდ. უოვეგარას აუზი, აღგ. ჭამხონას აღმ-ით 250 მ-ზე, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. კარსტული ძაბრის (სიღრმე 10 მ) ფსკერზე გაჩენილი 35 მ სიგრძის დაღმავალი სიღრუე.

ჰამბონას შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვების მასივი, მდ. ბზიფის აუზი, აღგ. ჭამხონას ჩრდ-ით, კოკას წყაროდან 0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 2350 მ სიმაღლეზე.

ჰამბონჯის ჭა – ზუგდიდის მუნიციპ-ი, ს. ჭაქვინჯი, მდ. ჩეკის მარცხ. ნაპირზე, ჩეკის მდვიმიდან 0,2 კმ-ზე, ზ. დ. 160 (40) მ სიმაღლეზე. ჭა სიღრმეში თანდათან ვიწროვდება და 25-ე მეტრზე ნაზვავით იხშობა.

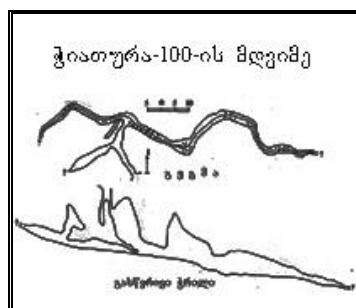
ჰაღის (დამურაბის) მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კედლების სამხრე-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, მდ. შავენას მდგრადი მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 650 (90) მ სიმაღლეზე. მდვიმე იწყება 12 მ სიღრმის ჭით, აღმ. განშტოების სიგრძე 220 მეტრია, დას. – 200 მეტრის. ჯამური სიგრძე 420 მ აღემატება.

ჰახათის მხი – იხ. წყალწითელას ეხი

ჰერულის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ბუნიკაურის ჩრდ-დას-ით 1-1,2 კმ-ზე, მდ. ჭერულის (რგანისღელებს) ხეობის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 710 (28) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 40 მ.

“ჰიათურა-100”-ის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. მდვიმევის სამხრ.-აღმ-ით 0,5 კმ-ზე, მდ. უკორილას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 650 (90) მ სიმაღლეზე. მდვიმე იწყება 12 მ სიღრმის ჭით, აღმ. განშტოების სიგრძე 220 მეტრია, დას. – 200 მეტრის. ჯამური სიგრძე 420 მ აღემატება.

შიპიანიკლის მღვიმე – ქ. ჭიათურის მიდამოებში, მდ. ყვირილას მარცხ. ფერდობზე, კლდოვან ფლატეზე, ზ. დ. 410 მ სიმაღლეზე. მღვიმის ჯამური სიგრძე 48 მ-ს შეადგენს.

შირაძამის შახტი – იხ. ზედაშიძის შახტი.

„**შირგვული**“ – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის ქედის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი, მწვ. პიპშირას სამხრ-ით 0,5 კმ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. შახტი 175 მ სიღრმეზე გაუვალი ნაპრალით იხშობა.

შიშურას I მღვიმე – ოქრჯოლის მუნიციპატი, ს. ჭალასთავი, მდ. ჭიშურას (მდ. ყვირილას მარჯვ. შენაკადი) აუზი. მღვიმე ფაქტიურად მდ. ჭიშურას სათავეს წარმოადგენს. სიგრძე 27 მ.

ჭიშურას I მღვიმის შესახლები

შიშურას II მღვიმე – ოქრჯოლის მუნიციპატი, ს. ჭალასთავი, მდ. ჭიშურას (მდ. ყვირილას მარჯვ. შენაკადი) აუზი. აღმავალი სიღრუე 30-ე მეტრზე იხშობა.

ჭლოუს მღვიმე – იხ. აბრსკილის მღვიმე.

ჟევევის ჳა – მარტვილის მუნიციპატი, ასხის მასივი, ტაბაკელას

ქედის სამხრ.-დას. ნაწილი, მდ. აბაშის აუზი, ს. გაჭედილის ჩრდ.-აღმ-ით 3-3,5 კმ-ზე, ზ. დ. 840 (560) მ სიმაღლეზე, სიღრმე 40 მ.

6

ხაბიუს მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპატი, გუმიშხას ქედის დას. ფერდობი, ს. ხაბიუს აღმ-ით, მდ. ააფსთას მარცხ. მხარეზე, ზ. დ. 420 მ სიმაღლეზე. მღვიმეში სიფონური ტბის დაძლევის შემდეგ მოსკოველმა და რიაზანელმა სპელეოაქვალანგისტებმა შეძლეს 3 კილომეტრიანი მონაკვეთის გავლა.

ხაგერდოვანი – იხ. წიფურიას კომბინირებული მღვიმე.

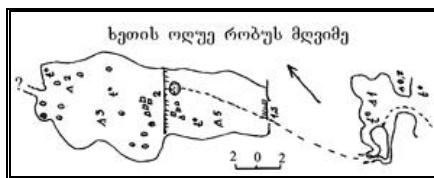
ხალიზაშრის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპატი, ს. ხალიფაური, მდ. წირქვალისწყლის მარცხ. ფერდობზე, ზ. დ. 620 (3) მ სიმაღლეზე. პორიზონბრალური, გამჭვილი გვირაბი. სიგრძე 85 მ.

ხარამის – იხ. ცივწყალას I მღვიმე.

ხაცხარცხარის შახტი – გუდაუთის მუნიციპატი, ბზიფის კირქვული მასივის ჩრდ.-დას-თი ნაწილი, აღგ. ამჟულარას მიდამოებში, უსახელო მწვერვალის (1 651 მ) აღმ-ით, 0,8 კმ-ზე, ზ. დ. 1650 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 76 მ, გაჭიმულობა 285 მ.

ხეთის ბოჩას რობუს მხ0 – ხობის მუნიციპ-ი, ურთას მასივი, საესებუო რობუს მდგიმის ჩრდ-ით 0,1 კმ-ზე, ზ. დ. 160 (15) მ სიმაღლეზე. ეხის სიგრძე 8 მ-ია.

ხეთის ოღუე რობუს მღვიმე – ხობის მუნიციპ-ი, ს. ხეთის ეკლესიის ჩრდ.-დას-ით 1 კმ-ზე, მდ. ოღუე რობუს მარჯვ. ნაპირზე, ზ. დ. 190 (30) მ სიმაღლეზე. დაღმაგად დახშულ მდგიმეს გააჩნია ზედა და ქვედა ნაწილები. ზედა ნაწილში კარგად ჩანს მდგიმის - სართულიანობა. 30 მ ქვემოთ, თითქმის მდინარის დონეზე მდგბარეობს ქვედა სიღრუე, რომელიც ზედა მდგიმესთან უნდა იყოს დაკავშირებული. სიგრძე 22 მ-ს აღწევს.

ხეთის სამსახურ რობუს მღვიმე – ხობის მუნიციპ-ი, ურთას კირქვული მასივი, ს. ხეთის ეკლესიის აღმ-ით 60 მ-ზე, საესებუო რობუს მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 90 (15) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 16 მ.

ხეივია – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი. შახტის ჯამური სიღრმე 141 მ, გაჭიმულობა 260 მ-ს აღწევს.

ხერგას მდგიმე.

სოფელ ნიკორწმინდას

დასავლეთით 1-1,5 კმ მანძილზე მდებარეობს ხერგას მდგიმე, სადაც წყალდიდობის დროს ჩაედინება შაორიდან გადმოსული წყალი,

მდვიმეს აქვს 2 ჩასასვლელი, მიკვლეულია 25 წლის წინ, ნაღვენთი ფორმები არაა, მდვიმის ჩასასვლელები დალუქულია.

შიგნით ჩასასვლელად

აუცილებელია თოკი.

ჩასასვლელის სიმაღლე 1126 მ.

ჩასასვლელთან არის რამოდენიმე ძაბრი, რომლის დიამეტრი 8-10 და 10-15 მ-ია. ძაბრები ძირითადად დაფარულია ხეებით და მცენარეულობით, ძაბრების ირგვლივ საძოვრებია და უსაფრთხოების მიზნით ძაბრების ზედაპირი დალუქულია რკინის გისოსებით.

ჩასასვლელი ყელის სიმაღლე 6-8 მ, მდვიმეს სავარაუდოდ გასასვლელი აქვს ნიკორწმინდის საყინულესავენ.

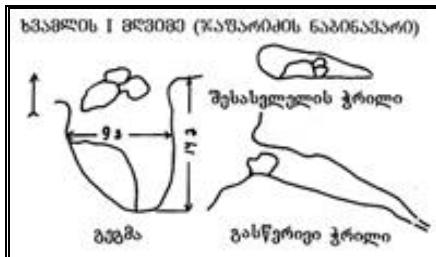
შაორის ჩრდილოეთით გაედინება მდინარის ნაკადი, რომელიც 1 კმ-ში იკარგება და გამოდის ადგილ უდაბნოსთან და შემდეგ იწოდება როგორც მდ. შარეულა. პონორის სიმაღლე მდებარეობს 1131 მ სიმაღლეზე, წყლის ტემპერატურა 21 გრადუსი, წნევა 891,40 მ/მ.

პონორის მიმდებარე ტერიტორია ხე-მცენარეულოთაა დაფარული და ალაგ-ალაგ ჭაობიანია.

პონორებს (წყლის შთანთქმის ადგილებს) ადგილობრივები ემახიან „სათვალეებს“.

ხერბულისპლის გულის-პლის) მღვიმე – ჭიათურის

მუნიციპ-ი, ს. ვაჭევი, ხერგულის მთა, მდ. ხერგულის აუზი. 16 მ სიგრძის მშრალი ფარდული.

ხეამლის ზედა მდგომარე (ხეამლის ციხე-შეაბული) – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ხვამლის I მდგიმის ახლოს. მდგიმე ისხსნება ფლატის გასწვრივ, ზ. დ. 1820 მ სიმაღლეზე. ისტორიული დროის ნაგებობა. ფეოდალურ საქართველოში წარმოადგენდა მეფეთა საგანძურო სადგეს. შესასვლელი ამოშენებულია ქვითკარის კედლით. სიგრძე – 10 მ.

ხეამლის I მდგომარე (ჯავარიძის ნაბინავარი) – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, მდ. რიონის აუზი, ს. მექენავადან ჩრდ.-დას-ოთ 3 კმ-ზე, ზ. დ. 1774 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 14 მ.

ხეამლის II (პირდის) მდგომარე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ხვამლის I მდგიმის ზემოთ. მდგიმე ისხსნება ფლატის გასწვრივ, ხვამლის ციხე-ქვაბულის აღმ-ით, კედლის ძირიდან 50 მ-ზე, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 30 მ.

ხეამლის IIa მდგომარე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ხვამლის II მდგიმის ახლოს. მდგი- მე ისხსნება ფლატის გასწვრივ,

ზ. დ. 1820 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 30 მ-ია.

ხეამლის II ბ მდგომარე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ხვამლის II ა მდგიმის ახლოს. მდგიმე ისხსნება ფლატის გასწვრივ, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე. აღმაგალი გვირაბის სიგრძე 20 მ-ია.

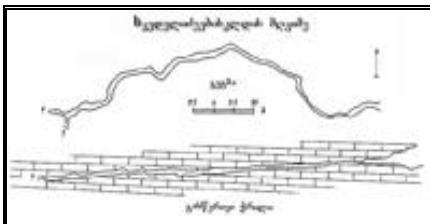
ხეამლის II გ მდგომარე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ხვამლის მასივი, ხვამლის II ბ მდგიმის ახლოს 10 მ-ით ქვემოთ. ფარდული ისხსნება ფლატის გასწვრივ, ზ. დ. 1790 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 8 მ.

ხეამლის III მდგომარე – წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ხვამლის მდგიმის მარჯვნივ 1 კმ-ზე. ფარდული ისხსნება ფლატის გასწვრივ, ზ. დ. 1800 მ სიმაღლეზე. სიგრძე 8 მ.

ხევლელიმებისკლდის მდგომარე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ქედა ზოდი, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 640 (2,5) მ სიმაღლეზე. ორსართულიანი მდგიმის პირველი სართული წარმოდგენილია ძირითადი დერეფნის სახით. მეორე (ნადვენთებით მდიდარი) – შედარებით ვიწრო და დაბალია, ჯამური სიგრძე 560 მ-ს შეადგენს.

ქასტული ხიდი ხევდელიძეების-
კლდის მდგომები

ხიმშულის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივი, მწვ. ხიმშულის აღმ-ით 2,8 კმ-ზე, ზ. დ. 2375 მ სიმაღლეზე. შახტი 50 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

ხის ღარისთავის მღვიმე – ოჩამ-ხირის მუნიციპ-ი, ფანავის (კოდორის) ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. ოტაპის აუზი, ს. ოხინას სამხრ.-აღმ-ით 2 კმ-ზე, თხინას მღვიმის მახლობლად. სიგრძე 40 მ-ს აღწევს.

ხიფსთის არხის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, დურიფშის პლატო, მდ. ხიფსთის აუზი, წყალსა-დენის არხის პირველ ხიდთან, ზ. დ. 135 (15) მ სიმაღლეზე. საჭყი-სი მონაკვეთი (12X8 მ) ელიფსური ფორმის ფარდულია, რომელიც 5 მ-ის შემდეგ ბეტონის ხელოვნური კედლის მიღმა ჩრდ.-აღმ. მიმარ-თულებით ებმის საკმაოდ მოზრ-დილ დარბაზს (15X12X2 მ), რომე-ლიც მ-ე40 მ-ზე სიფონური ტბით ისშობა.

ხიფსთის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, მდ. ხიფსთის აუზი, ს. დურიფშის ტერიტორიაზე, რკინის ხიდის მახლობლად, ზ. დ. 130 (30) მ სიმაღლეზე. მღვიმის წინა ნაწილს მიღმისებური ფორმა აქვს,

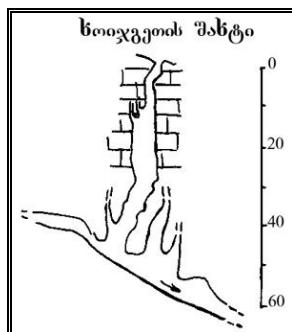
შემდეგ თანდათან ფართოვდება და ვრცელ გვირაბში გადადის. მღვიმე ბოლოში (120 მ-ზე) გაუ-კალი ნაპრალით იხშობა.

ხიხათას I შახტი – ონის მუნი-ციპ-ი, ხიხათას ქედის სამხრ.-დას-ით, ფლატესთან ახლოს, ზ. დ. 2 000 მ სიმაღლეზე. შახტი 50 მ სიღრმემდე ვრცელდება.

ხიხათას II შახტი – ონის მუნი-ციპ-ი, ხიხათას ქედის სამხრ.-დას-ით, ფლატესთან ახლოს, ზ. დ. 2 000 მ სიმაღლეზე, I შახ-ტიდან 0,4 კმ-ზე. გამოკვლეულია 40 მ სიღრმემდე. აქვს შემდგომი გაგრძელება.

ხიხათას I ჰა – ონის მუნიციპ-ი, ხიხათას ქედის სამხრ.-დას-ით, ფლატესთან ახლოს, ზ. დ. 2 000 მ სიმაღლეზე. ჩასასვლელი ძაბ-რის ფსკერზე იხსნება, ჭის სიღ-რმე 20 მ-ია.

ხიხათას თოვლიანი ჰა – ონის მუნიციპ-ი, ხიხათას ქედის სამხრ.-დას-ით, კლდიდესტყალის მღვიმიდან დას-ით 0,3 კმ-ზე. ჩასასვლელი კარგად მოჩანს ბი-ლიკიდან. ჭის სიღრმე 15 მეტრია.

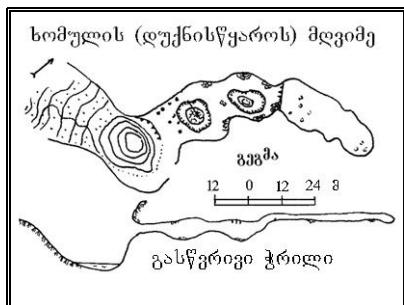

ხოჯგათის შახტი – სოხუმის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცხის

კირქვული მასივი, მწვ. აუამგვას ჩრდ.-დას. ფერდობი, მდ. ხოიჯგეთის სათავეებთან (დას. გუმისთის მარჯვ. შენაკადი), ზ. დ. 670 მ სიმაღლეზე. დახრილფენერის გვირაბს 70 მ სიღრმეზე 150 მ სიგრძის პორიზონტალური დერეფანი აგრძელებს.

ხომულის მღვიმე (დუქნისჭარო)

- წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ხომულის მიდამოებში, ტბის მახლობლად, ზ. დ. 95 (10) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 70 მ.

ხომულის (ხომულის ციხის, ციხისძირის, ციხისიჭაროს) ჟა - წყალტუბოს მუნიციპ-ი, ს. ხომულის შეაგულში, ადგ. „ხომულის ციხის“ მიდამოებში, ზ. დ. 150 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 13-15 მ, სიგრძე 35 მ.

ხორბორულისძლების მღვიმე - ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. კაცხის ტერიტორიაზე, მდ. კაცხურას აუზი, ზ. დ. 630 (30) მ სიმაღლეზე. პორიზონტალური დახშული გვირაბი 40 მ-დან გრძელდება.

„ხრამები“ - წყალტუბოს მუნიციპ-ი, კურ. წყალტუბოს ტერიტორიაზე, წყალტუბოს გულგანის დას-ით არსებულ კირქვის შოე-

ნიღბე, ზ. დ. 175 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 30 მ.

ხრეითის ჟა-საჭინულება - ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ხრეითი, მდ. ბუჯას აუზი, ადგ. ვაკეტყის მიდამოებში, ზ. დ. 1400 მ სიმაღლეზე. ჭის ჯამური სიღრმე 25 მეტრია.

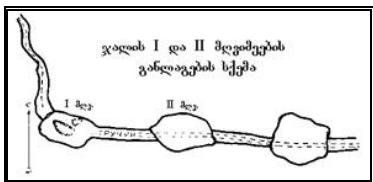
ხუფინიშვანგას (ც080) მღვიმე

- გულერიფშის მუნიციპ-ი, ს. ხევის ახლოს, მდ. მდ. კოდორისა და ამტყელის შესართავთან, ზ. დ. 220 მ სიმაღლეზე. მცირე ზომის გვირაბის საერთო სიგრძე 18 მეტრს აღწევს.

კ

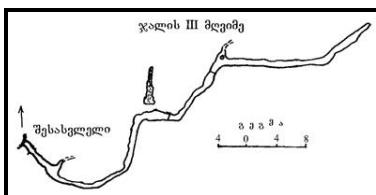
ჯაბონის ჟა - გალისა და წალენჯიხის რაიონების საზღვარზე, ოხაჩქეების მასივის ჩრდ.-აღმ. ნაწილში, ადგ. ჯაბონაში, მდ. ერისწყლის აუზი, ზ. დ. 2050 მ სიმაღლეზე. სიღრმე 50 მ.

ჯალის I მღვიმე - ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ს. ჯალის მიდამოებში, მდ. მდ. მოქვასა და დალიძგას წყალგამყოფზე, ზ. დ. 100-150 (60) 60 მ სიმაღლეზე. მღვიმე ორსართულიანია. ქვედა სართულის სიგრძე 70 მეტრია, ზედა - 139 მეტრამდე გრძელდება. ჯამური - 210 მ-ს შეადგენს.

ჯალის II მდგვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ს. ჯალის მიდამოებში, მდ. მდ. მოქანასა და დალიძგას წყალგამყოფზე, ჯალის I მდგვიმოდან – აღმ-ით. მდგვიმის სიგრძე 35 მ-ია.

ჯალის III მდგვიმე – ოჩამჩირის მუნიციპ-ი, ს. ჯალის მიდამოებში, მოქანასა და დალიძგას წყალგამყოფის ჩრდ-დას. კალთაზე. მდგვიმე წარმოადგენს ვიწრო (შესასვლელი $1 \times 0,5$ მ) ლაბირინთულ, ჰორიზონტალური ტიპის 70 მ სიგრძის დახშულ სიღრუეს.

ჯამზალის I მდგვიმე – გულრიფ-შის მუნიციპ-ი, ს. ჯამზალის ტერიტორიაზე, მდ. ჯამზალის მარცხ. მხარეს, ზ. დ. 280 მ სიმაღლეზე. მდგვიმე წარმოადგენს ვიწრო, 130 მ სიგრძის გამჭოლ გვირაბს.

ჯამზალის II მდგვიმე – გულრიფ-შის მუნიციპ-ი, ს. ჯამზალის ტერიტორიაზე, მდ. ჯამზალის მარჯვ. ფერდობზე, კანიონის სებური ხეობის დასაწყისში, ზ. დ. 195 მ სიმაღლეზე. 35 მეტრი სიგრძის გამჭოლი გვირაბი.

ჯამზალის III მდგვიმე – გულრიფ-შის მუნიციპ-ი, მდ. ჯამზალის აუზი, მდინარის მარცხ. ნაპირზე, მდინარის დონიდან 3 მ სიმაღლეზე, ს. ამტყელის მიდამოებში. მდგვიმე 420 მ-დან გრძელდება.

ჯამზარიმის ნაბინავარი – ის. ხევამლის I მდგვიმე.

ჯამზოსხილის მდგვიმე – ქუთაი-სის ტერიტორიაზე, მდ. რიონის ხეობის მარჯვ. მხარეს, ჯაჭვის ხიდთან, ზ. დ. 270 (2,5) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 250 მ.

ჯარის მდგვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. თაბაგრების მიდამოებში, მდ. თაბაგრების წყლის აუზი, ზ. დ. 690 (100) მ სიმაღლეზე. შევიდი სათავსოსაგან შემდგარი სამსართულიანი სიღრუეს სიგრძე 45 მ-ს აღწევს.

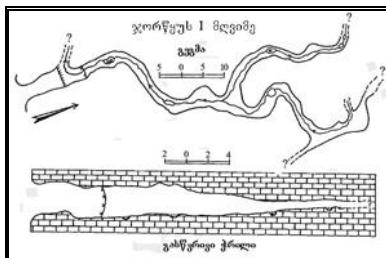
ჯირხვას I მდგვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ს. ზედა ჯირხვას სამხრ-ით, მდ. ხიფსთას მარცხ. ფერდობზე, მდინარის დონიდან 3 მ სიმაღლეზე. მდგვიმე ჩასახულია ტექტონიკურ ნაპრალში. ჭერის სიმაღლე ზოგიერთ უბნებში 10-15 მ-ს აღწევს, სიგანე მდგვიმის მთელ სიგრძეზე 1 მ არ აღემატება. შესასვლელიდან 50-ე მეტრზე აღმავალი ფსკერით იხშობა.

ჯირხვას II მდგვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ს. ზედა ჯირხვას სამხრ-ით, ხოფლის ცენტრიდან 1,5 კმ-ზე, მდ. ხიფსთას მარჯვ. ფერდობზე, მდინარის დონიდან 15 მ სიმაღლეზე. მდგვიმე 30 მეტრამდე გრძელდება, ბოლოში, ვიწრო და დაბალი ხერელის მიღმა გაუგალი ნაპრალით იხშობა.

პისაშპარის მღვიმე – ზუგდიდის მუნიციპ-ი, ს. ჯიხაშპარის ციხის ნაგრევების ახლოს, მდ. ჭანის-წყლის ხეობის მარჯვ. ნაპირზე, ზ. დ. 200 (100) მ სიმაღლეზე. აღმავალი, დახშული მღვიმე იწყება დაბალი (1 მ) და ვიწრო (1,5 მ) შესასვლელით, რომელიც სიღრმეში უფრო ვიწროვდება და მე-20 მეტრზე გაუგალი ხდება.

ჯიხაშპარი – იხ. ნიგოზეთის მღვიმე.

ჯორჯუს I მღვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჯორჯუს მარცხ. მხარეზე, ს. ბალდიდან ჩრდ.-აღმ.-ით 5 კმ-ზე, ზ. დ. 670 (30) მ სიმაღლეზე. აღმავალი, ორსართულიანი, დახშული მღვიმის სიგრძე 245 მ-ია.

ჯორჯუს II მღვიმე – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჯორჯუს აუზი, ს. ბალდიდან ჩრდ.-ით 4,6 კმ-ზე, ზ. დ. 720 (25) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 75 მ.

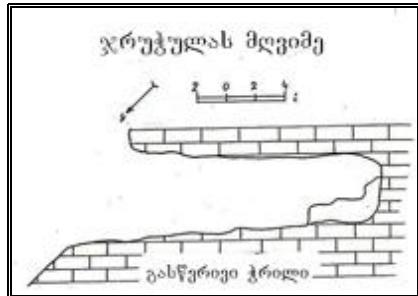
ჯორჯუს III მსტაპელა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჯორჯუს აუზი, ს. ბალდიდან ჩრდ.-ით 4,5 კმ-ზე, ზ. დ. 700 (0,3) მ სიმაღლეზე. 14 მ სიგრძის ტომრის გერური სიღრუე.

ჯორჯუს I ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჯორჯუს აუზი, ს. ბალდიდან

ჩრდ.-ით 5,5 კმ-ზე, ზ. დ. 730 (30) მ სიმაღლეზე. ჭის სიღრმე 35 მ.

ჯორჯუს II ჰა – მარტვილის მუნიციპ-ი, ასხის კირქვული მასივი, მდ. ჯორჯუს აუზი, ს. ბალდიდან ჩრდ.-ით 4,5 კმ-ზე, ზ. დ. 700 (30) მ სიმაღლეზე. 10 მ სიღრმის ჭის ფსკერი უხვი ნადვენითი ფორმებითაა წარმოდგენილი.

ჯრუჭულას მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. ზოდის მიდამოებში, მდ. ჯრუჭულას მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 450 (35) მ სიმაღლეზე, პორიზონტალური კლდოვანი ფარდული. აღმოჩენილია პალეოლითური დროის მდიდარი არქეოლოგიური მასალა. გათხრილია 4 მ სიღრმის შეურფი, მოპოვებულია ცხოველთა ძვლები, დანები და სხვ.

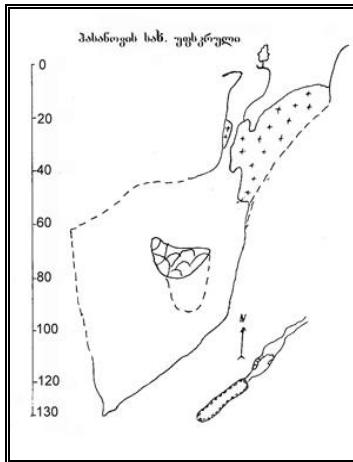
ჯუდისის მღვიმე – ჭიათურის მუნიციპ-ი, ს. თაბაგრების მიდამოებში, მდ. თაბაგრების წყლის მარჯვ. ფერდობზე, ზ. დ. 560 (30) მ სიმაღლეზე. სიგრძე 64 მ.

ჯუჯას შახტი – გაგრის მუნიციპ-ი, არაბიკის კირქვული მასივი, ადგ. ორთაბალაგანის ცენტრალურ ნაწილში, მწვ. რაბი-

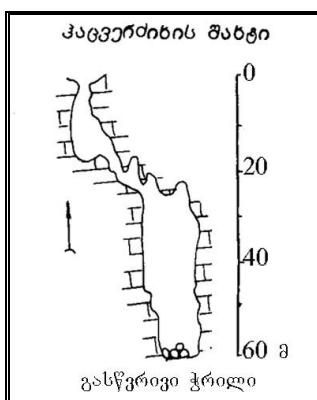
ქას დას-ით 3,5 კმ-ზე. სიღრმე
22 მ.

3

ჰასანოვის უფსპრული – გაგრის მუნიციპ-ი, აჩიბახის (რიხვას) კირქვული მასივი, მწვ. აჩიბახის აღმით 1 კმ-ზე, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე. უფსკრულის წინა მონაკვეთი 15-20 მ სიღრმის თოვლისა და ყინულის სქელი ფენით (20-25 მ) დაფარულ დამრეც ნაპრალს წარმოადგენს. ყინულის ფენიდან უფსკრულის ფსკერის უახლოეს წერტილამდე გახსნილი ვერტიკალური მონაკვეთის სიღრმე 96 მ-ია. 60 და 80 მ სიღრმის ნიშნულებზე კირქვის სქელი ნაზვავებია წარმოდგენილი. თოვლ-ყინულიანი მასის მოცულობა ≈ 1000 მ³ შეადგენს. უფსკრულის ჯამური სიღრმე 132 მ, გაჭიმულობა 190 მ-ს აღწევს.

ჰაცვერძინის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის კირქვული მასივის სამხრ.-დას. ნაწილი, ბაგიანის შახტის აღმ-ით 150 მ-ზე, ზ. დ. 1700 მ სიმაღლეზე. შახტი 60 მ სიღრმეზე ნაზვავით იხსობა.

ჰაცირძინის მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის დას. ნაწილის სამხრ. ვერდობი, აღგ. აბაცის მიდამოებში, ტყისა და ალპური ზონის გამყოფ საზღვართან, ბილიკის მახლობლად

გამომავალ წეაროსთან, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე 30 მ სიგრძის აღმავალი გვირაბი.

პაცირძის შახტი – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის დას. ნაწილის სამხრ. ფერდობი, ადგ. აბაცის მიდამოებში, ამავე სახელწოდების მდვიმის მახლობლად, ზ. დ. 1750 მ სიმაღლეზე. ჯამური სიღრმე 70 მ.

ნენ, რითაც „პენრიხის უძირო“ არაბიკის უფსკრულს 965 მეტრიან ნიშნულზე შეუერთდა.

ჰორალის ჰა – გუდაუთის მუნიციპ-ი, ბზიფის ქედის სამხრ. ფერდობი, მდ. შავწყალას აუზი, ს. ბლაბურხვის ტერიტორიაზე, ზ. დ. 625 მ სიმაღლეზე. 35 მ სიღრმის შვეულკედლებიანი სიღრუე.

ჰელიშტიტების მღვიმე – გუდაუთის მუნიციპ-ი, გუმიშხა-ფსირცის კირქვული მასივი, ივერიის მთის ჩრდ.-დას. ფერდობზე, მდ. მაანიკვარას აუზი, აღმავავალი (ახალი ათონის „ქველი“) მდვიმის ზემოთ 100-120 მ-ზე, ზ. დ. 95 (80) მ სიმაღლეზე. მდვიმე 100 მ-დე გრძელდება.

ჰენრიხის შძირო – არაბიკის კირქვული მასივი. უფსკრულში ჩასასვლელი ორთაბალაგანის ტროგული ხეობის შუა ნაწილში, ზ. დ. 2100 მ სიმაღლეზე იხსნება. ვიწრო (0,4-0,5 მ), მკვეთრად დახრილი ნაპრალი 10 მ-ის შემდეგ 120 მ სიღრმის შახტში გადადის. უფსკრული დახრილი დერეფნებისა და ჭათა სისტემების მონაცელებით 780 მ სიღრმემდე ვრცელდებოდა. კიეველი სპელეოლოგები მასში ვიწრო და გაუვალი ნაპრალის გაგანიერების შემდეგ კიდევ უფრო დრმად დაეშვ-